

Національна академія правових наук України

ЗВІТ
про наукову діяльність
Національної академії правових наук
України у 2016 році

Харків
2017

Упорядники:

*В. А. Журавель, Д. В. Лук'янов, Л. І. Летнянчин,
Є. А. Гетьман, Л. В. Белевцева*

Звіт про наукову діяльність Національної академії правових наук України у 2016 році / упоряд.: В. А. Журавель, Д. В. Лук'янов, Л. І. Летнянчин, Є. А. Гетьман, Л. В. Белевцева. – Харків, 2017. – 350 с.

© Національна академія правових наук України, 2017

ЗМІСТ

I.	Фундаментальні наукові дослідження	4
II.	Наукові дослідження для державних та недержавних організацій за господарськими договорами	246
III.	Наукові експертні висновки для вищих та центральних органів державної влади	256
IV.	Наукові дослідження на замовлення регіонів	272
V.	Участь академії у законопроектній та нормотворчій роботі.....	281
VI.	Перспективні напрями наукових досліджень.....	305
VII.	Участь в організації та проведенні наукових заходів: конференцій, семінарів, «круглих столів» тощо	313
VIII.	Характеристика видавничої діяльності	325
IX.	Міжнародне наукове співробітництво	335
X.	Координаційна та інформаційно-аналітична діяльність академії, міжгалузеве співробітництво	337
XI.	Підготовка наукових кадрів.....	340
XII.	Кадрове забезпечення	342
XIII.	Фінансове та матеріально-технічне забезпечення	345

I. Фундаментальні наукові дослідження¹

У 2016 р. наукова діяльність Національної академії правових наук України здійснювалася відповідно до «Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. №942 (із змінами, внесеними Постановою КМУ від 23 серпня 2016 р. №556), Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014–2018 роки, затверджених постановою президії НАН України від 20 грудня 2013 р. №179, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр., визначених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р. №4–16 та Зведеного плану науково-дослідних робіт НАПрН України на 2016 р., затвердженого постановою президії №91/5 від 22 червня 2015 р.

Дослідження здійснювалися за **35 фундаментальними темами**, з яких 16 – завершено. Зокрема, Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса досліджувалося 6 тем, Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування – 5, Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака – 8, Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності – 8, Науково-дослідним інститутом інформатики і права – 5, Науково-дослідним інститутом правового забезпечення інноваційного розвитку – 3.

Протягом 2016 р. співробітниками **НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса** проводились фундаментальні дослідження за такими темами:

1. «Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Шепітько В. Ю.

2. «Проблема латентної віктимності та шляхи її розв’язання в Україні». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Головкін Б. М.

¹ Бюджетна програма 6581040.

3. «Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України та проблеми гармонізації вітчизняного законодавства у сфері кримінальної юстиції із законодавством Європейського Союзу». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Шило О. Г.

4. «Теоретичні питання удосконалення кримінального законодавства та практика його застосування». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Тацій В. Я.

5. «Теоретичні та прикладні проблеми реформування Державної кримінально-виконавчої служби України». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Степанюк А. Х.

6. «Теоретичні і прикладні проблеми участі громадськості у запобіганні злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Голіна В. В.

У звітному році **співробітниками НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування** проводились фундаментальні дослідження за такими темами:

1. «Верховенство права як фундаментальна гарантія забезпечення та захисту прав людини». Термін виконання: 2016 – 2016 рр. Науковий керівник теми – П. М. Рабінович.

2. «Правові засади системної співпраці в рамках Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом». Термін виконання: 2014 – 2017 рр. Науковий керівник теми – О. Я. Трагнюк.

3. «Правові засоби протидії корупції в системі державної служби». Термін виконання: 2014 – 2017 рр. Науковий керівник теми – В. М. Гарашук.

4. «Державно-владні інституції в організаційно-правовому механізмі реалізації Конституції України» Термін виконання: 2014 – 2017 р. Науковий керівник теми – О. Г. Данильян.

5. «Проблеми правового регулювання територіальної організації влади в Україні». Термін виконання: 2014 – 2017 рр. Науковий керівник теми – П. М. Любченко.

У 2016 р. співробітниками **НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака** проводилися фундаментальні дослідження за такими темами:

1. «Шляхи удосконалення правового регулювання відносин власності в Україні». Термін виконання: 2013 – 2017 рр. Науковий керівник теми – В. В. Луць.

2. «Удосконалення правового регулювання статусу невідприємницьких організацій в Україні». Термін виконання: 2013 р. – 2016 р. Науковий керівник теми – М. К. Галантич.

3. «Напрямки удосконалення корпоративного законодавства в сучасних умовах». Термін виконання: 2013 – 2016 рр. Науковий керівник теми – В. А. Васильєва.

4. «Договірне регулювання приватноправових відносин у цивільному праві України». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Науковий керівник теми – А. Б. Гриняк.

5. «Правове забезпечення стабільності цивільного обороту». Термін виконання: 2013 – 2017 рр. Науковий керівник теми – О. А. Беяневич.

6. «Забезпечення оптимального співвідношення приватних і публічних інтересів в державному регулюванні підприємницької діяльності». Термін виконання: 2013 – 2017 рр. Науковий керівник теми – О. В. Безух.

7. «Правове забезпечення регіональних інтеграційних стратегій України в контексті модернізаційної політики держави». Термін виконання: 2013 – 2016 рр. Науковий керівник теми – В. І. Король.

8. «Наукові підходи до удосконалення цивільного та господарського судочинства в світлі судової реформи». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Науковий керівник теми – В. І. Бобрик.

Протягом 2016 р. співробітниками **НДІ інтелектуальної власності** проводилися фундаментальні дослідження за такими темами:

1. «Юрисдикційна форма захисту авторського права і суміжних прав». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Науковий керівник теми – О. О. Штефан.

2. «Правова охорона нетипових (некласичних) об'єктів авторського права». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Наукові керівники теми – Н. М. Мироненко, О. О. Штефан.

3. «Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: шляхи удосконалення законодавства та правозастосування». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Наукові керівники теми – О. Ф. Дорошенко, С. А. Петренко.

4. «Дослідження національної політики розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки та розробки механізму її правового забезпечення». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Наукові керівники теми – О. П. Орлюк, О. Б. Бутнік-Сіверський.

5. «Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності». Термін виконання: 2013 – 2017 рр. Наукові керівники теми – О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук.

6. «Теоретичні та методичні засади визначення розміру збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності». Термін виконання: 2013 – 2016 рр. Наукові керівники теми – О. Б. Бутнік-Сіверський, Г. В. Прохоров-Лукін.

7. «Дослідження договірних форм реалізації майнових прав інтелектуальної власності». Термін виконання: 2013–2017 рр. Наукові керівники теми – Н. М. Мироненко, О. Ю. Кашинцева, О. В. Пічкур.

8. «Гармонізація прав людини і прав інтелектуальної власності у сфері медицини і фармації». Термін виконання: 2015 – 2018 рр. Наукові керівники теми – Н. М. Мироненко, О. Ю. Кашинцева.

У звітному році співробітниками **НДІ інформатики і права** проводилися дослідження за такими темами:

1. «Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства». Термін виконання: 2013 – 2017 рр. Науковий керівник теми – В. Г. Пилипчук.

2. «Державно-правові проблеми інформаційної безпеки людини і суспільства в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – В. М. Фурашев.

3. «Науково-методичне, правове та інформаційне забезпечення формування національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в умовах децентралізації в Україні». Термін виконання: 2016 – 2020 рр. Науковий керівник теми – І. Ф. Корж.

4. «Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері в умовах формування інформаційного суспільства». Термін виконання: 2012 – 2016 рр. Науковий керівник теми – К. І. Беляков.

5. «Проблеми інформаційно-правового забезпечення нормотворчої і правозастосовної діяльності на базі правового сегменту

мережі Інтернет». Термін виконання: 2014 – 2016 рр. Науковий керівник теми – Д. В. Ланде.

У 2016 р. співробітниками **НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку** проводилися фундаментальні дослідження за такими темами:

1. «Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу». Термін виконання: 2015 – 2017 рр. Науковий керівник теми – С. В. Глібко.

2. «Правове та законодавче забезпечення економічної безпеки України» Термін виконання: 2015 – 2017 рр. Науковий керівник теми – Є. М. Білоусов.

3. «Правове регулювання відносин у мережі Інтернет». Термін виконання: 2014 – 2016 рр. Науковий керівник теми – К. В. Єфремова.

Мета діяльності Академії, стратегічні цілі, завдання та показники продукту цієї бюджетної програми були повністю досягнуті. Так, у межах проведення досліджень за фундаментальними темами розроблялося 35 наукових концепцій, теорій та доктрин (по 16 завершеним темам розроблено 16 цілісних наукових теорій); опубліковано 31 одиницю монографій, підручників та науково-практичних посібників, з яких 21 монографія, 10 підручників та навчальних (практичних) посібників; 22 збірників коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез; 378 статей у наукових фахових виданнях, з них 187 у виданнях, що входять до міжнародних баз даних; розроблено 35 проектів нормативно-правових актів щодо удосконалення правового регулювання відповідних сфер суспільних відносин.

Отримано 3 авторські свідоцтва:

1) Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К., Стороженко С. В. Науково-практичний твір «Профіль вбивці» // Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 64454 від 26.08.16 р.

2) Штефан О. О. Науково-практичний коментар глави 36 Цивільного кодексу України // Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 69991 від 24.01.2017;

3) Андрощук Г. О., Петренко С. А. Правова охорона програмно-забезпечення (комп'ютерних програм і баз даних) // Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 70057 від 26.01.2017.

Також за рахунок спеціального фонду проведено 91 судово-експертне та експертно-оціночне дослідження, надано 76 інформаційно-аналітичних послуг (усього 167 робіт).

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

По темах, що завершені:

Тема: «Теоретичні питання удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування». Затверджена постановою Президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради Інституту № 2 від 23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U001335. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Науковий керівник теми – акад. НАПрН України В. Я. Тацій. **Основні виконавці:** акад. НАПрН України В. Я. Тацій (науковий керівник теми), акад. НАПрН України В. І. Борисов, Л. М. Демидова, О. О. Пашенко, Т. А. Павленко, Д. П. Євтєєва, К. А. Новікова, Н. В. Невідома, К. Л. Зайцева.

Актуальність наукового дослідження обумовлена необхідністю вивчення та аналізу проблемних питань кримінального законодавства та правозастосовної практики з урахуванням суттєвих змін, що відбуваються в економічному і соціальному житті суспільства. На цьому фоні потрібні комплексні правові дослідження, що спрямовані на удосконалення КК України 2001 р., та подальшу розробку фундаментальних теоретичних питань як Загальної, так і Особливої частин кримінального права. Зокрема, потребують вирішення теоретичні проблеми криміналізації діянь з визначенням соціальних та інших чинників, що обумовлюють визнання поведінки людини злочином та допустимі обмеження конституційних прав та свобод людини і громадянина, інститутів кримінальної відповідальності та покарання, кримінальної відповідальності за окремі види злочинів (злочини проти основ національної безпеки, злочини життя та здоров'я, проти дітей та інших осіб, які знаходяться під захистом держави, проти власності, проти безпеки виробництва, проти право-

суддя тощо). Крім того, залишається багато невіршених теоретичних питань, щодо злочинів, вчинених стійкими злочинними об'єднаннями, у тому числі в сучасних умовах розвитку суспільних процесів слідчо-судова практика потребує роз'яснення правил кваліфікації фінансування тероризму, вчинених такими об'єднаннями тощо.

Метою наукового дослідження є вивчення актуальних питань Загальної та Особливої частини кримінального права, виявлення практичних проблем застосування норм КК, створення теоретичної основи та надання пропозицій для удосконалення положень кримінального законодавства.

Дослідження фундаментальної теми у звітному періоді здійснювалося за запланованими напрямками та з урахуванням соціально-політичної ситуації в Україні. Поточні процеси вплинули на пізнавальну діяльність та зумовили необхідність разом із розробкою теоретичних питань забезпечувати в оперативному порядку наукове супроводження заходів, що здійснювалися центральними органами державної влади, а також була пов'язана з вирішенням завдань щодо підготовки цільових пропозицій та зауважень, науково-правових висновків для правоохоронних і судових органів з питань боротьби зі злочинністю.

Визначена мета зумовила продовження роботи над напрямками дослідження, що полягають у розробці проблем кримінально-правової охорони основ національної безпеки України; життя та здоров'я людини; дітей та інших осіб, які знаходяться під захистом держави; власності, безпеки виробництва, в аналізуванні покарань, закріплених у КК за відповідні злочини, а також у вивченні проблемних питань щодо діянь, вчинених стійкими злочинними угрупованнями. Дослідження у звітному періоді було спрямоване на вирішення окремих актуальних проблем науки кримінального права, кримінального законодавства та правозастосовної практики.

Теоретична та практична значущість результатів досліджуваної проблеми полягає у розв'язанні проблем кримінальної відповідальності та покарання, у повному та всебічному аналізі предмету дослідження, виявленні внутрішніх протиріч та проблем, окресленні шляхів їх подолання. Теоретичні висновки покладені в основу практичних рекомендацій, науково-правових висновків

для правоохоронних та судових органів, запровадження яких дозволить підвищити ефективність їх діяльності.

У рамках наукового дослідження було отримано такі результати.

Наукові результати:

– набули подальшого розвитку положення про об'єкт і предмет злочину та значення інтересу для розвитку науки кримінальному праві, удосконалення кримінального законодавства та правозастосування;

– розроблені концептуальні засади запровадження кримінального проступку в національне кримінальне законодавство з урахуванням сучасних потреб суспільства та держави найбільш раціональним і оптимальним шляхом;

– набули подальшого розвитку положення про теоретичні засади удосконалення кримінального законодавства у частині застосування математичних знань; розроблені критерії оцінювання кримінального законодавства як системного утворення;

– обґрунтована наукова доцільність запровадження принципу синхронізації в кримінальне законодавство;

– сформульовані пропозиції щодо удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність у частині правового забезпечення відшкодування потерпілому шкоди, заподіяної злочинцем;

– досліджено підстави та принципи законотворчої діяльності, спрямованої на удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність; при криміналізації діянь, зокрема, підставою криміналізації визнано неповноту кримінально-правової охорони певних суспільних відносин;

– акцентовано увагу на тому, що будь-яка досліджувана кримінально-правова норма не має дублювати заборони, встановлені іншими нормами та не створювати зайву конкуренцію;

– кримінально-правова охорона певних суспільних відносин може не відповідати такій обставині, як повнота заборони у момент прийняття закону про кримінальну відповідальність. Такий висновок також може бути зроблено згодом, із плином часу, хоча в первісній редакції КК відповідна охорона здійснювалася на належному рівні;

– акцентовано увагу на тому, що будь-яка досліджувана кримінально-правова норма не має дублювати заборони, встановлені іншими нормами та не створювати зайву конкуренцію;

– встановлено, що підставою для існування (передбачення) в законодавстві про кримінальну відповідальність спеціальних складів злочину є істотна відмінність у характері або ступені суспільної небезпечності діяння, що міститься у них, порівняно із загальними нормами. При цьому така відмінність має бути настільки істотною, що її неможливо буде відобразити у відносно визначеній або альтернативній санкції однієї (загальної) норми. У тому разі, коли йдеться про характер суспільної небезпечності, то загальна і спеціальна норми розташовані, як правило, в різних розділах Особливої частини КК, а коли про ступінь – у межах одного розділу;

– зазначено, що неповнота кримінально-правової охорони певних суспільних відносин може виступати підставою криміналізації. У той же час, досліджуючи соціальну обумовленість наявної кримінально-правової норми, видається неможливим встановити, існує чи ні законодавча прогалина у відзначеній охороні;

– встановлено, що кримінально-правова охорона певних суспільних відносин може не відповідати такій обставині соціальної обумовленості, як повнота і ненадмірність заборони у момент прийняття закону про кримінальну відповідальність. Такий висновок також може бути зроблено згодом, із плином часу, хоча в первісній редакції КК відповідна охорона здійснювалася на належному рівні;

– розкрито особливості факторів соціальної обумовленості встановлення та подальшого існування кримінальної відповідальності за зловживання опікунськими правами. До таких факторів віднесені соціальні, нормативні, інституційні та кримінологічні;

– зроблено висновок, що виділений деякими науковцями «принцип домірності санкції й економії репресії» використовувати для характеристики соціальної обумовленості кримінально-правових норм недоречно (так само, як і під час встановлення підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь);

– визначено поняття конвергенції заходів кримінально-правового впливу, виділені її види; сформульовано висновок, що окремі із заходів кримінально-правового впливу стали результатом такої конвергенції, зокрема серед покарань – виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, серед інших заходів кримінально-правового характеру – спеціальна конфіскація, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб;

визначені напрями подальшого розвитку цієї складової кримінального законодавства;

– зроблено висновок, що виділений деякими науковцями «принцип домірності санкції й економії репресії» використовувати для характеристики соціальної обумовленості кримінально-правових норм недоречно (так само, як і під час встановлення підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь);

– сформульовані пропозиції щодо удосконалення норм про кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України та розв'язання низки проблем, що виникають при розслідуванні цих злочинів;

– розглянуті покарання за вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи; проведено аналіз санкцій за групами залежно від видового об'єкта – злочини проти життя; злочини проти здоров'я; злочини, що вчиняються у сфері медичної діяльності та злочини, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я; досліджена практика застосування покарань за злочини, передбачені розділом II Особливої частини КК України; сформульовані пропозиції по вдосконаленню караності злочинів проти життя та здоров'я. Зокрема, доведено, що суспільна небезпечність злочинів проти здоров'я, злочинів, що вчиняються у сфері медичної діяльності та злочинів, що ставлять у небезпеку життя і здоров'я людини, має бути переоцінена порівняно із суспільною небезпечністю злочинів, що посягають на інші цінності; встановлено, що висока різниця у межах санкції має стати підставою або для її звуження, або для виділення декількох самостійних складів злочинів; наведено аргументи на користь розширення числа санкцій, що передбачають штраф як додаткове покарання; аргументована необхідність обов'язкової мотивації виду та розміру покарання, що призначається судом, у тому числі й у випадку призначення більш суворого покарання за наявності у санкції менш суворих;

– досліджено особливості об'єктивної сторони злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 166 КК України); проаналізовано зміст оціночних понять, закріплених у ст. 166 КК України («злісне невиконання обов'язків по догляду», «тяжкі наслідки»); сформульовано критерії злісного невиконання обов'язків по до-

гляду за дитиною або підопічним; визначено види тяжких наслідків; проведено розмежування злочину, передбаченого ст. 166 КК, із суміжними складами;

– досліджено проблеми доцільності криміналізації порушення батьками права власності та майнових прав дітей. Аргументовано позицію проти встановлення кримінальної відповідальності за такі дії. Висвітлено помилки, що виникають у судовій практиці у справах про порушення батьками майнових прав дітей;

– підготовлені рекомендації щодо встановлення ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

– на підставі аналізу положень національного законодавства і міжнародних документів визначені різновиди предмета та інших ознак фінансування тероризму – досліджені проблеми законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за фінансування тероризму та вчинення цього злочину стійким злочинними об'єднаннями; сформульовано пропозиції щодо удосконалення кримінального законодавства (ст. 258⁵ КК) та практики його застосування;

– окреслені умови та підстава застосування спеціальної конфіскації майна третіх осіб.

Отримані й інші результати, яким притаманна новизна. Такі наукові здобутки оприлюднені в наукових працях членів творчого колективу або готуються для опублікування.

Фактичні результати дослідження знайшли відображення в участі у науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах» із науковими доповідями, підготовці монографії, наукових статей, тез наукових доповідей та проектів нормативно-правових актів. Зокрема:

Монографії:

Політика у сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / за заг. ред. П. Л. Фріса та В. Б. Харченка. – Івано-Франківськ ; Харків : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2016. – 419 с. (Розділ 1. Загальнотеоретичні питання політики у сфері боротьби зі злочинністю: Борисов В. І., Фріс П. Л. Поняття кримінально-правової політики. – С. 24–43; Борисов В. І., Фріс П. Л. Ефективність кримінально-правової політики. С. 69–83) (1,10 д. а.).

Збірник наукових праць: Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та право-

застосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2016. – 564 с. (28 д. а.)

Підготовлено **11 наукових статей** у фахових виданнях.

У межах дослідження за темою підготовлено **«Проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку підтвердження громадянства України та встановлення фактів, що мають юридичне значення”»** (надіслано до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності). Проектом Закону передбачається внести зміни до Кримінального кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання та практики застосування умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м’яким, призначення та виконання покарання у виді довічного позбавлення волі, відповідно до європейських стандартів і на виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Пропонується удосконалення порядку застосування умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м’яким шляхом запровадження «презумпції виправлення» та надання засудженим права самостійного звернення до суду з цих питань. Одночасно уводиться можливість впровадження цих заохочувальних інститутів і до засуджених, які відбувають довічне позбавлення волі. Передбачається чіткий перелік обставин, які є перешкодою для втілення даних інститутів щодо конкретної особи. Такими змінами буде забезпечено втілення міжнародних стандартів у цій сфері у національне законодавство і практику. Одночасно запроваджується чіткий порядок обрахування строків умовно-дострокового звільнення або повторного застосування заміни невідбутої частини покарання більш м’яким для осіб, до яких вона вже була застосована раніше (зміни до статей 81, 82 КК України).

Оновлена редакція положень ст. 539 Кримінального процесуального кодексу спрямована на зміну процедурного порядку вирі-

шення питань умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким через виключення з переліку суб'єктів, які не беруть участі у їх розгляді (виконавці: А. Х. Степанюк, І. С. Яковець, К. А. Автухов).

Тема: «Теоретичні та прикладні проблеми реформування Державної кримінально-виконавчої служби України». Затверджена постановою Президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради Інституту № 2 від 23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U001332. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Науковий керівник теми – А. Х. Степанюк. Основні виконавці: А. Х. Степанюк (науковий керівник теми), І. С. Яковець, О. В. Лисодєд, К. А. Автухов, І. С. Михалко, М. Ю. Кутєпов.

Актуальність наукового дослідження обумовлена, по-перше, недосконалістю існуючої в Україні системи виконання кримінальних покарань, а по-друге, відсутністю комплексного дослідження питань реформування діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України.

Разом зі зміною суспільно-політичного й економічного устрою в державі розпочався процес основоположних реформ кримінально-виконавчої системи. Була зроблена спроба щодо забезпечення гуманних умов утримання засуджених в кримінально-виконавчих установах. На сучасному етапі розвитку українського суспільства ні у кого не викликає сумніву, що практична організація процесу виконання покарань як у виді позбавлення волі, так і не пов'язаних з позбавленням волі, характеризується численними проблемами. Умови тримання засуджених і ув'язнених в багатьох кримінально-виконавчих установах не відповідають нормам національного та міжнародного законодавства, кримінально-виконавчі інспекції перевантажені надмірною кількістю осіб, які перебувають у неї на обліку; стан матеріально-технічного та фінансового забезпечення не задовольняє потреби кримінально-виконавчої системи, яка має гострий дефіцит кваліфікованих працівників. Звідси стає очевидним необхідність подальшого реформування Державної кримінально-виконавчої служби України. Чинний Кримінально-виконавчий кодекс України та інші законодавчі акти мають деякі недоліки і протиріччя, обумовлені неузгодженістю окремих положень із Конституцією України, Кримінальним кодексом України, загальною теорією

права й теорією виконання покарань і потребують доопрацювання. Отже, це свідчить про нагальну потребу комплексного дослідження теоретичних та прикладних проблем реформування Державної кримінально-виконавчої служби України.

Конкретними шляхами реалізації загальної мети дослідження є всебічне вивчення діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, аналіз відповідності вітчизняної практики міжнародним стандартам у цій сфері для розроблення науково обґрунтованих пропозицій змін до законодавства України.

Тому наукове дослідження, спрямоване на розробку пропозицій щодо змін кримінально-виконавчого законодавства та його правозастосовної практики з метою оптимізації практики виконання кримінальних покарань, є вельми актуальним.

Метою наукового дослідження є: розробка пропозицій щодо вдосконалення підходів до організації діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України в цілях формування її дії на засадах безумовного забезпечення захисту прав та інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених.

Теоретична та практична значущість досліджуваної проблеми полягатиме у наданні науково обґрунтованих пропозицій змін до чинних нормативних актів з метою удосконалення діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, в результаті вивчення теоретичних та прикладних проблем діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України; повного та всебічного аналізу предмета дослідження; виявлення внутрішніх протиріч та проблем кримінально-виконавчої діяльності, органів і установ виконання покарань; окреслення шляхів їх подолання. Теоретичні висновки ляжуть в основу практичних рекомендацій реформування Державної кримінально-виконавчої служби України.

У межах наукового дослідження проводилась робота за напрямками:

1) збір та вивчення наукової літератури стосовно міжнародних рекомендацій та практики Європейського суду з прав людини з питань організації діяльності адміністрації органів і установ виконання покарань, вихідних засад роботи із засудженими та дотримання їх прав;

2) дослідження питань загальнотеоретичних питань правового статусу засуджених до позбавлення волі;

3) збір та вивчення наукової літератури щодо якості відомчих нормативно-правових актів, що видаються Міністерством юстиції України у галузі кримінально-виконавчого права та їх вплив на реформування процесу виконання покарань;

4) дослідження питань гарантування прав і свобод засуджених;

5) збір та вивчення наукової літератури стосовно діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України по створенню умов для виправлення і ресоціалізації.

Наукові результати:

– доповнено бібліографію та перелік нормативно-правових актів з теми дослідження;

– розпочато розробку напрямів реформування діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України;

– розглянуто окремі питання вивчення питань прав і законних інтересів засуджених.

Результати дослідження у вигляді тез наукових доповідей знайшли апробацію у науково-практичних конференціях, семінарах та «круглих столах».

Фактичні результати дослідження знайшли відображення в участі у науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах» з науковими доповідями, підготовці монографії, навчальних посібників, наукових статей і тез наукових доповідей, проектів нормативно-правових актів. Зокрема:

Монографії:

Сучасна кримінально-виконавча політика України : монографія / І. С. Яковець, К. А. Автухов, М. Ю. Кутепов. – Х. : Право, 2016. – 172 с. (9,9 д. а.);

Науково-практичні та навчальні посібники:

Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / К. А. Автухов ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2016. – 158 с. (9,3 д. а.).

Короткочасні виїзди засуджених до позбавлення волі за межі колоній / К. А. Автухов, О. М. Крук, А. Х. Степанюк, І. С. Яковець та ін. ; за заг. ред. О. Г. Колба. – К. : Кондор-Видавництво, 2016. – 200 с. (6,0 д. а. / Автухов К. А., Степанюк А. Х., Яковець І. С. – 1,5 д. а.);

Опубліковано **10 наукових статей** у фахових виданнях.

Підготовлено: *Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку підтвердження громадянства України та встановлення фактів, що мають юридичне значення»* (надіслано електронною поштою до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності).

Проектом Закону передбачається внести зміни до Кримінального кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання та практики застосування умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким, призначення та виконання покарання у виді довічного позбавлення волі, відповідно до європейських стандартів і на виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Пропонується удосконалити порядок застосування умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким шляхом запровадження «презумпції виправлення» та надання засудженим права самостійного звернення до суду з цих питань. Одночасно вводиться можливість впровадження цих заохочувальних інститутів і до засуджених, які відбувають довічне позбавлення волі. Передбачається чіткий перелік обставин, які є перешкодою для втілення даних інститутів щодо конкретної особи. Такими змінами буде забезпечено втілення міжнародних стандартів у цій сфері у національне законодавство і практику. Одночасно запроваджується чіткий порядок обрахуванням строків умовно-дострокового звільнення або повторного застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким для осіб, до яких вона вже була застосована раніше (зміни до статей 81, 82 Кримінального кодексу України).

Оновлена редакція положень ст. 539 Кримінального процесуального кодексу спрямована на зміну процедурного порядку вирішення питань умовно-дострокового звільнення та заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким через виключення з переліку суб'єктів, які не беруть участі у їх розгляді (виконавці: А. Х. Степанюк, І. С. Яковець, К. А. Автухов).

Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів України щодо адаптації порядку застосування окремих інститутів кримінального права до європейських стандартів» (надіслано електронною поштою до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності). Проектом Закону передбачається внести зміни до Закон України «Про громадянство України» та Цивільного процесуального кодексу України, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання та спрощення практики набуття громадянства особами, що перебували в умовах ізоляції у відповідні періоди часу та не мають через це можливості ефективно захистити власні права.

Зміни до ст. 3 Закону України «Про громадянство України» покликані вирішити проблему із підтвердженням належності до громадянства України тих засуджених, які поза власною волею були направлені для відбування покарання до інших союзних республік та не мали проголосити про бажання бути громадянином України аж до звільнення від відбування покарання.

Норма пропонованої статті 13¹ має на меті визначити процедуру набуття громадянства України особою, що тримається в установі виконання покарань або слідчому ізоляторі.

Також змінами до ст. 257 Цивільного процесуального кодексу України пропонується змінити порядок встановлення факту, що має юридичне значення, у разі її перебування особи в установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, надавши їм право звертатися з цього приводу до суду за місцем їх обліку.

Проекти цих законів передані до Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, двічі виносились на розгляд підкомітету з пенітенціарних питань, але до їх розгляду та вирішення питання щодо доцільності реєстрації черга ще не дійшла (виконавці: А. Х. Степанюк, І. С. Яковець, К. А. Автухов).

Тема: «Теоретичні і прикладні проблеми участі громадськості у запобіганні злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід». Затверджена постановою президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради Інституту № 2 від

23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U001330. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Науковий керівник теми – член-кор. НАПрН України В. В. Голіна. Основні виконавці: М. Г. Колодяжний, С. С. Шрамко, А. В. Калініна.

Актуальність наукового дослідження. Необхідність дослідження питання участі громадськості у запобіганні злочинності зумовлюється потребами залучення багатьох суб'єктів запобіжної діяльності до перешкоджання злочинам. Правоохоронні органи та суд продовжують віддавати перевагу каральним засобам реагування на вже вчинені злочини як основний напрям протидії злочинності. За такого підходу не використовується потужний профілактичний потенціал залучення громадськості до цієї діяльності.

Положення про участь громадськості у запобіганні злочинності, її види (групи) містяться у багатьох нормативно-правових актах, наприклад, у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» та в інших законодавчих джерелах. При цьому на практиці вони майже не реалізуються. Тому постає нагальна потреба у розробці механізму, шляхів і способів втілення тих форм участі громадськості у запобіганні злочинності, що регламентується чинним законодавством України, а також прийняття нових нормативних актів.

В Україні також відсутні наукові дослідження щодо вивчення сучасного міжнародного досвіду участі різних суб'єктів запобіжної діяльності у запобіганні та протидії злочинності та її проявам. Цю прогалину можливо компенсувати узагальненням конгресів Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і кримінального правосуддя, чинних нормативно-правих актів Ради Європи щодо питань протидії злочинності та різних форм делінквентної поведінки й інших міжнародно-правових актів у частині аналізу та узагальнення участі громадськості у запобіганні злочинності в різних країнах світу, врахування переваг та недоліків міжнародного досвіду такої діяльності та можливостей імплементації таких норм у вітчизняне правове поле.

Мета наукового дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні необхідності та ефективності участі громадськості у запобіганні злочинності в Україні; у вивченні рекомендацій Організації

Об'єднаних Націй та її спеціалізованих органів стосовно участі громадськості у запобіганні злочинності; у розробці концептуальних засад щодо нових форм участі громадськості у запобіганні злочинності та її проявам тощо.

Теоретична та практична значимість досліджуваної проблеми знаходить свій вираз у тому, що наукові розробки стануть підґрунтям концептуальних засад запобігання злочинності за участю громадськості в Україні, а також розробки на цій базі ефективної моделі такої діяльності. Крім того, вони стануть основою запобіжної роботи різних суб'єктів запобіжної діяльності та сприятимуть удосконаленню вітчизняного законодавства у цій царині.

Отримані наукові результати:

– досліджено питання ефективності діяльності громадських формувань у запобіганні злочинності в Україні;

– визначено кількісні та якісні показники оцінки ефективності діяльності громадських формувань при запобіганні злочинності;

– досліджено засади теорії та практики громадського впливу на злочинність у зарубіжних країнах, зокрема щодо: визначення поняття «громадськість», «громадський вплив на злочинність»; окреслення основних напрямів участі громадськості у запобіганні злочинності, фінансування цієї діяльності, поширеності таких практик та ін.;

– досліджено практику реалізації стратегії громадського запобіжного впливу на злочинність в Ізраїлі;

– завершено дослідження засад японської моделі запобігання злочинності із залученням громадськості;

– визначено перспективи удосконалення участі громадськості у запобіганні та протидії злочинності в Україні з урахуванням міжнародного досвіду;

– вивчено досвід залучення громадян та їх об'єднань до запобігання злочинам, що вчиняються у громадських місцях;

– досліджено регіональні форми участі громадськості у запобіганні злочинності в Україні;

– вивчено основні напрями діяльності громадськості щодо запобігання та протидії злочинності неповнолітніх, постпенітенціарній злочинності, злочинам проти власності, вуличній злочинності, деяким фоновим явищам злочинності (зокрема, безпритульності та бездоглядності);

– узагальнено міжнародний досвід у сфері участі громадськості у запобіганні злочинності на основі Конгресів ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя;

– узагальнено сучасні програми профілактики злочинності за участю недержавних суб'єктів у європейських країнах.

Завершено роботу над колективною монографією під назвою «Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід».

Фактичні результати дослідження знайшли своє відображення в участі у науково-практичних конференціях, «круглих» столах з науковими доповідями, підготовці тез наукових доповідей. Зокрема:

Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Гришук, О. В. Зайчук, В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитоновна, В. І. Шакур – К. : ВАІТЕ, 2015. – 688 с. (Голіна В. В. – 2,5 д. а.) (*не увійшло до Звіту 2015 р.*)

Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2016. – 564 с. (28 д. а.).

Опубліковано **11 наукових статей** у фахових виданнях.

Тема: «Проблема латентної віктимності та шляхи її розв'язання в Україні». Затверджена постановою президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради ІВПЗ НАПрН України № 2 від 23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U001333. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Науковий керівник теми – Б. М. Головкін. Основні виконавці: І. О. Христич, Л. О. Шевченко, Ю. О. Оберемко, О. В. Новіков, А. Ю. Дзюба.

Мета дослідження полягає у розробці теоретичних положень латентної віктимізації, вивченні закономірностей поширення цього явища, визначенні орієнтованого рівня латентної віктимізації в Україні, з'ясуванні чинників, що її продукують, а також дослідженні негативних наслідків для суспільства.

Актуальність наукового дослідження. Аналіз стану розробки зазначеної проблеми дозволяє констатувати лише її постановочну стадію, а значить, і відсутність теоретичних положень, висновків, та результатів її дослідження. Вагомість вивчення латентної віктимізації та її проявів впливає із періодичних міжнародних віктимологічних моніторинрів населення різних країн, за результатами яких формуються рейтинги стану захищеності основоположних прав і свобод громадян від протиправних посягань. На актуальність дослідження питання латентної віктимізації вказується й у рішенні РНБО України «Про стан злочинності в державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» від 5 листопада 2009 р., де приділяється значна увага зниженню рівня латентної віктимізації при одночасному підвищенні рівня довіри населення до правоохоронних органів.

Теоретична та практична значимість. Отримані в ході дослідження результати в подальшому дозволять поліпшити роботу щодо повноти статистичного обліку потерпілих від злочинних посягань та удосконаленні віктимологічної профілактики, будуть покладені в основу започаткування нового напрямку кримінологічних досліджень – вивчення процесів та обсягів прихованої віктимізації населення.

Отримані наукові результати:

- вивчено, систематизовано, проаналізовано наукову літературу та нормативно-правову базу за темою дослідження;
- проаналізовано та систематизовано статистичну інформацію, інші матеріали, присвячені проблемі латентної віктимізації в Україні;
- проведено повторний етап анонімного анкетування громадян з метою визначення обсягів латентної віктимізації населення;
- підготовлено перший варіант III розділу запланованої колективної монографії за темою дослідження.

Фактичні результати дослідження знайшли своє відображення в участі у науково-практичних конференціях з науковими доповідями, підготовці наукових статей. Зокрема:

Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол. : В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 31. – 278 с. (15 д. а.).

Опубліковано 5 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України та проблеми гармонізації вітчизняного законодавства у сфері кримінальної юстиції із законодавством Європейського Союзу». Затверджена постановою Президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради ІВПЗ НАПрН України № 2 від 23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U001331. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Керівник теми – О. Г. Шило. Основні виконавці: Л. М. Лобойко, Л. М. Москвич, Н. В. Глинська, О. І. Марочкін, А. А. Барабаш.

Актуальність наукового дослідження полягає в тому, що зміни кримінального процесуального законодавства вимагають переосмислення низки кримінальних процесуальних інститутів, підходів до розуміння сутності та призначення кримінального провадження. На сучасному етапі розвитку кримінального процесуального права в Україні перед науковцями постає завдання формулювання наукового обґрунтування пропозицій, спрямованих на створення оптимальної національної моделі ефективного розслідування та судового розгляду кримінальних справ відповідно до сучасного рівня розвитку суспільства, системи процесуального контролю, що дозволяла б мінімізувати процесуальні помилки, а також своєчасно виправити їх. Реформаційні процеси у сфері кримінального провадження повинні йти шляхом створення такого кримінального процесуального механізму, при якому належним чином забезпечується баланс публічних і приватних інтересів, адже кримінальне провадження здійснюється в інтересах всього суспільства в цілому і окремої людини, зокрема. Досягнення справедливості у вирішенні соціально-правового конфлікту має стати головною метою кримінального процесу, генеруючим чинником, що визначає основні пріоритети та засади кримінального провадження, систему його засобів і процедур.

Метою наукового дослідження є розробка концептуальних основ побудови сучасного кримінального процесу в Україні. Для її досягнення перед дослідниками поставлені такі завдання:

– охарактеризувати основні засади побудови кримінального провадження в Україні та запровадити теоретичне забезпечення системи процесуальних механізмів їх реалізації;

- здійснити аналіз нового кримінального процесуального законодавства України з метою оцінки його ефективності;
- розробити та теоретично обґрунтувати нормативно-правові та організаційно-управлінські пропозиції, спрямовані на вдосконалення національного кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики.

Науковим результатом дослідження у звітному періоді стало виконання етапу під назвою «Розробка науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині побудови сучасного кримінального судочинства», а саме:

1) сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині: початку досудового розслідування; інституту прийняття кримінальних процесуальних рішень; здійснення судового контролю під час досудового розслідування; реалізації засади змагальності в кримінальному провадженні;

2) написано статті до юридичних термінів з кримінального процесу та організації судових та правоохоронних органів для Великої юридичної енциклопедії України;

3) написано статті та тези наукових доповідей з питань удосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині: початку досудового розслідування; інституту прийняття кримінальних процесуальних рішень; здійснення судового контролю під час досудового розслідування; реалізації засади змагальності в кримінальному провадженні;

4) підготовлено звітну документацію за темою фундаментального дослідження.

Фактичні результати:

Монографії:

1. Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України : монографія / Н. В. Глинська, Л. М. Лобойко, О. І. Марочкін, Л. М. Москвич, О. Г. Шило . – Х. : НДІ ВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, 2016 (6,9 д. а.) (*задепонована*).

Опубліковано 14 наукових статей у фахових виданнях.

Підготовлено **«Проект Закону України “Про внесення змін до статті 233 Кримінального процесуального кодексу України**

(щодо наступного судового контролю за проникненням до житла чи іншого володіння за добровільною згодою особи, яка ними володіє)»», пояснювальну записку та порівняльну таблицю щодо нього (затв. постановою №5 від 20.04.2016 р. засідання вченої ради НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПрН України щодо спрямування до **Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України**). У судовій практиці виникла проблема неоднакового застосування норми викладеної у ч. 1 ст. 233 КПК, оскільки суди в одних випадках визнають доказами дані, здобуті у результаті проникнення до житла чи іншого володіння і здійснення в них обшуку (огляду) за добровільною згодою власника житла, а в інших не визнають зазначені дані доказами. Неоднакове застосування зазначеної норми свідчить про наявність правової невизначеності, а отже, має місце порушення принципу правової визначеності, що є одним із основних елементів верховенства права. Для реалізації недоторканості житла чи іншого володіння особи добровільна згода власника є рівноцінною з ухвалою слідчого судді підставою для проникнення до житла за відсутності обставин, які свідчать про наявність невідкладних випадків. Отже, «за добровільною згодою власника» означає «замість ухвали слідчого судді» (вих. №242-06-23 від 25.04.2016 р.) (Лобойко Л. М.).

Тема: «Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції». Затверджена постановою Президії НАПрН України № 79/8 від 7 грудня 2011 р. та постановою вченої ради ІВПЗ НАПрН України № 9/2 від 23 листопада 2011 р. Номер державної реєстрації 0112U0011334. Термін виконання: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р. Науковий керівник теми – акад. НАПрН України В. Ю. Шепітько. Основні виконавці: *чл.-кор. НАПрН України В. А. Журавель, Г. К. Авдєєва, Л. І. Керик, Д. В. Затенацький, Н. В. Павлюк, С. В. Великанов, М. О. Соколенко, Г. М. Гетьман, Г. С. Коваленко, О. І. Резнікова, Г. І. Резнікова.*

Актуальність наукового дослідження обумовлена тим, що в останні два десятиліття в Україні, як і в усьому світі, триває глобальний процес соціальної інформатизації. Інноваційні технології

викликали появу нових можливостей, які використовуються злочинцями для скоєння злочинів на національному, міжнародному і транснаціональному рівнях. Злочинні об'єднання, окремі «фахівці» кримінального бізнесу повною мірою використовують новітні технології для «відмивання» грошей, здобутих злочинним шляхом, несанкціонованого доступу до інформаційних систем та інших злочинних дій. У таких умовах слідчим та суддям потрібні автоматизовані інформаційні системи для оптимізації управління процесами інформаційного забезпечення, здійснення автоматизованого пошуку відомостей щодо будь-яких об'єктів (осіб, подій, предметів та ін.), одержання формалізованих знань з усіх видів баз даних, що існують у світі, статистичного і географічного аналізу подій, пошуку окремих об'єктів і осіб. Тому наукове дослідження, націлене на розроблення інноваційних засад техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції, є вельми актуальним.

До того ж злочинність в Україні на початку другого десятиріччя XXI ст. зберігає тенденцію до якісних і кількісних змін, ускладнення способів кримінальної поведінки, успішно використовуючи для цього новітні досягнення науки і техніки, кризові соціальні явища, прогалини в чинному законодавстві, корупційні схеми. Кримінальний світ сьогодні пристосовується до нових умов, набуває активного, агресивного та все більш організованого, транснаціонального характеру. Злочинці активно використовують передове технічне озброєння, сучасні телекомунікаційні засоби, кримінальні технології. Змінюється й сама особа злочинця, її професійний та інтелектуальний рівень.

За цих умов так само з усією гостротою постає питання щодо розробки адекватних заходів реагування, кардинального вдосконалення техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції на інноваційних засадах. Реалізація зазначеного завдання можлива на базі пізнаних закономірностей науково-технічного прогресу, потреб судово-слідчої практики, прогностичного бачення ймовірних шляхів розвитку та структурних змін злочинних виявів, міжнародного досвіду боротьби з ними. Вагомим стимулятором також слід вважати й інтеграційні процеси, що відбуваються в науці в цілому, оскільки саме на стиках суспільних,

природничих та технічних наук формуються нові напрями, творче використання яких відкриває широкі можливості для подальшої оптимізації та підвищення ефективності наукового пошуку і правозастосовної діяльності.

Таким чином, урахуовуючи викладене, вбачається за доцільне здійснити вивчення інноваційних засад техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції та провести аналіз його сучасного стану, визначити напрями та шляхи його вдосконалення і модернізації з урахуванням новітніх досягнень науки і техніки.

Мета дослідження: формулювання концептуальних підходів до розуміння визначення «техніко-криміналістичне забезпечення»; з'ясування структури, меж і спрямованості техніко-криміналістичного забезпечення; поглиблене дослідження інноваційних засад техніко-криміналістичного забезпечення органів кримінальної юстиції; здійснення порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду у цій сфері; розробка системи інноваційних засад техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції; визначення науково обґрунтованих напрямів подальших досліджень щодо можливостей розробки новітніх техніко-криміналістичних засобів для органів кримінальної юстиції; розробка інновацій та їх впровадження у практику боротьби зі злочинністю; визначення ефективних шляхів розроблення нового та удосконалення норм існуючого законодавства України з питань техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції.

Теоретична та практична значущість дослідження полягає у формулюванні інноваційних засад розробки сучасних техніко-криміналістичних засобів і визначенні підходів до їх впровадження в діяльність органів кримінальної юстиції. Теоретичні положення слугують підґрунтям для розробки рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності та результативності діяльності органів кримінальної юстиції.

Наукові результати:

– розглянуто консолідацію криміналістичних знань в умовах історичних перетворень та глобалізації сучасного світу;

- встановлено роль судової експертизи у сучасній моделі кримінального судочинства;
- досліджено сліди злочинів у сфері використання інформаційних технологій та способи виявлення;
- визначено використання спеціальних знань у боротьбі з комп'ютерною злочинністю;
- встановлено інформаційні технології у незаконній інсайдерській діяльності (криміналістичний аспект);
- визначено проблеми використання спеціальних знань у боротьбі з кіберзлочинністю;
- розглянуто інноваційні напрями моделювання особи невідомого злочинця в діяльності органів кримінальної юстиції.

Результати дослідження у вигляді наукових статей та тез наукових доповідей знайшли апробацію у науково-практичних конференціях, семінарах та «круглих столах».

Фактичними результатами роботи є опубліковані та підготовлені до опублікування такі наукові праці:

Криміналістика : **підручник** / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель (та ін.) / за ред. В. Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2016. – 640 с. (37,2/18,6 Шепітько В. Ю.).

Опубліковано 15 наукових статей у фахових виданнях.

Із 2016 р. у межах цієї фундаментальної теми проводилося дослідження за напрямом **«Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень корупційної спрямованості»**.

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що ефективність та результативність розслідування корупційних злочинів з огляду на їх латентність, ретельність готування та приховування, активної протидії розслідуванню з боку зацікавлених осіб потребують розроблення і запровадження новітніх техніко-криміналістичних засобів у діяльність слідчих органів. Реалізація цього завдання передбачає необхідність формування концептуальних підходів до розуміння визначення «техніко-криміналістичне забезпечення», з'ясування його мети, змісту та структури з урахуванням специфіки досліджуваного виду злочинів.

Теоретична та практична значущість дослідження полягає у формулюванні концептуальних підходів до розуміння «техніко-

криміналістичне забезпечення», його мети, змісту та структури, а також у наданні практичних рекомендацій з визначення переліку сучасних технічних засобів, приладів, устаткувань для ефективної протидії корупційним злочинам.

Мета дослідження: формулювання принципів та визначення підходів і напрямів упровадження сучасних інноваційних розробок задля вдосконалення техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінального переслідування; визначення напрямів розробки технічних засобів, приладів, устаткувань, що застосовуються в ході провадження гласних та негласних слідчих (розшукових дій) при розслідування корупційних злочинів.

Отримані наукові результати:

– вивчено та систематизовано вітчизняні та іноземні наукові джерела, оновлено бібліографію наукової літератури за тематикою дослідження, а також сформульовано визначення поняття «техніко-криміналістичне забезпечення» розслідування корупційних злочинів;

– з'ясовано структуру, межі і спрямованість техніко-криміналістичного забезпечення та проаналізовано структурні елементи техніко-криміналістичного забезпечення;

– розроблено класифікацію структурних елементів техніко-криміналістичного забезпечення;

– визначено інформаційні системи та технології, технічні засоби, прилади, устаткування, необхідні для забезпечення провадження гласних та негласних слідчих (розшукових дій) в ході розслідування кримінальних правопорушень корупційної спрямованості;

– сформульовано практичні рекомендації з оптимального застосування інформаційних систем та технологій, технічних засобів, приладів, устаткувань у протидії кримінальним правопорушенням корупційної спрямованості та здійснено аналіз наявних недоліків щодо техніко-криміналістичного розслідування кримінальних правопорушень корупційної спрямованості, а також надано пропозиції з оптимізації цієї діяльності;

– проведено опитування слідчих та співробітників оперативних підрозділів щодо напрямів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень корупційних злочинів.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

По завершених темах

Тема: «Дослідження національної політики розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки та розробки механізму її правового забезпечення» (РК № 0111U10287). Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 79/9 від 7 грудня 2011р.

Наукові керівники – доктор юридичних наук, проф., член-кор. НАПрН України О. П. Орлюк, доктор економічних наук, проф. О. Б. Бутнік-Сіверський.

Термін виконання – 2012–2016 рр.

Мета теми – дослідження стану розвитку теорії та практики процесів світової економічної глобалізації та її впливу на формування національної політики розвитку інтелектуального капіталу з урахуванням становлення економічного механізму національної інноваційної системи; процесів трансформації інтелектуальної власності в умовах розвитку інтелектуального капіталу; монополізації економічної діяльності транснаціональних капіталів з урахуванням інноваційних проривів; процесів капіталізації та розвитку механізму її правового забезпечення; забезпечення методико-правового механізму становлення інноваційно-активних виробничих систем та динаміки змін у їх діяльності; розвиток інноваційної інфраструктури як середовища впровадження інтелектуальної власності, науково-технічних і технологічних розробок.

У рамках зазначеної проблематики у звітному періоді досліджувалися такі аспекти теми.

Дослідження економічної природи комерціалізації інтелектуальної власності та її правового забезпечення з позиції економічної глобалізації.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Орлюк О. П., д.е.н. Бутнік-Сіверський О. Б., к.е.н. Ревуцький С. Ф., к.е.н. Борко Ю. Л.

Формування механізму комерціалізації інтелектуальної власності з позиції створення інноваційно-активних підприємств та в умовах монополізації економічних систем.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Орлюк О. П., д.е.н. Бутнік-Сіверський О. Б., к.е.н. Борко Ю. Л.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

1. Наукові результати:

1) *Нові знання.* Знання, отримані на основі зібраного та узгайненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також у результаті проведених наукових досліджень дозволили:

1.1. Досліджено, що глобалізація – явище багатогранне. Це комплекс, що охоплює різні сфери світового співтовариства. В основі глобалізації лежать процеси у сфері економіки та фінансів, що є фундаментом глобальних процесів в інших сферах. Економічна глобалізація є вихідною ланкою процесів глобалізації. Вона є результатом функціонування сучасної міжнародної економіки та розвитку науково-технічного прогресу. В її основі лежать міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація господарського життя. Як якісно нове явище глобалізація включає різні процеси, механізми дії, сфери і форми прояву та наслідків. Оскільки вони надзвичайно багатоманітні, то щодо суті глобалізації єдності думок серед її дослідників немає. В сучасній глобалістиці переважає думка, що економічна глобалізація є новою фазою прискорення розвитку світогосподарських зв'язків у кількісному та якісному відношенні. При цьому розмежовуються поняття «глобалізація господарського життя» і «глобальна економіка». Перше означає процес, у результаті якого світова економіка здійснює перехід у новий стан глобальної економіки. Значна частина дослідників пов'язує економічну глобалізацію з процесами інтеграції та інтернаціоналізації світового господарства. Під цим терміном розуміють перетворення світової економіки із сукупності національних економік, пов'язаних потоками товарів та капіталів, в єдину виробничу зону і єдиний ринок, в яких вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила. Ці процеси доповнюються уніфікацією законодавчих актів, що регулюють міжнародні економічні відносини, та формуванням відносно єдиного культурного процесу під впливом стандартизації освіти та взаємодії широких мас населення у міжнародних контактах. Головними рушійними силами цих процесів є технологічний прогрес, розвиток міжнародної інфраструктури, революційні зміни в інформаційній технології та лібералізація торгівлі і міжнародних зв'язків.

Глобалізація пов'язана з колосальним накопиченням капіталу окремими компаніями та країнами, що супроводжуються переростанням останнього в транснаціональний капітал та його домінуванням над економіками багатьох країн і їх політичними можливостями. Швидкому поступові глобалізації сприяє бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій та опанування світом ідеї мережевого способу організації суспільної діяльності.

1.2. Підкреслено, що суттєвою ознакою глобалізації економіки є розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції, що проявляється в усуненні відмінностей між економічними суб'єктами – представниками різних країн. Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції зумовлений рядом факторів:

- нерівномірністю розподілу ресурсів між різними країнами, що впливає на їх економічний розвиток;
- закономірностями науково-технічного прогресу, які зумовлюють об'єднання зусиль багатьох країн;
- тенденціями демографічного розвитку, що посилюють відмінності між країнами у кількості та якості населення;
- різким скороченням відстаней завдяки розвитку транспортно-комунальних мереж;
- наявністю і необхідністю спільного розв'язання таких проблем, як екологічна, продовольча, сировинна, використання Світового океану та космосу.

Отже, посилення тенденції до глобалізації науково-технічної сфери передбачає залучення в цей процес держав світового співтовариства, що припускає формування наднаціональних систем організації та управління науково-технічним співтовариством на багатосторонній та двосторонній основі, створення правової бази, яка визначає причини науково-технічної взаємодії на інтернаціональному рівні безпеки кожного учасника. Стратегічна тенденція розвитку світової економіки полягає в створенні єдиного планетарного ринку капіталів, товарів, послуг, інформації, до економічного зближення й об'єднання окремих країн у єдиний міжнародний господарський комплекс. Як підкреслюють дослідники, формування глобальної економіки – важлива ознака того, що колишня світова економіка, заснована на самодостатності національних культур і стійкості суто специфічних господарських укладів, починає під-

ходити до етапу свого логічного завершення. Хід глобалізації пов'язаний в першу чергу з прогресом інноваційних процесів у національних економіках, оскільки поширення і глибина інноваційних перетворень у реальному секторі економіки визначають її конкурентоспроможність і, як результат, зумовлюють здатність країни бути активним учасником і провідником процесу глобалізації, а також реалізацію її потенціальних можливостей щодо здобуття вигод і переваг від своєї участі в ньому.

1.3. Визначити, що основними проблемами комерціалізації є:

- 1) нормативно-законодавча база – суперечності та колізії трьох нормативних галузей права, оподаткування та бухгалтерського обліку;
- 2) проблема оцінки об'єктів інтелектуальної власності – відсутність єдиного національного стандарту оцінки об'єктів у нематеріальній формі;
- 3) кадрова проблема – відсутність висококваліфікованих спеціалістів з питань інтелектуальної власності;
- 4) антиринкова ментальність значної частини населення, за стереотипами якої наука і НДДКР – це не об'єкти ринкових відносин, а елементи так званої «невиробничої сфери». Процес залучення іноземного капіталу до формування ринку інтелектуальної власності в Україні гальмується численними чинниками, серед яких нестабільне й надмірне регулювання та великий податковий тягар; нечітка правова система; мінливість економічного та політичного середовища; проблеми щодо встановлення чітких прав власності; труднощі у спілкуванні з урядовими та приватизаційними органами та корупція; відсутність інфраструктури; низький рівень доходів громадян; проблеми виходу на внутрішній і зовнішній ринки. Прийняття та впровадження санаційних заходів забезпечить якісно новий рівень економічних відносин та дасть змогу стимулювати розвиток легітимного ринку інтелектуальної власності шляхом законного використання об'єктів інтелектуальної власності, їх комерціалізації, підвищити правову культуру населення у зазначеній сфері та розвивати цивілізований ринок об'єктів права інтелектуальної власності.

Важливим способом використання розробок університетів є утворення нових підприємств (start-up компаній). Нові високотехнологічні компанії – напевно найпривабливіший для економіки канал комерціалізації технологій, оскільки вони створюють робочі

місця, податкові надходження, імідж території і т. д. Створення нових компаній – пріоритетний напрям для більшості європейських наукових організацій та університетів, направлених на посилення процесу утворення spin-off компаній.

1.4. Розробити пропозиції щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку державно-приватного партнерства у сфері науки та інновацій, та активізації діяльності технологічних парків, а саме:

– Пропозиції щодо змін та доповнень до Проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» (щодо оподаткування операцій з об'єктами права інтелектуальної власності та узгодженості з інноваційною політикою) (п. 224, п. 246, п. 229 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. №509-VIII та пп. 31.2 та п. 32 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти).

Направлено до Комітету ВРУ з питань промислової політики та підприємництва (лист від 22.12.2016 р. №405), Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики (лист від 28.11.2016 р. №365/2, лист від 28.11.2016р. №365/2), Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 28.11.2016 р. №366/2).

НАПрН України направила зазначений законопроект до:

– Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (лист від 02.12.2016 р. №1125);

– Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 02.12.2016 р. №1123);

– Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики (лист від 02.12.2016 р. №1122).

1.5. Проведено:

1) дослідження з наступних питань:

– становлення та руху інтелектуального капіталу в цивілізаційному середовищі з урахуванням формування економіко-правових засад розвитку інтелектуального капіталу та економіки глобалізації;

– формування економіко-правових засад розвитку інтелектуального капіталу з урахуванням досвіду та специфіки розвинутих країн світу з урахуванням монополізації економічної діяльності

транснаціональних капіталів з урахуванням інноваційних про-
ривів;

– розвитку інтелектуального капіталу в інноваційному сере-
довищі в умовах монополізації економічних систем з урахуванням
процесів капіталізації та розвитку механізму її правового забезпе-
чення;

– основних показників інтелектуалізації, а саме: інноваційність
країни – комерціалізація інтелектуальних продуктів, їх інтенсифі-
кація;

– міжнародного обміну податковою інформацією як елементом
дотримання міжнародного правопорядку;

– європейської організації по забезпеченню безпеки аеронаві-
гації та супутникового зв'язку;

2) порівняльно-науковий аналіз:

– «удосконаленого» закону Канади про авторське право (Copy-
right Modernization Act), його вплив на авторів і виконавців, роз-
робників комп'ютерних ігор, провайдерів і користувачів контенту.
Визначено нові особливості: розширення обмежень і виключень
з авторських прав, впровадження технічних засобів захисту, введен-
ня відповідальності провайдерів за порушення авторських прав
у мережі, розширення поняття «Добросовісного використання»,
посилення штрафів на незаконне використання авторських мате-
ріалів;

– тенденцій та стану світових показників інтелектуальної влас-
ності;

3) моніторинг інформаційно-аналітичних матеріалів з питань:

– економіко-правових підходів до теорії трансформації інтелек-
туальної власності в інноваційній сфері діяльності з урахуванням
економічної глобалізації;

– економіко-правових засад розвитку інтелектуального капіта-
лу з урахуванням корпоративної трансакції;

– процесів монополізації формування інтелектуального капіта-
лу в Україні під впливом економічної глобалізації;

4) сформульовано основні характерні тенденції міжнародного
руху капіталу, а саме: зростання масштабів різних форм вивозу
капіталу, зміна учасників експорту капіталу за рахунок країн з тран-
зитивною економікою, зростання ролі ТНК та ТНБ у міжнародних

потоках капіталу, зосередження основних потоків ПІІ у ринково розвинутих країнах та виникнення нових форм інтеграції фінансового, промислового, інтелектуального та інформаційного капіталу;

5) розглянуто моделі, за якими розвивається міжнародний інноваційний бізнес: «модель закритих інновацій» і «модель відкритих інновацій», їх плюси і мінуси. Проаналізовано причини та особливості безкоштовної передачі компаніями своїх результатів інтелектуальної діяльності, використовуваними ними бізнес-моделі та стратегії.

1.6. Підкреслено, що напрями вдосконалення політики у сфері комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є: 1) розробка чітких механізмів нормативно-правового регулювання, а саме кодифікація законодавства (створення та затвердження Кодексу про інтелектуальну власність); 2) поєднання науки з виробництвом, що передбачає запровадження комплексу заходів (дослідження і аналіз ринку, фінансування впровадження об'єктів інтелектуальної власності, дослідження та розробку тощо); 3) створення інфраструктури впровадження результатів науково-технічної діяльності у виробництво; 4) створення замкнених циклів (ідея-виробництво-споживання); 5) створення спеціальних комплексних структур, до функцій яких би входило проведення експертної оцінки їх комерційного потенціалу, дослідження кон'юнктури ринку, надання новітнім розробкам фінансової підтримки, догляд за виготовленням конкурентоздатної продукції, просування об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняні та іноземні ринки, запобігання несанкціонованому використанню та розповсюдженню об'єктів інтелектуальної власності; 6) створення національної системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з інтелектуальної власності.

Комерціалізація інтелектуальних активів можлива тільки в тому випадку, якщо вони набувають економічної цінності або виступають як засіб створення нової вартості (інтелектуальний капітал), або джерело споживчого блага (споживчий продукт). Вибір форми комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності залежить від висновків маркетингових досліджень. Для цього проводять ретельне вивчення ринку інтелектуальної власності, визначають попит і індивідуальні потреби споживачів, досліджують пропозиції аналогічних об'єктів, що існують на ринку. Ключовим елементом ко-

мерціалізації інтелектуальних активів є їх оцінка. Оцінка об'єктів інтелектуальної власності дозволяє не тільки визначити цінність (вартість) цього ресурсу для власника, але й виявити його ринкову цінність, рівень попиту на об'єкти інтелектуальної власності на ринку, а, отже, і подальшу стратегію діяльності власника щодо реалізації та впровадження об'єктів інтелектуальної власності.

2) Наукова новизна

Економічна глобалізація з теоретичної точки зору розглядається науковцями як новий рівень інтернаціоналізації та міжнародної економічної інтеграції, що характеризується інтенсифікацією і новою якістю внутрішніх міжнародних зв'язків у планетарних масштабах, перетворенням національних господарств та їх суб'єктів на складову частину планетарного відтворювального процесу.

І саме зростаюча економічна взаємозалежність національних господарств та регіонів планети сьогодні розглядається як найважливіша риса **процесу глобалізації**, в результаті якого в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. певною мірою сформувалася **глобальна економічна система**, складовими якої стали національні господарства, регіональні утворення та глобальні корпорації, такі як транснаціональні корпорації (далі – ТНК). І далі – *глобалізація стала ключовою ідеєю переходу людства в нову епоху свого існування*. Сучасні системні трансформації надають їй нової якості – **із тенденції глобалізація переростає у всепоглинаючий процес**, що включає в себе політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові, серед яких *центральною складовою є економічна*. У наведеному ствердженні вчених, звертаємо увагу, використовуються поняття «процес глобалізації», «глобальна економічна система», яка «переростає у всепоглинаючий процес», що характеризує динамічні зміни в економічній системі, діалектику розвитку цивілізації та переростання глобалізації у всепоглинаючий процес, який поглинає всі взаємопов'язані між собою сегменти людської діяльності. Саме у цьому процесі економічною складовою стає інтелектуальна власність, яка в процесі господарської діяльності набуває ознаки інтелектуального капіталу, спрямованого на виробництво та реалізацію інновацій, який приносить додану вартість (дохід) суспільству.

Глобалізація є наслідком переходу людської цивілізації від індустріальної до постіндустріальної стадії економічного розвитку,

формування основ ноосферно-космічної цивілізації. Її економічна складова пов'язана, насамперед, із джерелами та формами господарського поступу, а саме із різким зростанням міжнародної торгівлі та потоків інвестицій, небаченим збільшенням фінансового сегменту світового господарства, інтенсифікацією міграційних процесів, посиленням глобальної конкуренції, появою та посиленням впливу транснаціонального капіталу.

Слід відмітити, що в останні роки все більше набуває значення глобальні процеси в сфері інтелектуальної власності, які пов'язані з економіко-правовим інноваційно-інтелектуальним напрямом розвитку та поширенням її у цивілізаційному середовищі.

Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові методи дослідження та наукового пізнання соціальних явищ в їх історичному розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості і було проведено:

1) *дослідження з таких питань:*

– підходів розвитку теорії економічної глобалізації та її впливу на побудову національної політики розвитку інтелектуального капіталу з позиції формування механізму національних інноваційних систем;

– процесів трансформації інтелектуальної власності в умовах розвитку інтелектуального капіталу;

– закордонного досвіду розвитку інтелектуального капіталу з позиції економічної глобалізації;

– формування економіко-правових засад розвитку інтелектуального капіталу в умовах монополізації економічних систем;

– вивчення руху інтелектуального капіталу та механізму його правового забезпечення;

– процесів комерціалізації інтелектуальної власності з позиції економічної глобалізації та механізму правового забезпечення її економіки;

– основних напрямів державної політики з організації формування національної політики розвитку інтелектуального капіталу з позиції економічної глобалізації;

2) *в процесі дослідження зазначено, що перехід від технологій high-tech до технологій high-hume, що визначають не тільки формат сучасного глобального суспільного виробництва, а й тенденції ста-*

новлення нових соціальних відносин, об'єктивно вимагає широко-го міждисциплінарного підходу, спрямованого на дослідження людини діючої, людини творчої, котра своєю самореалізацією втручається у функціонування систем, що саморозвиваються. За допомогою знань, зазначають науковці, інтелекту підприємців капітал набуває ознак складної і динамічної форми радикального біфуркаційного перетворення ціннісно-вартісної дисипативної структури. Слід враховувати, що капітал динамічно синтезує в собі і властивості атракторів, які випадково утворюються з множини соціально-економічних флуктуацій на кожній стадії біфуркації, і властивості все більш складних і більш динамічних дисипативних структур, які утворюються з атракторів після проходження кожної чергової стадії;

3) *узagalьнено погляди вчених* стосовно глобалізації, яка справляє доволі неоднозначний вплив на динаміку національного економічного розвитку, породжує конфлікти і кризи регіонального і планетарного масштабу. Що стосується міжнародної монополізації капіталу, то її відмінною рисою за умов глобалізації стає повна «автономізація» щодо політики національних урядів процесів нагромадження капіталу та його регіонального й галузевого розподілу. Створення та вміле і своєчасне використання новітнього знання приводить до стрибкоподібних організаційних змін та нового якісного стану організації, що базується на унікальних компетенціях, які виникли на базі абсолютно нового знання. Зростання вартості під час руху знань та інформації як ресурсу в економіці знань є аналогічним нарощуванню коштів, які в процесі їх використання у суспільному відтворенні набувають форми капіталу;

4) *азначено*, що глобалізація відбивається в процесах транснаціоналізації, що є найбільш суттєвим елементом і одним із основних регуляторів, які забезпечують єдність функціонування світової економіки. У свою чергу транснаціоналізація втілюється через такі феноменально нові елементи, як транснаціональні корпорації і пов'язані з ними транснаціональні банки, через які на сьогоднішній день проходять фінансові і товарні потоки, що визначають розвиток світового господарства.

Успішно реалізувати права на об'єкти інтелектуальної власності в Україні можливо тільки при професійному управлінні інтелек-

туальною власністю фірм (підприємств, установ). При цьому слід враховувати завданням, які передбачаються стратегією управління інтелектуальною власністю, до якої відноситься: 1) бухгалтерський облік, систематизація та аналіз використання об'єктів права інтелектуальної власності; 2) визначення домінуючого об'єкта в перспективному плануванні діяльності фірми (підприємства, установи); 3) здійснення правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності; 4) визначення об'єктів права інтелектуальної власності, що пропонуються до реалізації, і їх комерціалізація; 5) припинення порушень виключних прав.

Одним з важливих умов комерціалізаційного процесу використання винаходів (корисних моделей, промислових зразків) є регулярний перегляд невикористовуваних у виробництві власних розробок та технологій з подальшою пропозицією щодо їх продажу. Такі технології є результатом розробки, що не знайшли застосування, або ж представляють собою побічний продукт основних проєктів. Їх продаж не вимагають ні додаткових капіталовкладень, ні будь-яких інших істотних витрат, але можуть приносити прибуток. Саме комерціалізація інтелектуальної власності в умовах ринкових відносин вимагає розглядати її як товар, і як капітал. Як товар інтелектуальна власність розглядається як нематеріальний актив, що використовується в будь-яких господарських операціях. Як капітал інтелектуальна власність розглядається з погляду витрати капіталу на освіту або придбання підприємцем нематеріальних активів з метою його приросту. Інтелектуальна власність може розглядатися і як інвестиція, яка поділяється на капітальну (придбання нематеріального активу, який підлягає амортизації) та фінансову (пряму), якою передбачають внесення нематеріального активу до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою;

5) *визначено*, що загальні характеристики процесу глобалізації (зокрема, його інноваційної складової) мають різні проєкції для країн, які перебувають на принципово різних фазах розвитку продуктивних сил і технологічних укладів, а також щаблях розвиненості національної інноваційної системи (НІС). Це пояснюється тим, що економічно і технологічно розвинуті країни здатні генерувати та реалізувати повний цикл етапів інноваційного процесу

(«наука – технологія – виробництво – споживання») у контурі передового технологічного укладу. При цьому інші країни входять до цього циклу лише на окремих його етапах (згідно з умовами міжнародної кооперації), тоді як розвинуті країни забезпечують контроль за таким входженням.

На сьогодні аналіз фінансового стану фірм (підприємств, установ) науково-технологічного комплексу вказує на відсутність обліку на їх балансах нематеріальних активів (результатів науково-дослідних робіт, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, програмного забезпечення, баз даних тощо). Це завдає значної економічної шкоди державним інтересам, зокрема, через безконтрольне використання об'єктів інтелектуальної власності, які були створені в попередній період за рахунок державних коштів. Наприклад, мають місце аж ніяк не поодинокі факти створення підприємств, у тому числі і приватного сектору, які безоплатно використовують наукові досягнення держави, отримуючи при цьому значні прибутки. Крім того, в ході проведення приватизації та реструктуризації підприємств, установ науково-технологічного комплексу, у статутних фондах новостворених структур практично не враховуються права на об'єкти інтелектуальної власності. Недосконалість існуючої відповідної законодавчої бази для врегулювання українського ринку інтелектуальної власності дає можливість представникам закордонних фірм практично безперешкодно використовувати результати вітчизняних науково-технічних розробок, в тому числі, створених за кошти державного бюджету України. Значна частина отриманих в Україні наукових результатів не патентується, а залишаючись без попиту в Україні, публікується у відкритих виданнях, передається за кордон безпосередньо науковими установами або недержавними структурами.

Продаж ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності вважається найпоширенішим способом комерціалізації. Процес ліцензування добре розвинутий і загальнодоступний в нашій країні. Лізинг інтелектуальної власності – досить новий фінансовий інструмент, який вдало використовується в закордонній практиці і дозволяє правовласнику одержувати прибуток у вигляді платежів за користування переданим ним правом іншій особі. Компенсуючи таким чином понесені свого часу витрати на створення таких об'єктів, водночас

підприємець отримує вже готові розробки, технологію, торгіву марку, комерційне найменування тощо, маючи економію на початкових витратах розгортання бізнесу. Тому ефективна організація такого формату ведення бізнесу є привабливою для обох сторін угоди. Передача прав за договором комерційної франшизи надає можливість підприємцю-початківцю отримати вже розроблену систему ведення певної діяльності. В обмін на отримання прав користування такою системою одержувач франшизи виплачує роялті та одноразову виплату, і при цьому зобов'язується вести бізнес таким чином, щоб підтримати репутацію власника торгівельної марки;

б) *зазначено*, що технології шостого економічного укладу відкривають величезні перспективи та створюють передумови для вирішення глобальних проблем людства. Розвиток нанотехнологій, робототехніки, домінування цифрового середовища, перехід до відновлюваних джерел енергії та використання композитних матеріалів відкривають нові горизонти для комфортного існування людини та гармонії з природою, що сприятиме появі вільного часу і подальшому зміцненню духу інноваційного суспільства в розвинутих державах. Водночас флагманом передових досягнень є адитивне виробництво, іншими словами, 3D-друк. Адитивні технології (AF – Additive Manufacturing), або технології пошарового синтезу, сьогодні один з найбільш динамічних напрямів «цифрового» виробництва. Вони дозволяють на порядок прискорити НДДКР і вирішення завдань підготовки виробництва, активно застосовуються і для виробництва готової продукції.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорта бюджетної програми):

2.1. Підготовлено:

– Національна політика розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки та механізм її правового забезпечення : монографія / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського : кол. авторів: Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Орлюк, С. Ф. Ревуцький. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (*передано до друку*).

– Питання інтелектуальної власності : зб. наук. пр. / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – № 14 (*передано до друку*).

2.2. Розроблено пропозиції щодо змін та доповнень до Проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» (щодо оподаткування операцій з об'єктами права інтелектуальної власності та узгодженості з інноваційною політикою) (п. 224, п. 246, п. 229 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII та пп. 31.2 та п. 32 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти).

Направлено до Комітету ВРУ з питань промислової політики та підприємництва (лист від 22.12.2016 р. № 405), Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики (лист від 28.11.2016 р. № 365/2, лист від 28.11.2016 р. № 365/2), Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 28.11.2016 р. № 366/2).

НАПрН України направила зазначений законопроект до:

- Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (лист від 02.12.2016 р. № 1125);
- Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 02.12.2016 р. № 1123);
- Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики (лист від 02.12.2016 р. № 1122).

Опубліковано 6 наукових статей (3,1 д. а.) щодо питань розвитку світової економіки в аспекті розвитку міжнародних відносин, які визначається глобалізацією економічного життя.

Тема: «Теоретичні та методичні засади визначення розміру збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності» (ПК № 0112U007758).

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Керівники теми: доктор економічних наук, професор Бутнік-Сіверський О. Б., кандидат юридичних наук Прохоров-Лукін Г. В.

Термін виконання: 2013–2016 рр.

Мета теми: розробка методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності. Дослідження: теоретичних передумов визначення збитків, спричинених внаслідок порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, закордонного досвіду щодо методичних підходів визначення розміру збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної

власності, цивільних правовідносин, що виникають внаслідок порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, пов'язаних із створенням об'єктів інтелектуальної власності, виготовленням та реалізацією продуктів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, концептуальних підходів до математичного забезпечення визначення розміру збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Розробка методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності.

У рамках зазначеної проблематики досліджуються такі аспекти теми.

1. Розробка методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на об'єкти авторського права, пов'язаних з взаємовідносинами за ліцензійною угодою.

Науковий керівник та основні виконавці: д.е.н., проф. Бутнік-Сіверський О. Б., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., н.с. Шульпін І. Л., к.е.н. Борко Ю. Л.

2. Розробка загальних підходів до методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на об'єкти промислової власності.

Науковий керівник та основні виконавці: д.е.н., проф. Бутнік-Сіверський О. Б., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., н.с. Шульпін І. Л., к.е.н. Борко Ю.

3. Розробка загальних підходів до методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на об'єкти промислової власності, пов'язаних з винаходами, корисними моделями, промисловими зразками, а також пов'язаних з обмеженням масштабів тіньової економіки.

Науковий керівник та основні виконавці: д.е.н., проф. Бутнік-Сіверський О. Б., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., н.с. Шульпін І. Л., к.е.н. Борко Ю. Л.

4. Розробка заходів забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в межах виконання Стратегії у сфері прав людини.

Науковий керівник та основні виконавці: д.е.н., проф. Бутнік-Сіверський О. Б., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., н.с. Шульпін І. Л., к.е.н. Борко Ю. Л.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

І. Наукові результати:

1) **Нові знання.** Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також у результаті проведених наукових досліджень положень нормативно-правових актів та правозастосовної практики розвинутих зарубіжних країн щодо способів боротьби із порушеннями прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, дозволили:

1.1. *проаналізувати* проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правового забезпечення відкритості баз даних та прозорості реєстраційних процедур» (реєстр. № 2696 від 21.04.2015 р.), поданий народними депутатами України В. Пташник та іншими;

1.2. встановити:

- види порушення авторського права та суміжних прав;
- ідентифікацію деяких порушень авторського права і суміжних прав;

- у першому наближенні загальний підхід до методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав об'єктів авторського права і суміжних прав, який враховує: факт протиправної поведінки відповідача (зокрема, недодержання умов авторського, ліцензійного договорів, використання об'єкта права інтелектуальної власності без дозволу правовласника); шкоду, завдану суб'єктові права інтелектуальної власності; причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою особи та завданою шкодою; вини особи, яка заподіяла шкоду; вид порушення авторського права та суміжних прав; ідентифікація порушення авторського права і суміжних прав; документальні докази, які пов'язані зі збитками від неправомірного використання об'єктів авторських та суміжних прав; оцінка ймовірнісного значення (характеру) суми, яку правовласник міг би отримати за відсутності правопорушення, наприклад уклавши з потенційним порушником авторський або ліцензійний договір; встановлення обсягу контрафактної продукції, виробленої та реалізованої порушником авторських та суміжних прав; встановлення ціни продукції, виготовленої з використанням

ОПВ, яка встановлена власником виключних авторських або суміжних прав; встановлення ціни реалізації контрафактної продукції, яка віднесена до авторських або суміжних прав; встановлення роялті у відсотках від обсягу реалізації контрафактної продукції або у фіксованій сумі від контрафактної реалізованої продукції, виходячи із умов авторських чи ліцензійних договорів, які укладені автором авторських або суміжних прав із іншими особами; визначення підходів та методів, які застосовуються для встановлення розміру збитків, внаслідок порушення авторських прав або суміжних прав;

– визначення упущеної вигоди правовласника (недоотримання ним доходу) внаслідок продажу контрафактної продукції, яка віднесена до авторських або суміжних прав. При цьому нижньою оцінкою упущеної вигоди власника майнових прав може виступати чистий дохід (прибуток) або роялті з виробництва (видавництва) та реалізації контрафактної продукції, яка віднесена до авторських або суміжних прав;

1.3. *сформулювати основні підходи до визначення розміру понесених збитків (матеріальної шкоди та/чи упущеної вигоди) внаслідок порушенням авторського права та промислової власності:*

– підходи, які спираються на документи зі сторони власника; підходи, які спираються на документи зі сторони порушника;

– підходи до визначення розміру понесених збитків, котрі використовуються оцінювачами, судовими експертами та приватними організаціями, до яких віднесено за відповідною класифікацією: підхід «ціна на кількість» – метод «за ціною ліцензійної продукції на кількість контрафакту», метод «за ціною контрафакту на його кількість»; оціночні підходи – ринковий (метод вартості «до і після» порушення), дохідний (метод «якби не порушення»), витратний (метод фактичних витрат/витрат упущених можливостей); альтернативні або змішані підходи – метод «за долею ринку» встановлених ліцензійних та контрафактних програм, метод «BSA-IDC» за середньозваженою ціною ліцензійних програм, методи, котрі враховують ряд коефіцієнтів (тип сегменту ринку, ступінь насичення ринку, вплив на ділову репутацію) середньозваженою ціною ліцензійних програм;

1.4. узагальнити:

– визначення розміру збитків власника виключних прав при продажу контрафактних копій програм для ЕОМ. Збитки правовласників – це виражена у грошовій формі шкода, яка заподіяна їм протиправною діяльністю розповсюджувача контрафактної продукції. Збитки власника виключних прав на програму для ЕОМ визначаються як упущена вигода (неодержані ним доходи) внаслідок продажу контрафактних копій програм;

– підходи до визначення розміру понесених збитків (матеріальної шкоди та/чи упущеної вигоди) внаслідок порушення авторського права та промислової власності. Відокремлюється два підходи до визначення розміру збитків: 1) підходи, які спираються на документи з боку власника; підходи, які спираються на документи з боку порушника. Одночасно узагальнено підходи до визначення розміру понесених збитків, котрі використовуються оцінювачами, судовими експертами та приватними організаціями, до яких віднесено за відповідною класифікацією: 1) підхід «ціна на кількість» – метод «за ціною ліцензійної продукції на кількість контрафакту», метод «за ціною контрафакту на його кількість»; 2) оціночні підходи – ринковий (метод вартості «до і після» порушення), дохідний (метод «якби не порушення»), витратний (метод фактичних витрат / витрат упущених можливостей); 3) альтернативні або змішані підходи – метод «за долею ринку» встановлених ліцензійних та контрафактних програм, метод «BSA-IDC» за середньозваженою ціною ліцензійних програм, методи, котрі враховують ряд коефіцієнтів (тип сегменту ринку, ступінь насичення ринку, вплив на ділову репутацію) середньозваженою ціною ліцензійних програм.

2) Наукова новизна

Відшкодування юридичних збитків забезпечується примусом держави та виступає як міра цивільно-правової відповідальності. Збитки та матеріальна шкода відшкодовуються при порушенні *права власності у сфері інтелектуальної власності*. Така позиція точно відображає взаємозв'язок між завданими збитками та матеріальною шкодою з порушенням прав власності. Сьогодні *відсутні офіційні методики розрахунків розмірів збитків*, завданих внаслідок порушення прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності.

У зв'язку із цим виникає актуальна потреба у наукових дослідженнях конкретних аспектів правових проблем визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності та розробки методичних рекомендацій визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності, що дозволить зменшити негативні наслідки для країни та суб'єктів господарювання, а також підвищить ефективність діяльності судових експертів та суддів у боротьбі з цим явищем.

В Україні аналогічні дослідження як цілісна система економіко-правового характеру науковими організаціями не проводяться.

З метою виявлення розбіжностей та прогалів, які існують у вітчизняному законодавстві з питань економіко-правових проблем визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності, методичних та концептуальних підходів до математичного забезпечення визначення розміру збитків, а також цивільних правовідносин, що виникають унаслідок порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, пов'язаних із створенням об'єктів інтелектуальної власності, виготовленням та реалізацією продуктів, що містять об'єкти інтелектуальної власності було проведено:

1) дослідження щодо:

– концептуальних підходів до математичного забезпечення визначення розміру збитків завданих порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності з використанням методів дисконтування (способи визначення ставки дисконтування, способи визначення без ризикової ставки) та інших способів;

– судової практики ЄС по справах про спричинення збитків внаслідок порушення прав інтелектуальної власності;

– цивільно-процесуальних аспектів захисту економічних прав авторів за спрощеною судовою процедурою. Аргументування можливості стягнення за судовим наказом авторської винагороди, авторських відрахувань (роялті). На підставі проведеного аналізу як відповідної судової практики, так і теорії, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного цивільного процесуального законодавства;

2) науково-правовий аналіз:

– міжнародної патентної системи, її вплив на інноваційну діяльність, економіку країн, що розвиваються, зміну національного законодавства країн світу і здійснення патентних прав. Особлива увага приділена проблемам уніфікації і гармонізації правової охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків на міжнародному і регіональному рівні;

– відшкодування збитків при порушенні патентних прав в США в аспекті оцінки ризиків і вибіру стратегії: аналіз тенденцій патентування винаходів і зростання кількості патентних позовів в США, розглянуто похід до визначення розрахунку збитків, даються рекомендації за оцінкою ризиків порушення патентів конкурентів, перевірі продукції на патентну чистоту, оцінці можливих розмірів збитків, вибору стратегії захисту;

– спорів щодо засобів індивідуалізації у судовій практиці США;

3) проведено пошук та аналіз:

– судових рішень ЄС з питань спричинення збитків унаслідок порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності за 2013–2014 рр.;

– судових рішень за видами позовних вимог, а також пошук бібліографічних даних свідоцтв та зображень протиставлених об'єктів, для підготовки бюлетеня судових рішень по справах про порушення прав на торговельні марки;

– пошук (185 рішень) та аналіз 38 судових рішень по справах про порушення прав на торговельні марки;

3) розроблено методичні рекомендації (концептуальні підходи) до розміру збитків, завданих порушенням прав об'єктів промислової власності, пов'язаних з торговельною маркою;

– факт протиправної поведінки порушника прав щодо використання об'єктів промислової власності, пов'язаних з торговельною маркою:

– шкоду, завдану власнику об'єктів промислової власності, пов'язаних з торговельною маркою;

– причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою порушника прав щодо використання об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою;

– вини особи (юридична чи фізична), які заподіяли шкоду при неправомірному використанні об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою;

– вид порушення при протиправному використанні об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою з боку порушника;

– документальні докази, які пов'язані зі збитками від порушення прав об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою з боку порушника при їх протиправному використанні;

– встановлення обсягу продукції, виробленої при порушенні прав на об'єкти промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою з боку порушника;

– встановлення ціни реалізації продукції, виробленої при порушенні прав на об'єкти промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою з боку порушника;

– встановлення розміру роялті (паушального або комбіновано-го платежів), які повинен сплатити порушник прав об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою:

а) визначення підходів та методів, які застосовуються для встановлення розміру збитків, які нанесені внаслідок порушення прав об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою при її протиправному використанні порушником;

б) визначення упущеної вигоди власника прав (недоотримання ним доходу) унаслідок реалізації контрафактної продукції порушником прав об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою;

в) при цьому нижньою оцінкою упущеної вигоди власника прав на об'єкти промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою може виступати дохід (прибуток) порушника цих прав за встановленими ним цінами реалізації контрафактної продукції;

г) визначення реальних збитків (якщо такі існують) унаслідок реалізації контрафактної продукції порушником прав об'єктів промислової власності, пов'язаних із торговельною маркою.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. Підготовлено до друку:

Теоретичні та методичні засади визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної

власності : монографія / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського ; кол. авторів: Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. Л. Шульпін. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – 96 с. (4,0 д. а.) (*передано до друку*).

Визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності : методичні рекомендації / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського : кол. авторів: Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. Л. Шульпін та ін. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (*передано до друку*).

2.2. *Опубліковано:*

– 5 наукових статей (2,5 д. а.) і 1 тези наукової доповіді (0,3 д. а.) з питань, що виникають унаслідок порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

По перехідних темах:

Тема: «Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності» (РК № 0112U007757)

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Керівники теми: доктор юридичних наук Орлюк О. П., кандидат економічних наук Андрощук Г. О.

Термін – 2013–2017 рр.

Мета теми – дослідження міжнародної системи охорони інтелектуальної власності: положень міжнародних нормативно-правових актів та їх адаптації у законодавство України з питань правової охорони інтелектуальної власності; договорів ВОІВ, що встановлюють міжнародну систему охорони у сфері інтелектуальної власності; договорів, що сприяють отриманню охорони промислової власності на міжнародному рівні; договорів, що затверджують міжнародні класифікаційні системи; договорів у сфері авторського права і суміжних прав; регіональних патентних систем (ЄПК, ЄАПК); договорів, що сприяють отриманню охорони на регіональному рівні; світових тенденцій правової охорони інтелектуальної власності; участі України у міжнародних договорах.

У рамках зазначеної проблематики досліджуються такі аспекти теми.

1. Дослідження договорів, що затверджують міжнародні класифікаційні системи (Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщцька класифікація). Віденська угода про Міжнародну класифікацію зображувальних елементів знаків (Віденська угода). Локарнська угода про Міжнародну класифікацію промислових зразків (Локарнська класифікація)).

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Орлюк О. П., к.е.н. Андрощук Г. О., к.ю.н. Іолкін Я. О., к.ю.н. Еннан Р. Є., к.філ.н. Дроб'язко В. С., Работягова Л. І., Пічкур О. В.

2. Дослідження договорів у сфері авторського права і суміжних прав (Договір ВОІВ про авторське право (ДАП). Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів (FRT)). Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Римська конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення. Договір ВОІВ про виконання і фонограми (ДВФ). Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм. Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники, Пекінський договір про аудіовізуальні виконання та Марракеський договір про полегшення доступу до опублікованих творів сліпим, слабозорим та особам, які інакше позбавлені можливості сприйняття друку)).

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Орлюк О. П., к.е.н. Андрощук Г. О., к.філ.н. Дроб'язко В. С., Работягова Л. І., Пічкур О. В.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

1. Наукові результати:

1) **Нові знання.** Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також у результаті проведених наукових досліджень щодо принципів та механізмів міжнародної системи охорони інтелектуальної власності дозволили:

1.1. дослідити:

– організаційно-правові аспекти систем правової охорони об'єктів патентного права зарубіжних країн, а саме: Австралії, Австрії, Аргентини, Бельгії, Бразилії, Великої Британії, Угорщини, Німеччини, Греції, Індії, Італії, Канади, Китайської Народної Республіки, Корейської Народно-Демократичної Республіки, Кореї (Півничної), Мексики, Норвегії, США, Туреччини, Франції, Швейцарії, Швеції, Японії;

– міжнародно-правову охорону товарних знаків;

1.2. розглянуто правові та організаційно-економічні аспекти процедури прискороного розгляду заявок на винаходи в патентному відомстві США та новий патентний закон США (AIA), який дозволяє застосовувати процедуру прискороного розгляду для будь-якої патентної заявки за умови сплати мита. Проаналізовано її різновиди та особливості: програма прискороеної експертизи, «Зелена» альтернатива, міжнародна альтернатива та інші;

1.3. запропонувати основні заходи для боротьби з патентними троями:

– покращення якості патентної експертизи патентних відомств країн;

– введення обмеження на максимальний розмір відшкодування за порушення прав на патенти;

– відпрацювання ефективного механізму примусового ліцензування в разі невикористання фірмою свого винаходу тощо;

1.4 провести аналіз:

– патентних законів зарубіжних країн та детальний розгляд основних нормативних положень, які є необхідними для встановлення правової охорони винаходів і корисних моделей;

– законодавства про авторське право Канади (модернізації та економічних наслідків);

– інституту географічних зазначень в Європейському Союзі (ЄС), положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що стосуються географічних зазначень, їх економічне та правове значення, негативні тенденції, економічні наслідки та шляхи подолання;

1.5. вивчити особливості міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності в контексті входження України до зони вільної торгівлі.

2) Наукова новизна

Актуальність даного дослідження обумовлена в першу чергу необхідністю аналізу положень національного законодавства щодо охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності з огляду на те, що вступ України до СОТ та підготовка до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, інтеграція у світові економічні процеси вимагає всебічного наукового дослідження та обґрунтування необхідних змін у законодавстві з питань інтелектуальної власності, з точки зору створення сприятливого інвестиційного клімату, належного правового регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва, трансферу технологій тощо.

Проблеми міжнародно-правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, боротьби з недобросовісною конкуренцією, контрафакцією і піратством були предметом неодноразових розглядів різними міжнародними організаціями, експертами та науковцями різних країн світу. Проте в Україні ці питання вивчені недостатньо, комплексні дослідження з цієї проблематики в нашій державі не проводились.

Зважаючи на викладене, аналіз міжнародно-правової охорони та захисту інтелектуальної власності, виявлення прогалин та колізій у національному законодавстві, розробка рекомендацій щодо їх усунення стане першим комплексним дослідженням із зазначеної тематики. Крім того, результати дослідження, які міститимуть визначення напрямів удосконалення діяльності у сфері законодавчого забезпечення міжнародно-правової охорони і захисту інтелектуальної власності мають стати теоретичною основою подальшого формування державної політики у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

З метою виявлення розбіжностей та прогалин, які існують у вітчизняному законодавстві з питань формування нормативно-правової бази, що регулює відносини при розвитку економіки інтелектуальної власності, інфраструктури сфери інтелектуальної власності та венчурного та іншого фінансування порівнянно з існуючими вимогами і стандартами міжнародного та європейського права, та запропонувати шляхи їх усунення. Зокрема:

1) проаналізовано економіко-правові аспекти явища копірайтингу троллінгу, що отримав розвиток у ряді країн. Дається визначення

поняття, на прикладах судових справ показані застосовувані ними бізнес-моделі, що використовують судову систему як засіб примусу відповідача до виплати сум позасудового врегулювання спорів, або до оплати судових витрат. Особливо активні копірайтні троллі в музичному і кінобізнесі, індустрії моди. Розглянуто загрози цього явища і механізми протидії копірайтним троллям, прийняті на законодавчому рівні;

2) досліджено стан постмодерністських художніх течій і проблеми, що виникають в авторському праві у зв'язку з використанням методу апропріації в сучасному мистецтві. Наведено аналіз показових судових справ останніх років, пов'язаних з апропріацією, розглянутих у різних юрисдикціях (у Франції, США, Німеччині, Бельгії) і правозастосовна практика в цій сфері. Робиться висновок про необхідність перегляду принципів авторсько-правової охорони творів, з тим, щоб вона охоплювала нові художні практики;

3) вивчено генезис, особливості, стан та тенденції міжнародно-правового регулювання свободи панорами. Свобода панорами (нім. Panorama Freiheit) – можливість фотографувати і вільно поширювати зображення захищених авторськими правами об'єктів (будівель, скульптур і т. п.), що знаходяться в громадських місцях. Проаналізовано законодавче регулювання свободи панорами в країнах Європи (зокрема, Німеччині, Польщі Росії, Білорусі), нові ініціативи ЄС щодо свободи панорами, регулювання свободи панорами в законодавстві інших країн та законопроект (реєстр. № 1677 від 29.12.2014 р.) щодо цих питань в Україні. Наводяться практичні аспекти і судова практика щодо свободи панорами. Робиться висновок, що до питання про включення норми про свободу панорами потрібно підходити виважено, щоб не порушити авторських прав, гарантованих міжнародними та національними нормативними актами.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорта бюджетної програми):

2.1. Підготовлено до друку:

Андрощук Г. О. Продовження строку дії патенту на винахід: міжнародний досвід правового регулювання / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, «НВП «Інтерсервіс», 2016 (5,0 д. а.) (передано до друку).

Дроб'язко В. С. Становлення і розвиток Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (6,0 д. а.) (*передано до друку*).

2.2. *Розроблено пропозиції* до проекту Закону України «Про Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні, розроблений на виконання п. 5 Плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженого розпорядженням КМУ від 23.08.2016 р. № 632-р в рамках реформування національної системи інтелектуальної власності. Направлено Першому віце-прем'єр-міністру України – Міністру економічного розвитку і торгівлі Кубіву С. І. (лист від 26.10.2016 р. № 314).

2.3. *Опубліковано:*

10 наукових статей (5,5 д. а.) з питань міжнародно-правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, боротьби з недобросовісною конкуренцією, контрафакцією і піратством.

Тема: «Дослідження договірних форм реалізації майнових прав інтелектуальної власності» (ПК № 0112U007756).

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Керівники теми: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Мироненко Н. М., кандидат юридичних наук, доцент Кашинцева О. Ю., провідний науковий співробітник Пічкур О. В.

Термін: 2013–2017 рр.

Мета теми: комплексне дослідження правових та економічних аспектів цивільно-правових договірних відносин у сфері права інтелектуальної власності. Дослідження основних розбіжностей положень національного і міжнародного законодавства, в тому числі положень Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS), пов'язаних з розподілом та переданням майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності. Розроблення науково-методичних (концептуальних) підходів щодо розподілу та реалізації майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі створених у ході виконання службового

завдання, науково-методичних рекомендацій щодо порядку підготовки та укладення цивільно-правових (зокрема ліцензійних) договорів у сфері інтелектуальної власності та пропозицій щодо удосконалення національного законодавства з питань регулювання цивільно-правових договірних відносин у сфері інтелектуальної власності з урахуванням зарубіжного досвіду.

У рамках зазначеної проблематики досліджуються такі аспекти теми.

1. Дослідження нормативно-правового забезпечення договірних форм розпорядження майновими правами на засоби індивідуалізації за законодавством України.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Крижна В. М., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б.,Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

2. Аналіз договірної регулювання розпорядження майновими правами на засоби індивідуалізації за законодавством зарубіжних країн.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б.,Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

3. Визначення теоретичних засад існуючої в Україні системи цивільно-правових договірних відносин щодо реалізації і захисту майнових прав на засоби індивідуалізації.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б.,Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

4. Визначення природи та критеріїв класифікації договорів щодо розпорядження майновими правами на засоби індивідуалізації.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б.,Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

5. Розкриття особливостей застосування договірних форм розпорядження майновими правами на засоби індивідуалізації в окре-

мих сферах суспільного життя, зокрема, в медицині, фармацевтиці, промисловості.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н. Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б., Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

6. Визначення особливостей договірно-правового регулювання використання засобів індивідуалізації у рекламі.

Науковий керівник та основні виконавці: д.ю.н. Мироненко Н. М., Пічкур О. В., к.ю.н. Кашинцева О. Ю., д.ю.н. Коваль І. Ф., к.т.н. Зайківський О. Б., Тверезенко О. О., Работягова Л. І., Писева О. В., к.е.н. Борко Ю. Л.

1. Наукові результати:

1) *Нові знання.* Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також у результаті проведених комплексних досліджень правових та економічних аспектів цивільно-правових договірних відносин у сфері права інтелектуальної власності, основних розбіжностей положень національного і міжнародного законодавства, у тому числі положень Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS), дозволили:

1.1 розробити:

– проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо об'єктів права інтелектуальної власності, створених під час виконання державного контракту з оборонного замовлення)». Зазначеним проектом Закону передбачається внесення змін до Цивільного кодексу України та законів України «Про державне оборонне замовлення», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Метою законопроекту є встановлення особливостей набуття та здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час виконання державного оборонного замовлення.

Проект закону передбачає:

1) встановлення загальних підстав набуття прав на комерційну таємницю та особливих умов у разі створення комерційної таємниці під час виконання державного оборонного замовлення;

2) забезпечення державних інтересів у сфері національної оборони щодо створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності шляхом створення державного підприємства, що має стати єдиним власником майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання державного контракту. Це підприємство має, зокрема:

– набути майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання державного контракту;

– стати власником наукових результатів, отриманих під час виконання державного контракту;

– вести реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, майнові права на які йому належать;

– вести реєстр наукових результатів, отриманих під час виконання державного контракту;

3) встановлення істотних умов державного контракту з оборонного замовлення в частині охорони майнових прав інтелектуальної власності.

1.2. *підготувати* проекти методичних рекомендацій на виконання пп. 7 та 8 заходів, визначених у резолюції Віце-прем'єр-міністра України В. А. Кириленка від 06.10.2015 р. № 85364/8/1–15, з урахуванням листа НАПрН України від 15.02.2016 р. № 227 та листа Міністерства освіти і науки України від 06.10.2015 р. № 35364/8/1-15 НДІ інтелектуальної власності НАПрН підготовлено щодо:

1) постановки на бухгалтерський облік та оподаткування об'єктів права інтелектуальної власності;

2) розподілу майнових прав на службові об'єкти права інтелектуальної власності за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт;

3) забезпечення конфіденційності відомостей, пов'язаних з договорами на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Проекти зазначених методичних рекомендацій відправлені Президенту НАПрН України Петришину О. В. листом НДІ інтелектуальної власності НАПрН від 21.04.2016 р.

2) Наукова новизна.

Проблеми у сфері цивільно-правових договірних відносин, запобігання проявам недобросовісної конкуренції, контрафакції були предметом неодноразових розглядів різними міжнародними організаціями, експертами та науковцями різних країн. Проте в Україні ґрунтовному дослідженню цих питань не приділялось належної уваги, комплексні системні дослідження з цієї проблематики на національному рівні не проводились.

Зважаючи на викладене, системний аналіз положень національного та зарубіжного законодавства з питань цивільно-правових договірних відносин, виявлення правових колізій у національному законодавстві, розробка рекомендацій щодо їх усунення стане першим комплексним дослідженням із зазначеної проблематики. Крім того, результати дослідження мають стати теоретичною основою подальшого формування державної політики у цій сфері.

Договори про створення і використання об'єктів інтелектуальної (промислової) власності, беззаперечно, є цивільно-правовими. Проте з приводу того, до якого типу цивільно-правових договорів належать договори на створення та на використання таких об'єктів, у спеціальних науково-практичних коментарях та наукових виданнях до цього часу ведеться полеміка. Одні фахівці їх розглядають як підрядні, інші – як авторські, ще інші – як ліцензійні, а окремі автори – як абсолютно новий тип договорів. З цього приводу в ході дослідження буде чітко визначено, до якого виду цивільно-правових договорів слід відносити договори на створення об'єктів промислової власності, на інформаційне забезпечення інтелектуальної діяльності, на виконання інформаційного патентного пошуку, об'єктом яких є науково-технічна інформація, що інформаційним законодавством визначена об'єктом права інтелектуальної власності, на використання указаних об'єктів та передання майнових прав на них, щодо розподілу цих прав між учасниками процесу їх створення та використання, на представництво їх прав та інтересів тощо.

Крім того, юридична практика остаточно не визначила правову природу одного з видів цивільно-правових договорів – ліцензійно-

го договору. Більшість фахівців у сфері інтелектуальної власності розглядають його як правочин особливого виду, що містить ознаки і умови різних видів цивільно-правових договорів. Особлива мета ліцензійного договору полягає в забезпеченні можливості використання певного результату творчості (відповідних майнових прав на такий результат), що охороняється законом та засвідчується патентом, за дозволом (ліцензією), що надається володільцем патенту.

Нормативно-правові акти, що чітко регулюють порядок розроблення та укладення цивільно-правових договорів у сфері інтелектуальної власності, на даний момент в Україні відсутні і будуть розроблені в ході дослідження по темі.

Враховуючи те, що в Україні досліджувались лише деякі аспекти зазначеної проблематики, на сьогодні відсутнє комплексне доктринальне дослідження, спрямоване на удосконалення правового регулювання та правозастосування у сфері цивільно-правових договірних відносин щодо об'єктів інтелектуальної власності, а також з метою виявлення розбіжностей та прогалин, які існують у вітчизняному законодавстві з питань законодавчого забезпечення цивільно-правових договірних відносин у сфері інтелектуальної власності було проведено:

1) дослідження щодо:

– забезпечення узгодженості положень законодавчих актів України, а саме Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про державну таємницю» в частині визначення вимог до договорів на виконання НДКТР;

– удосконалення правового регулювання відносин, які виникають під час набуття та здійснення майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання договорів на виконання НДКТР, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів;

2) науково-правовий аналіз:

– положень статей 17 та 107 Модельного кодексу інтелектуальної власності для держав – учасниць СНД, які мають бути взяті до уваги під час удосконалення законодавства України у досліджуваній сфері, а саме під час розробки змін до статей 430 та 1112 Цивільно-

го кодексу України в частині визначення сторони (сторін), кому належать майнові права інтелектуальної власності;

– Цивільного кодексу Республіки Молдова, Республіки Таджикистан та Республіки Азербайджан, які регулюють укладання договорів замовлення створення об'єктів права інтелектуальної власності;

– законодавчих актів держав – членів СНД, що регулюють укладання договору про створення за замовленням та використання твору (авторського договору замовлення), про створення за замовленням топографії (топології) інтегральних мікросхем;

– положень законів України «Про охорону прав на сорти рослин», «Про племінну справу у тваринництві», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», гл. 42 Цивільного кодексу України, Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 про права на сорти рослин у Співтоваристві; Директиви Ради № 2002/53/ЄС від 13 червня 2002 р. про загальний каталог сортів сільськогосподарських культур, оскільки зміни до зазначеного Закону у 2006 р. було внесено з метою приведення його у відповідність з нормами наведених законодавчих актів Європейського Союзу; аналіз зарубіжного та українського законодавства у сфері правової охорони селекційних досягнень у рослинництві, тваринництві та мікробіології;

– основних шляхів вирішення проблеми щодо неправомірного використання відтворювального матеріалу сортів рослин, порід тварин та об'єктів мікробіології;

3) здійснено:

– системний аналіз хиб законодавства з питань охорони прав на сорти рослин та насінництва, розроблено пропозиції щодо внесення змін до законів України «Про охорону прав на сорти рослин» та «Про насіння і садивний матеріал»;

– аналіз рішення Колегії палати з патентних спорів Російської Федерації щодо розгляду заперечення від 05.07.2011 на рішення федерального органу виконавчої влади з інтелектуальної власності про відмову в державній реєстрації товарного знака;

4) підготовлено:

– експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уніфікації

та приведення до міжнародних стандартів законодавства у сфері інтелектуальної власності (в частині визначення об'єктів права інтелектуальної власності)» (реєстр. № 1149 від 02.12.2014 р.) на 5 арк. Висновок направлено Першому віце-президенту НАПрНУ Петришину О. В. (лист від 30 січня 2015 р. № 36);

– пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал» з урахуванням змін, що відбулися протягом останніх 5-ти років у міжнародних нормативно-правових актах у цій сфері (січень 2015 р.), які передано Міністерству аграрної політики та продовольства України (враховано у проекті закону, переданому на розгляд Комітету Верховної Ради з питань аграрної політики і земельних відносин);

– пропозиції щодо приведення Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» у редакції 2006 р. у відповідність із нормами Акту Конвенції UPOV у редакції 1991 р. та Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 р. про права на сорти рослин Європейського Співтовариства (лютий – березень 2015 р.). Переда-но Міністерству аграрної політики та продовольства;

– аналітичні довідки щодо відповідності законів України «По охорону прав на сорти рослин», «Про племінну справу у тваринництві», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» нормам Конвенції про біологічне різноманіття, Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття, Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання, Нагойсько-Куала-Лумпурського додаткового протоколу про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку, Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності, Директив Європейського Парламенту і Ради Європи 98/44 про правову охорону біотехнологічних винаходів, 2001/18/ЄС про умисне вивільнення у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів, та яка скасовує Директиву Ради 90/220/ЄЕС, 2009/41/ЄС про використання генетично модифікованих організмів у замкненій системі, Регламенту ЄС № 1946/2003 про транскордонні

перевезення генетично модифікованих організмів та низки інших міжнародних нормативно-правових актів у цій сфері (квітень – червень 2015 р.). Аналітичні довідки будуть використані для підготовки монографії з питань правової охорони результатів селекційної діяльності у рослинництві, тваринництві та мікробіології;

5) *створено* спільну робочу групу Міністерства аграрної політики і продовольства України, НДІ інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, Українського клубу аграрного бізнесу із залученням фахівців іноземних та вітчизняних селекційних і насінневих фірм з метою створення умов для адаптації законодавства України та міжнародного, зокрема європейського законодавства з питань сертифікації та поширення (розповсюдження) насінневого (відтворювального) матеріалу сортів рослин;

б) *моніторинг* інформаційно-аналітичних матеріалів та наукових публікацій з питань:

– договірних форм для підготовки розділу колективної монографії «Договірні форми реалізації майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності»;

– законодавчого забезпечення процедури видачі примусової ліцензії на розмноження та використання відтворювального матеріалу сортів рослин, порід тварин та об'єктів мікробіології в Україні та в зарубіжних країнах;

– спеціальної літератури, нормативно-правових актів та практики їх застосування щодо договірного регулювання правовідносин у сфері авторського права;

7) *розглянуто*:

– доктрину і практику розгляду судових спорів у європейських країнах (Австрії, Англії, Швеції, Франції), Південній Кореї щодо перетворення торгової марки у родове поняття, тлумачення виразу «в торгівлі» (in the trade) ст. 12(2) Директиви 2008/95, позицію Європейського суду з цих питань. Даються рекомендації щодо застосування механізмів боротьби з перетворенням знака у родове поняття. Робиться висновок, що в умовах глобалізації ринків інтелектуальної власності родове використання торгової марки стає глобальною проблемою у багатьох юрисдикціях.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. підготовлено до друку:

– Договірні форми реалізації прав інтелектуальної власності на комерційні позначення : монографія / кол. авторів ; за наук. ред. Н. М. Мироненко. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. (12,0 д. а.) *(передано до друку)*;

– Пічкур О. В. Порядок виконання операції щодо укладення ліцензійного договору : брошура. – К.: НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (2,0 д. а.) *(передано до друку)*.

2.2. опубліковано:

– 6 наукових статей (3,0 д.а.) та 3 тези наукових доповідей (0,9 д. а.) з питань договірних правовідносин у сфері інтелектуальної власності;

2.3. розроблено пропозиції до:

– проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо об'єктів права інтелектуальної власності, створених під час виконання державного контракту з оборонного замовлення)». Зазначеним проектом Закону передбачається внесення змін до Цивільного кодексу України та законів України «Про державне оборонне замовлення», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Метою законопроекту є встановлення особливостей набуття та здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час виконання державного оборонного замовлення;

– проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державне оборонне замовлення» (у частині розпорядження правами інтелектуальної власності) (п. 90 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII, п. 25.3. Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти).

Тема: «Гармонізація прав людини і прав інтелектуальної власності у сфері медицини і фармації» (ПК № 0114U004953)

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 88/9 від 13.06.2014 р.

Керівники теми: д.ю.н. Мироненко Н. М., к.ю.н. Кашинцева О. Ю.

Термін виконання: 2015–2018 рр.

Мета теми: дослідження проблем гармонізації прав людини та прав інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації в загальнотеоретичному та правозастосовному аспектах, нормативно-правового забезпечення та механізмів гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності в цілому та у сфері медицини і фармації зокрема, вироблення пропозицій щодо уточнення низки наукових категорій та вдосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

У рамках зазначеної проблематики досліджуватимуться такі аспекти теми.

1. Дослідження особливостей правової охорони результатів наукової діяльності та результатів клінічних досліджень у сфері фармації як об'єктів інтелектуальної власності.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Кашинцева О. Ю., к.ю.н. Іолкін Я. О., Писєва В. В., Медведєва Н. Г., д.ю.н. Коваль І. Ф.

2. Дослідження особливостей правової охорони результатів наукової діяльності та результатів клінічних досліджень у сфері фармації як об'єктів інтелектуальної власності.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Кашинцева О. Ю., к.ю.н. Іолкін Я. О., Писєва В. В., Медведєва Н. Г., д.ю.н. Коваль І. Ф.

1) Наукові результати:

1) Нові знання. Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також у результаті проведених комплексних досліджень щодо визначення (з'ясування) суті інститутів інтелектуальної власності та прав людини у їхній взаємозалежності в цілому та у сфері медицини та фармації зокрема; правового та економічного аспекту

управління патентно-ліцензійною роботою у медичній та фармацевтичній сферах з позиції пріоритету інтересів суспільства; економіко-правових засад правового забезпечення інноваційної діяльності в сфері інтелектуальної власності в галузі медицини та фармації дозволили:

1.1. дослідити:

- досвід імплементації гнучких положень Угоди ТРІПС в національне законодавство країн з економікою, що розвиваються;
- проаналізовано законодавство ЄС крізь призму імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- аналіз механізмів впливу інтелектуальної власності на фармацевтичний ринок;
- досвід імплементації гнучких положень Угоди ТРІПС у національне законодавство країн з економікою, що розвиваються;

1.2. моніторинг:

- статистики реєстрації винаходів і корисних моделей в сфері медицини та фармації за 2016 р.;

1.3. визначити:

- стратегічні напрями проведення патентної реформи в сфері медицини та фармації.

2) Наукова новизна.

Українське законодавство та правова доктрина інтелектуальної власності природно вплетені в європейську континентальну правову систему. Парадигма гармонізації прав людини та прав інтелектуальної власності ставить перед правниками низку наукових завдань крізь призму пріоритетних завдань сучасної науки та суспільних вимог. Їх успішне вирішення безперечно сприятиме науковому поступу в сфері біомедичних та фармацевтичних досліджень на засадах правових гарантій охорони інтелектуального доробку та недоторканності біологічної цілісності людини, збереження людської популяції, поваги до прав і свобод людини.

Вищезазначені обставини свідчать про нагальну потребу проведення комплексу досліджень та заходів, спрямованих на розбудову ефективно функціонуючої системи правового регулювання інституту інтелектуальної власності та удосконаленню практики правозастосування в контексті гармонізації прав інтелектуальної власності та прав людини у сфері медицини та фармації.

З метою виявлення розбіжностей та прогалів, які існують у чинному законодавстві України та правозастосовної практики з позиції паритету прав суб'єктів інтелектуальної власності та інтересів суспільства у сфері медицини та фармації із урахуванням загально-визнаних міжнародних та європейських підходів та стандартів було проведено:

1) дослідження:

– досвіду імплементації гнучких положень Угоди ТРІПС в національне законодавство країн з економікою, що розвиваються;

– проаналізовано законодавство ЄС крізь призму імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

– моніторинг: статистики реєстрації винаходів і корисних моделей в сфері медицини та фармації за 2016 р.;

– визначено: стратегічні напрями проведення патентної реформи у сфері медицини та фармації;

2) заходи щодо участі:

– у робочих групах органів державної влади стосовно розробки правових механізмів забезпечення доступу до лікарських засобів та методів лікування крізь призму гармонізації вітчизняного законодавства і законодавства ЄС, з урахуванням особливостей входження вітчизняного ринку медичних послуг та лікарських засобів у зону вільної торгівлі;

– у робочих групах органів державної влади стосовно виявлення особливостей та удосконалення правових механізмів охорони об'єктів інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації на засадах паритету прав винахідника та інтересів суспільства;

3) підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів та наукових публікацій з питань:

– чинного законодавства України та правозастосовної практики з позиції паритету прав суб'єктів інтелектуальної власності та інтересів суспільства в сфері медицини та фармації із урахуванням загально-визнаних міжнародних та європейських підходів та стандартів;

– національної політики у сфері гармонізації прав людини та прав інтелектуальної власності у сфері медицини та фармації.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. Підготовлено:

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності : 2001–2016 рр. Історія, досягнення, перспективи розвитку / за ред. О. П. Орлюк ; [укл.: Яшарова М. М.]. – К. : НДІ ІВ НАПрН України, Інтерсервіс, 2016. – 108 с.

Кашинцева О., Борко Ю. Патентна реформа в сфері медицини і фармації в Україні: аспекти примусового ліцензування : брошура. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (1,4 д. а.).

2.2. *Розроблено пропозиції* до Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про лікарські засоби”» (п. 207 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII). Направлено до Комітету ВРУ з питань охорони здоров'я (лист від 20 грудня 2016 р. № 400/1).

2.3. Опубліковано:

– 6 наукових статей (3,5 д. а.) та 2 тези доповіді (0,6 д. а.) з питань національної політики у сфері гармонізації прав людини та прав інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації.

Тема «Юрисдикційна форма захисту авторського права і суміжних прав» (РК № 0115U001911).

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 91/5 від 22 червня 2015 р.

Наукові керівники: кандидат юридичних наук, доцент Штефан О. О.

Термін – 2016–2020 рр.

Мета: комплексний науковий аналіз сучасного процесуально-правового механізму захисту прав, що виникають з авторських і суміжних правовідносин і на цій основі зробити визначення і теоретичне обґрунтування його розвитку та вдосконалення в сучасних умовах економічного розвитку і необхідності досягнення гармонізації законодавства в досліджуваній сфері.

У рамках зазначеної проблематики у звітному періоді досліджуються такі аспекти теми:

1. Дослідження юридичної природи права на судовий захист. Встановлення змісту цього права у справах про захист авторського права і суміжних прав.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Штефан О. О., к.ю.н. Штефан А. С., к.філ.н. Горська К. О., к.філ.н. Дроб'язко В. С.

2. Дослідження видів порушень авторського права і суміжних прав як підстави для судового захисту цих прав.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Штефан О. О., к.ю.н. Штефан А. С., к.філ.н. Горська К. О., к.філ.н. Дроб'язко В. С.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

1. Наукові результати:

1) Нові знання.

Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також результати проведених наукових досліджень щодо проблем реалізації авторських і суміжних прав в умовах технологічного розвитку, дозволили:

1.1. *підготувати:*

– Штефан А. С. Принципи доказування у цивільному судочинстві України [Текст] : монографія / А. С. Штефан. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – 114 с. (4,8 д. а.) (*передано до друку*);

1.2. *розкрити:*

– процесуальний порядок реалізації права на пред'явлення позову з урахуванням різноманітності суб'єктного складу авторських і суміжних правовідносин визначити: поняття, види і ознаки осіб, які беруть участь у справі, що виникає із авторських і суміжних правовідносин; сторони у справах про захист авторського права і суміжних прав;

– участь у справі третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору і які не заявляють самостійних вимог;

– підстави та особливості участі у справі з авторських і суміжних правовідносин процесуальних представників; законних представників малолітніх, неповнолітніх, обмежено дієздатних, недієздатних суб'єктів авторського права і суміжних прав; організацій колективного управління, профспілок та інших суб'єктів, які

мають право захищати в суді права та інтереси інших осіб в умовах цивільного, господарського та адміністративного судочинства;

1.3. *опублікувати* в іноземних виданнях статті, які присвячені специфіці позовного провадження при здійсненні захисту порушених або оспорених авторських прав:

Шабалін А. В. The court order proceedings as an institute of civil procedural law of Ukraine / А. В. Шабалін // Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 3–2016 (0,5 д. а.);

Zerov K. Reproduction of work posted on Internet by end-user: practice of the EU and Ukrainian prospects // К. Zerov // «Visegrad journal on human rights». – 2016. – № 1 (міжнародне фахове видання) (0,5 д. а.);

1.4. *сформулювати* проблемні питання, пов'язані зі сплатою судового збору. Довести, що ці питання є актуальними не лише в площині теорії цивільного процесуального права, а й в процесі реалізації права на судовий захист заінтересованими особами.

1.5. *вивчити та узагальнити*:

– досвід іноземних країн (ЄС та інших) щодо відповідності рівня охорони та захисту авторських прав і суміжних прав сучасному технологічному розвитку;

– специфіку позовного провадження при здійсненні захисту порушених або оспорених авторських прав;

1.6. *надати* пропозиції та зауваження до:

– проекту Закону України «Про державну допомогу кінематографії в Україні» (реєстр. № 3081-д від 30.09.2015 р.), що знаходиться на розгляді Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (лист від 8 лютого 2016 р. № 55));

– проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах» (реєстр. № 3586 від 7.12.2015 р.), поданий народним депутатом України М. Л. Княжицьким (направлені пропозиції до проекту Закону до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України (лист від 25 березня 2016 р. № 110)).

2) Наукова новизна.

Будь-яка система правової охорони не буде достатньо ефективною без існування системи захисту суб'єктивних прав. Захист ав-

торських прав по своїй суті являє собою сукупність певних заходів, які застосовуються і спрямовуються на поновлення або визнання авторського права, а також на захист прав осіб, яким належать авторські права у разі їх порушення або оспорення. Захист авторських прав, а також охоронюваних законом інтересів здійснюється у передбаченому законом порядку, тобто за допомогою застосування належної форми, засобів і способів захисту.

Значна кількість справ, що виникають з авторських правовідносин розглядається здебільшого у порядку цивільного провадження судами загальної юрисдикції, а також у порядку господарського судочинства. Сьогодні при реалізації конституційного права громадян на звернення до суду за захистом своїх прав виникають певні ускладнення. Це пов'язано з утворенням у системі судів загальної юрисдикції ще одного спеціалізованого суду – адміністративного суду, і вирішення питання підвідомчості справ, що виникають з авторських правовідносин.

Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові методи дослідження та наукового пізнання соціальних явищ в їх історичному розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості і було проведено:

1.1. дослідження з таких питань:

– дискусійні аспекти вчення про позов і на його основі уточнити визначення сутності позову, елементів, видів позовів і їх особливості у справах, що виникають з авторських і суміжних спірних правовідносин;

– визначити юридичну природу права на пред'явлення позову, встановити суб'єктів цього права, систему умов, необхідних для його реалізації і розкрити їх зміст з урахуванням специфіки даної категорії справ;

– охарактеризувати склад осіб, які беруть участь у справі з авторських і суміжних правовідносин та розкрити їх процесуально-правове становище в умовах цивільного, господарського та адміністративного судочинства;

– розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання захисту суб'єктів авторського права і суміжних прав у порядку цивільного судочинства.

1.2. визначено, що:

– в межах вчення про позов як загального процесуального інституту проаналізувати позов як процесуальний засіб порушення судового провадження по справі на захист авторського права і суміжних прав, безпосередньо висвітливши такі питання із урахуванням специфіки захисту прав на окремі об'єкти авторського права і суміжних прав: поняття позову, його елементи, види позовів;

– у зв'язку з тим, що кожен об'єкт авторського права та суміжних прав при їх судовому захисті формує унікальний предмет позову, слід детально дослідити зміст і особливості предмета позову у справах, які впливають з авторських і суміжних правовідносин. У межах цього дослідження необхідно розкрити: поняття предмета позову; зміст предмета позову щодо захисту прав на різні об'єкти авторського права і суміжних прав; зміст предмета позову, виходячи з виду порушення авторського права і суміжних прав;

– окремо висвітлити особливості права на пред'явлення позову на захист авторського права і суміжних прав, умови і процесуальний порядок його реалізації, детально зосередивши увагу на розкритті сутності: права на пред'явлення позову на захист авторського права і суміжних прав як суб'єктивного процесуального права; суб'єктів права на пред'явлення позову на захист авторського права і суміжних прав; умов реалізації права на пред'явлення позову; процесуального порядку реалізації права на пред'явлення позову;

– враховуючи різноманітність суб'єктного складу авторських і суміжних правовідносин, слід приділити увагу особам, які беруть участь у судовому провадженні при розгляді судом справи, що виникає із авторських і суміжних правовідносин, зупинившись на таких питаннях: поняття, види і ознаки осіб, які беруть участь у справі, що виникає із авторських і суміжних правовідносин; сторони у справах про захист авторського права і суміжних прав; участь у справі третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору і які не заявляють самостійних вимог;

– в силу того, що цивільне, цивільне процесуальне і господарсько-процесуальне законодавство передбачають можливість участі у справах, які виникають із авторських і суміжних правовідносин, суб'єктів, які діють з метою захисту прав та інтересів

інших осіб, необхідно дослідити підстави та особливості участі у справі з авторських і суміжних правовідносин процесуальних представників; законних представників малолітніх, неповнолітніх, обмежено дієздатних, недієздатних суб'єктів авторського права і суміжних прав; організацій колективного управління, профспілок та інших суб'єктів, яким законом надано право захищати в суді права та інтереси інших осіб.

Таке процесуальне дослідження із використанням двох груп методів наукового пізнання (загальнонаукового – діалектичного, аналізу та синтезу, історичного, формально-логічного, системно-структурного, та спеціальних – порівняльно-правового, техніко-юридичного) дозволить проаналізувати: положення чинного матеріального і процесуального законодавства (цивільного процесуального, господарського процесуального, адміністративного процесуального), яким врегульовується позовна форма захисту авторського права і суміжних прав; судову практику у справах, що виникають з авторських і суміжних правовідносин. Проведений аналіз зазначеної сфери дозволить виявити специфічні ознаки позовної форми захисту авторського права і суміжних прав, недоліки законодавства і проблеми судової практики в питаннях правозастосування, сформулювати пропозиції з удосконалення законодавства.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. Підготовлено монографію:

Штефан А. С. Принципи доказування у цивільному судочинстві України [Текст] : монографія / А. С. Штефан. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – 114с. (4,8 д. а.) (*передано до друку*).

2.2. Підготовлено зауваження та пропозиції:

– до проекту Закону України «Про державну допомогу кінематографії в Україні» (реєстр. №3081–1 від 30.09.2015 р.), що знаходиться на розгляді Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України. (Направлено до Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності, лист від 8 лютого 2016 р. №55). 22.09.2016 р. (Проект Закону про державну підтримку кінематографії в Україні від 27.11.2015 р. № 3081-д прийнято в цілому);

– до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо використання

об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах» (реєстр. № 3586 від 7.12.2015 р.), поданий народним депутатом України М. Л. Княжицьким (п. 252 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII).

Направлено до Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 25.03.2016 р. № 110).

2.3. Опубліковано:

8 наукових статей (4,0 д. а.) з теорії і практики судової юрисдикції при здійсненні захисту прав інтелектуальної власності в Україні, вільне відтворення творів для судового та адміністративного провадження: порівняльний аналіз європейського і національного законодавства, відшкодування шкоди у цивільних справах про порушення прав інтелектуальної власності в країних ЄС тощо.

Тема: «Правова охорона нетипових (некласичних) об'єктів авторського права» (РК УкрІНТЕІ № 0115U001912).

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 91/5 від 22 червня 2015 р.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Штефан О. О.

Термін – 2016–2020 рр.

Мета: розробка загальнотеоретичних і практичних підходів щодо охорони, створення і використання «нетипових» об'єктів авторського права.

У рамках зазначеної проблематики у звітному періоді досліджуються такі аспекти теми:

1. Дослідження та узагальнення основних концептуальних засади щодо охорони суб'єктивних авторських прав з урахуванням специфіки того чи іншого об'єкта авторського права.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Штефан О. О., к.ю.н. Штефан А. С., д.філ.н. Горська К. О., к.філ.н. Дроб'язко В. С., О. О. Мацкевич, І. І. Петренко, В. М. Троцька.

2. Дослідження окремих «нетипових» (нетрадиційних) об'єктів авторського права з метою виявлення основних проблем як у теорії, так і у правозастосуванні, які виникають із створенням і використанням цих об'єктів.

Науковий керівник та основні виконавці: к.ю.н. Штефан О. О., к.ю.н. Штефан А. С., д.філ.н. Горська К. О., к.філ.н. Дроб'язко В. С., О. О. Мацкевич, І. І. Петренко, В. М. Троцька.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

1. Наукові результати:

1) Нові знання.

Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи доктринальні та законодавчі джерела зарубіжних країн, а також результати проведених наукових досліджень щодо проблем реалізації авторських і суміжних прав в умовах технологічного розвитку, дозволили:

1.1. дослідити:

– дослідити основні концептуальні засади щодо охорони і реалізації суб'єктивних авторських прав з урахуванням специфіки того чи іншого об'єкта авторського права;

– визначити правову природу «нетипових» об'єктів авторського права;

– дослідити зміст суб'єктивного авторського права на «нетипові» об'єкти авторського права;

– дослідити правову природу реалізації суб'єктивних авторських прав на «нетипові» об'єкти авторського права;

– визначити особливості захисту авторського права на «нетипові» об'єкти авторського права;

– на основі проведеного дослідження як теоретичних підходів, так й аналізу норм чинного законодавства сформулювати пропозиції щодо удосконалення національного законодавства у сфері авторського права.

– розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання захисту суб'єктів авторського права і суміжних прав у порядку цивільного судочинства.

1.2. *опублікувати* в іноземних виданнях статті, які присвячені специфіці позовного провадження при здійсненні захисту порушених або оспорених авторських прав:

Matskevych O. Distinctive features of web sites as multimedia works and their influence on copyright / Olga Matskevych // Wiedza Prawnicza. – 2016. – № 1. – (очікується друк) (0,5 д. арк.) (видання з юриспруденції, Польща).

Штефан О. О. Деякі аспекти Директиви Європарламенту №2001/29/ЄС від 22 травня 2001 р. «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві / О. О. Штефан // Zbiór artykułow naukowych. Konferencja Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Państwo i Prawo. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka» (30.03.2016–31.03.2016). – Warszawa: Wydawca: Sp.z.o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 81–83.

1.3. надати пропозиції та зауваження до:

– проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права та суміжних прав» (реєстр. №3692 від 22.12.2015 р.), поданий народними депутатами України В. Пташник та іншими. *(Направлено науково-експертний висновок до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України (лист від 12 квітня 2016 р. №141));*

– проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав» (реєстр. №4144 від 24.02.2016 р.), поданий Кабінетом Міністрів України. *(Направлено науково-експертний висновок до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України (лист від 12 квітня 2016 р. №141));*

– проекту Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» та внесення змін до деяких законодавчих актів України», оприлюднений на офіційному веб-порталі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України для громадського обговорення *(Направлено до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, лист від 25 січня 2016 р. №25).*

– Штефан О. О., Троцька В. М., у звітний період були підготовлені зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» та внесення змін до деяких законодавчих актів України», оприлюднений на офіційному веб-порталі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України для громадського обговорення. *(Направлені пропозиції та зауваження*

до проекту Закону Міністерству економічного розвитку і торгівлі України (лист від 25 січня 2016 р. № 25)).

2) Наукова новизна.

Відповідно до статей 41, 54 Конституції України, кожному гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, право володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності й захист майнових і немайнових прав та інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Вказані конституційні положення щодо права інтелектуальної власності відображаються у галузевому законодавстві, що безпосередньо регулює здійснення цих прав. Незважаючи на те, що «нетипові», «нетрадиційні» об'єкти інтелектуальної власності здебільшого в теорії і практиці використовуються щодо деяких об'єктів промислової власності, зазначені терміни мають більш широке своє значення і можуть розповсюджуватися й на окремі об'єкти авторського права. Такий підхід пов'язаний із сучасним розвитком технологій, що певною мірою змінили як процес створення самих об'єктів авторського права, так і можливості їх використання. Актуальність проведення дослідження у цій сфері полягає й ще у тому, що Україна є учасником багатьох міжнародно-правових актів з охорони авторського права, що зумовлює необхідність гармонізації законодавства.

Дослідження саме окремих «нетипових» (нетрадиційних) об'єктів авторського права дозволить виявити низку проблем як у теорії, так й у правозастосуванні, які виникають із створенням і використанням цих об'єктів. Серед них: зміст авторського права на нетипові його об'єкти та окремих повноважень, що його складають; визнання авторського права на нетипові об'єкти; здійснення автором права на нетипові об'єкти авторського права; додержання авторських прав при створенні і використанні об'єктів у цифровому середовищі. Виникнення й реалізація авторського права на нетипові об'єкти авторського права досліджується із використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання.

Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові методи дослідження та наукового пізнання соціальних явищ у їх історичному розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості.

За результатами дослідження вдалося:

- дослідити та узагальнити основні концептуальні засади щодо охорони суб'єктивних авторських прав з урахуванням специфіки того чи іншого об'єкта авторського права;
- визначити особливості правової природи «нетипових» об'єктів авторського права;
- розкрити особливості змісту суб'єктивного авторського права на «нетипові» об'єкти авторського права;
- проаналізувати особливості реалізації суб'єктивних авторських прав на «нетипові» об'єкти авторського права;
- визначити особливості захисту авторського права на «нетипові» об'єкти авторського права;
- на основі проведеного дослідження як теоретичних підходів, так й аналізу норм чинного законодавства, сформулювати пропозиції щодо удосконалення національного законодавства у сфері авторського права.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. опубліковано:

5 наукових статей (2,5 д. а.) та 2 тези наукових доповідей (0,6 д. а.) з концептуальних засад щодо охорони і реалізації суб'єктивних авторських прав, з урахуванням специфіки того чи іншого об'єкта авторського права та визначити особливості захисту авторського права на «нетипові» об'єкти авторського права;

2.2. підготовлено зауваження та пропозиції до:

– проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права та суміжних прав» (реєстр. № 3692 від 22.12.2015 р.), поданий народними депутатами України В. Пташник та іншими (*направлено науково-експертний висновок до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, лист від 12 квітня 2016 р. № 141*);

– проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав» (реєстр. № 4144 від 24.02.2016 р.), поданий Кабінетом Міністрів України (*направлено науково-експертний висновок до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, лист від 12 квітня 2016 р. № 141*);

– проекту Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про розповсюдження примірників аудіо-візуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» та внесення змін до деяких законодавчих актів України», оприлюднений на офіційному веб-порталі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України для громадського обговорення (*направлено до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, лист від 25 січня 2016 р. № 25*);

– проекту Закону України «Про освіту» (реєстр. № 3491-д від 04.04.2016 р.), що стосується дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності (*направлено до Комітету ВРУ з питань науки і освіти, лист від 2 серпня 2016 р. № 235*);

2.2. підготовлено до друку:

Петренко І. І. Цивільно-правова охорона та реалізація прав інтелектуальної власності на літературні твори : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (8.0 д. а.) (*передано до друку*).

Тема: «Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: шляхи удосконалення законодавства та правозастосування» (РК УкрІНТЕІ № 0115U001913).

Затверджена постановою президії Національної академії правових наук України № 91/5 від 22 червня 2015 р.

Наукові керівники: кандидат юридичних наук Дорошенко О. Ф., кандидат юридичних наук Петренко С. А.

Термін – 2016–2020 рр.

Мета: дослідження нормативно-правового, методичного та методологічного забезпечення в Україні судово-експертної діяльності щодо об'єктів інтелектуальної власності, а також аналогічної діяльності в інших країнах світу. Виявлення проблемних аспектів забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єктивною експертизою у процесі здійснення захисту прав інтелектуальної власності. Дослідження сучасних тенденцій розвитку сфери судово-експертної діяльності щодо об'єктів інтелектуальної власності та розробка рекомендацій щодо удосконалення законодавчого регулювання у цій сфері з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

У рамках зазначеної проблематики у звітному періоді досліджуються такі аспекти теми:

1. Дослідити історико-правовий аспект судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, зокрема:

– визначити передумови виникнення судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі й в Україні;

– визначити фактори впливу на правове регулювання сфери судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності;

– надати правову характеристику інституту судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності та Висновку експерта.

Науковий керівник та основні виконавці: к.е.н. Андрощук Г. О., Земцова І. О., Боровик П. А., Зубарев О. М., Коваленко Т. В., Самолова Н. В., Улітіна О. В., Ленго Ю. Є., Мінченко Н. В., Полещук Ю. О., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., Юдіна Г. О.

2. Дослідити розвиток досліджень об'єктів інтелектуальної власності в країнах світу та фактори впливу на їх правове регулювання.

Науковий керівник та основні виконавці: к.е.н. Андрощук Г. О., Земцова І. О., Боровик П. А., Зубарев О. М., Коваленко Т. В., Самолова Н. В., Улітіна О. В., Ленго Ю. Є., Мінченко Н. В., Полещук Ю. О., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., Юдіна Г. О.

3. Дослідити закордонний досвід розвитку експертизи об'єктів інтелектуальної власності у процесі, зокрема:

– у цивільному та господарському;

– у кримінальному та адміністративному.

Науковий керівник та основні виконавці: к.е.н. Андрощук Г. О., Земцова І. О., Боровик П. А., Зубарев О. М., Коваленко Т. В., Самолова Н. В., Улітіна О. В., Ленго Ю. Є., Мінченко Н. В., Полещук Ю. О., к.ю.н. Прохоров-Лукін Г. В., Юдіна Г. О.

Досягнення з дослідження теми та нові знання у сфері інтелектуальної власності знайшли свій прояв у такому вигляді:

1. Наукові результати:

1) Нові знання. Знання, отримані на основі зібраного та узагальненого науково-теоретичного та практичного матеріалу, включаючи нормативно-правове, методичне та методологічне забезпечення судово-експертної діяльності щодо об'єктів інтелектуальної власності, з урахуванням досвіду зарубіжних країн, а також у результаті проведених наукових досліджень, дозволили:

1.1. підготувати:

- визначення передумови виникнення судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі й в Україні;
- визначення факторів впливу на правове регулювання сфери судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності;
- надання правової характеристики інституту судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності.

1.2. *опублікувати* в іноземних виданнях статті, які присвячені специфіці позовного провадження при здійсненні захисту порушених або оспорених авторських прав:

Андрощук Г. А. Дело «золотых медведей»: коллизия товарных знаков // ИС. Промышленная собственность. – 2016. – № 2. – С. 48–60.

1.3. надати зауваження та пропозиції до:

- проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судовий збір».

2) Наукова новизна.

Досліджені процесуальні питання пов'язані з касаційним переглядом за правилами цивільного судочинства справ наказного провадження. Виявлення проблемних аспектів забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єктивною експертизою у процесі здійснення захисту прав інтелектуальної власності. Аналіз сучасних тенденцій розвитку сфери судово-експертної діяльності щодо об'єктів інтелектуальної власності та розробка рекомендацій щодо удосконалення законодавчого регулювання у цій сфері з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

2.1. опубліковано:

- Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика : наук.-практ. зб. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – Вип. 4. (6,25 д. а.) (*передано до друку*).

5 наукових статей (2,9 д. а.) та 1 (1,0 д. а.) тези доповіді з виявлення проблемних аспектів забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єктивною експертизою у процесі здійснення захисту прав інтелектуальної власності;

2.2. підготовлено зауваження та пропозиції до:

- проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про судовий збір”»;
- проекту Закону України «Про внесення змін до Законів України «Про охорону прав на сорти рослин» та «Про насіння і садібний матеріал» (щодо відповідності між народним стандартам охорони прав інтелектуальної власності) (п. 284 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII та п. 31.2 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти).

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

По завершених темах:

Тема: «Напрямки удосконалення корпоративного законодавства в сучасних умовах» (РК № 0113U001115).

Затверджена постановою президії НАПрН України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання: 01.01.2013–31.12.2016.

Керівник теми: Васильєва В. А., д.ю.н., професор, головний науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Основні виконавці: к.ю.н. Саракун І. Б., к.ю.н. Васильєва В. В., к.ю.н. Сіщук Л. В.

Мета дослідження: розробка науково обґрунтованої концепції правонаступництва в механізмі регулювання корпоративних відносин у доктрині приватного права відповідно до положень цивільного законодавства; виявлення проблемних аспектів урегулювання корпоративних відносин у спеціальному законодавстві; а також внесення пропозицій щодо його вдосконалення в сучасних умовах.

Наукові показники за звітний період.

Вперше:

– запропоновано визначити моментом виходу з товариства день наступний за днем, у якому закінчується строк повідомлення това-

риства про вихід. З цієї дати припиняються корпоративні відносини між учасником і товариством і станом на зазначену дату має визначатися розмір майна товариства, що має виплачуватися пропорційно частці учасника у статутному капіталі товариства;

– визначено, що вихід з товариства є одностороннім правочинном, тому запропоновано закріпити у законодавстві положення про те, що впродовж визначених законом або установчими документами строків учасник має право відмовитися від виходу з товариства шляхом подання письмової заяви;

– запропоновано доцільність передбачити на рівні законодавства перелік підстав, що обумовлювали б можливість здійснення учасником права на вихід, а саме: 1) якщо учасники товариства відмовилися скористатися переважним правом придбання частки (частини частки) у статутному капіталі товариства, запропонованої учасником товариства для продажу третім особам; 2) якщо статутом товариства заборонено відчужувати частку (частину частки) у статутному капіталі товариства третім особам; 3) якщо учасник товариства проголосував проти рішення загальних зборів товариства про збільшення (зменшення) статутного капіталу; 4) якщо учасник товариства проголосував проти рішення загальних зборів товариства про реорганізацію товариства. Такий перелік підстав має бути вичерпним;

– пропонується на рівні законодавства закріпити положення про те, що якщо частка учасника, який здійснює право на вихід з товариства, становить більше 50 відсотків, заява про його вихід має подаватися до товариства не пізніше, ніж за шість місяців до моменту виходу учасника із товариства, якщо інший строк не встановлений статутом. Товариство зобов'язане повідомити учасників товариства протягом двох днів з моменту надходження заяви від учасника, який виходить з товариства;

– запропоновано закріпити у цивільному законодавстві положення про те, що при виплаті учаснику, яких реалізував право на вихід, вартості частини майна товариства пропорційної його частці у статутному капіталі – вартість цього майна має визначатися із урахуванням дійсної (ринкової) вартості об'єкта оцінки;

– запропоновано встановити на рівні законодавства положення про те, що у разі, якщо частка учасника у статутному капіталі това-

риства з обмеженою відповідальністю, який подав товариству заяву про вихід, оплачена не в повному обсязі, товариство повинно йому виплатити вартість частини майна товариства (передати майно в натурі), пропорційної лише оплаченій частині його частки;

– визначено поняття межі здійснення корпоративних прав, якими слід вважати встановлені для процесу їх здійснення вимоги, що обумовлюються за допомогою уповноважуючих, зобов'язуючих і норм-заборон, та визначають способи (форми) реалізації учасниками можливостей, що передбачені їх змістом. Вони визначаються нормативними корпоративними актами;

– запропоновано авторську класифікацію видів меж здійснення корпоративних прав: принципи права; права та інтереси товариства та його учасників; фактичні та юридичні; залежно від здійснення; за строком дії; в залежності діяти у відповідності до їх призначення; регламентації способів їх здійснення та відчуження; примусового здійснення чи захисту корпоративного права; залежно від джерела встановлення; за сферою дії; за ступенем визначеності; за юридичною значимістю;

– визначено, що оскільки суб'єктивне (корпоративне) право – це не тільки вид, а й міра можливої поведінки, то в його змісті вже закладені ті межі поведінки учасника, яких від зобов'язаний додержуватись при його здійсненні. Якщо учасник вирішив здійснити своє корпоративне право, – він зобов'язаний зробити це виключно способами, передбаченими законом. Йому заборонено виходити за межі своїх повноважень. Тож елементи обов'язків і заборон у змісті суб'єктивного права, а також при закріпленні способів здійснення даного права можна розглядати як встановлення меж здійснення корпоративних прав учасників;

– аргументовано, що способи здійснення корпоративних прав визначаються як певні дії (дію) щодо використання можливостей, передбачених змістом корпоративного права, які вказують за допомогою яких засобів, у якому порядку і відносно якого об'єкту (майнового, немайнового (організаційного)) здійснюється відповідне корпоративне право;

– наведено поняття принципів здійснення корпоративних прав, під якими розуміються основні положення (постулати, ідеї), визначені корпоративними нормативними актами, які встановлюють

загальні вимоги до учасників корпоративних відносин при здійсненні ними корпоративних прав. Вони базуються на принципах цивільного права, а основною їх відмінністю слід вважати предмет правового регулювання;

– сформульовано поняття юридичних гарантій в корпоративному праві, під якими слід розуміти правові засоби і способи за допомогою яких забезпечується здійснення і захист корпоративних прав учасників. До гарантій здійснення корпоративних прав належать: конкретизація правових норм, процедурна регламентація, встановлення заборон і кореспондуючих обов'язків. Гарантії захисту корпоративних прав спрямовані на забезпечення реалізації учасниками можливості використовувати міри примусу до зобов'язаних осіб, для виконання ними своїх обов'язків і додержання заборон; та на попередження порушень корпоративних прав учасників при їх здійсненні.

Удосконалено:

– думку про те, що сторона корпоративного договору може захищати своє право позовом про примусове виконання обов'язку в натурі. Примусове виконання обов'язку в натурі може мати місце в наступних формах: а) визнання недійсними рішення органів товариства у випадку голосування сторони договору в порушення закріплених домовленостей з метою повернення в стан, що існував до порушення договору, та примусове виконання обов'язку сторони договору голосувати на загальних зборах відповідним чином; б) примусове виконання обов'язку сторони договору між акціонерами купити чи продати долі (акцій) у статутному капіталі при укладенні корпоративного договору за зразком договору купівлі-продажу, опціонного договору та ін;

– позицію про те, що ключовий елемент у вимозі про примусове виконання обов'язку в натурі є те, що дану вимогу можна заявляти поки обов'язок об'єктивно може бути виконаний. Так, наприклад, у ситуації, коли за корпоративним договором сторона зобов'язалася продати належну їй частку, це є можливим лише у разі, якщо вона має у власності цю частку; якщо учасник товариства зобов'язався в корпоративному договорі проголосувати певним чином, то такий обов'язок може бути виконаний лише до того часу, поки загальні збори не відбулися і не пройшло голосування;

Дістали подальшого розвитку:

– думка про необхідність внесення наступних змін до Закону України «Про акціонерні товариства»:

а) доповнити абз. 1 ч. 2 ст. 34 реченням про те, що: «Дане правило не поширюється на акціонерів, які набули права власності на акції в порядку спадкування пізніше вказаного терміну, до дня проведення загальних зборів»;

б) виключити із абз. 2 ч. 8 ст. 42 речення: «У випадку, коли перерахунок у загальних зборах оголошується до наступного дня, – реєстрація акціонерів (їх представників) для участі у загальних зборах та визначення кворуму здійснюється у день продовження таких загальних зборів», речення «Повторна реєстрація акціонерів (їх представників) наступного дня не проводиться». Вважаємо за необхідне проводити повторну реєстрацію після перерви у роботі загальних зборів;

– думка про необхідність внесення наступних змін до Закону України «Про господарські товариства»:

а) доповнити ч. 2 ст. 61 реченням про те, що «При систематичній відсутності учасника товариства (його представника) на загальних зборах (більше 2 разів на рік) без поважних на те причин, інші учасники можуть прийняти рішення на загальних зборах про виключення його з товариства. При цьому його частка не враховується при визначенні кворуму та прийнятті даного рішення»;

б) виключити з ч. 2 ст. 50 положення про те, що: «Максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю може досягати 100 осіб»;

в) доповнити перелік щодо предмета інформації визначений у ст. 60 пунктом про можливість «ознайомлення учасників із протоколами засідань ревізійної комісії та отримання на їх вимогу інформації щодо висновків по річних звітах та балансах»;

г) у ст. 52 слід передбачити правило про те, що «у випадку, якщо учасник товариства не оплатив (не повністю оплатив) вартість своєї частки при створенні товариства після закінчення 1 року, у зв'язку з чим блокується робота загальних зборів, – інші учасники (учасник), що володіють (володіє) не менш як 10% вартості частки, мають право для звернення до суду для вирішення цього питання та можливості прийняття одного із зазначених у цій статті рішень»;

д) у абз. 2 ч. 1 ст. 54 закріпити положення наступного змісту: «При виплаті учаснику вартості частини майна товариства пропорційної його частці у статутному капіталі – вартість цього майна визначається із урахуванням дійсної (ринкової) вартості об’єкта оцінки»;

– положення про те, що порядок роботи з інсайдерською інформацією та її використання повинен встановлюватися наглядовою радою та бути невід’ємною складовою при укладенні трудових договорів з посадовими особами товариства, які мають доступ до неоприлюдненої інформації. Для цього доречно було б у ч. 2 ст. 52, яка регламентує виключну компетенцію наглядової ради, додатковим пунктом передбачити положення: «затвердження порядку роботи з інсайдерською інформацією та її використання»;

– обґрунтування позиції про те, що такий спосіб голосування, як голосування бюлетнями, доцільно запроваджувати і у товариствах із меншою (ніж 100) кількістю акціонерів, що доцільно закріпити в спеціальному законодавстві, а не лише щодо акціонерних товариств.

Фактичні показники за звітний період:

Монографія:

Корпоративне право Польщі і України : монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р. ; за ред. В. А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 250 с.

Конференція:

Міжнародна науково-практична конференція «Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу», м. Івано-Франківськ, 30 вересня – 1 жовтня 2016 року.

Збірник наукових праць:

Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. – 1 жовт. 2016 р., м. Івано-Франківськ) ; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця ; НДІ приват. права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. – Івано-Франківськ, 2016. – 299 с.

Законопроект:

проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулюван-

ня корпоративних відносин» (Вихідний лист № 01–9/2–267 від 24.11.2016 р.).

Отримано лист від 19 грудня 2016 р. № 063/4–08 від народного депутата А. В. Помазанова про те, що поданий законопроект опрацьовано та винесено на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи (Вхідний лист № 01–8/362 від 22.12.2016 р.).

Опубліковано 6 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Удосконалення правового регулювання статусу не-підприємницьких організацій в Україні» (РК № 0113U001119).

Постанова президії НАПрН України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання: 01.01.2013–31.12.2016.

Керівник теми: Галянтич Микола Костянтинович, д.ю.н., професор, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України. *Основні виконавці:* д.ю.н., професор Галянтич М. К., д.ю.н. Крупчан О. Д., д.ю.н. Гриняк А. Б., к.ю.н. Кочин В. В., к.ю.н. Первомайський О. О., к.ю.н. Пленюк М. Д., Бесарабчик В. О.

Мета дослідження: на підставі аналізу, узагальнень та застосування інших наукових методів досліджень, існуючих теоретичних підходів, положень чинного законодавства України, іноземних держав та наявної судової практики визначення: сучасних правових проблем регулювання статусу непідприємницьких організацій, їх участі в цивільно-правових відносинах; методологічних засад розробки механізму правового регулювання правосуб'єктності непідприємницьких товариств та установ; дослідження джерел правового регулювання відносин щодо участі непідприємницьких організацій та особливостей їх окремих організаційно-правових форм; пропозицій з удосконалення чинного законодавства щодо правового регулювання статусу непідприємницьких організацій.

Наукові показники за звітний період.

Вперше:

– визначено, що правомірність фактичних приватних відносин розуміється як їх відповідність принципам цивільного права, а також відповідність нормам цивільного законодавства в межах довірної свободи;

– встановлено, що учасники приватних відносин діють у формі, що дозволяє стверджувати про визнання відносин між ними, за-

кріплюючи ці відносини в порядку, передбаченому законом. Разом з тим потребують окремого дослідження відносини, які перебувають у правовій площині, однак їх зміст та форма не передбачені законом;

– визначено, що дихотомічний поділ господарювання на підприємництво та некомерційну діяльність потребує певного перегляду, зважаючи на характер такої діяльності, а не на організаційно-правову форму суб'єкта господарювання. При цьому існує необхідність окреслення загальних принципів регулювання некомерційної діяльності, зважаючи на сучасні економічні відносини в державі;

– встановлено, що принципи управління непідприємницьким товариством в Україні ґрунтуються на принципах управління товариства як організаційно-правової форми юридичної особи, зокрема щодо побудови органів управління. Інші принципи розосереджені у законодавчих актах, які регулюють статус та діяльність окремих видів непідприємницьких товариств, що загалом зводиться до систем побудови органів управління цих юридичних осіб.

Удосконалено:

– механізм саморегулювання підприємницьких відносин як законодавчо визначена послідовність елементів, яка доповнюється приватною ініціативою суб'єктів цих відносин, що виражається у їх правомірних діях, спрямованих на встановлення, зміну чи припинення прав та обов'язків, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності в межах наданих законом або іншим засобом регулювання;

– погляд на виокремлення групи непідприємницьких товариств, що мають на меті реалізацію суспільних інтересів, має за собою не лише приватноправове, а й публічно-правове підґрунтя, зокрема, участь у публічних відносинах. Непідприємницькі товариства, що мають делеговані владні повноваження де-факто можна віднести до юридичних осіб публічного права;

– розуміння цивільної правосуб'єктності юридичних осіб як якісної властивості юридичної особи, яка дозволяє їй бути учасником цивільних правовідносин, тобто мати абстрактну можливість мати цивільні права та обов'язки (цивільна правоздатність), а також своїми діями реалізовувати свої права та обов'язки шляхом вчинення правомірних дій (правочиноздатність), а також можливості самостійно відповідати за своїми зобов'язаннями (деліктоздатність);

– погляд, відповідно до якого суб'єктом правових відносин може бути людина та організація, які складають основу для формування категорії учасника правових відносин, що мають певний інтерес. Юридичним вираженням участі названих суб'єктів є такі поняття, як «фізична особа» та «юридична особа», остання є юридично визнаним правосуб'єктним утворенням, що має універсальну цивільну правосуб'єктність, оскільки створюється для реалізації цивільних інтересів. Для здійснення окремих прав та обов'язків юридична особа потребує отримання відповідного статусу, зокрема, для здійснення відповідного виду господарської діяльності (банк, навчальний заклад, ломбард, громадська спілка тощо);

– погляд на напрям реформування правового регулювання господарської діяльності, відповідно до якого розуміння господарювання зводиться не лише до підприємництва, зменшення кількості регулюючих актів, а також до розмежування господарсько-правового та цивільно-правового регулювання статусу учасників правових відносин. Принциповою засадою цього процесу має бути визначення організаційно-правової форми господарювання, як господарсько-правової категорії, та організаційно-правової форми юридичних осіб, як цивільно-правової категорії з неможливістю їх законодавчого ототожнення.

Дістали подальшого розвитку:

– ідея реформування правового регулювання господарської діяльності, на нашу думку, є розуміння господарювання не лише як підприємництва, зменшення кількості регулюючих актів, а також розмежування господарсько-правового та цивільно-правового регулювання статусу учасників правових відносин. Принциповою засадою цього процесу має бути визначення організаційно-правової форми господарювання, як господарсько-правової категорії, та організаційно-правової форми юридичних осіб, як цивільно-правової категорії з неможливістю їх законодавчого ототожнення;

– ідея, що перспективним є дослідження не лише правового статусу цих товариств, а й цивільно-правових відносин, які існують у межах непідприємницьких товариств як організацій, зокрема порядок управління юридичною особою, відповідальність учасників (членів), юридична частка майна у разі ліквідації тощо, що спричинено їх публічно-правовими ознаками.

Фактичні показники за звітний період:

Монографія:

Кочин В. В. Непідприємницькі товариства та установи як форми цивільних відносин : монографія / В. В. Кочин. – К. : НДІ приват. права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 160 с.

Збірник наукових праць:

Актуальні наукові дослідження сучасної юридичної науки: теорія та практика : зб. матеріалів III Наук.-практ. конф. ; Вищ. навч. заклад «Університет економіки та права «КРОК». – К. : ВНЗ «Університет економіки та права “КРОК”», 2016. – 308 с.

Законопроект:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про громадські об’єднання” щодо розмежування громадських об’єднань, які створюються для реалізації приватних та публічних інтересів» (Вихідний лист №01–9/1–290 від 26.12.2016 р.).

Опубліковано 8 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Правове забезпечення регіональних інтеграційних стратегій України в контексті модернізаційної політики держави» (Номер державної реєстрації № 0113U001118).

Постанова президії НАПрН України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання: 01.01.2013–31.12.2016.

Науковий керівник: Король В. І., д.ю.н., завідувач відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва імені Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

Мета дослідження: розроблення науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення правових інструментів у сфері міжнародного приватного та міжнародного публічного права, спрямованих на системне узгодження та належне забезпечення регіональних інтеграційних стратегій України у контексті пріоритетів проголошеної державою політики модернізації.

Наукові показники за звітний період.

Вперше:

– обґрунтовано висновок про необхідність коригування закріплених у законодавстві України норм щодо визначення змісту об-

ставин непереборної сили, їх правового значення та порядку встановлення з метою приведення зазначених правових норм у відповідність до Віденської конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р., модельних документів європейського приватного права, принципів справедливості, розумності й добросовісності;

– проаналізовано вплив інституту інфраструктури справедливості в тій чи іншій юрисдикції на застосування іноземного права, наприклад, сюди входить юридична освіта, мовна доступність закону, правова методологія, судова система, види юридичної діяльності, процедури і норми матеріального права (substantivelaw);

– проаналізовано метод моделювання та визначено його переваги й недоліки прогнозованої національної моделі електронного наказного провадження, з урахуванням змісту процесуального права Європейського Союзу;

– доведено недоцільність застосування в юридичних дослідженнях і документах поняття «лікарська помилка» та помилковість пропозицій щодо його запровадження у законодавстві України;

– наведено аргументи, що поняття «лікарська помилка» не є юридичним, оскільки не може бути нормативно визначеної сукупності дій або бездіяльності, які б мали правову кваліфікацію лікарської помилки та передбачали відповідні юридичні наслідки. Тому застосування поняття «лікарська помилка» має сенс лише в контексті здійснення оцінки професійної діяльності лікаря за медичними критеріями. З юридичної точки зору практично найважливішим аспектом правового аналізу неправильних дій медичного персоналу є питання щодо підстав для притягнення до (або звільнення від) цивільно-правової відповідальності. Оскільки в даному контексті йдеться про порушення зобов'язання, то юридично коректним буде говорити саме про неналежне надання медичних послуг або дефекти надання медичної допомоги та умови настання відповідних юридичних наслідків;

– визначено, що імперативна матеріально-правова норма наділяється надімперативним характером для регулювання МПрП-відносин, якщо вона: 1) прямо передбачає такий характер застосування; та/або 2) має виключну територіальну або персональну сферу дії; та/або 3) має явно пріоритетне призначення над призначенням

колізійно-правової норми, що, як правило, є наслідком спрямованості такої імперативної матеріально-правової норми на реалізацію публічно-правових приписів у приватноправових відносинах; доведено, що заборона на обхід закону в МПрП України не здатна поширюватися на принцип автономії волі сторін, оскільки останній не вимагає наявності правового зв'язку між договірними МПрП-відносинами, з одного боку, та обраним сторонами правом – з другого;

– встановлено, що заборона на обхід закону в МПрП України не може ефективно впливати на колізійно-правове регулювання, оскільки: 1) її призначення реалізується спільно застереженням про публічний порядок, надімперативними нормами та односторонніми колізійними нормами; 2) законодавче закріплення обходу закону в МПрП згідно з п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про МПрП» як «застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством» є хибним, оскільки не відображає сутності та ознак обходу закону в МПрП;

– більш детально розглянуто та проаналізовано ідеї іноземних вчених щодо проблемних питань, які безпосередньо пов'язані з відмінністю тлумачення та застосування вироблених норм Конвенції ООН про повне та часткове перевезення вантажу морем, а також заперечення її універсальності через відсутність можливості охопити всі держави, які задіяні у морській торгівлі;

– виявлено та систематизовано прогалини законодавства України у сфері міжнародного приватного права в частині одного із системоутворюючих принципів – автономії волі сторін міжнародних комерційних контрактів у контексті найновіших розробок Гаазької конференції з міжнародного приватного права – Принципів вибору права у міжнародних комерційних контрактах;

– публічний порядок в МПрП України визначено як оціночне поняття, яке охоплює принципи та норми права, що спрямовані на забезпечення та охорону вищих соціальних цінностей, які лежать в основі організації відповідного суспільства та держави; позначення імперативних норм, дія яких не обмежується правилами Закону України «Про МПрП», що регулюють МПрП-відносини, незалежно від права, яке підлягає застосуванню, як норм «надімперативних» з метою їх термінологічного відмежування від суміжних правових явищ;

– продемонстровано досвід європейських вчених у вивченні застосування іноземного права у цивільних відносинах з іноземним елементом, насамперед SwissInstituteofcomparativelaw (SchweizerischesInstitutefürRechtsvergleichung). Проаналізовані матеріали даної інституції дозволяють зробити висновок, що українська наука міжнародного приватного права повинна взяти до уваги досвід європейських держав при вирішенні питання, яке право повинне застосовуватись до тих чи інших приватноправових відносин з іноземним елементом. Так, як у Європейському Союзі такі питання вирішуються відповідно до статусу певного іноземного елемента в договорі, типу колізійної прив'язки та розподілу тягаря встановлення змісту іноземного права відповідно до казуїстичного підходу, що залежить від обставин справи, ресурсів сторін та знань судді.

Удосконалено:

– наукові погляди на систему правових засобів, що забезпечують ефективність правового регулювання відносин з відшкодування моральної шкоди;

– визначення публічного порядку в МПрП України як оціночного поняття, яке охоплює принципи та норми права, що спрямовані на забезпечення та охорону вищих соціальних цінностей, які лежать в основі організації відповідного суспільства та держави; позначення імперативних норм, дія яких не обмежується правилами Закону України «Про МПрП», що регулюють МПрП-відносини, незалежно від права, яке підлягає застосуванню, як норм «надімперативних» з метою їх термінологічного відмежування від суміжних правових явищ;

– знання про причини нехтування в Україні можливістю отримати економічний ефект від зареєстрованого та визнаного у світі географічного зазначення. На сьогодні існуючі механізми заплутують виробників товарів (послуг) в Україні та не дозволяють їм максимально використати економічні та інші переваги своєї продукції на зовнішніх ринках;

– погляди щодо розуміння використання, охорони та відтворення водних ресурсів України. Проаналізовано нові можливості вдосконалення та реалізації таких природоохоронних відносин з урахуванням необхідності поступового наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– знання про використання коштів державного та місцевих бюджетів, що надходять у цільові екологічні фонди, в умовах децентралізації інститутів виконавчої влади. Враховуючи незадовільний екологічний стан в Україні, труднощі з фінансуванням природоохоронних заходів, необхідно повернутися до забутого, але надзвичайно важливого для держави законопроекту про Національний екологічний фонд;

– знання про джерела права, що застосовуються в міжнародному арбітражному процесі під час вирішення спорів. Встановлено, що такими джерелами є національне право і положення міжнародного права.

Дістало подальшого розвитку:

– положення щодо необхідності впровадження національної моделі електронного правосуддя з урахуванням Регламенту Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 1896/2006 від 12 грудня 2006 р. про запровадження Європейського наказного провадження;

– позиція про те, що, у світлі набуття чинності Угоди про асоціацію України з ЄС, існує суперечливість окремих положень законодавства України щодо реєстрації та захисту прав на географічні зазначення;

– теоретичне обґрунтування необхідності обмеження застосування колізійних норм при регулюванні МПрП-відносин унаслідок дефектності їх нормативності та формальної визначеності, що, у свою чергу, зумовлює загрозу для системності права в цілому; обґрунтування допустимості застосування застереження про публічний порядок у сфері визнання та виконання іноземних судових/арбітражних рішень лише за умови явної несумісності їх наслідків з публічним порядком України. Вимога щодо явного характеру такої несумісності не застосовується при проведенні оцінки іноземного судового рішення, винесеного в державі-учасниці Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., на предмет відповідності принципам та нормам цієї Конвенції, що становлять частину публічного порядку України; дослідження взаємодії надімперативних норм та публічного порядку в МПрП, в результаті якого виявлено, що у сфері колізійного права дані інститути мають різне призначення, спосіб дії та правові наслідки,

однак у сфері визнання та виконання іноземних судових/арбітражних рішень норми надімперативного характеру стають об'єктом захисту застереження про публічний порядок;

– загальні засади та особливості механізму законодавчого регулювання трансфертного ціноутворення у зовнішньоекономічній сфері, які обумовлюють характер співвідношення приватноправових аспектів щодо свободи сторін договору визначати ціну публічно-правових обмежень щодо реалізації такого права у контексті вирішення проблеми оподаткування суб'єктів господарювання, які набувають правового статусу пов'язаних осіб, у тому числі з нерезидентами України;

– положення про те, що механізм правозастосування у міжнародному комерційному арбітражі є багатоступеневим процесом, який пов'язаний із необхідністю застосування багатьох норм національного та/або міжнародного права, так само як положень не-національного права і інструментів *softlaw*;

– положення про те, що у приватному праві не може бути прогалін. У цивільному праві як позитивно-правовій системі також не може бути прогалін у сенсі відсутності необхідного правового регулювання. Адже відносини учасників цивільних відносин завжди врегульовані – якщо не нормами цивільного законодавства, то договорами, на загальних засадах цивільного законодавства, на основі міжнародно-правових норм чи моральних засад суспільства. Механізм цивільно-правового регулювання тільки на частину складається з позитивних норм, закріплених в актах цивільного законодавства. Решту (левову) частку нормативного масиву цивільного права складають принципи та норми природно-правового походження. То ж про «прогаліни» у цивільному законодавстві можна говорити лише на рівні індивідуальної непоінформованості, необізнаності чи тимчасових утруднень стосовно вибору та обґрунтування легітимних способів врегулювання окремих видів відносин;

– положення щодо дії інституту аналогії права з метою заповнення неповноти цивільного законодавства.

– положення щодо дії механізму аналогії права стосовно договірного регулювання особистих немайнових відносин медичної сфери. У Цивільному кодексі України прямо не передбачене договірне представництво пацієнта у правовідносинах з надання медич-

ної інформації та вибору методів лікування. Спеціальні норми щодо таких договорів відсутні, тому для їх обґрунтування необхідно застосовувати аналогію права. Так у ст. 6 ЦК України сторонам цивільних правовідносин надано право самостійно врегулювати у договорі свої відносини, які конкретно не передбачені (не названі) у законодавстві. Дане право обмежується тільки заборонаю відступати від положень актів законодавства, в яких прямо вказано про це, а також у випадках, коли імперативна обов'язковість положень впливає або зі змісту відносин або із суті відносин між сторонами.

Фактичні показники за звітний період відповідно до показників паспорту бюджетної програми

Монографія:

Крупчан О. Д., Боярський Є. Д. Обмеження застосування колізійних норм у міжнародному приватному праві України : монографія / О. Д. Крупчан, Є. Д. Боярський, В. В. Проценко. – К. : НДІ приват. права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2016. – 296 с.

Коментар:

Коментар до визначень статті 1 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори повного або часткового морського міжнародного перевезення від 11 грудня 2008 року : брошура / І. Р. Микита. – К. : НДІ приват. права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 12 с.

Законопроект:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України “Про стандартизацію”» (вих. №01–9/1–269 від 28.11.2016 р.).

Опубліковано 12 наукових статей у фахових виданнях.

По перехідних темах:

Тема: «Шляхи удосконалення правового регулювання відносин власності в Україні» (РК № 0113U001117).

Постанова президії НАПрН України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання: 01.01.2013–31.12.2017.

Науковий керівник: Луць В. В., д.ю.н., професор, академік НАПрН України, завідувач відділу проблем приватного права НДІ

приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Основні виконавці: д.ю.н. Заїка Ю. О., д.ю.н. Коструба А. В., к.ю.н. Солтис Н. Б., к. ю. н. Первомайський О. О., к.ю.н. Калаур І. Р., к.і.н. Шевченко О. М., Корнієнко Ю. І.

Мета дослідження: створення теоретичної моделі, необхідної для вдосконалення правового регулювання відносин власності в Україні та її подальше практичне впровадження шляхом створення необхідних законопроектів, поширення наукових ідей, що розроблені як науковцями, так і юристами-практиками.

Наукові показники за звітний період.

Вперше:

– встановлено, що при закріпленні механізму реалізації права на житло у вигляді гарантованого мінімуму треба виходити із того, що кожна людина повинна мати можливість реалізувати своє право шляхом отримання відповідного приміщення. Інша справа – чи скористається вона цим право, чи ні, захоче тривалий час перебувати у квартирній черзі або якось по-іншому вирішить свою особисту житлову проблему. Для цього в житловому законодавстві слід передбачити, що право на отримання в користування житлового приміщення у вигляді гарантованого мінімуму є суб'єктивним, закріпити етапи його реалізації та захисту;

– здійснено наукове обґрунтування позиції що, методологія розвитку правовідносин у житловій сфері в період розбудови ринкової економіки передбачає необхідність системного комплексного підходу для визначення сфери державного регулювання житловим фондом, врахування його органічного поєднання з ринковими саморегуляторами та використанням досвіду Європейських країн у цій сфері. Метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу шляхом забезпечення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися право кожної людини на житло;

– доведено, що становлення та розвиток приватного права у житловій сфері потребує: 1) розроблення методологічних засад досліджень приватноправових відносин; 2) забезпечення права на задоволення житлової потреби (право на придбання житла); 3) пра-

ва на користування конкретним жилим приміщенням у будинках державного і приватного житлового фонду; 4) з'ясування особливостей виникнення та припинення права власності на жилі приміщення в будинках (квартирах) приватного житлового фонду; 5) вирішення проблем приватноправового утримання житлового фонду; 6) захисту суб'єктивних житлових прав та законних інтересів громадян, які врегульовано приватноправовими нормами;

– встановлено, що п. 14 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 06.11.2009 р. не підлягає застосуванню з огляду на його невідповідність Закону України «Про приєднання України до Конвенції про колізії законів, які стосуються форми заповітів» від 17.12.2009 р. № 1772-VI та сучасним тенденціям у цивілістичній науці;

– запропоновано розширити заповідальну свободу шляхом законодавчого закріплення можливості складання заповіту за надзвичайних обставин у спрощеній формі з використанням технічних засобів комунікації;

– обґрунтовано, що договір оренди робочого місця за правовою природою є комплексною договірною моделлю, оскільки його зміст складають положення цивільного, трудового та інших галузей права;

– визначено, що всі елементи житла як об'єкта права власності (відокремлене приміщення, доступ до комунікацій або можливість автономного забезпечення побутових та особистих потреб тощо), які забезпечують його придатність для проживання, є його невід'ємними частинами. У випадку відсутності одного з вказаних елементів у межах об'єкта права власності, такий об'єкт не може бути визнано житлом, навіть коли власник такого об'єкта наділений правом користування таким елементом поза межами цього об'єкта;

– доведено, що житло може бути визнане непридатним для проживання, навіть якщо збережена його конструктивна цілісність. Зокрема, до такого житла слід віднести житло, що знаходиться на території проведення антитерористичної операції. Перебування осіб на такій території, а отже й у житлі, яке на ній розташоване, є небезпечним для їх життя. Це робить таке житло фактично непридатним для проживання. Після встановлення цього факту особи, що в ньому проживають, мають право на отримання у користування

житла з фонду соціального призначення. Таке право зберігається до моменту усунення підстав визнання такого житла непридатним;

– доведено, що житло як об'єкт нерухомості не може обмінюватися на рухоме майно, а житло, якщо воно є єдиним місцем проживання особи, може обмінюватися тільки на житло. Це обумовлено такими обставинами: 1) нерухомість пов'язана із земельною ділянкою і Цивільним кодексом України, а тому встановлюються особливі правила оформлення і реєстрації угод, предметом яких є нерухомість; 2) право власності на житло задовольняє не майнові, а житлові потреби громадян, якщо вони в ньому проживають; 3) право власності на нерухоме майно відрізняється від права власності на житло;

– встановлено, що при розгляді справ про порушення п. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо недоторканності житла Європейський суд з прав людини встановлює, що захисту в контексті зазначеної статті можуть підлягати не тільки приміщення, що є житлом, тобто призначені та придатні для проживання в них. Зазначена позиція спрямована на захист особистого життя фізичної особи, а не на розширення кола об'єктів права власності, які можуть задовольняти житлові потреби фізичних осіб та визнаватися житлом.

Удосконалено:

– позицію, що на етапі входження в ринок конструкція гарантованого мінімуму житла для нужденних громадян поряд із можливістю для платоспроможної частини населення придбати житло за рахунок власних коштів безболісно і поступово дасть змогу запровадити ринкові відносини в сферу задоволення громадянами своїх житлових потреб. На наш погляд, за всіма громадянами України повинно бути визнано право на житло у вигляді гарантованого мінімуму житла;

– погляд на житлові права членів сім'ї-невласників, які проживають у квартирі багатоквартирного житлового будинку, які є елементами абсолютного відношення. В основі цих прав знаходиться сервітут. У зв'язку з цим право користування житловими приміщеннями за вказаними особами не повинно обмежуватися будь-якими строками у випадку їх тимчасової відсутності, немає потреби в бронюванні житла, а можливість їх виселення без надан-

ня іншого житлового приміщення може виникнути тільки з підстав, визначених у цивільному та житловому законодавстві;

– висновок про те, що юридична особа в силу своєї природи не може здійснювати таку правомочність власника, як користування об'єктом права власності саме як житлом, оскільки юридична особа не може безпосередньо використовувати такі властивості, які притаманні саме житлу: можливість задовольняти потребу у місці постійного перебування з метою відпочинку та ведення приватного життя, задоволення фізіологічних та інших особистих інтересів. Проте юридична особа може здійснювати опосередковане користування житлом як будь-яким іншим майном (надання в безоплатне користування своїм працівникам, учасникам, надання в оренду);

– положення про те, що для договорів комерційного найму житла, що опосередковують відносини з передачі житлових приміщень в користування, найхарактернішими ознаками є: строковість; сплатність, що забезпечує прибутковість для наймодавця; неприпустимість дострокового розірвання договору без згоди сторін; залежність деяких правомочностей наймача або їх зміст тільки від платоспроможності наймача; надання житла без необхідності дотримання будь-яких спеціальних організаційних заходів із встановлення потреби, перебування на обліку, видачі ордеру тощо;

– положення про те, що для договорів соціального найму житла найхарактернішими ознаками є: безстроковість; нееквівалентність; відсутність залежності обсягу і змісту правомочностей від платоспроможності громадян; надання житла як пов'язаного з необхідністю дотримання встановлених законом спеціальних організаційних заходів з виявлення тих, хто потребує житла, їх обліку, надання житла в порядку черговості, видачі ордеру на зайняття житлового приміщення тощо.

Дістала подальшого розвитку:

– наукова думка про те, що під правом на житло слід розуміти суб'єктивне право громадянина вимагати від держави здійснення комплексу заходів, спрямованих на задоволення існуючих потреб у житлі, забезпечення з боку держави необхідних гарантій сталого і безстрокового користування житлом, його недоторканності, а також розпорядження житлом в межах, встановлених законом;

– позиція, що наявність права власності на житлове приміщення дає можливість стверджувати, що у інших членів його сім'ї на дану квартиру за певних умов може також виникнути право власності, коли у викупі квартири брало участь подружжя, інші члени сім'ї надавали свої кошти для викупу, але без наміру згодом набуття права власності на квартиру. Відносини можуть будуватися на підставі договору позики, спільної діяльності, оскільки громадяни, які беруть участь у викупі, об'єднують своє майно (внески), щоб сумісно діяти для досягнення спільної господарської мети: набути у власність квартиру для проживання, а, отже, для її експлуатації. Тобто в цих відносинах є всі ознаки договору про сумісну діяльність. У цивільному, сімейному, житловому законодавстві поняття члена сім'ї повинно ґрунтуватися на спільних засадах, визначених Сімейним кодексом України. Хоча галузі права можуть, виходячи із загального поняття, адаптувати та визначати їх з метою досягнення результату правового регулювання, визначеного цією галуззю;

– наукова думка про необхідність визначити за особами з обмеженими фізичними вадами можливість складання секретного заповіту шляхом відео- або звукозапису. Запропоновано одним із способів такої фіксації змісту секретного заповіту вважати розміщення текстового варіанта волевиявлення або відеозапис на Web-сайті або Web-сторінці заповідача. У конверті, який подається нотаріусу для вчинення нотаріальних щодо посвідчення цього виду заповіту заповідач вказує Web-адресу (посилання) сторінки чи сайту, а також код доступу до них;

– наукове положення щодо розширення функціонального значення цивільно-правового договору у механізмі регулювання відносин про передання майна у користування. Виконуючи функцію юридичного факту та основного інструментарію індивідуального регулювання цих відносин, договір забезпечує об'єктивну можливість врегулювати тв. сфери договірного співжиття наймача і наймодавця, які не опосередковані нормативним регулюванням;

– доктринальні підходи щодо реформування національного законодавства у сфері освіти в аспекті ліквідації та попередження будь-якої дискримінації на основі релігійних чи інших переконань, враховуючи відповідні міжнародні та європейські правові конструк-

ції. Зокрема, принцип світськості розглянуто як універсальний принцип освітніх систем сучасних західних держав, який несе конструктивний характер та не вимагає виключення релігії із соціального простору, а тлумачиться як державний нейтралітет, який забезпечує плюралізацію освітнього процесу, створюючи можливість різним віруванням, релігійним та нерелігійним організаціям мирно співіснувати, поважаючи загальноприйняті принципи і цінності, напрацьовані людством. Законодавство країн етично та юридично збалансовує можливості здійснення особистістю своїх прав в освітній сфері відповідно до світоглядних переконань, з якими вона себе ідентифікує та узгоджує можливість їх реалізації із загальним благом суспільства;

– аргументація того, що право користування житловими приміщеннями в жилих будинках державного та комунального житлового фонду є речовим правом, яке виникає із сукупності двох чинників: рішення місцевої ради про надання жилого приміщення (ордера за чинним ЖК УРСР 1963 р.), виданого у встановленому законом порядку, та вселення;

– висновок, що наявність відносин спільної часткової власності на квартиру у товаристві співвласників багатоквартирного житлового будинку надає можливість визнати право спільної власності на спільні елементи будинку, місця загального користування, прибудинкову територію за іншими співвласниками. Відносини спільної (часткової чи сумісної) власності на квартиру дають змогу здійснювати управління будинком на підставі договорів про спільну діяльність, що певною мірою гарантуватиме житлові права громадян порівняно з тими, що передбачено чинним законодавством.

Фактичні показники за звітний період:

Монографія:

1. Право власності на житло в Україні: доктрина та реалізація : монографія / за заг. ред. академіків НАПрН України О. Д. Крупчана та В. В. Луця. – К. : Наук.-дослід. ін-т приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 246 с.

Законопроект:

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з метою вдосконалення правового регулювання відносин власності» (Вихідний лист № 11–9/2–255 від 21.11.2016 р.).

Отримано лист від 19 грудня 2016 р. № 063/4–08 від народного депутата А. В. Помазанова про те, що поданий законопроект опрацьовано та винесено на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи (Вхідний лист № 01–8/362 від 22.12.2016 р.).

Опубліковано 14 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Договірне регулювання приватноправових відносин у цивільному праві України» (РК № 0116U000174).

Постанова президії НАПрН України № 91/5 від 25.06.2015 р.

Термін виконання: 01.01.2016–31.12.2020.

Науковий керівник: Гриняк А. Б., д. ю. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу проблем договірного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України. Основні виконавці: д.ю.н. Галянтич М. К., к.ю.н. Кочин В. В., к.ю.н. Пленюк М. Д., к.ю.н. Проценко В. В., к.ю.н. Солтис Н. Б., к.ю.н. Міловська Н. В., Корнієнко Ю. І., Бернацький М. В., Походжук Р. В.

Мета дослідження: полягає у розробці теоретичної моделі договірного регулювання приватноправових відносин, механізму правового регулювання договірних відносин та їх подальше практичне впровадження шляхом створення необхідних законопроектів, поширення наукових ідей, які були запроваджені, серед науковців, юристів практиків тощо.

Наукові показники за звітний період.

Вперше:

– доведено, що важливим напрямом розвитку договірного законодавства України є його адаптація до стандартів Європейського Союзу. Економічні інтеграційні процеси потребують відповідної правової інтеграції, зокрема, поступового наближення правового забезпечення договірних відносин ринкового майнового характеру в Україні до умов внутрішнього ринку ЄС, до правових засад і принципів, що діють на цьому ринку, з метою досягнення сполучності з нормами права ЄС та країн-членів, а згодом – гармонізації, а також уніфікації договірного права;

– з'ясовано, що відповідальність постачальника електроенергії за договором постачання електричної енергії є цивільно-правовим інститутом, який є системою заходів впливу на порушника, ґрунту-

ється на порушенні умов договірною правовідношення, що проявляється у формі невиконання чи неналежного виконання останніх між ним та фізичною особою – споживачем та отримує свій вираз у формі настання несприятливих наслідків та покладенні додаткових майнових обтяжень на постачальника електроенергії з метою захисту прав та інтересів споживача як слабкої сторони;

– аналізуючи питання, пов’язані з вивченням міжнародно-правового досвіду регулювання відносин з поглинання, доведено, що термін «поглинання» є недостатньо дослідженим і часто вживається науковцями по-різному та не має відповідного законодавчого закріплення. Правове регулювання відносин з поглинання здійснюється множинністю діючих законодавчих актів, які регулюють статус юридичних осіб різних організаційно-правових форм. Саме тому під поняттям поглинання в широкому його значенні пропонується розуміти придбання на погоджених умовах одним комерційним товариством контрольного пакета акцій (долей, паїв) у статуті іншого товариства для управління останнім. При цьому під контрольним пакетом акцій (долей, паїв) у статутному капіталі товариств розуміється 51% акцій (долей, паїв), що дозволяють особі, яка здійснює поглинання, встановити контроль над управлінням товариством.

Удосконалено:

– позицію про те, що ототожнення договору та зобов’язання є неприпустимим, оскільки договір являється тим джерелом індивідуальних правил поведінки для сторін, так би мовити, вектором дій суб’єктів правовідношення, яке є волевиявленням осіб, та здатне породжувати цивільні права та обов’язки, які в майбутньому призводять до досягнення мети;

– розуміння того, що одним з видів обмеження суб’єктивного права власності є договірні обмеження. Зокрема, при укладенні договору довічного утримання набувач житла, відповідно до законодавства та умов договору довічного утримання, є обмежений у здійсненні права власності на набуте житло, а саме – не має права його відчужувати до моменту смерті відчужувача такого житла.

Набуло подальшого розвитку:

– міркування з приводу того, що на сучасному етапі все ще відбувається формування правових думок та нових наукових підходів

до розуміння договору як елемента загальноєвропейської правової культури, що надає можливість стверджувати про його універсальну правову конструкцію, яка поєднає найрізноманітніші по своїй суті суспільні відносини;

– аргументи того, що при страхуванні цивільно-правової відповідальності потерпілий має право на виплату страхового відшкодування від страховика. Однак його небажання або неможливість отримання страхового відшкодування ні за яких обставин не позбавляє його права на отримання відшкодування від особи, яка заподіяла шкоду. Право потерпілого на відшкодування шкоди за рахунок її заподіювача є абсолютним. Саме тому відмова заподіювача шкоди від її відшкодування з тих мотивів, що його відповідальність за заподіяння шкоди застрахована і тому потерпілому необхідно звертатися до страховика за одержанням страхової виплати, є неправомірною. У свою чергу, якщо потерпілий не скористався своїм правом на отримання страхового відшкодування, то страхувальник не має права вимагати від страховика виконання договору на користь потерпілого.

Фактичні показники за звітний період:

Монографія:

Пленюк М. Д. Підстави виникнення зобов'язальних правовідносин в механізмі правового регулювання : монографія / М. Д. Пленюк. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 358 с.

Законопроект:

Проект Закону України «Про внесення змін до § 4 глави 61 Цивільного кодексу України щодо удосконалення правового регулювання відносин із проведення пошукових та (або) проектних робіт». (Вихідний лист №01–9/2–254 від 21.11.2016 р.).

Опубліковано 9 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Забезпечення оптимального співвідношення приватних і публічних інтересів в державному регулюванні підприємницької діяльності» (№ державної реєстрації – 0113U001122).

Постанова президії НАПрН України №82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання завдання: 01.01.2013–31.12.2017.

Науковий керівник: Безух О. В., д.ю.н., провідний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки

НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Основні виконавці: к.ю.н. Черненко О. А., н. с. Сергійко О. В., м.н.с. Рябова К. О.

Мета дослідження: полягає у розробці концепції забезпечення оптимального співвідношення приватних і публічних інтересів у сфері підприємницької діяльності, спрямованої на створення організаційно-правового механізму, реалізація якого б забезпечила конкурентоспроможність господарської системи України, баланс застосування методів державного впливу на економіку та ринково-го саморегулювання відносин суб'єктів підприємництва, захист прав та інтересів споживачів у сфері підприємницької діяльності.

Наукові показники за звітний період.

Уперше:

– визначено, що цивільний та господарський оборот відрізняється: принципами побудови, правового регулювання та забезпечення обороту, його призначенням, правовим статусом учасників, порядком виникнення прав і обов'язків, економічними та, відповідно, правовими наслідками обороту, відповідальністю учасників та порядком її застосування тощо;

– сформульовано позицію про те, що цивільні відносини завжди пов'язані із інтересом конкретної особи, об'єктом відносин є конкретний об'єкт цивільних прав без урахування прав та інтересів інших осіб, які існують і діють поряд. Економічні відносини в умовах ринку передбачають систему відносин різних учасників, які діють як економічні суб'єкти, що мають різні, іноді конфліктні, інтереси, пов'язані із різними об'єктами відносин, що домінують щодо різних учасників таких відносин (прибуток, інші блага-стани та блага-процеси для суб'єктів господарювання, задоволення певних споживчих потреб для споживачів, економічна конкуренція як складова господарського правового порядку);

– проаналізовано, що для невеликих товариств напевне нецільно розробляти окремі статут і відповідно є сенс діяти на підставі модельного статуту, який не містить жодних індивідуалізуючих ознак. Однак для товариств, яким потрібно детально прописати права та обов'язки учасників, розширити повноваження загальних зборів учасників товариства, обмежити повноваження виконавчого органу товариства (наприклад, встановити обмеження на укладен-

ня певних правочинів від імені товариства без погодження із загальними зборами учасників товариства), детально прописати підстави та процедуру виключення учасника з товариства, детально прописати процедуру виходу учасника з товариства та отримання ним вартості частини майна, пропорційної частці у статутному капіталі товариства, заборонити можливість відчуження частки третім особам та ін., доцільніше буде врегульовувати такі питання саме у «звичайному» статуті;

– встановлено наявність різних механізмів і режимів правового регулювання ринкових відносин економічних суб'єктів та особистих цивільних відносин об'єктивно створює дуалізм приватного права при регулюванні приватних відносин;

– встановлено, що унаслідок конкурентного характеру відносин в економіці, правове регулювання приватних економічних відносин має спрямованість на наслідки, результат. Неважливо, чи діяли суб'єкти відносин добросовісно з точки зору цивільного права, чи дотримано всіх вимог цивільного законодавства у договірних відносинах, чи є вина сторін договору, у випадку, коли дії суб'єктів відносин можуть призвести до обмеження, усунення чи недопущення конкуренції вони визнаються протиправними та припиняються. Тобто у випадку виникнення неюридичного результату – спотворення конкуренції, він перетворюється в юридичний факт та застосовуються юридичні засоби відповідальності. Таким чином, регулювання приватних економічних відносин передбачає систему як юридичних, так і неюридичних (економічних) явищ, які існують разом та впливають один на одного;

– доведено, що у регламентуванні економічних відносин учасники розглядаються, насамперед, як економічні суб'єкти, що діють в умовах ринку як складної вертикально та горизонтально інтегрованої системи, та цивільних відносин, де головним є особисті інтереси їх учасників, потребують різних механізмів правового регулювання та фактично за масивом законодавства є різним.

Удосконалено:

– позицію щодо питання кворуму для проведення зборів в Україні, пояснюючи це суттєвою небезпекою «корпоративній безпеці» товариства. Зловживаючи своїми корпоративними правами, учасник ТОВ фактично блокує діяльність товариства. Причини блокування

можуть бути різними: хвороба, небажання брати участь у діяльності товариства, байдужість, неотримання повідомлення про проведення загальних зборів, навмисне неодноразове ігнорування загальних зборів або голосування проти рішень з питань порядку денного. Якщо блокування діяльності товариства здійснюється учасником навмисно і цим порушуються права інших учасників, а товариству завдається шкода, має місце зловживання корпоративним правом.

Дістали подальшого розвитку:

– положення про те, що зменшення кворуму загальних зборів АТ та учасників ТОВ має не тільки вирішити проблеми, пов'язані з захистом інтересів акціонерів, учасників господарських товариств, а також наблизити законодавство України до міжнародних стандартів, що позитивно вплине на інвестиційний клімат України;

– положення про те, що недоцільно розробляти окремий статут і відповідно є сенс діяти на підставі модельного статуту, який не містить жодних індивідуалізуючих ознак. Однак для товариств, яким потрібно детально визначити права та обов'язки учасників, розширити повноваження загальних зборів учасників товариства, обмежити повноваження виконавчого органу товариства (наприклад, встановити обмеження на укладення певних правочинів від імені товариства без погодження із загальними зборами учасників товариства), детально встановити підстави та процедуру виключення учасника з товариства, процедуру виходу учасника з товариства та отримання ним вартості частини майна, пропорційної частці у статутному капіталі товариства, заборонити можливість відчуження частки третім особам та ін., доцільніше буде врегулювати такі питання саме у «звичайному» статуті;

– міркування, що процеси дерегулювання економіки спрямовані на сприяння розвитку підприємницької діяльності, регіонального розвитку та економіки в цілому. Для виявлення позитивних тенденцій дерегуляційних заходів, а головне проблем та розробки рекомендацій щодо удосконалення дерегулювання економіки, важливим є проведення аналізу та моніторингу результатів реалізації даного напрямку державного регулювання економіки. Для проведення оцінки результатів дерегуляційних заходів запропоновано методичний підхід, що передбачає послідовність етапів: визначення

напрямів аналізу результатів політики дерегулювання, аналіз законодавчого забезпечення політики дерегулювання економіки за напрямами, оцінку результатів реалізації політики дерегулювання економіки світовим співтовариством, вітчизняними респондентами, оцінку дієвості заходів дерегуляційного характеру за окремими напрямами;

– позиція про існування різних методологічних підходів у регулюванні економічних приватних відносин, у країнах розвинутих ринкових економік і в Україні. Так, у європейському правовому просторі під приватним господарським правом маються на увазі, насамперед, норми матеріального права, які визначають правове положення економічних суб'єктів, з якими нерозривно пов'язані правила, що регламентують здійснення прав. При цьому на перший план як суб'єкти виходять не індивіди, права яких необхідно захистити, а правовий статус постачальників і споживачів, відносини між якими і створюють сучасний ринок та ринкову економіку. Право є структурним елементом для функціонування економіки в цілому, для нормального протікання економічних і пов'язаних з ними соціальних процесів. Натомість в Україні домінуючим визначенням є ствердження, що приватні права особи, в тому числі у сфері економіки, мають індивідуальний характер, стосуються безпосередньо та виключно даної окремої особи, і такий порядок набуття надає можливість приватного володіння об'єктом, визначає зв'язок кожної окремої частини з її володільцем. Приватні відносини визначають правила здійснення суб'єктивних цивільних прав між учасниками відносин як приватними особами, як способу реалізації власних приватних (індивідуальних) інтересів на свою користь;

– міркування про те, що в умовах економічної конкуренції власність та підприємництво як вища виконують та забезпечують різні функції. В Україні цивільне право надає пріоритет функціям власності, що не відповідає потребам сучасної ринкової економіки, в сучасних ринкових економіках пріоритет надається забезпеченню функції підприємництва, яка безпосередньо пов'язана з економічною конкуренцією. Забезпечення різних функцій суспільного буття передбачає наявність різних предметів правового регулювання, зокрема, цивільного та господарського (комерційного) законодавства.

Фактичні показники за звітний період:

Коментар законодавства:

Науково-практичний коментар Закону України «Про захист економічної конкуренції»: матеріально-правові аспекти. – К. : Наук.-дослід. ін-т приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 132 с.

Законопроект:

Проект Закону України «Про внесення змін до частини 4 статті 179 Господарського кодексу України» (вихідний лист від 14.11.2016 р. №01–9/1-250).

Опубліковано 10 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Правове забезпечення стабільності цивільного обороту» (РК № 0113U001121).

Номер бюджетної програми – 6581040.

Постанова президії НАПрН України № 82/3 від 25.05.2012 р.

Термін виконання: 01.01.2013 р. – 31.12.2017.

Керівник теми: Беяневич О. А., доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Основні виконавці: д.ю.н. Махінчук В. М., к.ю.н. Бакалінська О. О., к.ю.н. Біленко М. С., к.ю.н. Онуфрієнко О. І., Кицик Я. Р.

Мета дослідження: визначення на підставі аналізу, узагальнення та застосування інших наукових методів дослідження існуючих теоретичних розробок, положень чинного законодавства України, іноземних держав, міжнародних нормативних актів та судової практики теоретико-прикладних проблем забезпечення стабільності (стійкості) цивільного обороту в Україні; розробку концепції системи цивільно-правових, господарсько-правових та процесуальних засобів забезпечення правового порядку в сфері підприємницької діяльності; визначення особливих засобів забезпечення стабільності цивільного обороту в основних правових інститутах цивільного та господарського права (права власності, договірному права, конкурентного права тощо); розробку пропозицій з удосконалення чинного законодавства України та узагальнень судової практики вищих судових інстанцій.

Наукові показники за звітний період

Вперше:

– обґрунтовано, що примірні договори мають рекомендуватись суб'єктами, які не виступатимуть стороною у договорі, що буде розроблятися на основі примірних договорів;

– встановлено, що цивільний та господарський оборот в умовах ринкової економіки є різнорідними явищами, які характеризуються різними принципами побудови, правового регулювання та забезпечення обороту, його призначенням, правовим статусом учасників, порядком виникнення прав і обов'язків, економічними та, відповідно, правовими наслідками обороту, відповідальністю учасників та порядком її застосування тощо;

– встановлено, що механізм економічної конкуренції та правового регулювання в умовах ринку передбачає підтримку лише тих дій та економічних відносин між приватними особами, які корисні для суспільства, тобто відповідають публічному інтересу. При цьому публічний інтерес може розглядатися не як суспільний або державний, а як сукупний інтерес певної групи приватних осіб. В ринковій економіці іноді неможливо говорити про розділення приватного та публічного інтересу, вони повинні збігатися згідно із закономірностями економічної конкуренції;

– обґрунтовано, що однією із закономірностей регулювання приватних економічних відносин є спрямованість на наслідки, економічний результат, а регулювання приватних економічних відносин передбачає систему як юридичних, так і неюридичних (економічних) явищ, які існують разом та впливають один на одного. Неважливо чи діяли суб'єкти відносин добросовісно з точки зору цивільного права, чи дотримано всіх вимог цивільного законодавства у договірних відносинах, чи є вина сторін договору, у випадку, коли дії суб'єктів відносин можуть призвести до обмеження, усунення чи недопущення конкуренції такі дії визнаються протиправними та припиняються. Тобто у випадку виникнення економічного результату – спотворення конкуренції – він перетворюється на юридичний факт та застосовуються юридичні засоби відповідальності;

– доведено, що з точки зору забезпечення правового порядку в країні принцип, закріплений у ч. 2 ст. 19 Конституції України, є пріоритетним і йому не може протиставлятися автономне поняття

«законні очікування», особливо в тих випадках, коли рішення ЄСПЛ можуть використовуватися недобросовісними сторонами у спробах «легітимації» незаконних дій органів влади;

– визначено типи саморегулювання господарської діяльності – автономне та делеговане: *автономне саморегулювання* має бути об'єктом законодавчого впливу (головним чином, у вигляді імперативних норм) лише тією мірою, якою цього потребує захист публічних інтересів у сфері господарювання загалом та на окремих ринках. Питання інтенсивності та меж такого саморегулювання, які можуть бути рухливими залежно від соціально-економічної ситуації в суспільстві, визначається, насамперед, сферою діяльності суб'єкта господарювання; правовий режим *делегованого саморегулювання* (здійснення суб'єктами із особливим статусом делегованих державою повноважень) не може утворюватися лише за загальнодозвільним принципом «дозволено все, що не заборонено» та на засадах диспозитивності; делегування державою частини своїх повноважень іншим суб'єктам не перетворює ці повноваження в суб'єктивні права, а стають складовою спеціальної компетенції таких.

Удосконалено:

– поняття державної допомоги суб'єктам господарювання, яка визначається як специфічний прояв державного регулювання економіки в умовах глобалізації, що здійснюється з застосуванням широкого спектру економічних, організаційних та правових важелів впливу на конкуренцію з метою розв'язання пріоритетних завдань загальнонаціонального значення з одночасним недопущенням спотворення конкурентного середовища, що передбачає обов'язковий аналіз заходів державної підтримки суб'єктів господарювання на її відповідність вимогам чинного законодавства;

– положення про те, що стабільність договору має бути пріоритетною в Україні, зміна умов ще чинного договору, через зміну змісту типового договору, чи через затвердження типового договору, після укладання договору сторонами, має відбуватись у порядку виключення;

– положення щодо необхідності впровадження програм антимонопольного комплаєнса в Україні та специфіки їх впровадження в залежності від сфери діяльності, зокрема, антимонопольний комплаєнс (система внутрішнього попередження порушень конку-

рентного законодавства) являє собою комплексну систему правових, організаційних та інших засобів та заходів, які розробляються суб'єктами господарювання для того, щоб мінімізувати ризики порушення конкурентного законодавства. Головним завданням будь-якої комплаєнс-системи є доведення до відома працівників організації (у формі навчання, тренінгів, внесення відповідних положень у посадові інструкції, тощо) змісту вимог конкурентного законодавства та наслідків його порушення, а також передбачає моніторинг і контроль за дотриманням вимог конкурентного законодавства та корпоративної політики працівниками самої компанії. Таким чином, програми антимонопольного комплаєнса є різновидом організаційних систем внутрішнього контролю, спрямовані на стандартизацію поведінки персоналу;

– розуміння того, що запорукою успіху будь-якої комплаєнс-програми незалежно від того, чи належить вона до сфери конкурентного права та політики, чи до інших сфер корпоративного управління, є виведення її на такий рівень, щоб передбачена програмою модель поведінки стала невід'ємною частиною культури компанії. Програма антимонопольного комплаєнса має бути націлена на підтримку культури постійного дотримання норм професійної етики у сфері конкурентного права, що сприяє розвитку вільної та справедливої конкуренції та дотриманню законодавства;

– думку про необхідність вдосконалення системи оцінки впливу на конкуренцію для забезпечення ефективності моніторингу різних видів державної допомоги, їх специфічних форм і методів в окремому нормативному акті чи низці підзаконних нормативних актів, в якому мають бути прозоро визначені загальні вимоги до оцінки державної допомоги на її відповідність та допустимість, визначити особливі вимоги щодо контролю та регулювання таких видів державної допомоги, як: горизонтальна, регіональна та галузева. Також нормативно врегулювати такі важливі питання правозастосування, як: прийняття рішення Антимонопольним комітетом України про припинення та повернення незаконної державної допомоги, вимагання від надавачів та отримувачів державної допомоги, їх посадових осіб інформації, у тому числі з обмеженим доступом, необхідної для прийняття рішень, збирання та проведення аналізу інформації про заходи з підтримки суб'єктів господарюван-

ня за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, тощо. Все це дозволить значною мірою інтегрувати Україну в європейський простір, створити якісну національну систему державної допомоги, яка буде відповідати стандартам ЄС;

– положення щодо обставин юридичного форс-мажору як підстави звільнення суб'єкта господарювання від господарсько-правової відповідальності за неналежне виконання зобов'язання, стосовно наступного: дії держави (у вигляді прийняття відповідних актів) можна кваліфікувати як обставини непереборної сили, які об'єктивно унеможливають належне виконання договірних зобов'язань (для звільнення від відповідальності безпосередньо в силу припису закону), або як обставини юридичного форс-мажору (якщо договірним застереженням про звільнення від відповідальності передбачено такого роду дії);

– положення про те, що з огляду на пріоритетність стабільності договірних відносин, зміна умов чинного договору у випадку зміни змісту типового договору, на основі якого він був укладений, або у випадку затвердження типового договору після укладання договору сторонами, має відбуватись як виняток;

– теоретичні положення щодо динаміки реорганізаційних правовідносин, що виникають при припиненні суб'єктів господарювання шляхом злиття, а саме:

– аргументацію про різну правову природу злиття як вид реорганізації, в основі якої знаходиться фактична передача майна та об'єднання майна суб'єктів господарювання, та правонаступництва як переходу прав та обов'язків від однієї особи до іншої;

– тезу про те, що передавальний акт призначений для забезпечення обліку прав та обов'язків, які передаються при реорганізації, і його затвердження як юридичний факт не має самостійного значення для виникнення універсального правонаступництва, отже, його складання і затвердження комісією з припинення (та /або утворення нового товариства) є юридичним фактом як елементом юридичного складу, необхідного для легітимації новоствореного суб'єкта господарювання;

– аргументацію того, що моментом виникнення універсального правонаступництва є дата державної реєстрації новоствореного суб'єкта господарювання (юридичної особи), що забезпечить мож-

ливість захисту прав та інтересів кредиторів у відносинах із правонаступником за зобов'язаннями осіб, що реорганізовані без ліквідації і продовжують свою господарську діяльність в особі правонаступника.

Дістали подальшого розвитку:

– визначення господарського обороту як сукупності взаємопов'язаних відносин між учасниками ринку, яка виникає унаслідок реалізації товару на ринку в умовах економічної конкуренції. Такі відносини характеризуються побудовою на закономірностях та правилах економічної конкуренції, спеціальним статусом суб'єктів відносин, взаємозамінністю та безособовістю товарів обороту, можливістю розщеплення правомочностей власності, унаслідок чого предметом обороту, крім продукції, робіт та послуг, можуть виступати документи, що підтверджують певні правомочності, зобов'язання та права, які є самостійними по відношенню до майна, наявністю часових та територіальних меж обороту, попиту і пропозиції, спеціальної відповідальності за порушення правил обороту та порядком її застосування;

– положення про те, що примірні та типові договори є засобами державного регулювання господарської діяльності, які характеризуються різним ступенем впливу на господарські договори;

– положення про те, що в основу сучасного правового регулювання іпотеки та поруки покладено концепцію захисту прав боржника, що не завжди сприяє ефективному судовому захисту прав і охоронюваних законом інтересів учасників кредитних відносин;

– положення про те, що суд, враховуючи матеріали справи, розглядаючи ситуацію, коли кредитор звернувся до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису в межах трирічного строку позовної давності та подальше набрання законної сили рішенням суду, яким виконавчий напис визнано недійсним, може визнати такі причини пропущення позовної давності поважними;

– позиція щодо того, що для усунення недобросовісної конкуренції на фармацевтичному ринку, обґрунтована необхідність розробки і впровадження керівних принципів добросовісних угод у фармацевтичному секторі, що не дозволяють: а) обмеження досліджень, розробок і виробництва, а також заборон на продаж конкуруючої продукції після припинення дії контракту; б) автоматичне

припинення дії контракту при недотриманні положення про мінімальну суму покупок або продажів; в) безумовну передачу технічних нововведень, повністю розроблених покупцем, а також надання права на купівлю сировини тільки в особливих випадках в цілях контролю якості продукції;

– положення про необхідність розширення засобів доказування у справах про недобросовісну конкуренцію, зокрема: існує необхідність комплексного дослідження підходів недобросовісної конкуренції, серед яких важливе місце відводиться опитуванню суб'єктів господарювання та споживачів.

Фактичні показники за звітний період:

Збірник наукових праць (1):

Стабільність цивільного обороту в Україні: проблеми забезпечення: зб. наук. пр. / О. А. Беяневич, О. В. Безух, О. О. Бакалінська та ін., за ред. О. А. Беяневич. – К.: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2016. – Вип. 4. – 200 с.

Законопроект (1):

Проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України (щодо спеціальної позовної давності)» (вихідний лист від 14.11.2016 р. № 01–9/1-249).

Отримано лист від 25.11.2016 р. № 04–29/15–4235(вх. № 01–8/15–342 від 28.11.2016 р.) від голови Комітету Князевича Р. П. про винесення даного законопроекту на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи.

Опубліковано 9 наукових статей у фахових виданнях.

Тема: «Наукові підходи до удосконалення цивільного та господарського судочинства в світлі судової реформи» (РК № 0116U000159).

Постанова президії НАПрН України № 91/5 від 22.06.2015 р.

Номер бюджетної програми: 6581040.

Термін виконання: 01.01.2016 р. – 31.12.2020 р.

Керівник теми: Бобрик В. І., к.ю.н., с.н.с., провідний науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Основні виконавці: к.ю.н Левківський Б. К.,

к.ю.н. Короленко В. М., к.ю.н. Резнік Г. О., к.ю.н. Гетьманцев М. О., к.ю.н. Штефан О. О., б/с Пижова О. В.

Мета дослідження: вироблення на підставі дослідження цивільного та господарського судочинства, їх нормативної бази, судової практики та положень процесуальної науки напрямів і способів удосконалення цивільного та господарського судочинства в контексті проведення в Україні судової реформи. Передбачуваний науковий результат дозволить усунути існуючі протиріччя між галузями цивільного процесуального і господарського процесуального права, сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного процесуального законодавства України, забезпечити єдність судової практики в цивільних і господарських справах, що у своїй сукупності сприятиме створенню належного механізму судового захисту в Україні. Результати даного дослідження матимуть значення для нормотворчої діяльності, правозастосовної діяльності юрисдикційних органів і подальшого реформування судової влади України.

Наукові показники за звітний період.

Удосконалено:

– поняття категорії «інтерес» у цивільному процесуальному праві як своєрідної спонукальної потреби, яка змушує потенційного учасника відповідних правовідносин діяти певним чином задля фактичної реалізації свого прагнення отримати конкретне благо, що у випадку порушення, невизнання чи оспорювання призводить до можливості вдаватися до судової форми захисту у порядку цивільного судочинства.

– положення про те, що основна властивість категорії «інтересу», яка визначає його фундаментальне значення для юриспруденції, полягає в тому, що інтерес відіграє роль спонукальної сили і є елементом структурної діяльності, який проявляється також і в суспільних відносинах;

– думка про те, що «законний інтерес» поєднує в собі як об'єктивні, так і суб'єктивні засади, оскільки «законний інтерес», з одного боку, пов'язаний із суб'єктивним ставленням особи до об'єктивно існуючої реальності, з другого – сам інтерес є об'єктивною реальністю, яка усвідомлюється особою у зв'язку з її потребами;

– поняття «застосування норми цивільного процесуального права» як зовнішньої форми реалізації норм цивільного процесуального права, що полягає у практичному втіленні її приписів у цивільні процесуальні правовідносини шляхом здійснення судом своїх повноважень з метою справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ;

– аргументацію про те, що завдання цивільного судочинства за ЦПК України та ЦПК Республіки Молдова структурно можна поділити на такі подібні положення: суб'єктні вказівки – до яких необхідно віднести вказівку на адресатів цієї норми, а саме: фізичні і юридичні особи, державні органи та інші особи, які є суб'єктами правовідносин, а також держава і суспільство; об'єктні вказівки – захист прав, свобод та інтересів різних суб'єктів, зміцнення законності і верховенства закону з метою запобігання порушень закону; предметні вказівки, до яких входять посилення на самі права, свободи та законні інтереси; роз'яснюючі вказівки: а) конкретизуючі положення – справедлива оцінка у межах розумних причин; б) уточнюючі положення – порушені або оспорені права, свободи та інтереси;

– аргументацію стосовно того, що в понятійному змісті «завдань українського цивільного судочинства» та «завдань цивільного судочинства РМ» можна простежити загальні, спільні прийоми законодавчої техніки, а саме: суб'єктні вказівки – це фізичні особи, юридичні особи та держава; об'єктні вказівки – тобто розгляд і вирішення цивільних справ; доповнюючі вказівки: а) конкретизуючі положення – з метою захисту прав, свобод та інтересів різних суб'єктів; б) уточнюючі положення – порушені, невизнані або оспорені права, свободи та інтереси; суб'єктні вказівки – це фізичні особи, юридичні особи та держава; об'єктні вказівки – тобто розгляд і вирішення цивільних справ; доповнюючі вказівки: а) конкретизуючі положення – з метою захисту прав, свобод та інтересів різних суб'єктів; б) уточнюючі положення – порушені, невизнані або оспорені права, свободи та інтереси;

– положення, що цивільний процес є тим фактичним механізмом, який дозволяє на практиці здійснити захист та охорону трудових прав громадян, що знаходить своє втілення у тексті цивільного процесуального законодавства, оскільки таке регулювання здійснюється на основі виваженого поєднання загальних засад цивільного судочинства та специфіки трудових правовідносин;

– положення, що згідно з п. 4 ст. 12 ГПК щодо альтернативних шляхів вирішення корпоративних спорів на сьогодні в Україні вони є майже неможливими, оскільки п. 4 ст. 12 ГПК визначає виключну підсудність корпоративних спорів господарським судам. У зв'язку з чим можна спостерігати, що п. 4 ст. 12 ГПК відносить до підвідомчості господарських судів широке коло корпоративних спорів. Утім, деякі важливі спори, як і раніше, залишаються поза межами господарської юрисдикції. При скликанні загальних зборів акціонерів зберігається можливість подачі позову фізичної особи-акціонера до реєстратора до загального суду за місцезнаходженням реєстратора з фактичною метою отримання забезпечення позову через зобов'язання реєстратора вчинити певні дії, а саме – видати реєстр для проведення «альтернативних» загальних зборів (п. 3 ч. 1 ст. 152 ЦПК). Подібне забезпечення згідно з ГПК взагалі неможливе;

– поняття комплексного процесуального явища «тягар доказування» як обов'язок заінтересованих осіб довести ті обставини, на які вони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, з метою переконати суд у своїй правоті та запобігти настанню негативних наслідків матеріально-правового і (або) процесуально-правового характеру;

– аргументацію стосовно того, що недоцільно виокремлювати у якості самостійного виду, докази, отримані за допомогою технічних записів: звуко- і відеозаписи; фотографії; інформацію, отриману через мережу Інтернет; комп'ютерні програми, які використовуються для отримання інших доказів, – висновків експерта, бухгалтерських розрахунків і т. п., оскільки усі вищенаведені приклади є формою фіксації речових доказів.

Дістало подальшого розвитку:

– положення щодо необхідності дослідження різновидів категорії «інтерес» у цивільному судочинстві, таких як: приватний, державний та громадський, які є рівнозначними об'єктами захисту в рамках цивільних процесуальних правовідносин;

– аргументація щодо можливості уніфікації різних галузей процесуального права України як одного з можливих підходів до вдосконалення науки цивільного процесуального права;

– положення щодо необхідності узагальнення підстав для створення окремого центрального органу виконавчої влади, який би

відповідав за питання внутрішньо переміщених осіб, біженців, у тому числі дітей, які постраждали внаслідок бойових дій чи збройних конфліктів;

– перелік стадій застосування норм цивільного процесуального права: 1) установлення фактичних обставин справи, 2) вибір і аналіз норм цивільного процесуального права, 3) ухвалення акта застосування відповідної норми права, 4) контроль за виконанням приписів правозастосовного акта;

– поняття «принципу правового інституту», яким слід вважати положення, що передбачене в нормах права та відображає специфіку та сутність даного правового інституту і є основоположним для нього.

Фактичні показники за звітний період:

Збірник наукових праць:

Докази і доказування в окремих категоріях цивільних справ: збірник наукових праць / В. І. Бобрик, М. К. Галянтич, М. О. Гетманцев, О. В. Гетманцев, В. М. Короленко, Н. А. Новікова, М. О. Фролов, А. В. Шабалін, О. О. Штефан ; за заг. ред. О. Д. Крупчана. – К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 192 с.

Законопроект:

Гетманцев М. О. Підготовлено проект закону «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України» (щодо речових доказів у цивільному судочинстві)» (лист від 23.05.2016 р., вих. №01–9/1-137).

Отримано лист-відповідь про те, що вказаний законопроект опрацьовано Міністерством юстиції України (лист від 12.09.2016 р. №01–9/1-23).

Опубліковано 9 наукових статей у фахових виданнях.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

По завершених темах:

Тема: «Верховенство права як фундаментальна гарантія забезпечення та захисту прав людини». Тему дослідження затверджено вченою радою Інституту державного будівництва та

місцевого самоврядування (протокол № 5 від 19 травня 2015 р.). РК УкрІНТЕІ № 0116U002568. Строк виконання 01.2016–12.2016 рр. Науковий керівник – д.ю.н., професор, академік НАПрН України Рабінович П. М. Основні виконавці: к.ю.н. Добрянський С. П.; к.ю.н. Гудима Д. А.; к.ю.н. Рабінович С. П.; к.ю.н. Панкевич О. З. та інші.

Метою роботи є дослідження принципу верховенства права як фундаментальної гарантії реалізації прав людини і громадянина в контексті інтеграції України в світові, зокрема, європейські структури, проведення комплексного порівняльно-правового аналізу законодавчого регулювання та практики застосування меж прав людини, дослідження інтерпретаційно-правової діяльності Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини.

Актуальність роботи обумовлена насамперед тим, що відтоді як у Конституції України вперше в її історії було закріплено положення про верховенство права, останнє терміно-поняття було імплементовано не тільки у низку вітчизняних процесуальних кодексів, але й в декілька десятків сучасних вітчизняних законів. При цьому у тих випадках, коли у законодавстві воно не просто згадується, але й якимось змістовно розшифровується, тоді така розшифровка зазвичай зводиться до майже дослівного відтворення частини положень ст. 3 Конституції України про найвищу соціальну цінність людини, її гідності, прав і свобод тощо (хоча, як відомо, верховенству права безпосередньо присвячена не 3, а 8 стаття Конституції). Вже з огляду на це впливає необхідність випрацювати більш конкретне і відносно уніфіковане практично значуще розуміння феномену (та й терміно-поняття) верховенства права.

Відомо, що у цьому напрямку найбільш результативні кроки зробив Європейський суд з прав людини, а також певною мірою – Венеціанська комісія. Проте й у висновках названих інституцій є певні незгодженості. А за такої ситуації посилання на верховенство права замість того, аби бути запобіжником сваволі (насамперед, з боку держави стосовно людини), ризикує перетворитись на його протилежність.

Основні результати проведеного дослідження відображаються у таких положеннях:

1. На сьогодні у правознавстві більш-менш чітко сформувалися такі основні підходи до інтерпретації верховенства права: кажучи

умовно, а) «інтегральний» та б) «поелементний». З позицій першого з них для з'ясування сутності верховенства права необхідно встановити, по-перше, яке ж соціальне явище відображається за посередництва поняття «право», а по-друге, – в чому дістає прояв, власне, верховенство цього явища. «Поелементний» же підхід полягає, з одного боку, у запереченні можливості дати визначення загального поняття верховенства права й, з іншого, – у розкритті змісту верховенства права лише через вказівку на його складові, тобто на так звані «важливі» (за іншою термінологією – «істотні», «необхідні», «ключові», «стрижневі») елементи. Останні нерідко називають ще й аспектами, вимогами, властивостями, підпринципами, рисами.

Виправданість «інтегрального» підходу впливає, окрім іншого, і з деяких положень однієї з філологічних наук – фразеології. Вона розрізняє – за певними критеріями – такі фразеологічні групи (одиниці), як «фразеологічні зрощення» та «фразеологічні сполуки». Вираз «верховенство права» належить саме до другого різновиду фразеологічних груп, оскільки кожна із його складових вживається й у поєднанні з іншими словами, утворюючи при цьому інші фразеологічні сполуки. А семантична «розшифровка» останніх вимагає якраз пословесного тлумачення відповідних мовних складових.

Що стосується «поелементного» підходу, то основними його заходами є: 1) твердження про інтегральний, стрижневий характер принципу верховенства права; 2) намагання розкрити його зміст через вказівку на так звані «важливі» елементи цього принципу, перелік яких є, зазвичай, відкритим; 3) заперечення можливості дати вичерпне, завершене визначення поняття «верховенство права». При цьому кожна наступна з названих ознак є закономірним наслідком попередньої.

2. Застосування «інтегрального» підходу до з'ясування сутності верховенства права зумовлює те, що вирішального значення у кожному окремому випадку набуває саме той різновид праворозуміння, який підтримується певним інтерпретатором верховенства права. Як наслідок, сучасні концепції верховенства права, в основі яких лежить «інтегральний» підхід, можна умовно поділити на чотири групи: 1) легістсько-позитивістські концепції, які верховенство права ототожнюють із верховенством закону; 2) соціоло-

гічно-позитивістські, засновані на соціологічному праворозумінні, яке інтерпретацію феномену права органічно пов'язує з певними соціальними явищами (насамперед – із існуючими суспільними відносинами); 3) природно-правові концепції, побудовані на засадах розмежування права і закону; 4) комплексні (змішані) концепції, для яких властиве поєднання ознак концепцій попередніх груп.

При застосуванні ж «поелементного» підходу до розкриття змісту верховенства права загальне праворозуміння інтерпретатора начеби вже відходить на другий план. У цьому разі кінцевий результат його розуміння залежить від тих конкретних ідей, якими наповнює зміст його елементів той чи інший інтерпретатор. Як наслідок, сучасні концепції верховенства права, в основі яких лежить саме «поелементний» підхід, можна умовно поділити на дві групи: 1) формальні концепції, які акцентують увагу власне на тому способі, яким було прийнято і запроваджено закон (зокрема, чи був він прийнятий компетентним суб'єктом), на характері його положень (зокрема, чи є вони достатньо зрозумілими для того, щоб спрямовувати поведінку адресатів і надати їм можливість планувати свою поведінку) та на його темпоральних властивостях (чи є ці положення перспективними), не маючи на меті конструювання оцінки фактичного змісту закону; 2) формально-матеріальні концепції, які, визнаючи існування формальної сторони верховенства права, намагаються розширити зміст останнього за рахунок певних змістовних елементів, чільне місце серед яких посідають, зокрема, права людини.

3. Всі сучасні інтерпретації верховенства права можна поділити – залежно від соціального статусу суб'єкта, котрий тлумачить відповідне поняття, – на дві групи: неофіційні (у тому числі доктринальні) та офіційні (в першу чергу нормативні). Прикладами останніх можуть слугувати спроба Конституційного Суду України дати в одному зі своїх рішень визначення поняття «верховенство права» (2004 р.), а також розуміння верховенства права Європейським судом з прав людини.

4. Сутність феномену верховенства права, а також його співвідношення з іншими суміжними явищами в рамках кожної з розглянутих інтерпретацій залежать від обраного дослідником підходу («інтегрального» чи «поелементного») та обумовлюються підтримуваним

різновидом останнього. Так, у межах «інтегрального» підходу верховенство права інтерпретується як панування: закону (позитивного юридичного права); прав людини; загальносоціального права; природного права; правового закону; конституції. «Поелементний» же підхід пов'язує досліджуваний принцип із пануванням держави, законністю та демократичним політико-правовим режимом (формальні концепції) або ж доповнює його розуміння певними змістовними елементами (формально-матеріальні концепції).

5. Як «інтегральний», так і «поелементний» підходи до з'ясування сутності верховенства права характеризуються певними перевагами та проблемними моментами. Перший, незважаючи на свою начеби простоту й доступність для розуміння, має принаймні декілька таких моментів. Так, по-перше, його використання завідомо унеможлиблює уніфіковану інтерпретацію цього явища (і відповідного поняття) – внаслідок, насамперед, плюралізму поглядів на природу права. По-друге, у переважній більшості випадків прихильники «інтегрального» підходу обмежуються спробою подати лише самé визначення загального поняття верховенства права. За таких обставин про жодну конкретизацію цього поняття через якісь суттєві аспекти, властивості, елементи, ознаки того явища, яке ним відображається, тут не може бути й мови. По-третє, в рамках «інтегрального» підходу верховенство права виявляється приреченим на неабияку соціально-змістовну невизначеність, строкатість, на доволі широкий розсуд його інтерпретаторів. Як наслідок, аналізоване поняття, яке несе у цьому разі значний маніпуляційний потенціал, створює ризик того, що воно слугуватиме досить прагматичним інструментом, засобом просування, реалізації та захисту певних групових чи індивідуальних інтересів у конкретному соціально-неоднорідному суспільстві (світі).

Застосування ж «поелементного» підходу, з одного боку, дає змогу конкретизувати зміст досліджуваного поняття (що, безумовно, є вельми цінним для потреб правозастосовної практики), а з другого – позбавляє верховенство права юридичної самостійності, свого власного, самодостатнього смислу. За такої інтерпретації воно перетворюється лише на просту сукупність «важливих» елементів, увесь конкретний перелік яких не може бути ані змістовно уніфікованим, ані вичерпним.

6. Аналізуючи доволі активну полеміку між прихильниками кожного з розглянутих підходів, можна стверджувати, що між останніми не існує, так би мовити, «залізної завіси», – навпаки, вони є взаємообумовленими, взаємопов'язаними. Сама об'єктивна логіка дослідження, з одного боку, начеби змушує прихильників «інтегрального» підходу не обмежуватися спробою подати лише самé визначення загального поняття верховенства права, а ще й конкретизувати це поняття через низку суттєвих ознак, властивостей, аспектів, елементів того явища, яке ним відображається.

З другого ж боку, і прихильники «поелементного» підходу, своєю чергою, не завжди ухилялися від спроб вказати й на ті якісні, гранично загальні «параметри», на сутнісну (родову) інтерпретацію того явища, «важливі» елементи якого вони вирізняють. І це – не випадково. Адже до цього зближення, поєднання спонукає діалектика взаємозв'язку, взаємозалежності загального й особливого, родового та видового у будь-якому явищі (а у понятті про нього – діалектика співвідношення абстрактного й конкретного).

Отож, обидва означені, здавалось би, взаємовиключні підходи у такий спосіб начеби рухаються назустріч один одному, діалектично сполучаються (як єдність протилежностей). У цьому напрямі й мають здійснюватись загальнотеоретичні дослідження верховенства права: слід, по-перше, і визначення загального поняття про це явище відпрацьовувати, і, по-друге, конкретизувати його зміст за допомогою вказівки на низку «важливих» елементів, які з цього визначення логічно випливають (як його особливі прояви). Ось тоді-то принцип верховенства права, мабуть, справді становитиме відносно самостійний, самодостатній соціально-правовий феномен, а не просту «колекцію» ще раніше легалізованих «підпринципів».

7. За результатами дослідження запропонована така дефініція досліджуваного феномену: верховенство права – це взаємоузгоджене існування та взаємоузгоджена реалізація основоположних («природних») прав та обов'язків людини, соціальних спільнот, об'єднань й усього суспільства.

8. Одним із важливих невід'ємних складових принципу верховенства права є принципи правової визначеності та захисту легітимних інтересів. Принципи правової певності і захисту легітимних очікувань, з огляду на їх безпосередній зв'язок із засадою верхо-

венства права, мають конституційний характер. Це зумовлює необхідність застосування вказаних принципів у правовідносинах за участі органів і посадових осіб публічної влади як при адміністративному, так і при судовому оскарженні їх актів. Лише такий підхід відповідає конституційним вимогам пріоритетного забезпечення прав і свобод людини й меті забезпечення справедливого балансу публічних і приватних інтересів у процесі здійснення правосуддя.

Передумовами виникнення легітимних (правомірних) очікувань приватних осіб слугують підстави як формальні, так і матеріальні. До перших належить дія юридичних актів, адресатом яких виступає відповідна приватна особа. До других – існування конкретних благ і прагнення особи до користування ними, яке одержує статус правомірного.

До презумпцій, на яких має бути заснований судовий захист легітимних очікувань приватних осіб при виданні актів публічної влади, належать такі:

дійсність актів публічної влади, яка означає, що особи, зобов'язувані цими актами, повинні виконувати їх приписи аж до моменту офіційного позбавлення цих актів чинності (зобов'язуючої дії);

добросовісність особи – адресата акта, яка передбачає, що така особа не знала й не могла знати про допущені при його прийнятті порушення закону. Захист легітимних очікувань особи має здійснюватись лише за умови, що презумпція її добросовісності залишиться неспростованою.

Конкретизацією останньої презумпції слугує презумпція неознаності адресата незаконного акта з фактичними умовами його прийняття. Окрім цього, доки не доведено інше, має презюмуватись, що не тільки конкретні обставини прийняття акта, а й формально-юридичні умови його законності не були відомі адресату, насамперед якщо йдеться про фізичну особу. Останні три презумпції врівноважують дію першої, збалансовуючи публічні інтереси з інтересами приватних осіб.

Фактичні результати роботи над темою відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

підготовка 1 монографії:

1. Рабінович П. М., Луців О. М., Добрянський С. П., Панкевич О. З., Рабінович С. П. Принцип верховенства права: проблеми

теорії та практики : монографія / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Вип. 30. – Львів: Сполом, 2016. – 200 с. (11,68 др. арк.).

**Опубліковано 11 наукових статей у фахових виданнях.
підготовка 1 законопроекту:**

– розробка проекту Закону України «Про внесення змін до законодавства України (щодо приведення його у відповідність до Конституції України в частині безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя)».

По перехідних темах:

Тема: «Правові засоби протидії корупції в системі державної служби». Тему дослідження затверджено президією НАПрН України та вченою радою Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування (протокол № 5 від 22 травня 2013 р.). РК УкрІНТЕІ № 0114U004237. Строк виконання 01.2014–12.2017 рр. Науковий керівник – член-кореспондент НАПрН України Гаращук В. М. Основні виконавці: к.ю.н. Бенедик В. І., к.ю.н. Спасенко В. О., к.ю.н. Балакарева І. М., к.ю.н. Зелінська Я. С., Коморний О. М. та інші.

Метою роботи є проведення комплексного дослідження проблематики правових засобів протидії корупції в системі державної служби України. В процесі дослідження вивчається, які нові можливості та механізми доречно застосовувати під час реалізації правових засобів протидії корупційним діянням в системі державної служби, аналізуються підстави та форми прояву корупційних діянь, ступінь їх небезпеки для суспільства, способи запобігання та припинення протиправної діяльності корумпованих державних службовців, умови, які «провокують» корупційну поведінку службовців. Також досліджуються найбільш небезпечні сфери прояву корупції та правові, організаційні і процесуальні можливості законодавства протистояти негативним наслідкам корупції.

В межах роботи над темою досліджувалась ціла низка напрямків.

Співробітники сектору досліджували правові засоби протидії корупції в системі державної служби. Робота зводилася до визначення концепції дослідження, вивчення загальних засад розв'язання теми, окреслення основних напрямків досліджень членів сектору, підбору та опрацювання відповідної літератури, присвяченої проблемі, ознайомлення з досвідом протидії корупції у країнах, національне антикорупційне законодавство яких довело свою ефективність та результативність, участі в науково-практичних конференціях, видавничої діяльності.

Так, *завідувач сектору, д.ю.н. Гаращук В. М.* досліджував проблеми запобігання та боротьби з корупцією в Україні.

Приріст наукового знання за напрямками роботи Гаращука В. М. полягає у тому, що аналітична робота зі збору та обробки наукового і нормативного матеріалу, законодавства з питань запобігання і протидії корупції в Україні в умовах постійно триваючого реформування (яке не має чітко окресленого вектору) всіх сторін життя суспільства, кризисного стану економіки держави та в умовах проведення військових операцій на сході країни, засвідчила всю складність поставленої задачі. Внутрішньокланова боротьба за владу в Верховній Раді та органах публічного адміністрування, коли низка правоохоронних органів та представників судової влади фактично перейшли на «обслуговування» інтересів окремих олігархів, ускладнюють можливість об'єктивної оцінки реального стану корупції в країні, не дають можливість відмежувати політичні «замовлення» та реальні протиправні корупційні правопорушення. Автором продовжується дослідження питань становлення та розповсюдження корупційних відносин в Україні, причин їх виникнення та розвитку, небезпека, яку становить корупція для функціонування інститутів суспільства; форми корупційних проявів, сутність та небезпека лобізму як специфічної форми корупції. В дослідженні зосереджується увага на відповідальності публічних службовців за правопорушення, пов'язані з неналежним виконанням службових обов'язків, проводиться порівняльний аналіз відповідальності державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, узагальнюється матеріал для прогнозу роботи над науково-практичним коментарем статей Кодексу України про адміністративні правопорушення, які встановлюють адміністратив-

ну відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Ведеться робота з аналізу чинного антикорупційного (та супутньому йому) законодавства з метою внесення змін та доповнень до такого законодавства. Аналізуються та піддаються науковій експертизі проекти нормативних актів по внесенню змін та доповнень до антикорупційного законодавства, на запит правоохоронних та судових органів, органів державної законодавчої та судової влади здійснюється роз'яснення чинного антикорупційного законодавства. Автор входить до робочої групи з розробки нового нормативного акта за робочою назвою «Кодекс кримінальних проступків України» тощо.

К.ю.н., старший науковий співробітник Балакарьова І. М. у звітному періоді брала участь у дослідженні та підготовці підрозділу «Корупційні ризики в системі органів державної влади: деякі аспекти». Приріст наукового знання полягає у тому, що у дослідженні аналізуються корупційні ризики в системі органів державної влади. Наголошується, що виявлення потенційних корупційних ризиків є однією з важливих передумов протидії корупції в системі органів державної влади. Їх оцінка надає можливість визначити недоліки у цій системі, які й викликають корупцію.

Розглянуто теоретичні та нормативні підходи до визначення поняття «корупційний ризик», а також висвітлені питання класифікації корупційних ризиків. За поширеністю в діяльності державних службовців перше місце серед корупційних ризиків посідає недобросовісність державних службовців, виникнення конфлікту інтересів; безконтрольність з боку керівництва; наявність дискреційних повноважень.

Досліджено низку міжнародно-правових актів та нормативно-правових актів України, спрямованих на встановлення правил добросовісної поведінки публічних службовців.

К.ю.н., науковий співробітник Спасенко В. О. працювала у напрямку дослідження протидії корупції в діяльності органів виконавчої влади. Приріст наукового знання полягає у тому, що запропоновано заходи для ефективної протидії корупційним проявам у діяльності органів виконавчої влади.

Необхідність невідкладного подолання корупції обумовлюється тим, що вона породжує цілий ряд інших системних проблем: за-

грожує верховенству права, стабільності демократичних процесів, порушує принципи рівності та соціальної справедливості, призводить до порушень в оптимальному поєднанні адміністративно-правових методів на всіх рівнях державної влади.

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 – на початку 2014 р. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 р., 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 р. дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 рр. держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Слід зазначити, що в умовах активного розвитку антикорупційного законодавства на практиці досить часто виникають проблеми з його правозастосування. У прикладному аспекті важливим для вирішення є питання оприлюднення декларацій осіб, які займаються розвідувальною, контррозвідувальною, оперативно-розшуковою діяльністю та роботою, пов'язаною з державною таємницею.

Актуальним видається питання притягнення осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, до відповідальності за ч. 4 ст. 172⁶ КУпАП, яка встановлює, що подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

К.ю.н., молодший науковий співробітник Зелінська Я. С. проводила наукові дослідження у напрямку доказів та доказування в адміністративних правопорушеннях, пов'язаних з корупцією. Зокрема, досліджувались питання джерел доказування в адміністративних

правопорушеннях, пов'язаних з корупцією, особливостей проведення антикорупційної експертизи, значення доказової діяльності в адміністративних правопорушеннях, пов'язаних з корупцією, вчинених суб'єктами, які обіймають посади у державній службі.

К.ю.н., завідувач наукового сектору Бенедик І. В. провів дослідження стосовно правового регулювання питань конфлікту інтересів. Було узагальнено національну та зарубіжну практики у сфері регулювання потенційного чи реального конфлікту інтересів, відповідні міжнародні стандарти. Встановлено, що правова регламентація питань визначення та врегулювання конфлікту інтересів, що може виникати під час діяльності представників державної влади та місцевого самоврядування, потребує вдосконалення.

Результати роботи над темою знайшли відображення у підготовленому та виданому збірнику «Корупція в Україні: організаційно-правові аспекти протидії» (Серія «Наукові доповіді», вип. 18). Автори дійшли висновків про необхідність роботи над удосконаленням нормативної бази протидії корупції в Україні, посилення роботи з підготовки висококваліфікованих працівників правоохоронних та контролюючих органів, судів, на яких покладений обов'язок протидіяти корупції.

За результатами дослідження запропоновано внести відповідні зміни до Закону України «Про запобігання корупції». Пропозицію оформлено у формі проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про запобігання корупції”» з належними порівняльною таблицею та пояснювальною запискою-обґрунтуванням.

Фактичні результати роботи над темою відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

підготовка 1 збірника:

Корупція в Україні: організаційно-правові аспекти протидії / за заг. ред. В. М. Гаращука. – Харків: ФОП Панов А. М., 2016. – 121 с. – (Серія «Наукові доповіді», вип. 18).

Опубліковано 9 наукових статей у фахових виданнях.

підготовка 1 законопроекту:

– розробка проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про запобігання корупції”» (щодо визначення понять потенційного та реального конфлікту інтересів).

Тема: «Державно-владні інституції в організаційно-правовому механізмі реалізації Конституції України». Тему дослідження затверджено президією НАПрН України та вченою радою Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування (протокол №5 від 22 травня 2013 р.). РК УкрІНТЕІ № 0114U004238. Строк виконання 01.2014–12.2017 рр. Науковий керівник – проф. Данильян О. Г. Основні виконавці: академік НАПрНУ Гончаренко В. Д., академік НАПрНУ Петришин О. В., член-кор. НАПрНУ Максимов С. І., д.с.н., проф. Герасіна Л. М., академік НАПрНУ Панов М. І., член-кор. НАПрНУ Барабаш Ю. Г., к.ю.н., с.н.с. Головащенко О. С., к.ю.н., с.н.с. Погребняк Н. С., к.ю.н. Петришин О. О. та ін.

Метою роботи є проведення комплексного дослідження проблем конституційно-правового врегулювання статусу органів державної влади на етапі демократичного транзиту. У процесі розробки теми буде вивчено, які саме чинники та передумови впливають на систему здійснення державної влади в Україні в контексті демократичних перетворень; буде проаналізовано етапи впровадження нової системи взаємодії між вищими органами державної влади в контексті ухвалення Конституції України, проведення конституційної реформи та підготовки системного оновлення конституційного тексту; буде розроблено пропозиції щодо оптимальної моделі подальшої трансформації системи здійснення державної влади саме в контексті реалізації Конституції України.

Згідно з планом роботи були досягнуті такі результати роботи:

Професор *Данильян О. Г.* опрацював напрямок **«Роль місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування України у забезпеченні основоположних прав і свобод людини»**. Наукова новизна дослідження полягає у вивченні досвіду європейських країн у забезпеченні прав та свобод людини. Констатується, що сучасна система захисту прав людини і громадянина – це багаторівнева структура, що включає в себе міжнародні організації і їх спеціалізовані органи, регіональні та національні інститути, діяльність яких спрямована на забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина. Робиться висновок, що процес формування концепції прав людини в праві Європейського союзу

пройшов досить тривалий і складний шлях від повного заперечення до зведення в ранг основного принципу й необхідної умови для приєднання нових членів. Крім того, на сьогоднішній день процес формування механізмів захисту прав людини у ЄС усе ще певністю не завершений. **Розглядається діяльність інститутів (Європарламент, Рада, Комісія ЄС і Суд ЄС), які у ЄС забезпечують захист прав людини та її основних свобод.** Аналізуються проблеми та протиріччя у забезпеченні прав та свобод людини у європейських країнах. Робиться висновок про можливість та необхідність використання в Україні досвіду ЄС у забезпеченні прав та свобод людини та громадянина.

Академіком НАПрН України *Гончаренком В. Д.* у звітному періоді опрацьовано матеріал та підготовлено підрозділ **«Правові засади формування законодавчих органів у ХХ столітті»**. Здійснене дослідження дало підстави стверджувати, що у зазначений період конституції багатьох країн світу обов'язково містили норми про основні засади формування законодавчих органів, що робило їх більш-менш представницькими. Дослідження законодавчих органів України у ХХ столітті також дозволило обґрунтувати висновок про те, що до таких засад формування сучасної Верховної Ради України – законодавчого органу країни (парламенту), як загальне, рівне, пряме виборче право при таємному голосуванні дійшли через функціонування різних моделей виборчого права.

Членом-кореспондентом НАПрН України *Максимовим С. І.* розпочато дослідження теми **«Методологічні та прикладні проблеми реалізації верховенства права в процесі конституційного реформування в Україні»**. Метою дослідження є аналіз методологічних та прикладних аспектів реалізації верховенства права в процесі конституційного реформування в Україні, підготовка наукових публікацій з вказаної проблеми. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в методологічному аспекті процес конституційного реформування має орієнтуватися на аутентичне розуміння принципу верховенства права у конституціоналізмі в цілому та українському конституціоналізмі зокрема, на підставі дослідження досвіду осмислення феномену верховенства права була здійснена його проблематизація, в результаті якої було вирізнено філософсько-світоглядний, порівняльний та соціологічний аспекти осмислення

цього феномену. Зокрема з позицій філософських, світоглядно-методологічних засад верховенство права інтерпретується як універсальний стандарт і ознака цивілізованості правової системи, комплексний феномен, у якому вирізняються ідеальний та реальний виміри, здійснюється подвійне розширення ідеї верховенства права: як суспільство верховенства права і як правовий світогляд. Філософським ядром такого світогляду виступає образ людини як індивіда, що має онтологічний і аксіологічний пріоритет. У прикладному аспекті було досліджено відповідність реформ, що здійснюються в Україні, принципам верховенства права, зокрема в процесі здійснення реформи адвокатури для ефективного захисту права людини на справедливий суд та кваліфіковану, прозору та доступну юридичну допомогу населенню; у процесі реформування антикорупційного законодавства як забезпечення права громадян на вільний та рівний доступ до суспільних благ, у процесі реформування державної служби на прозорість та відкритість у сфері конкурсного відбору держслужбовців ефективного державного управління. Передумовою і одночасно складовою доктрини верховенства права була визначена толерантність. Завдяки чому толерантність є не просто метою суспільного розвитку або складовою політики, що проводиться у державі, остання несе ряд безперечних зобов'язань щодо забезпечення толерантності, а саме юридичних зобов'язань, порушення яких дає індивіду право звертатися за юридичним захистом.

Професором *Герасіною Л. М.* проведено наукові дослідження за теоретичним напрямком: **«Концептуальний дискурс проблем демократії та перспективи їх реалізації в політиці сучасної української держави»**. Завершено теоретичний звіт 2016 р. на ґрунті фундаментальних монографічних праць і нових наукових статей, які дозволили більш чітко структурувати текст, поглибити концептуалізацію головних проблем роботи у практичному зв'язку з українськими реаліями. Сформульовані авторські гіпотези, тези та висновки в контексті розроблюваної проблеми, зокрема, щодо специфіки діяльності еліт та лобізму в Україні, як практик реалізації інтересів певних соціальних груп, асоціацій, субстрат і субеліт, бізнес-груп і корпорацій, які цілеспрямовано впливають на парламент і адміністративні структури держави.

К.ю.н., старший науковий співробітник *Головащенко О. С.* провела роботу з підготовки підрозділу **«Перспективи запровадження взаємної відповідальності влади та суспільства в умовах конституційної реформи»**. Проводилися заходи зі збору та опрацювання наукових праць стосовно забезпечення ефективності діяльності органів публічної влади в умовах проведення реформ у країні, визначення шляхів оптимізації проведення соціальної політики з метою вдосконалення соціальної правової держави в Україні. Планується, що приріст наукових знань за темою дослідження полягатиме у з'ясуванні ролі органів публічної влади у реалізації соціальної політики та шляхів вдосконалення соціальної політики. Зазначається, що основним інструментом досягнення соціальної справедливості у державі є виважена соціальна політика. Лише при досягненні балансу у взаємодії різних соціальних і політичних сил суспільства держава стверджує себе як соціальна. Щодо напрямків соціальної політики, то вони повинні визначатися відповідно до актуальності завдань, які постають перед суспільством і державою на конкретному історичному етапі їхнього розвитку. Наголошується, що економічну основу соціальної держави має становити соціально орієнтована ринкова економіка. Соціальну діяльність сучасної держави не можна відокремлювати від її економічної сфери. Економічне зростання має більші шанси в тих країнах, де економіка орієнтується на вирішення в тому числі і соціальних проблем. Як наслідок, соціальну державу не можна оцінювати лише з погляду прав, що нею проголошуються. Важливо враховувати, яким чином діяльність держави впливає на ринок і соціальне забезпечення громадян.

Академіком НАПрН України *Пановим М. І.* досліджувався напрямок **«Законотворення та проблеми законотворення і застосування норм діючого права»**. Робота проводилась шляхом вивчення літератури з проблем теорії держави та права в сфері понятійного апарату юридичної науки, законодавчої техніки, юридичної термінології та юридичної текстології, підготовки наукових публікацій: наукових статей та тез наукових доповідей.

У ході роботи над темою наукові співробітники сектору порівняльного правознавства опрацьовували таку проблематику:

Мукомелою І. В. було підготовлено роботу з теми **«Трансформація державно-владного механізму України в умовах інформа-**

ційного суспільства). Наукова новизна розробки полягає у тому, що у вітчизняній юриспруденції вперше обґрунтовано положення, що демократія в умовах інформаційного суспільства набуває нової (додаткової) форми вираження – «напівпрямої» електронної демократії, яка покликана вирішити двосдине завдання: здійснити технічну модернізацію та інституційну нормалізацію державно-владного управління. Аналізуються лінгвістичні, смислові та правові підстави розуміння поняття «e-government» саме як «електронної держави», а не лише «електронного уряду». Досліджено сучасну практику впровадження в Україні електронного урядування: використання веб-порталів державних інститутів, використання електронних петицій, електронних закупівель, запровадження електронних адміністративних послуг тощо.

Бєліковою М. І. проведено фундаментальну роботу з розробки теми **«Адміністративне оскарження в зарубіжних країнах»** в частині розробки проблеми з теми: «Зарубіжний досвід у сфері адміністративного оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади як спосіб його удосконалення». Новизна роботи полягає в тому, що сьогодні на законодавчому рівні залишається не врегульованим значне коло питань, пов'язаних із процедурою розгляду скарг, а саме: не визначено поняття «поважних причин», за наявності яких строк подання скарги може бути поновлено; відсутнє визначення чітко окреслених варіантів вирішення скарги та змісту рішень за скаргами; залишаються неврегульованими питання, пов'язані з виконанням рішення за скаргою, та багато інших. Такий стан законодавчого регулювання порядку адміністративного оскарження створює значні перешкоди в реалізації громадянами свого права на оскарження, а також ускладнює роботу органів виконавчої влади (їх посадових осіб) із розгляду адміністративних скарг. А тому, на думку автора, поставала необхідність у здійсненні порівняльного аналізу законодавства ФРН, що регулює адміністративний порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади із вітчизняним з метою удосконалення останнього.

Ковачем А. В. було проведено значну роботу в дослідженні теми **«Конституційно-правові аспекти формування інноваційних відносин»**. Новизна роботи ґрунтується на нагальній необхідності створення національної інноваційної системи, адже інноваційна

економіка відрізняється від традиційної складними і динамічними зв'язками між усіма її елементами та учасниками інноваційного процесу, від створення і удосконалення нових технологій та продуктів – до їх масового впровадження у реальному секторі.

На думку автора, для створення ефективно функціонуючої національної інноваційної системи слід вирішити такі першочергові завдання:

- удосконалення системи органів управління інноваційним розвитком на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях;

- створення ефективних механізмів реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності із застосуванням програмно-цільових методів, концентрація наукового потенціалу, фінансових та інформаційних ресурсів на цих напрямках;

- розширення інституційної бази фінансового забезпечення інноваційної діяльності і відповідних цільових програм і проектів та запровадження ефективних механізмів економічного стимулювання інвестицій в інноваційний розвиток економіки;

- формування інноваційної інфраструктури, тобто мережі організаційно-економічних структур, найбільш ефективних з точки зору впровадження інновацій;

- удосконалення механізмів комерціалізації та трансферу технологій;

- створення і удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази, що регулює діяльність в інноваційній сфері і створює бізнес-середовище, сприятливе для інновацій;

- формування сучасної інноваційної культури суспільства.

Автором обґрунтовано тезу про те, що результати інноваційної діяльності повинні знайти відображення у підвищенні якості життя людей, що проживають на даній території. Соціально-економічний ефект інноваційного розвитку повинен бути виражений: у підвищенні доходів населення; забезпеченні зайнятості, зі зростанням у складі працівників частки осіб, що займаються більш кваліфікованою працею; збільшенні податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Ст. науковим співробітником *Погребняк Н. С.* було проведено фундаментальне дослідження на тему «**Конституційно-правовий статус Апарату Верховної Ради України.**»

Наукова новизна розробки полягає у тому, що у вітчизняній юриспруденції вперше розв'язується проблема нормативного врегулювання комплексної експертизи проектів законів (правової, наукової, фінансово-економічної, екологічної та інших). З'ясовано, що її розв'язання пов'язане з розробкою юридичною наукою теорії правової експертизи, введенням в науку відповідної дисципліни, що дозволить освоїти студентами, здобувачами наукових ступенів у сфері правознавства методологію підготовки науково-консультативних висновків на проекти законів, що вносяться до Верховної Ради України суб'єктами законодавчої ініціативи, проектів інших нормативно-правових актів, що розробляються суб'єктами нормотворчості та правотворчості. Визначення місця і ролі Апарату Верховної Ради України в законотворчому процесі щодо реалізації ним експертної функції дозволило з'ясувати, що допоміжна інституція парламенту не є незалежною від законодавчого органу експертною установою, тому наукову експертизу безпосередньо не проводить, а забезпечує організацію її проведення у відповідних наукових установах, організаціях, закладах. Хоча в структурі Апарату ВР є Головне науково-експертне управління. Регламент ВР означає такий вид забезпечення, який надається Апаратом ВР, як експертно-аналітичне забезпечення. Натомість Положенням про Апарат ВР не означено експертної функції. За опосередкованого підходу, використовуючи герменевтичний метод нормативного аналізу, з'ясовано, що нормотворець її відніс до інших функцій. В роботі зроблено висновок про те, що Апарат ВР реалізує експертну функцію в частині проведення правової та юридичної експертизи, тобто офіційну аутентичну експертизу. З'ясовано, що висновки, підготовлені відповідними фахівцями наукових установ та закладів, не розміщуються на веб-сайті ВР.

З'ясовано, що теоретики-правознавці вважають наукову експертизу частиною правової експертизи. Виявлено тенденцію тяжіння до пандектної системи проведення експертизи проектів законів. У зв'язку з цим запропоновано: 1) нормативно розширити коло експертиз проектів законів, розмежувати види експертиз за різними критеріями, внести зміни до Регламенту з метою упорядкування статусу експертизи, закріпити обов'язкове проведення таких видів експертиз, як етнокультурна, філологічна, соціально-психологічна експертизи; 2) утворити при комітетах ВР науково-експертні ради

з включенням до їх складу провідних фахівців науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів відповідної галузі та сфери знань, лінгвістів, спеціалістів юридичної техніки, представників громадськості; 3) прийняти Закон «Про експертну законопроектну діяльність в Україні»; 4) посилити вплив незалежних експертиз на законодавчі ініціативи шляхом закріплення права проведення наукової (правової) експертизи за НАПрН України у співпраці з іншими науковими установами, вищими навчальними закладами, організаціями, що проводять наукову діяльність, забезпечивши доступ громадськості до результатів означених експертиз, у тому числі шляхом розміщення на веб-сайті ВР.

М.н.с. сектору *Муртіцєвою А. О.* було проведено дослідження з теми **«Механізм реалізації конституційно-правової відповідальності уряду в державах Європейського Союзу»**. Робота представляє собою значне за обсягом порівняльно-правове дослідження механізму конституційно-правової відповідальності вищого органу виконавчої влади в державах Європейського Союзу. На основі даного дослідження було вироблено низку рекомендацій по удосконаленню інституту конституційно-правової відповідальності Кабінету Міністрів України.

Трагнюк О. Я. було проведено дослідження з теми **«Становлення компетенції Європейських співтовариств до 1993 року»**.

Завідувачем сектору *Петришиним О. О.* було здійснене дослідження з теми **«Міжнародно-правові стандарти в сфері місцевого самоврядування та їх імплементація в Україні»**. Наукова новизна даної роботи ґрунтується на проведенні аналізу максимального широкого кола міжнародно-правових джерел, що напряду або опосередковано впливають на процеси організації та функціонування органів місцевого самоврядування та регламентують відносини, що виникають під час його роботи. Проаналізовано не лише загальні профільні документи в цій сфері, але й деякі менші за обсягом та більш конкретні акти. Окрім цього, надані рекомендації щодо реформування національного законодавства не лише в сфері місцевого самоврядування, а й в супутніх сферах. Надано перелік рекомендацій, що мають на меті покращення загального стану системи місцевого самоврядування в Україні та оптимізацію процесу реформ, що наразі проходять в нашій державі.

Фактичні результати роботи над темою відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

підготовка 1 монографії:

– Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : монографія / І. В. Суходубова ; [наук. ред. О. В. Петришин]. – Х. : Право, 2016. – 228 с.

підготовка 1 підручника:

– Теорія політики: підручник. – Львів : Ліга-Прес, 2016. – 668 с. (Герасіна Л. М. у співавторстві).

підготовка 2 збірників:

1. Петришина М. О., Петришин О. О. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування / М. О. Петришина, О. О. Петришин. – Х. : Право, 2016. – 44 с. – (Серія «Наукові доповіді»).

2. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х. : Право, 2016. – 540 с. (Герасіна Л. М. у співавторстві).

Опубліковано 39 наукових статей у фахових виданнях.

підготовка 1 законопроекту:

– розробка проекту Закону про внесення змін до Конституції України (щодо Автономної Республіки Крим).

Тема: «Проблеми правового регулювання територіальної організації влади в Україні». Тему дослідження затверджено президією НАПрН України та вченою радою Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування (протокол №5 від 22 травня 2013 р.). РК УкрІНТЕІ № 0114U004240. Строк виконання 01.2014–12.2017 рр. Науковий керівник – д.ю.н., професор Любченко П. М. Основні виконавці: к.ю.н., доц. Лялюк О. Ю., к.ю.н., доц. Баранова Л. М., к.ю.н., ст. наук. співроб. Гаращук І. В., к.ю.н., доц. Закоморна К. О., Олійник О. А. та інші.

Мета роботи полягає у розробці, узагальненні та обґрунтуванні нової концепції територіальної організації влади в Україні. Відповідно до мети поставлені такі основні завдання: проаналізувати конституційно-правові засади функціонування місцевих органів публічної влади в Україні, їх значення та соціальну роль в суспіль-

стві; здійснити порівняльний аналіз правового регулювання діяльності місцевих органів публічної влади в Україні та в інших країнах і на цій основі опрацювати пропозиції щодо можливості використання їх досвіду при розробці національного законодавства; на підставі системно-структурного аналізу запропонувати нові підходи до правового регулювання статусу місцевих органів публічної влади в Україні; сформулювати пропозиції і рекомендації по удосконаленню правового регулювання територіальної організації влади в Україні.

У звітному періоді опрацьовувався напрямок «Територіальна організація влади в Україні».

В межах цього напрямку співробітниками проведені такі дослідження:

Д.ю.н., професором *Любченком П. М.* протягом звітнього періоду здійснено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової проблеми **конституційно-правового регулювання відносин у сфері організації й проведення місцевих виборів**. Проведено аналіз переваг та недоліків виборчих систем на місцевих виборах в зарубіжних країнах. В роботі сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення Закону України «Про місцеві вибори».

Науковим співробітником сектору порівняльного правознавства з проблем місцевого самоврядування *Лялюком О. Ю.* на тему «**Система органів державної влади в зарубіжних країнах та їх територіальна організація**». У роботі проведено аналіз законодавства зарубіжних країн та наукової літератури, які присвячені питанням функціонування органів державної влади. З'ясовано систему органів державної влади та встановлено їх територіальну основу діяльності. Визначено основні засоби взаємодії з іншими органами публічної влади. Зроблено узагальнення та висновки щодо напрямків удосконалення територіальної організації органів державної влади в зарубіжних країнах.

Науковий співробітник *Закоморна К. О.* працює за темою: «**Територіальна організація державної влади в країнах Азії: досвід КНР**». Модернізацію основ організації та діяльності органів місцевого управління визнано пріоритетним напрямком вітчизняної конституційної реформи. Зважаючи на це, дослідження зарубіжно-

го досвіду взаємин органів державної влади та місцевого самоврядування сприяє формуванню оптимальної моделі територіальної організації влади в Україні. Отримані результати нададуть змогу переосмислити існуюче бачення проблем у сфері вітчизняного місцевого управління та самоврядування та дозволять знайти раціональні підходи до їх вирішення. На нашу думку, при формуванні оновленої концепції вітчизняної моделі територіальної організації влади заслуговує на увагу відповідний досвід Китайської Народної Республіки (далі – КНР). КНР – це унікальна держава, яка менш ніж за півстоліття пройшла шлях від бідної сільськогосподарської напівфеодальної колонії до великої індустріальної держави, що знаходиться на першому у світі місці по притоку прямих іноземних інвестицій і щорічному приросту валового національного продукту, має ядерну зброю і власну космічну програму. Одним із факторів блискавичного розвитку Китаю науковці називають раціональний підхід у вирішенні національно-територіального питання.

В результаті роботи:

1. Розкрито фактори впливу на формування територіальної організації влади в КНР. При встановленні адміністративно-територіального устрою КНР бралася до уваги його важлива роль в соціальному і державному управлінні, а також враховувалися історико-географічні, економічні та національно-демографічні особливості країни, наявність мовно-діалектних бар'єрів між окремими районами Китаю, що склалися задовго до утворення КНР.

2. Встановлено, що правову основу територіальної організації влади складають: Конституція КНР, закони КНР «Про заборону сесесії», «Про регіональну національну автономію», «Про місцеві народні збори і місцеві народні уряди» та інші нормативно-правові акти, прийняті ВЗНП, Постійним комітетом ВЗНП, Державною радою КНР, акти, ухвалені органами влади адміністративно-територіальних одиниць (Основний закон МСАР, Основний закону ГСАР тощо).

3. З'ясовано, що Конституція КНР встановлює трьохланкову систему адміністративно-територіального поділу, зміни і доповнення до якої входять до компетенції ВЗНП, Постійного комітету ВЗНП, Державної ради КНР.

4. Охарактеризовано принцип демократичного централізму як основоположний принцип організації та діяльності органів державної влади КНР.

5. Визначено статус адміністративно-територіальних одиниць КНР. На трьох рівнях адміністративно-територіального поділу створюються адміністративно-територіальні одиниці зі статусом автономії та адміністративно-територіальні одиниці без статусу автономії.

6. Зроблено висновок про те, що в КНР впроваджена національно-територіальна автономія. Унікальність національно-територіальної автономії КНР полягає в тому, що компетенція органів влади на рівні автономних районів і автономних округів відповідає ознакам адміністративної автономії, а в автономних повітах органи влади виконують функції, аналогічні органам місцевого управління.

7. Здійснено узагальнення щодо статусу спеціальних адміністративних районів у складі КНР – Гонконгу та Макао. Взаємини між центральними органами влади та органами влади цих районів можна охарактеризувати як політичну автономію.

8. Встановлено специфіку взаємин КНР і Тайваню. Відповідно до Конституції КНР Тайвань є частиною священної території КНР. Задля реінтеграції Тайваню ухвалено концепцію – «Одна держава, дві системи», яка передбачала збереження за Тайванем існуючої політичної і економічної систем, економічних і культурних зв'язків з іншими державами, навіть мати власні збройні сили. Офіційне бачення розвитку взаємовідносин КНР з Тайванем також закріплено в Законі КНР «Про заборону сецесії» (2005 р.). Згідно зі ст. 1 цього Закону у світі є тільки один Китай, Тайвань є частиною Китаю. Разом з тим на сучасному етапі питання взаємин КНР й Тайваню залишається відкритим. На території Тайваню діє Конституція Китайської Республіки (1947 р.), в ст. 1 якої проголошено, що Китайська Республіка побудована на основі «трьох народних принципів» і являє собою демократичну республіку народу, керовану народом і для народу.

9. Надано характеристику системи вищих органів влади Тайваню (Китайської Республіки), яка включає Національні збори і 5 незалежних органів (палат), так звані «Юані» – Законодавчий юань, Виконавчий юань, Судовий юань, Контрольний юань та Екзаменаційний юань. Відповідно до Конституції Китайської Республіки територіальна організація влади охоплює два рівні – провінційний та повітовий. На відміну від системи місцевого управління КНР, в Китайській

Республіці збори провінцій та повітів є органами місцевого самоврядування, які представляють інтереси місцевого населення. Збори провінцій наділені правом приймати законодавчі акти, а збори повітів компетентні розробляти правила повітового самоврядування. Крім того, на повітовому рівні розповсюджено інститути безпосередньої демократії (місцеві ініціативи, референдум, відзив чиновників повітового самоврядування). Аналіз розподілу предметів відання між центральними, регіональними і місцевими органами влади, наведений в таблиці нижче, свідчить про значний ступінь децентралізації управління в Китайській Республіці.

Науковим співробітником *Стешенко Т. В.* досліджується тема **«Територіальна організація державної влади в країнах Східної Європи»**.

Науковий співробітник *Любченко Я. П.* розробляє тему **«Територіальна організація державної влади в країнах північної Європи (Швеція, Норвегія, Фінляндія, Литва, Латвія, Естонія та ін. країни)»**.

Науковим співробітником сектору порівняльного правознавства з проблем місцевого самоврядування *Олійником О. А.* досліджено тему **«Територіальна організація державної влади в південній Європі (Італія, Португалія, Іспанія, Греція, Македонія, Албанія, Хорватія та інші країни)»**.

В межах теми співробітниками *сектору муніципального права та місцевого самоврядування* проведені такі дослідження:

К.ю.н., с.н.с. *Гаращук І. В.* здійснювала дослідження феномену **правової форми діяльності органів місцевого самоврядування**. Так, доведено, що ефективність започаткованих в українському суспільстві реформ значною мірою залежать від якості їх нормативно-правового забезпечення. Результатом реалізації правових форм діяльності місцевих рад є їх рішення, які приймаються в колегіальному порядку, однак різноманітність та складність питань, віднесених до компетенції зазначених органів, необхідність прийняття узгоджених рішень, які відповідають вимогам законодавства, правилам нормотворчої техніки й інтересам територіальної громади, створює необхідність детального вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до відання місцевих рад. Проте, слід відзначити, що якість нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування залишається на невисокому рівні.

Аналогічні проблеми існують і при підготовці нормативних актів в інших сферах життя територіальних громад, тому в науковій літературі активно обговорюється і аналізується нормотворча діяльність органів місцевого самоврядування. Стаття присвячена ролі постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі.

Кількість нормативних актів, які приймаються місцевими радами, постійно зростає, що зумовлює необхідність добре організованої підготовчої роботи. Адже ефективність актів місцевого самоврядування багато в чому залежить від ретельності роботи органів і посадових осіб на етапі їх розробки і прийняття. Робота у постійній комісії над питаннями, що входять до компетенції місцевої ради, забезпечує можливість детального обговорення кожного питання, заслуховування думки експертів, врахування думки кожного члена комісії, посадових осіб виконавчих органів тощо, що зазвичай є неможливим у межах одного пленарного засідання.

Однак, як свідчить практика, підготовка, прийняття та реалізація актів місцевого самоврядування не завжди здійснюється з дотриманням таких загальних принципів, як законність, демократизм, широке залучення громадян, гласність і врахування громадської думки, колективність і колегіальність, гуманізм і справедливість.

Автор відзначає важливість проведення постійних досліджень практики нормотворчої діяльності постійних комісій місцевих рад, адже це один із основних чинників удосконалення роботи представницьких органів місцевого самоврядування. Місцевим радам необхідно більше приділяти уваги питанням удосконалення нормотворчої діяльності, вивчати досвід інших регіонів, проводити постійний моніторинг практики застосування актів для виявлення оптимальних напрямів їх вдосконалення, виявляти прогалини, протиріччя та інші недоліки нормативних актів, налагодити роботу щодо прогнозування позитивних і негативних наслідків, що можуть виникнути на практиці у зв'язку з прийняттям нового акта, та враховувати їх в процесі нормотворчої діяльності. Досвід регламентації процесу підготовки, оприлюднення, узгодження й опрацювання проектів нормативних актів постійними комісіями Київської міської ради заслуговує вивчення і впровадження іншими місцевими радами, що безперечно сприятиме подальшому розвитку місцевого самоврядування в Україні як демократичної та дієвої системи місцевого управління.

К.ю.н. *Печений О. П.* здійснював дослідження феномену **спадкових правовідносин** (1,5 друк. арк.). Визначено підстави виникнення і припинення спадкових правовідносин, їх особливості. Вперше розроблено класифікацію підстав виникнення і припинення спадкових правовідносин у залежності від видів спадкування. Проаналізовано вплив перерозподілу спадщини на спадкові правовідносини. Здійснено аналіз впливу місця складання і посвідчення заповіту на його дійсність.

К.ю.н., доцентом *Барановою Л. М.* досліджувались проблеми **ефективного здійснення права комунальної власності в умовах реформування місцевого самоврядування**.

М.н.с. *Калиновський А. В.* наукові дослідження проводив в рамках напрямку наукових досліджень, що стосувалися функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні та **запровадження дієвого правового механізму здійснення державного контролю за місцевим самоврядуванням**. В аспекті реформи децентралізації із урахуванням зарубіжного досвіду правового регулювання в даній сфері суспільних відносин. У ході проведення наукових досліджень було проаналізовано вітчизняне законодавство, що стосується державного контролю за місцевим самоврядуванням, Європейську хартію місцевого самоврядування та досвід адміністративного нагляду на місцевому рівні в зарубіжних країнах. В опублікованій статті досліджується специфіка правового регулювання державного контролю у сфері місцевого самоврядування в Україні та виробленні рекомендацій щодо його вдосконалення в аспекті реформи систем державного і муніципального управління. Здійснюється аналіз положень Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування, законодавства, підзаконних нормативно-правових актів. Із дослідження нормативно-правових актів були здійснені висновки про те, що державний контроль за місцевим самоврядуванням спрямований на дослідження відповідності актів органів місцевого самоврядування актам вищестоящих органів. Розглядався сучасний стан місцевого самоврядування та його інтеграція в системі політичної влади, у зв'язку з чим вказується на існування проблеми його невідповідності засадам Європейської хартії місцевого самоврядування. Аналізується внесений Президентом України проект «Про внесення змін до Конституції України».

Наводяться висновки та рекомендації щодо подальшого правового та концептуального реформування державного контролю за місцевим самоврядуванням в Україні. Запропонована модель державного контролю у сфері місцевого самоврядування передбачена зокрема внесеним Президентом України законопроектом «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади», на нашу думку, збалансовує інтереси органів місцевого самоврядування, яким надається автономія у прийнятті рішень, розширюються повноваження і можливості муніципального управління через власні виконавчі органи, і держави, яка у вигляді префектів отримує дієвий механізм для збереження унітарності держави, забезпечення територіальної цілісності і незалежності України, її суверенітету, захисту прав і свобод громадян. При цьому в Україні пропонується використати французьку модель інституту префектів, яка є «відносно м'якою», оскільки префекти можуть лише зупинити дію актів місцевого самоврядування, а не скасовувати їх, як в інших європейських країнах (наприклад, у Польщі).

Проведені дослідження дали змогу зробити такі **висновки**:

1. Сучасний рівень правового регулювання державного контролю у сфері місцевого самоврядування є недостатнім, що не відповідає європейським стандартам місцевого самоврядування.

2. Державний контроль має отримати детальне законодавче закріплення, з вказівкою конкретних процедур, критеріїв оцінки, строків проведення, прав та обов'язків учасників відповідних правовідносин тощо. Тому існує нагальна потреба у вжитті відповідних законодавчих заходів: прийнятті спеціального Закону «Про державний контроль у сфері місцевого самоврядування», або доповнення відповідними розділами законів «Про центральні органи виконавчої влади», «Про префектів» та «Про місцеве самоврядування».

3. Як концептуальна модель державного контролю у сфері місцевого самоврядування має бути використана та, що передбачена законопроектом про внесення змін до Конституції України в частині децентралізації, оскільки ця модель є результатом тривалої загальнонаціональної дискусії науковців і практиків, а також отримала в цілому позитивну оцінку зарубіжного експертного середовища в особі Венеціанської комісії.

Розробка конкретних форм, моделей і процедур державного контролю у сфері місцевого самоврядування у межах визначеної конституційною реформою концептуальної моделі є перспективним напрямком подальших досліджень у даній сфері.

Фактичні результати роботи над темою відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

проведення 1 конференції:

– Науково-практична конференція з нагоди 20-річчя прийняття Конституції України «Проблеми та перспективи конституційного розвитку в Україні», 22 червня 2016 р., м. Харків.

підготовка 1 монографії:

– Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн / К. О. Закоморна. – 2-ге вид., переробл. – Х. : Право, 2016. – 280 с.

підготовка 2 збірників:

1. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 31. – 244 с.

2. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 32. – 244 с.

Опубліковано 21 наукову статтю у фахових виданнях.

підготовка 1 законопроекту:

– розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо адміністративно-територіального устрою)».

Тема: «Правові засади системної співпраці в рамках угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом». Тему дослідження затверджено президією НАПрН України та вченою радою Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування (протокол № 5 від 22 травня 2013 р.). РК УкрІНТЕІ № 0114U004239. Строк виконання 01.2014–12.2017 рр. Науковий керівник – к.ю.н., доц. Трагнюк О. Я. Основні виконавці: академік НАПрН України Битяк Ю. П., д.ю.н., професор Яковюк І. В., к.ю.н., доцент Комарова Т. В., к.ю.н., старш. наук. співробітник Саннікова М. В., к.ю.н., доц. Болдирев С. В. та інші.

Метою проекту є дослідження змісту системної співпраці між Україною та Європейським Союзом, передбаченої Угодою про асоціацію, а також її впливу на модернізацію державно-правового розвитку України.

Протягом звітнього періоду опрацьовувалась ціла низка напрямків.

Після здобуття Україною незалежності основні зусилля держави були спрямовані у внутрішній сфері на здійснення економічних і політичних реформ, а у сфері зовнішніх зносин – набутті членства у Раді Європи, ЄС і НАТО. Реформування армії і органів безпеки не відносилося до пріоритетів державної політики. Аналіз практичних досягнень за період 1991–2013 рр. свідчить, що в більшості випадків йшлося про імітацію реформ, а в окремих випадках і про злочинний характер дій державної влади. Агресія Росії виявила кризовий стан національної системи безпеки і оборони, її неготовність самостійно забезпечити суверенітет і територіальну цілісність держави. Ефективність сучасної системи забезпечення оборони і безпеки України, зокрема стримування подальшої агресії Росії, значною мірою спирається на санкційний механізм щодо Росії з боку США і ЄС, а також посередництво Франції і ФРН у Нормандському форматі. Однак подальше збереження цього механізму з боку ЄС є проблематичним, так само як і отримання членства в ЄС і НАТО в найближчій перспективі. За цих умов Україна повинна запропонувати ЄС або окремим державам – членам ЄС і НАТО новий формат відносин у військово-політичній сфері, який сприяв би посиленню безпеки і оборони України, що відповідає положенням Стратегії сталого розвитку «Україна –2010» (вектор безпеки).

В процесі розробки констатується, що адаптація законодавства передбачає видову різноманітність процесів зміни системи права, ключовим компонентом яких є активний і планомірний вплив на національну систему права (або її сегментів). Цей вплив здійснюється через державно-правовий механізм, побудований на демократичних засадах, що постійно повинен вдосконалюватися з розвитком процесу. Початковою правовою підставою для проведення широкомасштабних перетворень на законодавчому рівні, як умови інтеграції до ЄС, стала Угода про партнерство і співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами-

членами 1994 р., згідно з якою Україна повинна була розпочати адаптацію свого законодавства до законодавства ЄС.

У 2002 р. було прийнято декілька важливих нормативних актів щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, однак відсутність спеціального закону значно ускладнювала як правотворчий, так і правозастосовний процес. У зв'язку з цим до процесу адаптації долучилася Верховна Рада України, яка в 2002 р. прийняла Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» та в 2004 р. – Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», що містять комплекс взаємопов'язаних завдань із адаптації законодавства України до законодавства ЄС, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів розвитку правової системи України шляхом удосконалення нормотворчої діяльності органів державної влади та запровадження єдиної системи планування, координації та контролю роботи з адаптації законодавства.

Ефективність адаптації законодавства неможлива, якщо нехтувати іншими складовими інтеграційного процесу. Вона повинна відбуватися паралельно зі створенням відповідного політичного клімату у суспільстві та інших важливих умов, за яких європейський вибір України мав би підтримку з боку основних політичних сил та учасників суспільних відносин. Крім того, однією з необхідних передумов успішної адаптації законодавства України є наповнення реальним змістом принципу верховенства права та надання надійних гарантій захисту прав людини.

Складність дослідження даного правового явища пов'язана з тим, що адаптація законодавства – це тривалий динамічний процес, певна послідовність взаємопов'язаних дій щодо зміни існуючого правопорядку, кожна ланка якого логічно пов'язана з іншими елементами, що разом формують програму саморозвитку правової системи держави. Тому, вирішуючи завдання щодо адаптації законодавства, держава визначає напрям свого розвитку. Процеси адаптації є проявом динамічного – на відміну від «звичайного» умовно статистичного, еволюційного – виміру права, способом реалізації ще однієї (на додаток до основної – регулюючої) функції права, а саме – його модернізуючої функції, що актуалізувалась на новому

витуку суспільного прогресу з новою силою. Варто погодитися, що в ситуації обмежених ресурсів держави і суспільства мета адаптації законодавства буде досяжною настільки, наскільки ефективним виявиться її механізм (останній включає інституційну і матеріальну частину). Саме через нього стан прогресу, з яким пов'язуються зміни законодавства (особливо для країн, що розвиваються або перебувають у періоді трансформації), набуває рис вираженої і реальної програми.

У цілому після прийняття цих законів було прийнято ще понад 100 підзаконних нормативно-правових актів стосовно адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Водночас, попри велику джерельну базу із євроінтеграційного напрямку, нормативно-правові акти України у сфері адаптації містять численні суперечливі або застарілі положення (наприклад, не враховано зміни, внесені до системи джерел права ЄС за Лісабонським договором, до яких повинно адаптуватися законодавство України); значна їх кількість прийнята з порушенням правил законодавчої техніки (одним і тим самим термінам надається неоднакове значення, різні поняття вживаються як синоніми); не розкривається низка засадничих категорій (зокрема, нормативно невизначеними залишаються основоположні поняття «інтеграція» та «європейська інтеграція»); не здійснено офіційного перекладу установчих договорів ЄС українською мовою; не вироблено єдиного державного стандарту, до якого має бути приведене українське законодавство, щоб відповідати нормам права ЄС, тощо. Цілком очевидно, що без цього неможливе належне здійснення заходів, спрямованих на реалізацію зазначеного пріоритету зовнішньополітичного курсу України.

Окрім того, на законодавчому рівні залишається остаточно не вирішеною проблема визначення концептуального змісту поняття «адаптація законодавства», її сутнісних елементів та ступеня ідентичності законодавства України і норм права ЄС як результату здійснення процесу адаптації. Саме тому вивчення правової природи адаптації законодавства України до законодавства ЄС та внесення відповідних пропозицій щодо удосконалення законодавства України є актуальним завданням вітчизняної науки, що має важливе значення для практики державотворення у контексті отримання членства в Європейському Союзі.

Виникнення феномену адаптації законодавства та відповідного терміна в юриспруденції безпосередньо пов'язано з якісно новим етапом державно-правового розвитку, з його принципово новою динамікою та впливом таких багатоаспектних факторів, як процеси інтеграції та глобалізації. Під дією таких об'єктивних чинників створюються різноманітні міждержавні об'єднання, однією з традиційних умов членства в яких визначено приведення національного законодавства у відповідність із їх правовими стандартами.

Закономірно, що така умова членства запроваджена і в Євросоюзі, оскільки подібність правопорядку держави до правопорядку останнього дає змогу реалізувати установчі завдання і цілі. Запровадження певного «правового мінімуму», за якого функціонують держави, здатне забезпечити нормальні відносини між ними в рамках європейського об'єднання. У свою чергу право ЄС перетворилося на інструмент для ефективного захисту інтересів інтеграційного об'єднання та його держав-членів у взаємовідносинах з третіми країнами або їх об'єднаннями. Це забезпечується насамперед за рахунок автономізації права та поширення дії його норм за межі ЄС, що супроводжується паралельним процесом адаптації національного законодавства третіх країн до стандартів правової системи Євросоюзу.

На позначення процесів, пов'язаних із приведенням національного права у відповідність із правом ЄС, в юридичній науці використовується достатньо широкий арсенал термінів, а саме: адаптація, апроксимація, гармонізація, зближення, імплементація, інтеграція, рецепція, трансформація, узгодження, уніфікація.

Серед наведених категорій поняття «інтеграція» є найширшим. У преамбулі ДЄС інтеграція визначена як мета заснування і функціонування Євросоюзу шляхом утворення «найтіснішого союзу народів Європи». Таким чином, вказане поняття розглядається як безперервний процес поглиблення співробітництва країн у межах ЄС для запровадження міцного об'єднання громадян держав-членів.

Як складне і комплексне явище інтеграція може здійснюватися у різних напрямках. Так, у ЄС вона охоплює економічну інтеграцію, що передбачає залучення держав до спільного ринку та поступово до валютного союзу, що передбачає узгодження принципів функціонування національних економік; політичну інтеграцію, яка харак-

теризується делегуванням політичних функцій на наднаціональний рівень і запровадженням наддержавного центру прийняття політичних рішень у формі європейських інституцій (передусім Ради ЄС та Європарламенту, Європейської Ради); соціокультурну інтеграцію, спрямовану на утвердження та поширення загальноєвропейських цінностей. В основі реалізації вказаних напрямів європейської інтеграції – правова інтеграція, оскільки будь-які системні перетворення повинні здійснюватися на основі правових норм. Правова інтеграція передбачає процес вироблення єдиних європейських правових стандартів, узгодження розрізаних правових систем держав-членів до вказаних стандартів, уніфікацію правового регулювання в межах Союзу та приведення норм права третіх держав, що обрали інтеграційний вектор, у відповідність до вимог правової системи ЄС як обов'язкової умови інтегрування.

Поняття імплементації є також досить широким за своїм змістом. Більшість вчених розуміють його як спеціальну законодавчу процедуру перетворення норм міжнародного права на норми внутрішнього права, а в тих країнах, що не визнають принцип верховенства норм міжнародного права щодо норм національного права, імплементація виступає єдиним способом забезпечення у національному праві виконання державою її міжнародно-правових зобов'язань.

Основними способами імплементації міжнародно-правових норм є трансформація, що полягає в повній переробці тексту міжнародно-правового акта чи окремих його статей зі збереженням суті змісту відповідної норми міжнародного права і з прийняттям на цій основі норм внутрішнього права; рецепція, тобто текстуальне повторення нормотворчим органом держави змісту міжнародно-правової норми у статті нормативно-правового акта; відсилання – вказівка у внутрішньодержавному нормативно-правовому акті на норми міжнародного права, що регулюють відсылні правовідносини. Такі способи імплементації використовуються як у державах – членах ЄС, так і в тих державах, що взяли на себе зобов'язання перед Союзом відповідно до двосторонніх або багатосторонніх міжнародних договорів.

В результаті розробки теми на поточному етапі зроблено низку висновків:

1. Ефективна імплементація економічного блоку Угоди про асоціацію залежить від успішної реалізації комплексу першочергових заходів: забезпечення справжнього, а не декларованого розвитку підприємництва; виведення економіки з тіні; вільний доступ до кредитних, матеріальних та інформаційних ресурсів, ринків збуту продукції; ефективно втілення законодавства з питань боротьби з шахрайством та корупцією; посилення фінансового контролю за структурними фондами та фондами розвитку; реформа судової системи, захист прав власності та прав людини; розробка нової зовнішньоекономічної стратегії з урахуванням позитивних та негативних факторів від інтеграції України в Європу; зупинення подальшого соціального розшарування.

2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (УА) за своїм тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом в історії України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС. Тому, враховуючи широкий спектр питань, який регулюється УА, її положення матимуть вплив на практично усі сфери життєдіяльності українського суспільства. Найголовніше, що УА забезпечить створення зовнішньої рамки для запровадження європейських стандартів та для проведення нагальних внутрішніх системних реформ в Україні.

3. Необхідно ґрунтовно та системно підійти до запровадження механізму імплементації наймасштабнішого в українській історії двостороннього міжнародного договору. Для реалізації цього завдання слід скористатися позитивним досвідом європейських країн щодо розробки національного механізму імплементації УА. Враховуючи найкращі практики, розроблені в нових державах – членах ЄС, національний механізм імплементації УА має складатися з двох основних частин: Національної системи координації імплементації Угоди (органи державної влади, відповідальні за імплементацію Угоди) та Національної програми імплементації Угоди.

Фактичні результати роботи над темою відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

підготовка 1 монографії:

– Окладна М. Г., Яковюк І. В. Соціальна політика Європейського Союзу: становлення і розвиток. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2016. – 40 с. – (Серія «Наукові доповіді», вип. 19).

Опубліковано 12 наукових статей у фахових виданнях.

підготовка 1 законопроекту:

– підготовлено проект внесення змін до Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

По завершених темах:

Тема: «Правове регулювання відносин у мережі Інтернет» (РК УКРІНТЕІ № 0114U002467).

Науковий керівник – *к.ю.н., с.н.с., К. В. Єфремова*

Термін виконання – 2014–2016 рр.

Мета теми – дослідження особливостей та стану правового регулювання суспільних відносин, що виникають при організації і користуванні мережею Інтернет, з'ясувати співвідношення приватних і публічних інтересів у ній з метою визначення оптимальних правових механізмів забезпечення та захисту.

Наукова новизна. Встановлено, що поява і розвиток мережі Інтернет породили безліч нових благ, які є об'єктами Інтернет-відносин, а саме: доменні імена; електронні кошти; дисковий простір (файлове сховище); електронні послуги (хостингу, різних видів Інтернет-реклами, електронні розрахунки, електронної пошти тощо); об'єкти авторського права в електронній формі (електронні твори, комп'ютерні програми, веб-сайти тощо); віртуальні речі (об'єкти).

1. Вперше запропоновано визнати віртуальні об'єкти Інтернет-відносин майном, яке може бути відчужено і/або передано будь-кому. Це є необхідним для того: а) щоб правильно кваліфікувати злочини, вчинені у сфері віртуальної власності, та передбачити покарання за незаконні дії з такими об'єктами; б) щоб уніфікувати розуміння правової природи походження віртуальних об'єктів; в) щоб регламентувати на державному рівні обіг віртуальних об'єктів.

2. Розглянуто особливості захисту прав на віртуальне майно, порядок їх передання і наслідування.

3. Запропоновано:

а) скористатися світовим досвідом і визначити правовий статут віртуального майна на законодавчому рівні – прирівняти віртуальне майно до звичайного. Уніфікувати підхід до питання передання та спадкування віртуального майна;

б) створити уніфіковані вимоги до ліцензійних угод (end-user-agreement license). Це актуально як для користувачів, так і для провайдерів онлайн-послуг;

в) запровадити використання послуги сервісів цифрового спадкування. Створити веб-сервіси, які безкоштовно або за визначену плату зберігатимуть інформацію, яка дає змогу отримати доступ до соціальних профілів, ігрових аккаунтів та електронних платіжних систем користувача.

Наукові результати:

1. Удосконалено положення щодо умов відповідальності власника веб-сайту за порушення на останньому авторських та суміжних прав. Визначено, що власник сайту може визнаватися відповідальним за порушення прав інтелектуальної власності на підконтрольному йому Інтернет-ресурсі лише за умови та з моменту його обізнаності про порушення прав інтелектуальної власності третіх осіб, в тому числі авторських та суміжних прав. Якщо умови функціонування сайту допускають технічну можливість внесення інформації до нього лише адміністратором, який самостійно визначає його наповнення, або визначеною ним особою, то момент обізнаності про порушення авторських та/або суміжних прав третіх осіб слід визнавати, на нашу думку, з моменту розміщення такої інформації на сайті. У разі, якщо веб-ресурс є відкритим для внесення до нього змін, розміщення інформації на ньому будь-якою особою, то його власник дізнається про порушення на ньому таких прав інтелектуальної власності третіх осіб з моменту отримання ним відповідного повідомлення та/або вимоги.

2. Уперше зроблено пропозицію щодо застосування «результативного» способу тлумачення поняття «розміщення твору», відповідно до якого під розміщенням твору в мережі Інтернет визнавати систему розташування елементів об'єкта авторського і(або) суміжного права на певному електронному ресурсі (веб-сайті), що дозволяє встановити факт наявності на ньому такого об'єкта. За такого підходу стає можливим говорити, що власник веб-сайту від-

повідас за розміщення об'єктів авторського права, виходячи з факту наявності таких об'єктів на належному йому ресурсі. На нього покладається обов'язок доведення правомірності такого способу використання ним об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, що привели до їх розміщення на належному йому веб-сайті, а також спростувати передбачену цивільним законодавством презумпцію винного завдання шкоди (статті 614 та 1166 ЦК України).

3. Визначені та проаналізовані положення проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» з позиції забезпечення балансу інтересів між правовласниками об'єктів авторських прав – користувачами – провайдерами. Визначено, що пріоритетний захист зазначеним законопроектом надається суб'єктам авторського та суміжних прав. До положень, які потенційно створюють ризики для провайдерів у майбутньому, віднесено:

- невідповідність визначення провайдерів послуг хостингу визначенню суб'єктів телекомунікацій відповідно до Закону України «Про телекомунікації»;

- інформація, що порушує авторське право і (або) суміжні права, визначається за розсудом заявника без подання ним доказів підтвердження наявності в нього авторського або суміжного права на об'єкт, який використовується на веб-сайті іншої особи;

- встановлення моменту отримання скарги провайдером послуг хостингу або власником веб-сайту дати та часу відправлення електронною поштою скарги або заяви особою, яка вважає, що належній авторські або суміжні права порушено.

4. Удосконалено положення щодо правових засад відповідальності провайдерів на території ЄС: 1) вона не є абсолютною, а настає за умов, якщо постачальник послуг здійснює певне втручання у процес передачі інформації (ініціювання, спрямування, формування контенту, його перероблення); 2) якщо предмет діяльності постачальника послуг носить технічний характер, на нього не розповсюджуються вимоги щодо несення відповідальності за порушення інформацією прав інтелектуальної власності третіх осіб; 3) відповідальність настає за умови обізнаності постачальника про порушення інформацією прав інтелектуальної власності третіх осіб; 4) вчинення постачальником послуг за умов обізнаності швид-

ких дій щодо припинення такого порушення звільняє його від несення відповідальності у подальшому.

5. Визначено невідповідність засад правового інституту відповідальності провайдерів, закладеного у проекті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» положенням Directive on electronic commerce 2000, що порушує зобов'язання України щодо адаптації вітчизняного законодавства до положень законодавства ЄС.

6. В Україні продовжується поступовий перехід до розуміння сутності технічного регулювання та стандартизації. Відповідно до нового підходу необхідно гармонізувати національне законодавство, усунувши правові колізії. І, звичайно, важливу роль зіграє діяльність відповідних органів державного нагляду і контролю у зазначеній сфері, а також ініціативність та фаховість спеціалістів підприємств, установ та організацій, що здійснюють стандартизацію.

7. Щодо політики ідентифікації – проаналізовано зміст чинного законодавства України та перспективних законопроектів у галузі правового регулювання обігу електронного цифрового підпису. Проведено порівняння законодавства України із новітнім законодавством ЄС в цій галузі за критеріями правового значення електронного цифрового підпису та вимог до надання послуг електронного цифрового підпису. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення законодавства України та його узгодження із законодавством ЄС в цій галузі.

8. Для новітніх інноваційних комп'ютерних технологій, зокрема, для Grid-технологій найкращим варіантом технічного регулювання вважаємо добровільне прийняття відкритих міжнародних стандартів XXI ст., розроблених спеціалізованими організаціями професіоналів відповідної сфери. Такий шлях стандартизації для мережевих технологій та веб-сервісів склався історично з 1990-х років та є найбільш вдалим. З одного боку, це зніме із забюрократизованих державних органів функцію стандартизації цієї сфери, а з другого – зробить стандартизацію ефективнішою (оскільки нею будуть займатися професіонали, які добровільно на це погодились) та мобільнішою з можливістю внесення оперативних змін у діючі стандарти чи заміни їх новими відповідно до рівня розвитку Grid-технологій.

9. З'ясовано, що віртуальні організації Grid мають ознаки саморегульованих у частині особливостей діяльності та виконання функцій, характерних для саморегульованих організацій. Проте у зв'язку з відсутністю у віртуальних організацій статусу юридичної особи та їх виключення зі сфери регулювання Законом України «Про громадські об'єднання» суспільних відносин, пов'язаних з діяльністю саморегульованих організацій, залишається невирішеним питання легального визначення правової природи ВО.

10. Вважаємо, що ідеальним варіантом вирішення правових колізій та ситуацій, коли відносини, пов'язані із діяльністю СРО та ВО, неурегульовані взагалі, буде видання окремого комплексного Закону України «Про саморегульовані організації». Норми цього Закону відповідали б сучасним реаліям та рівню розвитку науково-технічного прогресу. Саме у такому законі необхідно передбачити можливість існування віртуальних саморегульованих організацій, у тому числі ВО Grid, як повноцінних суб'єктів господарської діяльності, які мають у той же час особливий статус, оскільки їх діяльність пов'язана із нормуванням, стандартизацією та контролем за діяльністю своїх членів.

11. Проте на сьогодні ВО Grid можуть претендувати лише на статус громадських об'єднань і то за умови внесення окремих змін до діючого Закону України «Про громадські об'єднання». Вважаємо дискримінаційними положення ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання», оскільки із двох передбачених у Законі організаційно-правових форм громадського об'єднання – громадської організації та громадської спілки – жодна не може бути заснована та/або її членом не може бути юридична особа публічного права. Організаційно-правова форма громадської спілки розрахована лише на діяльність юридичних осіб приватного права. В Україні більшість діючих науково-дослідних установ створені розпорядчими актами органів державної влади, а значить вони – це юридичні особи публічного права відповідно до абз. 3 ч. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України. Саме науково-дослідні інститути, ВНЗ, НАН України відіграють ключову роль у розвитку Grid-технологій в Україні та є засновниками і/або учасниками багатьох ВО національного та міжнародного рівня. Тому виникає цілком правомірне запитання: чому ж вони не мають права створювати громадські спілки? З метою

легалізації правового статусу ВО пропонуємо у ч. 4 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» виключити словосполучення «приватного права» і сформулювати визначення громадської спілки таким чином: «Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи та фізичні особи».

12. Вважаємо раціональними пропозиції щодо внесення змін до визначення поняття «громадська спілка», надавши повноваження юридичним особам публічного права бути засновниками та учасниками таких спілок, а також виключити п. 5 ч. 2 ст. 2 Закону України «Про громадські об'єднання», оскільки у цьому разі до віртуальних організацій без статусу юридичної особи можуть бути застосовані положення законодавства України про громадські об'єднання. На сучасному етапі становлення саморегульованих організацій це буде необхідний крок для формування та закріплення у спеціальному законі концепції розуміння сутності, функціонального призначення та принципів діяльності саморегульованих організацій.

13. Доведено, що чинне законодавство України не містить чіткого розмежування понять «інформаційне втілення технології» та «інформація про технологію». Запропоновано визначення вказаних категорій: інформаційне втілення технології – це система інформації про ті дії, які необхідно вчинити суб'єкту господарювання для втілення технології до цілісного майнового комплексу суб'єкта господарювання, інформацію про процеси і послідовність перетворення речовин і енергії для досягнення визначеного технологією кінцевого результату, обсяг якої дозволяє відтворити технологію у її матеріальному втіленні (у формі механізмів, обладнання, устаткування, дослідного зразку, відокремленої технологічної лінії). У той же час інформація про технологію – це категорія, яка є значно вужчою за обсягом технічних даних про конкретне технологічне рішення, покладене в основу такої технології, за описом принципів роботи тих об'єктів права інтелектуальної власності, які покладені в його основу, а повинні становити лише відомості щодо обґрунтування доцільності використання технології, про її особливості та переваги, наявність попиту на отримані результати і аналогічних товарних пропозицій, про еко-

номічну раціональність втілення (розрахунки потенційної здатності приносити прибутки, бізнес-плани, прогнози, аналітичні дослідження і т. ін.).

14. Обґрунтовано, що інформації про технологію доцільно надати статус публічної інформації, із застосуванням правових механізмів її поширення, визначеними спеціальним нормативно-правовим актом: Законом України «Про доступ до публічної інформації». Це дозволить забезпечити вільний доступ суб'єктів господарювання до відомостей про такі технології, що прискорить процес їх втілення до виробничого сектору національної економіки України та дозволить створити передумови для реалізації принципу пріоритетності національного використання вказаних об'єктів.

15. Доведено, що поняття інформації про технологію доцільно поєднати із державною реєстрацією таких об'єктів, проведенням досліджень на патентну чистоту та експертним дослідженням на предмет відповідності технології вимогам, встановленим чинним законодавством України. Саме після таких дій держава може забезпечити більш високу вірогідність настання того економічного ефекту, який здатна забезпечити технологія конкретному суб'єкту господарювання та дозволить «відфільтрувати» можливість використання псевдотехнологій та технологій, які не є новими на території нашої держави і на світовому рівні.

16. Обґрунтовано, що винахід є складовою частиною технології, визначає її головні та визначальні технічні характеристики і на доктринальному рівні ці об'єкти співвідносяться як частина та ціле. Винахід набуває ознак технології тоді, коли автор винаходу починає роботи із технічного доопрацювання, вдосконалення свого винаходу для його виділення до конкретного виробничого процесу визначеного суб'єкта господарювання, оскільки ці роботи не охоплені поняттям промислової придатності, через те, що при її визначенні не береться до уваги можливість втілення у конкретний виробничий процес, а лише абстрактна можливість застосування такого винаходу у промисловості. Технологія відрізняється від винаходу таким: 1) технологія – це поєднання декількох об'єктів права інтелектуальної власності як таких, що вже отримали правову охорону, так і таких, які наділені ознаками охороноздатності, проте не отримали таку охорону через певні обставини. У той же

час винахід – це завжди один об’єкт, якщо мова йде про поєднання декількох однорідних об’єктів, наділених ознаками винаходу, то реєстрація прав відбуватиметься на кожен з цих об’єктів окремо; 2) всі частини технології поєднані між собою єдиним функціональним призначенням: виробництво товарів/надання послуг і охоплюють собою весь виробничий алгоритм цієї діяльності від використання сировини до появи готової продукції, проте винахід може використовуватись лише як частина певного технічного процесу і не завжди опосередковує весь виробничий цикл; 3) результат використання технології наділений такими споживчими властивостями, рівень яких не був відомий раніше, чи існуючий рівень технологічного розвитку не надавав можливості їх отримання, або ж використання технології дозволяє істотно здешевити процес отримання такого результату, чи результат такого використання є новою технологією, однак винахід може і не надавати істотного економічного чи технічного результату. Для визначення корисності винаходу достатньо лише того, що він надає будь-яку користь, яка не завжди має переноситись на кінцевий результат виробничої діяльності – готову продукцію.

17. Запропоновано таке визначення експериментального конструювання технології – це матеріалізована форма інформаційного втілення технології, створена суб’єктами трансферу технологій у процесі її комерціалізації, є працездатною та придатною для проведення подальших технологічних робіт і випробувань, або доведення до промислового використання.

Фактичні результати:

Монографії:

Правове регулювання відносин у мережі Інтернет: колективна монографія / кол. авторів А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова, В. С. Мілаш та ін.; за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. – Х.: Право, 2016. – 286 с.

Опубліковано 10 наукових статей у фахових виданнях.

Підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення відповідальності за неповагу до суду)».

По перехідних темах:

Тема: «Правове та законодавче забезпечення економічної безпеки України» (РК УкрІНТЕІ № 0115U002626).

Затверджена постановою президії НАПрН України № 88/7 від 13 червня 2014 р.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент **Є. М. Білоусов**.

Термін виконання – 2015–2017 рр.

Мета теми – проведення комплексного міжгалузевого дослідження проблем сучасного регулювання правового та законодавчого забезпечення економічної безпеки України з урахуванням її місця як однієї з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки держави.

У рамках зазначеної проблематики досліджувалися такі аспекти теми:

1) аналіз дисфункції чинного законодавчого забезпечення безпекової проблематики та функціонування національної інноваційної системи;

2) аналіз безпекової проблематики в сферах існуючих загроз національній безпеці. Визначення кола та інтенсивності їх впливу, економічних можливостей подолання та нейтралізації, зокрема в сфері оборонно-промислового комплексу, вітальної безпеки, охорони довкілля;

3) дослідження проблематики економічної безпеки в традиційних експортоорієнтованих галузях національної економіки;

4) дослідження проблематики економічної безпеки в інноваційно-перспективних галузях та видах виробництв національної економіки;

5) розробка правових засобів та механізмів, концептуальних пропозицій щодо правової політики у відповідних секторах національної економіки.

Наукові результати:

1) досліджено актуальні проблеми вдосконалення законодавства у сфері економічної безпеки (Білоусов Є. М.), зокрема:

– визначено, що відтік капіталів у офшорні зони з України є суттєвою проблемою, оскільки в такий спосіб важко прослідкувати кінцевих бенефіціарів, а отже, важко відстежити легальність

походження грошей, а також оцінити їх призначення. Тривалий час реінвестування в економіку України коштів, які були виведені з неї, створювало передумову для збагачення окремих бізнес-структур із одночасним падінням купівельної спроможності населення та знецінення національної валюти. Тому для запобігання подібного явища вкрай важливим є міжнародне співробітництво, яке дає змогу активізувати зусилля вітчизняних державних інституцій шляхом залучення іноземних органів фінансового моніторингу, обміну досвідом тощо. Долучаючись у такий спосіб до глобальної системи захисту легального походження грошової маси, Україна вирішує проблему мінімізації фінансово-кредитних та економічних ризиків, і одночасно захищає власну фінансово-економічну систему від насичення грошима із сумнівним походженням;

– доведено, що світова економіка та система забезпечення економічної безпеки глобального господарства має власну архітектуру, центральне місце в якій займають певні держави та ТНК. Це означає, що їх вплив на глобальні економічні процеси є суттєвим, а відтак будь-які кризові явища є прогнозованими, керованими та, скоріше за все, спеціально викликаними для оздоровлення тих чи інших економічних систем. Будь-який ризик призводить до збагачення певних груп впливу або до жорсткого усунення конкурентів, а тому для економік, що розвиваються, у тому числі і для економіки України, є надзвичайно чуттєвими та складними для управління чи подолання. Але участь нашої держави у системі глобального фінансового моніторингу дає певні перспективи для своєчасного встановлення джерела можливих ризиків та оперативного реагування з її боку на процес їх протікання;

– встановлено, що засоби цивільно-правового регулювання стосуються головним чином приватно-майнових відносин, а засоби господарсько-правового регулювання – відносин з приводу перерозподілу економічних благ. Саме через характер об'єкта регулювання, говорячи про забезпечення економічної безпеки держави, доцільно і коректно вести мову в площині господарсько-правового регулювання, оскільки основною його метою є раціоналізація та підвищення ефективності економічної діяльності суб'єктів господарювання;

2) досліджено проблеми модернізації правового забезпечення оборонно-промислового комплексу України в контексті функцій

економічної безпеки правового регулювання захисту прав споживачів в Україні (Семеншин А. В.), зокрема:

– у процесі дослідження встановлено, що глобалізаційні процеси в світі обумовлюють створення нової парадигми відносин для українського ОПК, передусім за допомогою вдосконалення законодавчої бази. Особливої актуалізації це питання набуває у зв'язку із тенденціями до погіршення прогностичних показників щодо експорту українського ОВТ, постійною відсутністю достатнього фінансування державного оборонного замовлення, агресивною експансіоністською політикою основних світових гравців ринку ОВТ та конкурентів України;

– на сьогодні структура українського ОПК в цілому зберегла свій вигляд, який вона набула ще з радянських часів. Як зазначають фахівці, розвиваються тільки ті галузі промисловості та підприємства ОПК, продукція яких затребувана на експортних ринках, фактично ж державне бюджетне фінансування діяльності підприємств та проведення ними розробок протягом останніх років здійснюється на недостатньому рівні, таким чином інноваційний потенціал з кожним роком втрачається, а сучасні технологічні висоти стають дедалі більш недосяжними;

3) проаналізовано питання удосконалення організаційно-правових форм господарюючих суб'єктів як напрям убезпечення їх економічного стану (Борисов І. В.). За зазначеною темою досліджувалися і аналізувалися вимоги з боку держави до фінансових установ, дотримання яких сприяє усуненню загроз економічної безпеки споживачів фінансових послуг. У процесі дослідження встановлено:

– аналіз економіко-правових вимог до фінансових установ свідчить, що досліджувані суб'єкти забезпечують функціонування інфраструктури фінансової системи та фінансового ринку і належать в цілому до фінансових посередників. Серед них слід виокремити тих суб'єктів господарювання, які одночасно виконують ще й функції інвестора. Особливості правового статусу фінансових установ, виключний характер їх господарської правоздатності, визначаються такими основними вимогами, які мають бути дотримані на етапі їх утворення, а саме: вимоги до організаційно-правової форми, реєстраційні та ліцензійні вимоги;

– додаткові вимоги встановлюються чинним законодавством до самої діяльності фінансових установ під час надання ними фі-

нансових послуг (щодо обліку та звітності, проведення аудиту та проведення фінансового моніторингу, до управління ризиками, а також вимоги інформаційного характеру);

– невід’ємною складовою ефективного функціонування фінансового ринку України є створення спеціалізованих організацій, а саме Бюро кредитних історій, які збирають, зберігають та використовують інформацію, що складає кредитну історію юридичної або фізичної особи про виконання нею зобов’язань за кредитними правочинами;

– фінансові установи як учасники ринку фінансових послуг, створюються та функціонують в «модифікованих» («ускладнених») організаційно-правових формах;

– функціональні правові засоби, що ускладнюють структуру основних елементів базових організаційно-правових форм юридичних осіб, зумовлені необхідністю дотримання у процесі діяльності фінансових установ таких спеціальних (функціональних) вимог: до порядку та структури формування статутного капіталу; до правового статусу, матеріального забезпечення та репутації засновників/учасників суб’єкта господарювання; до системи управління із створенням спеціальних органів та порядку реалізації господарської компетенції; до умов відповідальності та її розподілу між засновниками та юридичною особою;

4) вивчено стан та проблеми правового регулювання науково-технічної та інноваційної політики держави в ядерному енергетичному секторі України (Битяк О. Ю.). У процесі дослідження було обґрунтовано:

– наявність відносин природної монополії як технічно і технологічно невід’ємної складової самого електроенергетичного комплексу, маються на увазі як мережі електропостачання, так і розподіл електричної енергії на регіональних та місцевих ринках, так і невід’ємна організаційна його складова – функціонування безальтернативної об’єднаної електроенергетичної системи, автоматично робить будь-які ринкові перетворення в електроенергетичній сфері за визначенням квазіринковими. Слід враховувати також і велику роль імперативу забезпечення національної енергетичної безпеки, що завжди був і буде присутнім як найважливіший публічний інтерес щодо електроенергетичної галузі. Цілком природно, що

засоби його забезпечення будуть обмежувати прояви підприємницьких свобод на цьому ринку, так би мовити «за визначенням»;

– аналіз проблем функціонування оптового ринку електричної енергії свідчить про їх потенційну можливість бути вирішеними без зміни існуючої моделі організації такого ринку;

– запропоновано на підставі законодавчого врегулювання заasad організації оптового ринку, і Договір між членами оптового ринку, і Правила оптового ринку повинні отримати повне викладення у відповідних підзаконних актах, щоб надати можливість нормотворчим органам забезпечувати подальший розвиток правового регулювання в напрямку його модернізації;

– розглянуто питання саморегулювання господарської діяльності як складової економічної безпеки держави. Також було проведено аналіз зарубіжного досвіду впровадження саморегулювання господарської діяльності (Курашова І. М.). При цьому було визначено, що саморегулювання господарської діяльності в будівництві має здійснюватися у двох основних формах;

5) вивчено питання сприяння забезпеченню економічної безпеки України за національним митним законодавством (Калініченко А. І.). Під час дослідження було зроблено такі висновки:

– складовою економічної безпеки держави є забезпечення інтересів вітчизняних виробників, для чого застосовуються інструменти торговельного захисту внутрішнього ринку від несприятливого впливу іноземної конкуренції. До таких інструментів належать спеціальні захисні, антидемпінгові і компенсаційні заходи, які використовуються в міжнародній торговельній практиці для ефективної нейтралізації шкоди промисловості від демпінгового, субсидованого імпорту або різкого зростання імпорту товарів з іноземних держав;

– для забезпечення економічної безпеки Україні треба навчитися повною мірою використовувати переваги членства в СОТ, оволодіти всіма інструментами торговельного захисту, які надає система багатосторонньої торгівлі СОТ, уміти захищатися від недружніх дій торговельних партнерів усіма способами, передбаченими СОТ. Необхідними є заходи, які включатимуть навчання представників державних і приватних організацій, пряму експертну підтримку та консультації, фахове оцінювання та технічну допо-

могу в розробці інформаційних інструментів, процедур, інституційних методів координації та навчання;

– метою активізації захисту внутрішнього ринку України від несприятливого впливу іноземної конкуренції має стати: реалізація принципів ГАТТ/СОТ; створення сприятливих умов для експорту; запобігання вживанню інструментів торговельного захисту до товарів, які вироблені в Україні; забезпечення конкуренції та зростання конкурентоспроможності; запобігання заподіяння шкоди національній промисловості;

б) досліджено питання правового регулювання національної мережі трансферу технологій в розрізі забезпечення технологічної безпеки держави (Новіков Є. А.). Під час дослідження було:

– проаналізовано основні аспекти функціонування Європейських мереж трансферу технологій та виявлено позитивний досвід у сфері трансферу технологій в США та Японії, що дозволить запозичити їх позитивний досвід при створенні вітчизняної мережі трансферу технологій та її функціонуванні в розрізі економічної безпеки;

– досліджено головні аспекти побудови мережі трансферу технологій, зокрема, структуру, права і обов'язки сторін, шляхи фінансування мережі трансферу технологій, головну мету та завдання;

– проведено періодизацію становлення та розвитку мереж трансферу технологій в Європі, визначено основні причини та тенденції розвитку кожного етапу;

в) досліджено питання фармацевтичної безпеки як складової економічної безпеки держави в умовах інноваційної моделі соціально-економічного розвитку (Вороніна І. С.). Під час дослідження було:

– зроблено висновок про необхідність подальших теоретичних розробок у даній сфері. Ця проблема актуалізується через відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «фармацевтична безпека держави», що породжує невизначеність у діях державного управлінського апарату і призводить до помилок у формуванні регіональних та загальнодержавних програм економічного розвитку та програм у галузі охорони здоров'я;

– доведено, що для формулювання понятійного апарату фармацевтичної безпеки держави та виявлення взаємозв'язків між

поняттями, вважаємо доцільним розглядати фармацевтичну безпеку держави у широкому та вузькому (прикладному) значенні. У вузькому значенні фармацевтична безпека держави охоплює безпеку фармацевтичної розробки, доклінічних та клінічних випробувань лікарського засобу, безпеку виробництва (включаючи безпеку субстанцій, що застосовуються для виробництва лікарських засобів), безпеку лікарського засобу під час обігу (транспортування, зберігання, утилізація, медичне застосування, фармаконагляд) тощо;

– зазначено, що фармацевтична безпека у широкому розумінні передбачає створення відповідної нормативно-правової бази, необхідної для ефективного функціонування системи фармацевтичної безпеки; удосконалення її організаційної структури; прогнозування змін, що відбуваються в них, та потенційних загроз фармацевтичній безпеці; розроблення науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо створення стратегії фармацевтичної безпеки держави; оцінки результативності дій щодо забезпечення фармацевтичної безпеки та визначення витрат на ці цілі; участь у двосторонньому і багатосторонньому співробітництві у галузі фармацевтичної безпеки;

– зроблено огляд законодавства країн ЄС, в результаті якого продемонстровано, що у країнах – членах ЄС існують на національному рівні розроблені типові форми договорів щодо проведення клінічного випробування, використання яких для початку дослідження рекомендовано на державному рівні, але не є жорстко регламентованим;

– охарактеризовано, що подальший розвиток досліджень у галузі фармацевтичної безпеки (як теоретичних, так і прикладних аспектів) буде сприяти ефективному функціонуванню фармацевтичної галузі не тільки як однієї із складових економіки країни, але і дозволить побудувати дієву систему нейтралізації загроз здоров'ю населення України;

8) вивчено питання державного регулювання наукової та науково-технічної сфер як елемент економічної безпеки України (Черняєва Д. О.). Під час дослідження було зроблено такі висновки:

– науково-технологічний потенціал, утвердження інноваційної моделі розвитку є пріоритетом національних інтересів України,

збереження та зміцнення яких є однією із основних цілей у державній політиці національної безпеки. У ході дослідження знайдена категоріальна невизначеність науково-технічної, інноваційно-інвестиційної сфер у економічній безпеці як на законодавчому, так і на науковому рівні. Потребують визначення взаємозв'язки науково-технологічної безпеки та економічної безпеки;

– у європейському дискурсі поняття «державне управління» охоплює три виміри, яким відповідають три англомовних терміни: *governance* – врядування, *management* – менеджмент та *administration* – адміністрування;

– ці виміри державного управління теоретично можна розглядати окремо один від одного. Проте ефективність системи державного управління, послідовність, гармонійність та узгодженість державної політики можливі лише за умови, коли всі три виміри послідовно, гармонійно й узгоджено взаємопов'язані – жоден не працює ефективно без двох інших;

9) розглянуті питання правового забезпечення розвитку альтернативної енергетики як фактору енергетичної безпеки держави (Кузьміна М. М.);

– доведено, що Україна має створити конкурентний енергоринок та підключитися до європейської енергосистеми ENTSO-E після 2020 р., що важко буде зробити за наявності монополістів на ринку. Законодавство у цій сфері, над яким зараз ведеться активна робота, має запроваджувати поетапну лібералізацію ринку, що зазвичай передбачає виконання певних кроків: реструктуризація (розділення діяльності генерації, передачі, розподілу та постачання, розукрупнення вертикально інтегрованих компаній); розмежування ринків різних джерел енергії та підтримання конкуренції на них (конкуренція в роздрібній торгівлі, доступ нових учасників); регулювання (створення незалежного регулятора та надання доступу до мережі сторонніх виробників, стимулююче регулювання передавальних та розподільчих мереж); приватизація та дозвіл власності нових суб'єктів;

– особливу увагу слід звернути на вирішення таких питань: гарантування незалежності та визначення повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; створення незалежних структур для передачі

та розподілу електроенергії (розмежування видів діяльності, розукрупнення вертикально інтегрованих компаній); визначення правового режиму діяльності невеликих виробників, що одночасно є і споживачами, які не зможуть повноцінно покрити витрати на приєднання до мережі і потребуватимуть спеціального державного стимулювання; запровадження інституту енергетичного омбудсмена;

– аналіз нормативно-правових актів у сфері відновлювальної енергетики показує, що законодавство в цій сфері сформовано нерівномірно, адже деякі питання не врегульовані зовсім, а деякі ключові нормативно-правові акти носять декларативний характер. Так, Концепції, стратегії, що виступають правовою формою реалізації енергетичної політики, мають чітко відображати реальну ситуацію розвитку відносин, передбачати конкретні досяжні цілі та засоби реалізації у чітко встановлені терміни, а вони сьогодні часто носять декларативний характер. Програми розвитку мають бути загальнодержавного (національного) та регіонального рівнів.

Фактичні результати:

В рамках наукової теми опубліковано ряд наукових праць, зокрема:

Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання: матеріали міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку Нац. акад. прав. наук України, Наук. б-ка Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2016. – 250 с.

Опубліковано **20 наукових статей** у фахових виданнях.

Підготовлено **Пояснювальну записку до проекту Стратегії економічної безпеки України та проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері національної безпеки».**

Тема: «Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу» (ПК УкрІНТЕІ № 6581040)

Затверджена постановою президії НАПрН України № 88/7 від 13 червня 2014 р.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент **С. В. Глібоко.**

Термін виконання – 2015–2017 рр.

Мета теми – проведення порівняльного аналізу класифікації ринків фінансових послуг в Україні та ЄС, здійснення систематизації фінансових послуг, на підставі цього виявлення недоліків правового регулювання та визначення шляхів і засоби його удосконалення, що дозволить адаптувати законодавство України в цих сферах до законодавства ЄС.

В межах поставленої мети завданнями є: дослідження правового регулювання ринків фінансових послуг як окремо, так і в порівняльному аспекті в Україні та ЄС, визначення окремих інститутів та категорій в праві та законодавстві, що регулює ринки фінансових послуг, розроблення напрямків відповідності правового регулювання ринків фінансових послуг інвестиційній моделі розвитку економіки України та трансформації такої моделі в законодавчі акти. Невід’ємним є також завдання виявлення проблем та визначення концептуальних напрямків щодо належного врахування публічних та приватних інтересів інвесторів України на законодавчому рівні. Актуальними серед інших є завдання удосконалення правового механізму захисту інтересів учасників ринків фінансових послуг, пруденційного нагляду за діяльністю страховиків та розроблення правового механізму адаптації вимог Солвенсі II ЄС до рівня платоспроможності страховиків.

Очікуваними результатами є надання концептуальних пропозицій щодо формування правового механізму регулювання оптимальної в сучасних умовах інвестиційної моделі економіки України та щодо удосконалення та наближення такого механізму до європейської моделі регулювання ринків фінансових послуг шляхом застосування методів, форм і засобів регулювання таких галузей юридичних наук, як господарського, цивільного, трудового, фінансового, аграрного, інших, з урахуванням інструментів окремих економічних наук.

Наукові результати:

1. Попри те, що реальні і фінансові інвестиції відносяться до різних секторів економіки, між ними існує тісний взаємозв’язок. Це пояснюється тим, що часто в сучасній економіці фінансові інвестиції просто передують реальним, забезпечуючи переливання капіталу. На інвестиційному етапі інноваційного процесу часто саме фінансові інститути виступають джерелами інвестицій, і чим ефек-

тивніше робота фінансових ринків і інститутів, тим простіше підприємству, що виступає носієм попиту на інвестиційний капітал, отримати доступ до фінансових ресурсів, що обертається на ринку. Звідси отримуємо, що розвиток фінансових ринків і наявність вільних фінансових ресурсів значною мірою стимулюють і активізують процес зростання реальних інвестицій. За якісною ознакою, реальні інвестиції можна розділити на екстенсивні і інтенсивні, залежно від характеру їх дії на систему економічних стосунків, що склалася, і організацію виробництва. Відповідно до цього екстенсивними можна рахувати інвестиції, в результаті яких досягається приріст випуску продукції і інших економічних благ без якісної зміни існуючої організації виробництва і економічної системи. До інтенсивних інвестицій відноситиметься такий додаток капіталу, який забезпечує підвищення ефективності функціонування діючого капіталу, за рахунок появи нових видів виробництв і продукції.

Таким чином, засоби підприємства, що направляються на інноваційний розвиток, відносяться до реальних інвестицій інтенсивного типу. У сучасних умовах головним чинником, що впливає на економічний зміст інвестицій, є науково-технічний прогрес. Якісне вдосконалення виробництва здійснюється у формі нововведень (інновацій), які складають основу інвестиційного процесу в умовах ринку. Таким чином, можна сказати, що запорука успіху інноваційної діяльності підприємства в достатньому об'ємі фінансування (інвестицій), а якісне зростання інвестицій забезпечується нововведеннями.

В умовах ринкової економіки головним напрямом розвитку підприємства і збереження його конкурентоспроможності є безперервна розробка і впровадження високоякісної продукції. Проте прискорене впровадження нововведень неможливе на базі застарілої техніки. Тому стан основного капіталу визначає можливість зростання нової високоякісної продукції, а в перспективі і становище підприємства на ринку.

На інвестиційну політику України і її нормативно-правове забезпечення значний вплив здійснюють інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом у світі. Це є схожою ознакою в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах. Проте є і деякі відмінності, які Україні варто було б урахувати на

шляху формування ефективної інвестиційної моделі держави. Наприклад, у США Україна могла б запозичити строгу систему контролю за інвестиційною діяльністю; у Японії – розбірливість у потенційних інвесторах; у Франції – політику зниження ризику вкладених до інвестиційних фондів грошових коштів; у Великобританії – ефективну пільгову політику; у Німеччини – систему «попереднього повідомлення влади» і т. д. Усе це дозволило б нашій державі найуспішніше влитися в систему світового господарства і зайняти своє місце серед експортно-імпортного обороту у світі. А єдиний політико-економічний курс у сфері розвитку іноземної інвестиційної діяльності, вживаний в усіх вищезазначених розвинутих зарубіжних країнах, і зовсім повинен стати деяким «шаблоном» для України з метою формування ефективної системи інвестиційного законодавства.

Проблемою інвестиційного процесу в українській економіці є його орієнтація на дешеві і короткострокові методи оновлення виробничого апарату. Існує тенденція до підвищення витрат на капітальний ремонт, тобто попит пред'являється на компоненти технічного устаткування, які можна замінити без довгострокових інвестицій в основний капітал, за рахунок оборотного капіталу, придбання основних засобів, які були в користуванні. Цей процес робить негативний вплив на відтворення основних фондів, оскільки капітальний ремонт, чи заміна на інше застаріле обладнання відновлює лише колишню продуктивність засобів праці. Така практика в довготривалому аспекті призводить до економічної і технологічної стагнації, а також до «недоотримання» прибутку, потенційно можливого при своєчасній заміні основних фондів. Нині особливо гостро стоїть проблема оновлення активної частини основних фондів, якісної зміни технологічного рівня виробництва і підвищення його ефективності. У рамках цього завдання необхідна розробка довгострокової стратегії інвестування до основних фондів з метою отримання максимального прибутку. Саме такий критерій повинен стати стрижнем політики правового регулювання залучення національних та іноземних інвестицій (Бойчук Р. П.).

2. Окремі принципи й повноваження в регулюванні банківської діяльності регламентуються нормативними актами невідповідного рівня, наслідком чого стає некерованість певної сфери економіки,

точніше, об'єкта дослідження – ринку банківських послуг з боку НБУ та інших державних органів.

Програмні документи розвитку банківської системи в ситуації становлення економіки України повинні прийматися на рівні законів з чіткою регламентацією повноважень державних органів, відповідальних за реалізацію норм законів.

Керованість банківської системи має досягатися за рахунок максимального впорядкування в законах засобів (інструментів) регулювання банківської діяльності з наданням функцій видання нормативних актів НБУ та іншим державним органам у випадках, які не змінюють конституційних засад правової регламентації фінансового, грошового, кредитного й інвестиційного ринків.

Державне регулювання банківської діяльності як об'єкта господарського регулювання здійснюється всіма засобами господарського права, чим досягається оптимальний варіант упорядкування правовідносин з метою досягнення спільних цілей і що пов'язано з потребою поєднання відносно банківської діяльності регулювання майново-господарських та організаційно-господарських зобов'язань, економічної політики держави та засобів державного регулювання господарської діяльності.

Оскільки метою банківського нагляду НБУ є стабільність банківської системи й захист інтересів вкладників і кредиторів банку щодо безпеки зберігання їх коштів на банківських рахунках, то головним вбачається чітке регулювання методів і засобів банківського нагляду, в тому числі із втручанням в діяльність підконтрольних осіб, а нагляд необхідно розглядати в єдиній системі з банківським регулюванням. Крім того, постає питання про спрямованість усього державного регулювання банківської діяльності. У цьому аспекті суттєвим є врахування в засобах останнього принципів та інших засад регулювання певних правовідносин. З нашого погляду, дійовим є аналіз закріплення й застосування всіх засобів з погляду збереження одночасно функціональної спрямованості всього правозастосування. Тому, по-перше, необхідно відокремлювати принцип, який регламентує врахування та захист інтересів фізичних та юридичних осіб, що користуються послугами банків; по-друге, названий принцип повинен коригувати реалізацію як загальних, так і спеціальних принципів регулювання банківської діяльності; по-третє, необ-

хідно законодавчо відокремлювати державне регулювання макроекономічних процесів (закріплення основ правового регулювання в загальнолюдських, міжгалузевих принципах) від ринкового регулювання (в міжгалузевих, більш в галузевих принципах).

3. Розроблено теоретичне визначення таких понять, як:

– державне регулювання ринку фінансових послуг – це система форм, методів державного впливу на учасників ринку фінансових послуг, заснована на принципах (засадах) господарського правопорядку, основною метою застосування яких є задоволення соціально-економічних потреб споживачів фінансових послуг та реалізація господарської діяльності учасників ринку, яка реалізується за допомогою сукупності засобів регулювання, заснованих на діючому законодавстві, та виконання функцій державних регуляторів;

– контроль як форма державного регулювання на ринку фінансових послуг – це діяльність суб'єктів організаційно-господарських повноважень НБУ, НКЦПФР, Нацкомфінпослуг, Антимонопольного комітету України, їх територіальних органів та інших, що реалізують свої повноваження з метою забезпечення належного функціонування й виконання зобов'язань кожного із суб'єктів ринку фінансових послуг у чітко визначених межах і відповідно до норм чинного законодавства у формі ревізій, перевірок, аудиту й фінансового моніторингу за допомогою таких засобів, як реєстрація, ліцензування й нагляд;

– пруденційний нагляд – це захід впливу на діяльність суб'єктів ринку фінансових послуг, що реалізується органами, які здійснюють державне регулювання, та має на меті забезпечення стабільного та належного функціонування ринку фінансових послуг в цілому, а також захист прав споживачів фінансових послуг шляхом встановлення звітності, моніторингу та реагування відповідних органів влади на порушення норм законодавства та надання звітності (Шовкопляс Г. М.).

4. Одержали подальший розвиток:

– положення щодо встановлення пріоритетних інструментів державного регулювання страхової діяльності в сучасних умовах відповідно до вимог ЄС на основі оцінки ризиків та платоспроможності;

– положення щодо адаптації національного законодавства до стандартів Solvency II для удосконалення системи управління стра-

ховою компанією та підвищення рівня довіри населення до ринку страхових послуг;

– положення щодо встановлення найбільш безумовної переваги від запровадження нового режиму платоспроможності на основі оцінки ризиків для великих страхових компаній за рахунок економії на масштабах та достатньої диверсифікації страхових портфелів;

– підходи до запровадження європейських вимог до системи регулювання страхового ринку (Внукова Н. М.).

5. Розглянуто зміст публічних інтересів у сфері оподаткування, що являють собою такі суспільні інтереси, без задоволення яких неможливо, з одного боку, реалізувати приватні інтереси, з другого боку – забезпечити цілісність, сталість і нормальний розвиток держави і суспільства в цілому. Таким чином, публічний інтерес у сфері оподаткування є визнаний державою і забезпечений правом інтерес, задоволення якого служить умовою і гарантією існування і розвитку держави і суспільства. Особливістю є те, що правове упорядкування відносин оподаткування у сфері інвестування спрямовується в ідеальному вигляді на досягнення безконфліктної ситуації, де раціонально співвідносяться приватні і публічні інтереси. Розмежування приватного та публічного за такого підходу виходить із примату відповідного типу інтересу (в публічно-правовому регулюванні інтерес держави виражений безпосередньо, а приватних осіб – опосередковано). Проаналізовано практику Конституційного Суду України і Європейського суду з прав людини стосовно забезпечення і дотримання балансу приватних і публічних інтересів у сфері оподаткування.

Проаналізовано різні підходи до оподаткування інвестиційної діяльності. Констатовано, що з метою покращення інвестиційної діяльності і відповідно належного її оподаткування необхідно змінити правові підходи щодо зменшення податкового тиску на платників (зменшити ставки податку на прибуток і податку на доходи фізичних осіб), послабити державне регулювання економічних відносин, забезпечити стабільність податкового законодавства.

Проаналізовано іноземний досвід правового регулювання податкових пільг і преференцій, що запроваджуються для підтримки інвестиційного розвитку. Наголошено на необхідності стимулюван-

ня інвестиційної діяльності шляхом введення особливостей правового регулювання інвестиційної діяльності за допомогою різних механізмів: прискорена амортизація; формування неоподатковуваних резервів, інвестиційний податковий кредит; інвестиційна податкова знижка та податкові канікули (Дмитрик О. О.).

6. Функціонально-цільова підсистема сприяння сталому розвитку – це формалізована частина норм господарського права, що опосередковує цільовий комплекс засобів, здатних забезпечити функціонування ланцюга типізованих правил поведінки у відносинах, пов'язаних з господарським використанням природних ресурсів відповідно до об'єктивних потреб економіки природокористування і закономірностей суспільного розвитку. Методологічне значення сутності функціонально-цільової підсистеми в утворенні запропонованої комбінації норм: інституту господарського використання природних ресурсів, субінституту концесій природокористування та цільового комплексу інших господарських норм, якими, у сукупності, досягається переведення термінологічної цінності інструментів переваг, стримувань та обмежень суб'єктів господарських прав на відносини з формування майнової основи господарювання з використанням природних ресурсів.

Для подолання індиферентності правової регламентації господарювання (ознака невисокого рівня розвитку економічних відносин та правової культури) пропонується: впорядкування засобів стимулювання (преференцій, дотацій, компенсацій тощо); втілення у юридичну форму способів попередження господарських правопорушень при реалізації інвестицій у галузь природокористування; систематизація первинних засобів (дозволів, заборон, вимог) за критерієм їх сприяння сталому розвитку.

Аргументовано актуальність та доцільність запровадження наукової доктрини імплементації функціонально-цільової підсистеми сприяння сталому розвитку в систему господарського законодавства, доказові положення якої дозволяють відновити в ГК України втрачений пакетний зв'язок законів щодо угод про розподіл продукції та державно-приватне партнерство, що сприятиме адаптації національної інноваційної системи до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності.

Фактичні результати:

В рамках наукової теми опубліковано ряд наукових праць, зокрема:

Монографії, підручники, навчальні посібники:

Актуальні питання правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні: монографія / С. В. Глібко, Г. М. Шовкопляс, І. О. Ониськів. – Х. : Право, 2016. – 186 с.

Опубліковано 12 наукових статей у фахових виданнях.

Підготовлено **проект Закону України** «Про ринок природного газу» (щодо здійснення інвестицій на ринку природного газу), **проект Закону України** «Про внесення змін до Закону України “Про аграрні розписки”» та пояснювальну записку до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про аграрні розписки”».

Науково-дослідний інститут інформатики і права

По завершених темах:

Тема: «Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері в умовах формування інформаційного суспільства».

Тема зареєстрована в УкрІНТЕІ за номером 0112U002074 18 січня 2012 р., вих. № 13.

Підстави для виконання: рішення вченої ради НДЦПІ про затвердження теми НДР – (протокол № 10 від 28 вересня 2011 р.) та Зведений план, затверджений постановою президії Національної академії правових наук України від 11 червня 2013 р. № 85/10, Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2011–2015 роки і Стратегія розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджені Загальними зборами НАПрН України.

Строки виконання: січень 2012 р. – грудень 2016 р.

Керівник теми: Беляков К. І. – доктор юридичних наук, професор.

Метою роботи є розробка теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій щодо юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері суспільної діяльності на

основі аналітико-синтетичного осмислення здобутків учених і практиків різних галузей права, правотворчої та правозастосовної практики в Україні, а також міжнародного досвіду.

Завдання роботи полягає у визначенні шляхів удосконалення нормативно-правових актів України та механізмів їх реалізації у процесі юридичної відповідальності в інформаційній сфері та відповідних правовідносин, що виникають під час здійснення інформаційної діяльності.

Робота спрямована на виконання організаційно-правових заходів, що визначені п. 2 Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства» Розділу III «Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні», Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2011–2015 роки, а також Стратегією розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджених Загальними зборами НАПрН України.

У ході виконання НДР у 2016 р. відповідно до тематичного плану здійснювалися дослідження теоретико-методологічних та організаційних засад наукового забезпечення протидії правопорушенням в інформаційній сфері; проаналізовано правові норми щодо юридичної відповідальності за правопорушення в процесі інформаційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Отримано такі основні результати:

1. У сфері дослідження питань щодо вироблення концептуальних підходів до удосконалення законодавства України з питань захисту інформації:

– аргументовано доцільність до числа ознак об’єктивної сторони деяких складів КУпАП та КК України включити використання комп’ютерної техніки. Таким чином, включення використання комп’ютерної техніки в число ознак об’єктивної сторони відповідає б і вимогам практики (такі зміни полегшили б кваліфікацію діянь) та підвищеної суспільної небезпеки подібних правопорушень. Як приклад, можна навести склад шахрайства, здійсненого з використанням комп’ютера (у японському законодавстві існує окремий склад комп’ютерного шахрайства), розкрадання, здійсненого шля-

хом використання комп'ютерної техніки; незаконне отримання інформації, що складає комерційну або банківську таємницю шляхом перехоплення в засобах зв'язку, незаконного проникнення в комп'ютерну систему або мережу; порушення правил поводження з інформацією (документами, комп'ютерною інформацією), що містить державну таємницю;

– доведено необхідність внесення змін до статей КУпАП та КК України, що встановлюють юридичну відповідальність за ухилення від сплати податків і зборів. Зокрема, слід виділити таку ознаку об'єктивної сторони правопорушень, як ухилення від сплати податків у сфері електронної торгівлі. Підвищена суспільна небезпека даного правопорушення визначається його високою латентністю і зростаючими обігами електронної комерції, оскільки обіг електронної торгівлі в Україні постійно зростає. Офіційна статистика відсутня, проте, на думку експертів, електронні продажі будуть надзвичайно швидко зростати і стануть сегментом ринку, що динамічно розвивається. Правопорушення, пов'язані з ухиленням від сплати податків, з одного боку, не відносяться до комп'ютерних правопорушень у вузькому сенсі, а з другого – вони безпосередньо пов'язані з такою сферою, як кіберпростір, комп'ютерні мережі і здійснюються з використанням комп'ютера;

– обґрунтовано доцільність доповнити розділ XVI КК України статтями, що передбачають відповідальність за кібератаки на сайти в Інтернеті, за виробництво, продаж, придбання для використання комп'ютерних паролів, кодів доступу або інших даних, за допомогою яких може дістати доступ до комп'ютерної системи з метою використання їх для вчинення протиправних дій. Слід криміналізувати й дії з виготовлення й збуту спеціальних засобів для неправомірного доступу до комп'ютерної системи або мережі;

– проаналізовано необхідність передбачити такі заходи з профілактики комп'ютерних правопорушень, як повідомлення приватних компаній про загрозу електронних атак і рекомендації щодо установки відповідного програмного забезпечення із захисту від комп'ютерних правопорушень;

– уточнено доцільність встановити систему податкових пільг для тих підприємств, які вкладають кошти у розробку систем захисту інформації. Очевидно, що в результаті втрат приватних ком-

паній від комп'ютерних правопорушень, шкоди зазнає й держава у цілому. Це виражається в недоотриманих податках, паралізації банківської діяльності тощо.

2. У сфері дослідження питань щодо протидії кіберправопорушенням:

– визначено, що юридична відповідальність за кіберправопорушення – це застосування до винної особи, яка вчинила правопорушення, заходів, передбачених санкцією порушеної норми інформаційного права у відповідному регламентованому порядку функціонування кіберпростору. Це також особливі правовідносини між правопорушником і компетентним органом влади, змістом яких є обов'язок винного правопорушника зазнати певні несприятливі наслідки особистого, майнового або організаційного характеру, забезпечені державним примусом і що виражають негативне відношення суспільства до такої поведінки;

– аргументовано, що відповідальність за правопорушення у кіберпросторі (кіберправопорушення) – це складне, багатопланове явище. Вона (відповідальність) включає: 1) оцінку суб'єктом своєї поведінки та його соціально значущих наслідків; 2) усвідомлення власних зобов'язань, відповідних дій, що містяться у нормах інформаційного права; 3) накладення відповідних стягнень від імені держави, громадської організації, колективу за поведінку, що відхиляється від встановлених норм; 4) компенсацію збитку (шкоди), заподіяного неправомірною поведінкою;

– визначено, що законодавчого реагування вимагає також проблема, що також виникла на даний час практично у кожного користувача електронної пошти, – це проблема незапрошуваних поштових розсилок – спаму. Відсутність норм, регулюючих незапрошувані розсилки, приводить до повної безкарності осіб, які займаються цією діяльністю, а також до того, що велика частина поштового трафіку забита подібною кореспонденцією. Необхідне ухвалення норм, що забороняють спам і що встановлюють за його розповсюдження (розсилку) адміністративну відповідальність.

Результати НДР враховані кафедрою інформаційного права та права інтелектуальної власності ФСП НТУУ «КПІ» під час розробки та впровадження у 2016/2017 навчальному році відповідних програм навчальних курсів «Інформаційне суспільство і право»,

«Основи інформаційного права, «Інформаційне право», «Проблеми інформаційного права», «Основи інформаційної безпеки», «Правові аспекти інформаційної безпеки», «Правові аспекти функціонування систем електронного управління (e-governance)» (копія акта впровадження додається). Також результати роботи були враховані в навчально-організаційному процесі та використано під час проведення науково-практичних семінарів у Центрі підготовки та підвищення кваліфікації працівників юстиції Міністерства юстиції України (довідка № 659).

Публікації по НДР за 2016 р., відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

Монографії:

1. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері: теорія і практика: монографія / кол. авторів; за заг. ред. К. І. Белякова. – К.: НДПП НАПрН України, 2016. – 450. – CD.

Збірники наукових праць:

1. Теорія і практика юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері: матеріали науково-практичної конференції / 8 червня 2016 р., м. Київ / упорядн.: В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. – К.: НДПП НАПрН України, Апарат РНБО України, КНДІСЕ Мін'юсту України, НТУУ «КПІ», 2016. – 200 с.

Статті:

Опубліковано 8 наукових статей.

Законопроект: «Про електронні комунікації» (вих. № 103 від 25.10 2016 р.).

Підготовлено наукові та аналітичні доповіді «Концептуальні підходи до визначення юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері» та «Адміністративно-правовий захист інформації: проблеми та перспективи» (Белевцева В. В., Настюк В. Я., Коваленко Л. П.), які рекомендовано до друку у формі наукового видання.

Тема: «Державно-правові проблеми інформаційної безпеки людини і суспільства в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір».

Тема зареєстрована в УкрІНТЕІ за номером 0112U002073 18 січня 2012 р., вих. № 13.

Підстави для виконання: рішення вченої ради НДПП про затвердження теми НДР (протокол №4 від 11 квітня 2013 р.) та Звердений план, затверджений постановою президії Національної академії правових наук України від 11 червня 2013 р. №85/10, а також Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2011–2015 роки і Стратегія розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджені Загальними зборами НАПрН України.

Строки виконання: січень 2012 р. – грудень 2016 р.

Керівник теми: **Фурашев В. М.** – кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент.

Робота спрямована на розробку теоретичних пропозицій та практичних рекомендацій щодо науково-методологічного забезпечення розв'язання визначеної частки державно-правових проблем інформаційної безпеки людини і суспільства, які виникають під час інтеграції України у світовий інформаційний простір на основі конкретизації визначення поняття «інформаційна безпека» як для конкретної людини, так і для суспільства в цілому, визначенні реальних та потенційних загроз інформаційної безпеки, які існують та можуть виникнути у світовому інформаційному просторі.

Головною метою роботи є визначення основних державно-правових проблем інформаційної безпеки людини і суспільства, які виникають або можуть виникнути під час входження України у світовий інформаційний простір. Очікувані кінцеві результати роботи передбачають створення науково-методологічного апарату забезпечення інформаційної безпеки людини і суспільства в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір на організаційно-правовому рівні на базі:

– систематизації норм міжнародного інформаційного права, актів Європейського Союзу і законодавства України щодо прав і свобод людини та суспільства в інформаційній сфері;

– дослідження міжнародно-правових і державно-правових проблем запобігання, виявлення і припинення (нейтралізації) глобальних викликів і загроз правам і свободам людини та суспільству в інформаційній сфері;

– уточнення ролі держави і права, а також завдань, функцій і повноважень суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки, зо-

крема, в надзвичайних та кризових ситуаціях, що створюють загрози національній безпеці;

– визначення пріоритетних напрямів державної політики та розвитку законодавства у сфері інформаційної безпеки в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір.

У ході виконання НДР у 2016 р.:

1. Значна увага була зосереджена на проблематиці аналізу та оцінки нових реальних і потенційних загроз у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, а також проведено аналіз правового забезпечення інформаційної безпеки, зокрема:

1) Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015, серед актуальних воєнних загроз відмічає залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури, а серед воєнно-політичних викликів, які можуть перерости в загрозу застосування воєнної сили проти України – цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив з використанням сучасних інформаційних технологій, спрямований на формування негативного міжнародного іміджу України, а також на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, загострення міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні або її окремих регіонах і місцях компактного проживання національних меншин.

Тому основними цілями у сфері воєнної політики України Воєнна доктрина України визначає удосконалення державної інформаційної політики у воєнній сфері, а також попередження та ефективну протидію інформаційно-психологічним впливам іноземних держав, спрямованим на підрив обороноздатності, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, провокування міжетнічних та міжконфесійних конфліктів в Україні;

2) Стратегія національної безпеки України, яка була затверджена Указом Президента України 26.05.2015 р. № 287/2015, визначає такі актуальні загрози кібербезпеці і безпеці інформаційних ресурсів:

- уразливість об'єктів критичної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів до кібератак;

- фізична і моральна застарілість системи охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом.

Даною Стратегією передбачається концентрація зусиль на забезпеченні:

- державної безпеки у сферах боротьби з тероризмом, економічної, інформаційної, кібернетичної безпеки;

- розвитку спроможності технічної розвідки, електронного перехоплення і моніторингу телекомунікацій, а також кіберрозвідки, створення сучасної системи аерокосмічної розвідки на основі нових технологічних рішень;

- удосконаленні інформаційно-аналітичної діяльності і обробки відкритих джерел інформації;

- забезпеченні наступальності заходів політики інформаційної безпеки на основі асиметричних дій проти всіх форм і проявів інформаційної агресії;

- створенні інтегрованої системи оцінки інформаційних загроз та оперативного реагування на них;

- протидії інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільною свідомістю і поширенню спотвореної інформації, захист національних цінностей та зміцнення єдності українського суспільства;

- розробки і реалізації скоординованої інформаційної політики органів державної влади;

- виявлення суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або використовуються Росією для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності;

- створення і розвиток інститутів, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, з урахуванням практики держав – членів НАТО;

- удосконалення професійної підготовки у сфері інформаційної безпеки, упровадження загальнонаціональних освітніх програм з медіакультури із залученням громадянського суспільства та бізнесу;

- розвитку інформаційної інфраструктури держави;

- створення системи забезпечення кібербезпеки, розвиток мережі реагування на комп'ютерні надзвичайні події (CERT);
- моніторингу кіберпростору з метою своєчасного виявлення, запобігання кіберзагрозам і їх нейтралізації;
- розвитку спроможностей правоохоронних органів щодо розслідування кіберзлочинів;
- забезпечення захищеності об'єктів критичної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів від кібератак, відмова від програмного забезпечення, зокрема антивірусного, розробленого у Російській Федерації;
- реформування системи охорони державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, захист державних інформаційних ресурсів, систем електронного врядування, технічного і криптографічного захисту інформації з урахуванням практики держав – членів НАТО та ЄС;
- створення системи підготовки кадрів у сфері кібербезпеки для потреб органів сектору безпеки і оборони;
- розвитку міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки, інтенсифікація співпраці України та НАТО, зокрема в межах Трастового фонду НАТО для посилення спроможностей України у сфері кібербезпеки;

3) Стратегія кібербезпеки України, яка була затверджена Указом Президента України від 15.03.2016 р. №96/2016, відмічає, що кіберпростір поступово перетворюється на окрему, поряд із традиційними «Земля», «Повітря», «Море» та «Космос», сферу ведення бойових дій, у якій все більш активно діють відповідні підрозділи збройних сил провідних держав світу. З урахуванням широкого застосування сучасних інформаційних технологій у секторі безпеки і оборони, створення єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил України оборона нашої держави стає більш уразливою до кіберзагроз.

Також Стратегія кібербезпеки України визначає такі реальні та потенційні загрози:

- економічна, науково-технічна, інформаційна сфера, сфера державного управління, оборонно-промисловий і транспортний комплекси, інфраструктура електронних комунікацій, сектор безпеки і оборони України стають все більш уразливими для розві-

дувально-підривної діяльності іноземних спецслужб у кіберпросторі. Цьому сприяє широка, подекуди домінуюча, присутність в інформаційній інфраструктурі України організацій, груп, осіб, які прямо чи опосередковано пов'язані з Російською Федерацією;

– сучасні інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися для здійснення терористичних актів, зокрема шляхом порушення штатних режимів роботи автоматизованих систем керування технологічними процесами на об'єктах критичної інфраструктури. Більшого поширення набуває політично вмотивована діяльність у кіберпросторі у вигляді атак на урядові та приватні веб-сайти в мережі Інтернет;

– дедалі частіше об'єктами кібератак та кіберзлочинів стають інформаційні ресурси фінансових установ, підприємств транспорту та енергозабезпечення, державних органів, які гарантують безпеку, оборону, захист від надзвичайних ситуацій. Новітні технології застосовуються не лише для скоєння традиційних видів злочинів, але і для скоєння принципово нових видів злочинів, притаманних суспільству з високим рівнем інформатизації.

Загрози кібербезпеці актуалізуються через дію таких чинників, зокрема, як:

– невідповідність інфраструктури електронних комунікацій держави, рівня її розвитку та захищеності сучасним вимогам;

– недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури, державних електронних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, від кіберзагроз;

– безсистемність заходів кіберзахисту критичної інфраструктури;

– недостатній розвиток організаційно-технічної інфраструктури забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту критичної інфраструктури та державних електронних інформаційних ресурсів;

– недостатня ефективність суб'єктів сектору безпеки і оборони України у протидії кіберзагрозам воєнного, кримінального, терористичного та іншого характеру;

– недостатній рівень координації, взаємодії та інформаційного обміну між суб'єктами забезпечення кібербезпеки.

2. З метою усвідомлення механізмів виникнення та спрямованості новітніх реальних і потенційних викликів і загроз інфор-

маційній безпеці вивчалися їх сучасні джерела та здійснювалася відповідна правова оцінка, зокрема:

1) в результаті проведених досліджень підтверджено, що в сучасних умовах основним джерелом загроз національній безпеці України, країн – членів ЄС та СНД та навіть міжнародній безпеці є провадження зовнішньої політики Російської Федерації, яка відкрито формує і реалізовує нові реальні та потенційні загрози, зокрема, у сфері інформаційної безпеки.

Твердження щодо «відкритості» продукування нових викликів і загроз системам національної, регіональної та міжнародної безпеки базується на оцінці положень Стратегії національної безпеки Російської Федерації, яка була затверджена Указом Президента Російської Федерації від 31.12.2015 р. №683;

2) аналіз положень Стратегії національної безпеки РФ свідчить про необхідність приділення самої серйозної уваги низці її положень, у т. ч. оцінці подій в Україні та світі. Для більш повного і начотного висвітлення вказаної проблеми пропонується звернути увагу на окремі положення вказаного документа **мовою оригіналу**, зокрема щодо оцінок сучасного міжнародного стану:

«... – позиция Запада, направленная на противодействие интеграционным процессам и создание очагов напряженности в Евразийском регионе, оказывает негативное влияние на реализацию российских национальных интересов. Поддержка США и Европейским союзом антиконституционного государственного переворота на Украине привела к глубокому расколу в украинском обществе и возникновению вооруженного конфликта. Укрепление крайне правой националистической идеологии, целенаправленное формирование у украинского населения образа врага в лице России, неприкрытая ставка на силовое решение внутрисударственных противоречий, глубокий социально-экономический кризис превращают Украину в долгосрочный очаг нестабильности в Европе и непосредственно у границ России» (п. 17 розділу II «Росія в сучасному світі»);

*«– все большее влияние на характер международной обстановки оказывает усиливающееся **противоборство в глобальном информационном пространстве**, обусловленное стремлением некоторых стран использовать информационные*

и коммуникационные технологии для достижения своих геополитических целей, в том числе путем манипулирования общественным сознанием и фальсификации истории» (п. 21 розділу II «Росія в сучасному світі»);

«— **появляются новые формы противоправной деятельности, в частности с использованием информационных, коммуникационных и высоких технологий. Обостряются угрозы, связанные с неконтролируемой и незаконной миграцией, торговлей людьми, наркоторговлей и другими проявлениями транснациональной организованной преступности»** (п. 22 розділу II «Росія в сучасному світі»);

«— **в целях защиты национальных интересов Россия проводит открытую, рациональную и прагматичную внешнюю политику, исключаящую затратную конфронтацию (в том числе новую гонку вооружений)»** (п. 27 розділу II «Росія в сучасному світі»);

«— **Российская Федерация выстраивает международные отношения на принципах международного права [...], обеспечения надежной и равной безопасности государств, взаимного уважения народов, сохранения многообразия их культур, традиций и интересов. Россия заинтересована в развитии взаимовыгодного и равноправного торгово-экономического сотрудничества с иностранными государствами, является ответственным участником многосторонней торговой системы. Цель Российской Федерации заключается в приобретении как можно большего числа равноправных партнеров в различных частях мира»** (п. 28 розділу II «Росія в сучасному світі»);

«— **в области международной безопасности Россия сохраняет приверженность использованию прежде всего политических и правовых инструментов, механизмов дипломатии и миротворчества. Применение военной силы для защиты национальных интересов возможно только в том случае, если все принятые меры ненасильственного характера оказались неэффективными»** (п. 29 розділу II «Росія в сучасному світі»);

«— **в целях обеспечения стратегического сдерживания и предотвращения военных конфликтов разрабатываются и реализуются взаимосвязанные политические, военные, военно-технические, дипломатические, экономические, информационные и иные меры, направленные на предотвращение применения военной силы**

в отношении России, защиту ее суверенитета и территориальной целостности...» (п. 36 розділу III «Национальные интересы и стратегические национальные приоритеты»);

3) стосовно подальших заходів РФ у сфері безпеки і оборони, насамперед, інформаційної безпеки звертають на себе увагу такі заходи, зазначені в Стратегії:

а) пунктом 47 підрозділу «Державна і громадська безпека» розділу III «Національні інтереси і стратегічні національні пріоритети» передбачено:

«В целях обеспечения государственной и общественной безопасности:

– *создаются механизмы предупреждения и нейтрализации социальных и межнациональных конфликтов, а также **противодействия участию российских граждан в деятельности преступных и террористических группировок за рубежом;***

– *совершенствуется система выявления и анализа **угроз в информационной сфере, противодействия им;***

– *принимаются меры по повышению защищенности граждан и общества от **деструктивного информационного воздействия со стороны экстремистских и террористических организаций, иностранных специальных служб и пропагандистских структур»;***

б) в п. 69 підрозділу «Наука, технології та освіта» розділу III «Національні інтереси і стратегічні національні пріоритети» зазначено:

*«— одним из главных направлений обеспечения национальной безопасности в области науки, технологий и образования является **повышение уровня технологической безопасности, в том числе в информационной сфере»;***

в) у п. 81 підрозділу «Культура» розділу III «Національні інтереси і стратегічні національні пріоритети» вказано:

*«— особое значение для укрепления национальной безопасности в области культуры имеет **проведение государственной политики по реализации функции русского языка как ..., основы развития интеграционных процессов на постсоветском пространстве и средства удовлетворения языковых и культурных потребностей соотечественников за рубежом»;***

г) в п. 113 розділу V «Організаційні, нормативно-правові та інформаційні основи реалізації Стратегії» акцентується увага на питаннях інформаційної безпеки, зокрема:

«– при реализации настоящей Стратегии особое внимание уделяется обеспечению информационной безопасности с учетом стратегических национальных приоритетов»;

4) необхідно також зауважити, що вказані напрями та спрямованість нових викликів та загроз, які, як свідчить аналіз, вже втілюються у життя. Вказані виклики і загрози не з'явилися раптово. Їх виникненню передували положення Воєнної доктрини Російської Федерації, яка була схвалена 19.12.2014 р. Радою безпеки РФ, а 29 грудня 2014 р. затверджена Указом Президента Російської Федерації. Вважаємо за доцільне звернути увагу на вказаний правовий акт з погляду забезпечення інформаційної безпеки та *мови оригіналу*:

«... – наметилась тенденция смещения военных опасностей и военных угроз в информационное пространство и внутреннюю сферу Российской Федерации. При этом, несмотря на снижение вероятности развязывания против Российской Федерации крупномасштабной войны, на ряде направлений военные опасности для Российской Федерации усиливаются» (п. 11 підрозділу «Військові небезпеки і військові загрози Російській Федерації»);

«– наличие (возникновение) очагов и эскалация вооруженных конфликтов на территориях государств, сопредельных с Российской Федерацией и ее союзниками» (п. 12 пп. и) підрозділу «Військові небезпеки і військові загрози Російській Федерації»);

«– использование информационных и коммуникационных технологий в военно-политических целях для осуществления действий, противоречащих международному праву, направленных против суверенитета, политической независимости территориальной целостности государств и представляющих угрозу международному миру, безопасности, глобальной и региональной стабильности» (п. 12 пп. м) підрозділу «Військові небезпеки і військові загрози Російській Федерації»);

«– установление в государствах, сопредельных с Российской Федерацией, режимов, в том числе в результате свержения легитимных органов государственной власти, политика которых угро-

жаєт інтересам Російської Федерації» (п. 12 пп. н) підрозділу «Військові небезпеки і військові загрози Російській Федерації»);

«– *деятельность по информационному воздействию на население, в первую очередь на молодых граждан страны, имеющая целью подрыв исторических, духовных и патриотических традиций в области защиты Отечества*» (п. 13 пп. в) підрозділу «Основні внутрішні військові загрози»);

«– *комплексное применение военной силы, политических, экономических, информационных и иных мер невоенного характера, реализуемых с широким использованием протестного потенциала населения и сил специальных операций*» (п. 15 пп. а) підрозділу «Основні внутрішні військові загрози»);

«– *воздействие на противника на всю глубину его территории одновременно в глобальном информационном пространстве, в воздушно-космическом пространстве, на суше и море*» (п. 15 пп. в) підрозділу «Основні внутрішні військові загрози»);

«– *оценка и прогнозирование развития военно-политической обстановки на глобальном и региональном уровне, а также состояния межгосударственных отношений в военно-политической сфере с использованием современных технических средств и информационных технологий*» (п. 21 пп. а) підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

«– *Российская Федерация считает правомерным применение Вооруженных Сил, других войск и органов для отражения агрессии против нее и (или) ее союзников, поддержания (восстановления) мира по решению Совета Безопасности ООН, других структур коллективной безопасности, а также для обеспечения защиты своих граждан, находящихся за пределами Российской Федерации, в соответствии с общепризнанными принципами и нормами международного права и международными договорами Российской Федерации*» (п. 22 підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

«– *борьба с терроризмом на территории Российской Федерации и пресечение международной террористической деятельности за пределами ее территории*» (п. 32 пп. о) підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

«– *совершенствование системы информационной безопасности Вооруженных Сил, других войск и органов*» (п. 35 пп. к) підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

«– *эффективного обеспечения информационной безопасности Вооруженных Сил, других войск и органов*» (п. 39 пп. м) підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

«– *совершенствования структуры военных образовательных организаций высшего образования, федеральных государственных образовательных организаций высшего образования, в которых проводится обучение граждан Российской Федерации по программам военной подготовки, а также оснащения их современной учебной материально-технической базой...*» (п. 39 пп. н) підрозділу «Військова політика Російської Федерації»);

5) цілком природньо, що положення Военної доктрини РФ та Стратегії національної безпеки Російської Федерації не залишилися без уваги світової спільноти, в тому числі й України (*див. положення Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15.03.2016 р. № 96/2016, та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016*). Водночас, слід зауважити, що наявні системи національної, регіональної (субрегіональної) та міжнародної безпеки, як свідчить аналіз, виявилися не спроможними адекватно реагувати на сучасні виклики і загрози, у т. ч. «гібридного» характеру. Зазначене вимагає подальшої комплексної оцінки, вивчення, моделювання та прогнозування характеру і спрямованості новітніх викликів і загроз в інформаційній сфері та пошуку ефективних шляхів та інструментарію їх своєчасного виявлення, запобігання і припинення.

Реалізація та впровадження результатів досліджень за НДР за 2016 р.:

1) результати НДР були враховані Державним комітетом телебачення та радіомовлення України під час розробки та проведення експертиз і погоджень нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів у сфері своєї компетентності (копія акта впровадження додається);

2) згідно з підготовленими факультетом соціології і права Національного технічного університету України «КПІ» актами впровадження результати НДР використані під час розробки і впровадження у навчальний процес університету *навчальних курсів: «Інформаційне суспільство і право», «Інформаційне право», «Особ-*

ливості інформаційного права», «Міжнародне інформаційне право» «Основи інформаційної безпеки», «Основи інформаційного права», «Інформаційні ресурси», «Інформаційне суспільство і право», «Інформаційне та соціально-правове моделювання», «Сучасні методи соціально-правового моделювання», «Міжнародне інформаційне право» та «Публічно-правова охорона інформаційної безпеки» (копія акта впровадження додається);

3) Національною академією прокуратури України згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР використовуються під час підготовки пропозицій щодо реалізації основ державної політики у сфері протидії кіберзлочинності, виявлення та дослідження її основних тенденцій, загроз і ризиків в інформаційній сфері (копія акта впровадження додається);

4) Дніпропетровським державним інститутом внутрішніх справ згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР використовуються під час розробки та проведення експертиз та погоджень нормативно-правових актів і організаційно-розпорядчих документів у сфері своєї компетенції (копія акта впровадження додається);

5) Навчально-науковим інститутом права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія» згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР використовуються під час розробки та проведення експертиз і погоджень нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів у сфері своєї компетенції (копія акта впровадження додається);

6) Київським науково-дослідним інститутом судових експертиз згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР використовуються під час розробки та проведення експертиз і погоджень нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів у сфері своєї компетенції (копія акта впровадження додається);

7) Інститутом проблем математичних машин і систем НАН України згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР використовуються під час здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень за напрямком створення наукових засад, розробки та впровадження в народне

господарство і оборону держави інформаційних технологій, засобів обчислювальної техніки та систем їх програмного забезпечення; створення теоретичних основ та технологій побудови автоматизованих інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень для управління державою, відомствами, великими промисловими, народногосподарськими об'єднаннями, корпораціями тощо на основі ситуаційного моделювання (копія акта впровадження додається);

8) Національною академією внутрішніх справ згідно з актом про впровадження результатів науково-дослідних робіт результати НДР, які мають науково-теоретичну, методичну та практичну цінність, будуть враховані під час здійснення науково-дослідної роботи у Національній академії внутрішніх справ, а також проведення експертиз і погоджень нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів у сфері інформаційної безпеки.

Монографії:

1. Теоретичні та організаційно-правові засади захисту персональних даних в контексті євроінтеграції України : монографія / К. С. Мельник ; заг. ред. В. Г. Пилипчук, В. М. Брижко. – К. : ТОВ «ПанТот», 2016. – 126 с. (ум. др. арк. 5.7).

Наукові журнали:

Інформація і право. – № 2(17)/2016; обсяг – 20 статей, 184 стор. (ум. друк. арк. 8.4).

Статті:

Опубліковано 11 наукових статей.

Конференції, круглі столи.

Законопроекти та інші нормативно правові акти:

Розроблено проект Закону України «Про електронні комунікації» та направлено до Комітету Верховної Ради України з питань інформатизації та зв'язку (вих. лист від 25.10.2016 р. № 103).

Згідно з листом заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (№ 04–23/20–1368 від 28.09.2016 р.) опрацьовано проект Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та надано системні та загальні пропозиції до нього (вих. лист від 03.10.2016 р. № 92).

У звітному періоді за дорученням НАПрН України на прохання Служби безпеки України (лист від 18.02.2016 р. № 10/2-76) вченими Інституту надані наукові оцінки та пропозиції з питань

реформування СБУ, підготовлені з урахуванням завдань розвитку сектору безпеки України та досвіду країн – членів ЄС і НАТО (лист НАПрН України від 12.04.2016 р. № 370).

З урахуванням досвіду розвитку сектору безпеки України та країн – членів ЄС і НАТО підготовлено пропозиції з питань реформування СБ України (лист Голови Служби безпеки України (лист від 18 лютого 2016 р. № 10/2-76), які було враховано у проекті Концепції реформування Служби безпеки України.

Тема: «Проблеми інформаційно-правового забезпечення нормотворчої і правозастосовної діяльності на базі правового сегменту мережі Інтернет».

Тема зареєстрована в УкрІНТЕІ за номером № 0114U001338 31 січня 2014 р., вих. № 15.

Підстави для виконання: рішення вченої ради НДПП про затвердження теми НДР (протокол №4 від 11 квітня 2013 р.) та Звездений план, затверджений постановою президії Національної академії правових наук України від 11 червня 2013 р. № 85/10, а також Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2011–2015 роки і Стратегія розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджені Загальними зборами НАПрН України.

Термін виконання: I кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р.

Керівник теми: Ланде Д. В. – доктор технічних наук, старший науковий співробітник.

Основна мета наукових досліджень за темою полягає в обґрунтуванні можливості та необхідності застосування контенту правового сегменту мережі Інтернет (веб-простору, соціальних медіа тощо) для оперативного сигнального інформування фахівців та керівництва з метою інформаційної підтримки нормотворчої та правозастосовної діяльності. Необхідність створення моделі правового сегменту мережі Інтернет, методичних засад інформаційно-правового забезпечення на базі моніторингу правового сегменту мережі Інтернет зумовлена великими обсягами та динамікою інформаційних потоків, які мають враховуватися для оперативної підтримки нормотворчої та правозастосовної діяльності.

Основною спрямованістю НДР є здійснення наукових досліджень у сфері інформаційних відносин, відповідних інформаційних

ресурсів у мережі Інтернет і вимог до засобів моделювання, узагальнення інформаційних потоків, інтеграції інформаційних ресурсів, які мають сприяти вирішенню проблем інформаційно-правового забезпечення, здійснення надійної інформаційної підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності.

Зокрема, такі заходи мають бути спрямовані на пошук рішення наукової проблеми створення теоретичних і технологічних засад, методів і програмно-технічних засобів інтеграції та моніторингу інформаційних потоків з правової тематики, збір, обробка, узагальнення та аналіз яких проводиться у глобальній комп'ютерній мережі Інтернет. А також необхідно розробити пропозиції та рекомендації щодо застосування ресурсів мережі Інтернет для підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності, концепції системи моніторингу ресурсів мережі Інтернет на основі досліджень упорядкування відносин щодо діяльності в інформаційній сфері, інформаційних ресурсів.

Результати реалізації проекту мають скласти теоретичну базу для розробки автоматизованих систем інтеграції, моніторингу, узагальнення та аналізу інформаційних документальних потоків у правовому сегменті мережі Інтернет.

У ході виконання НДР у 2016 р.:

1. Здійснено дослідження проблем застосування контенту правового сегменту мережі Інтернет для інформаційної підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності, а також підготовки пропозицій та рекомендацій щодо застосування ресурсів мережі Інтернет для підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності, а також підготовки пропозицій та рекомендацій щодо застосування ресурсів мережі Інтернет для підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності.

Запропоновано і реалізовано на базі наукометричного сервісу Google Scholar Citations методику і засоби формування мереж співавторства фахівців з юриспруденції. Очевидно, мережа співавторства може мати досить великі розміри, якщо її не обмежувати певною тематикою. Ця властивість значно ускладнює сприйняття сформованої мережі й призводить до такого ефекту, як дрейф тематики. Для подолання цього ефекту застосовується тематична фільтрація, тобто використовуються дескриптори, які приписуються

авторам наукометричної мережі, що визначають їх тематичну спрямованість. Відповідно до цих дескрипторів і визначають розмір сформованих мереж співавторства, а також динаміку їх зростання. Крім того, розпізнавання кластерів в таких мережах може розглядатися як основа для виявлення наукових шкіл, експертних груп тощо.

2. Запропоновано новий алгоритм, який адаптувався до реальної мережі співавторів з юриспруденції сервісу Google Scholar Citations. Побудована відповідно до наведеного алгоритму мережа співавторів за базовим дескриптором law при досить широкому списку дескрипторів-обмежень (judicial, criminology, politic, social, sociology, legal) і обмеженні на кількість сканованих вузлів у 1000. Застосування методів кластерного аналізу дозволяє виявляти найбільш тісно пов'язані між собою групи вчених-співавторів, наукових шкіл, експертних груп. У цьому випадку під науковою школою будемо розуміти неформальний творчий колектив дослідників різних поколінь, об'єднаних загальною програмою і стилем дослідницької роботи, які діють під керівництвом визнаного лідера.

Слід відзначити принципову відмінність запропонованої моделі автоматичного формування мереж співавторства від існуючих, що базуються на особистій участі експертів при виборі конкретних вузлів і зв'язків. У даному випадку дослідник для побудови мережі використовує лише крупіці знань, представлених у вигляді набору базових тегів. Надалі програма використовує знання, закладені співавторами, теги позначені як головні для них. Тобто експертне середовище в цьому випадку істотно розширюється. Представлено методику побудови мереж співавторства – моделей співробітництва вчених на основі зондування наукометричних мереж. Як така мережа в роботі розглядається мережа понять, що відповідають тегам сервісу Google Scholar Citations. Запропоновано і реалізовано підхід до формування мереж співавторства в рамках предметної області, обмежувальними елементами якого є деякі маркери знань (теги), заздалегідь задані вченими – учасниками проекту Google Scholar Citations.

3. Проводилися роботи із систематизації інформаційних ресурсів мережі Інтернет, що можуть бути застосовані для підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності, а також

формування електронного каталогу ресурсів мережі Інтернет, які можуть бути застосовані для підтримки нормотворчої і правозастосовної діяльності.

Передбачається, що систематизовані інформаційні ресурси будуть завантажені в інформаційне сховище «Правова наука», що складається із окремих документів, в яких міститься опис понять, визначений законодавчими актами. В окремих документах інформаційного сховища передбачається встановлення зв'язків (гіперпосилань) як між окремими документами інформаційного сховища, так із іншими (зовнішніми по відношенню до «Правова наука») нормативно-правовими документами.

Як інформаційне заповнення бази даних «Правова наука» використовуються текстові документи в форматі .pdf та записи реляційної бази даних. Текстові документи розміщуються в розділах «Правова наука» адміністратором, який має належні повноваження. Завантаження даних в реляційну базу даних передбачає два шляхи – діалоговий (інтерактивними засобами «Правова наука») і пакетний через зовнішній файл, який формується у визначеному в «Правова наука» зовнішньому системному форматі.

Комплекс комп'ютерних програм «Правова наука» на цей час встановлений на сервері Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України і доступний для користувачів мережі Інтернет за адресою <http://db.ippi.org.ua>.

4. Значна увага приділялася проведенню дослідження з питань упорядкування відносин щодо інформаційних ресурсів. Розпочато розробку моделі правового сегменту мережі Інтернет. Також було запропоновано і реалізовано методику і засоби побудови моделі предметної галузі правознавства на базі зондування таких інтернет-ресурсів, як сервіс Google Scholar Citations і Wikipedia. На рис. 1 зображено фрагмент схеми взаємозв'язку понять, що формують модель предметної області Criminal Law, отриманої за допомогою розроблених засобів на основі автоматичного аналізу контенту сервісу Wikipedia. Передбачається, що ці роботи, а також мережі співавторства, стануть функціональною платформою для забезпечення навігації в правовому сегменті мережі Інтернет, зокрема в його науковій частині.

Перспективність використання технології Wikipedia з погляду збереження інформації полягає, насамперед, в тому, що вона надає

- можливість відстежувати модифікації кожної статті;
- зберігання історії модифікації кожної статті, включно з даними про те, хто і коли модифікував дані;
- засоби інтерактивної модифікації статей;
- засоби пакетної модифікації окремих статей, а також їх наборів.

Слід також зазначити, що накопичення інформації в таких ресурсах може здійснюватися багатьма користувачами, що зумовлює потенційно високі темпи їх наповнення.

Публікації за НДР за 2016 р. відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

Наукові журнали:

1. Інформація і право. – № 1(16) / 2016. – К.: НДПП НАПрН України, 2016. – 190 с.

Статті:

Опубліковано 4 наукові статті.

Результати НДР враховані кафедрою інформаційного права та права інтелектуальної власності ФСП НТУУ «КПІ» під час розробки та впровадження у 2016/2017 навчальному році відповідних програм навчальних курсів «Комп'ютерно-правові системи», «Правова інформатика», «Сучасні методи інформаційного та соціально-правового моделювання», а також «Міжнародне інформаційне право», «Основи інформаційної безпеки», «Правові аспекти інформаційної безпеки», «Правові аспекти функціонування систем електронного управління (e-governance)» (копія акта впровадження додається).

По перехідних темах

Тема: «Теоретико-правові основи формування і розвитку інформаційного суспільства».

Тема зареєстрована в УкрІНТЕІ за номером 0113U003154 9 січня 2013 р., вих. № 06.

Підстави для виконання: рішення вченої ради НДППІ про затвердження теми НДР – протокол № 5 від 26 квітня 2012 р., та Зведений план, затверджений постановою президії Національної академії правових наук України від 28 травня 2012 р. № 82/3, експертний висновок Експертної ради НАН України від 27 липня 2012 р. № 121/108.

Строки виконання: I кв. 2013 р. – IV кв. 2017 р.

Керівник теми: **Пилипчук В. Г.** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України.

Основні вимоги щодо виконання робіт за цією тематикою містяться в законах України «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про державну таємницю», «Про науково-технічну інформацію», «Про національну програму інформатизації»; указах Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» №928/2000 від 31.07.2000, «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» №1497/2005 від 20.10.2005; розпорядженнях Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» №259-р від 05.05.2003, «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”» №653-р від 15.08.2007, а також у Пріоритетних напрямках розвитку правової науки на 2011–2015 роки і Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджених Загальними зборами НАПрН України.

Окремі фрагменти дослідження інформаційних правовідносин визначені й у інших спеціальних законах України: «Про мови», «Про захист інформації в автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про науково-технічну діяльність», «Про освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про інформаційні агентства», «Про поштовий зв'язок», «Про національний архівний фонд і архівні установи», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про авторське право і суміжні права», «Про обов'язковий примірник документів», «Про видавничу справу», «Про основи національної безпеки України» тощо.

Мета роботи: розробка теоретико-правових основ, пропозицій та рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних,

доктринальних положень, правових засад удосконалення інформаційного законодавства України в умовах формування та розвитку інформаційного суспільства.

Очікувані результати по закінченні роботи передбачають:

– розроблення комплексу доктринальних, концептуальних, методологічних, методичних пропозицій та рекомендацій щодо узгодженого розуміння системи теоретико-правових основ формування та розвитку інформаційного суспільства в Україні;

– визначення основних правових проблем розвитку інформаційного суспільства в нашій державі та формування шляхів їх вирішення у контексті захисту прав та інтересів людини, суспільства і держави в інформаційній сфері;

– розробка пропозицій щодо оптимізації функцій держави та її органів, інститутів громадянського суспільства в інформаційній сфері;

– наукове обґрунтування правових основ функціонування інформаційної інфраструктури та здійснення інформаційної діяльності в умовах розвитку інформаційного суспільства;

– надання пропозицій до проекту Інформаційного кодексу України, інших нормативно-правових актів України в інформаційній сфері, а також рекомендацій щодо вдосконалення актів законодавства, які регламентують суспільні відносини, що зазнають змін під впливом формування і розвитку інформаційного суспільства.

У ході виконання НДР у 2016 р.:

1. Вивчено актуальні філософські та суспільно-правові проблеми розбудови інформаційного суспільства, зокрема:

– проаналізовано співвідношення свободи й відповідальності в інформаційному суспільстві;

– уточнено змістовний аспект інформаційного насильства;

– здійснено історико-філософський аналіз проблеми безпеки у ранніх формах її усвідомлення;

– проаналізовано феномен глобалізації освіти з точки зору вітчизняних реалій і перспектив;

– уточнено й проаналізовано умови становлення громадянського суспільства у транзитивних суспільствах;

– проаналізовано дискурсивно-комунікативне підґрунтя білінгвізму у сучасному інформаційному суспільстві;

– уточнено окремі аспекти віртуальної реальності з точки зору міждисциплінарного осмислення.

2. Виявлено та систематизовано актуальні проблеми захисту прав, свобод і безпеки людини в сучасному інформаційному суспільстві, насамперед:

1) *проблеми додержання прав людини при формуванні єдиних державних електронних реєстрів:*

– при створенні вказаних реєстрів, за нашими оцінками, пріоритет надається принципу публічності, а не пріоритету захисту прав і свобод людини, як базової цінності ЄС;

– реєстри переважно підконтрольні одному відомству – Міністерству юстиції, що не відповідає практиці країн – членів ЄС;

– відсутні належні організаційно-правові механізми захисту відомостей стосовно громадян України, що містяться у державних реєстрах;

– не відпрацьовано спеціальний режим доступу до відомостей у цих реєстрах, які стосуються військовослужбовців і працівників сектору безпеки, у т. ч. звільнених у запас чи відставку, та членів їх сімей;

– повна відкритість державних реєстрів, як свідчить аналіз, може створювати реальні та потенційні загрози національній безпеці України;

– відкритий доступ до узагальнених відомостей про громадян та їхнє майно може використовуватись злочинними організаціями, групами і особами та створювати реальні загрози правам і безпеці громадян;

2) *проблеми захисту персональних даних:*

– спостерігається певна тенденція щодо спроб нівелювати право людини розпоряджатися власними персональними даними;

– є спроби використання можливостей ІТ-компаній, сучасних інформаційних технологій та інформаційно-комунікаційних мереж для несанкціонованого збору персональних даних;

– не забезпечено реалізацію «права бути забутим» у мережі Інтернет;

3) *проблеми збору, зберігання та використання біометричних даних громадян:*

– при оформленні закордонних паспортів застосовано так звану «поліцейську» біометричну систему – збір відбитків пальців людини;

- відсутні ефективні правові механізми забезпечення зберігання вказаних даних і надання до них доступу, у т. ч. третім особам;
- потребують належного врегулювання питання обміну і захисту біометричних даних на міждержавному та міжнародному рівні;

4) проблеми поширення інформаційної агресії і насильства в національному та глобальному інформаційному просторі, що пов'язані із:

- веденням інформаційної війни проти України, яка поширилась на інші країни світу;
- негативним інформаційно-психологічним впливом на свідомість, застосуванням інформаційних технологій на шкоду життю і здоров'ю людини;

- падінням професійного рівня вітчизняної журналістики та залежністю ЗМІ від фінансово-промислових груп чи партійно-політичних структур;

- активним використанням мережі Інтернет для проведення інформаційних операцій чи компрометації опонентів або конкурентів;

5) проблеми правової культури та моральності в інформаційній сфері:

- спостерігається тенденція до різкого падіння моральності й поваги до загальнолюдських цінностей при так званому «віртуальному» спілкуванні;

- відсутні ефективні правові механізми протидії порушенням прав і свобод людини в мережі Інтернет та ЗМІ;

- обмежені можливості судового захисту честі, гідності чи приватності громадян;

б) проблеми у сфері доступу громадян до публічної інформації:

- дискусійним залишається визначення понять «публічна інформація» та «службова інформація»;

- потребує удосконалення правове забезпечення доступу громадян до публічної інформації;

- актуальним є питання пошуку балансу між відкритістю і правом людини на доступ до інформації та обмеженням доступу до інформації при захисті законних інтересів суспільства й держави.

Наведені проблеми в сучасному інформаційному суспільстві є досить динамічними і далеко не вичерпними. За цих умов вкрай

актуальним постає питання їх комплексного наукового опрацювання і дальшого пошуку шляхів вирішення в інтересах людини, суспільства і держави.

3. Поставлено проблему дослідження так званої «інформаційної екології» в умовах трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, зокрема обґрунтовано:

1) глибинною сучасною трансформацією у світі є становлення суспільства як суспільства знань. Про прихід *knowledge economy* і *knowledge society* пишуть в англійськомовних виданнях; про рух до *Wissengesellschaft* – в німецькомовних; франкомовні автори критично обговорюють концепт *capitalisme cognitif*. Соціальна думка відкрила перспективу входження в суспільство знань. Проте місце останнього в історичній стадіальності мислиться різними авторами по-різному;

2) усвідомлення нетотожності знання й інформації, історичності інформації щодо знання, переорієнтація з інформації на знання були викликані неоднозначністю глобальних інформаційно-комунікативних процесів, наслідками яких разом із безумовним техніко-технологічним і економічним зростанням і споживчим благополуччям стали нові форми інформаційної залежності, несвободи, когнітивної нерівності. Суспільства опинилися захоплені процесами «гіперіндустріалізації», інформаційні процеси – відносинами симулякризації, маніпулювання, тоталізуючого комерційного обміну, у результаті чого актуалізувалися серйозні загрози об'єктивному знанню, глибині й різноманітності «когнітивних культур»;

3) нову ситуацію зростання обсягів і швидкостей трансльованої інформації за відсутності можливостей її повноцінної рецепції й декодування осмислив І. Валлерстайн. На його думку, якість знань у сучасному суспільстві істотно погіршилася, а інформація перетворилася на «ексформацію». Термін «ексформація» є опозицією термінові «інформація» і означає надмірність повідомлення. Домінування «ексформації» створює семантичний хаос внаслідок великої кількості змістів, які не розшифровуються споживачем;

4) глобальна доступність інформації, Інтернет, світові інформаційні програми звузили світовий простір, з'явилися засобом об'єднання різних темпоральних, когнітивних та інших складових, але об'єднання створило ситуацію «нерозшифрованих сенсів», зручну

для здійснення маніпуляцій. Заслужують на увагу і підтримку оцінки І. Валлерстайна, що зі збільшенням кількості інформації відбувається зменшення, деградація сенсу; апелюючи до бажань і чуттєвих імпульсів, власники інформації грають сенсами, перекручують факти, підміняють реальності, породжують ситуацію нісенітниць; населення перетворюється на суспільство «нічогонезнаюк»;

5) цілком усвідомленою є необхідність коригування концепції інформаційного суспільства, в рамках якої **знання й інформація часто трактуються як синоніми**. Зокрема, україномовна версія Вікіпедії трактує знання у вузькому сенсі як дані, інформація. Чинне національне законодавство визначає інформацію як відомості, дані. Тобто **спостерігається тенденція до спрощеного розуміння понять «інформація» і «знання»**. На наш погляд, варто взяти за основу висновки вчених, що знання є: *а) формою існування та систематизації результатів пізнавальної діяльності людини; б) сукупністю вчень про всесвіт, властивості об'єктів, закономірності процесів і явищ;*

б) у контексті зазначеної оцінки понять «інформація» і «знання», видається логічним постановка питання щодо їх співвідношення з поняттям «екологія» (в частині інформаційної сфери), а також дослідженням проблем **«інформаційної екології»**. Як зазначалося, нині формуються реальні й потенційні *загрози правам, свободам і безпеці людини в інформаційній сфері*, які також підтверджують актуальність вивчення проблем «інформаційної екології»;

7) як свідчить аналіз, поняття «інформаційна екологія» переважно визначається як:

– *наука, що вивчає закономірності впливу інформації на формування і розвиток інтелектуальних біосистем, у т. ч. людини, людської спільноти та людства в цілому, на стан здоров'я, як основи психічного, фізичного і соціального благополуччя;*

– *стан інформаційних потоків та джерел суспільства, які характеризуються рівнем інформаційного та культурного розвитку суспільства;*

8) в цілому слід звернути увагу на такі **ключові аспекти дослідження проблем «інформаційної екології»**:

– потреба вивчення цієї проблеми з огляду на викладені негативні тенденції в галузі інформації і знань, а також виклики і за-

грози правам та безпеці людини, значно актуалізується в сучасних умовах;

– вивченню питань «інформаційної екології» вітчизняні вчені, на відміну від іноземних науковців, не приділяють належної уваги;

– наведені підходи щодо визначення поняття «інформаційної екології» заслуговують на увагу і можуть бути взяті за основу при подальших дослідженнях;

– розв'язання проблем «інформаційної екології» сприятиме усуненню можливих перешкод на шляху розбудови суспільства знань як основи інноваційного розвитку України.

4. Сформульовано актуальну теоретико-правову проблему приватності і прав людини у сфері захисту персональних даних, зокрема:

1) висловлено *гіпотезу* про те, що захист персональних даних об'єктивно ґрунтується на спеціальному та специфічному методі упорядкування суспільних відносин, який передбачає комплексне застосування принципів регулювання права власності на матеріальні об'єкти і права інтелектуальної власності. Тобто персональні дані можуть бути визначені особливим видом приватної власності, що юридично виступає в умовній формі права власності, монополія на яку обмежується виключно законом;

2) з погляду філософії, проблема приватності у сфері захисту персональних даних є, насамперед, проблемою захисту людини від реальних і потенційних загроз та зловживань «інформаційною владою» у будь-якій сфері життєдіяльності суспільства і держави. Джерелом права власності на персональні дані є природно-конституційне право людини на унікальні, особливі й делікатні відомості, які не лише ототожнюють чи ідентифікують людину, характеризують її особистість, але й містять у собі предмет споживчої та мінової вартості;

3) виходячи зі світових тенденцій забезпечення прав і свобод людини та беручи до уваги, що право власності – це один із найважливіших інститутів будь-якої системи права, а право людини на персональні дані належить їй від народження і є результатом природно-конституційної даності, виникає необхідність і правомірність у формуванні *інституту права приватної власності як основної складової загальної системи захисту прав людини на свої персо-*

нальні дані. Розглянуті пропозиції, як видається, формують «стрижень» розвитку системи захисту персональних даних (тобто нові принципи, логіку і перспективи), що потребуватиме подальшого теоретичного опрацювання на предмет законодавчого врегулювання інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних;

4) в умовах розвитку процесів інформатизації захист персональних даних може і повинен бути забезпечений не лише організаційними чи технічними засобами, але і правовими засобами, що ґрунтуються на принципах регулювання суспільних відносин на майно, речі, шляхом створення особливого інституту права власності (приватної власності) людини на свої персональні дані. Поряд із зазначеним потребують теоретико-правового і законодавчого опрацювання такі актуальні питання:

– пошук балансу між забезпеченням права власності людини на її персональні дані та потребою реалізації визначених Конституцією і законами України функцій держави, що здійснюються в інтересах громадян і суспільства;

– законодавче визначення персональних даних, віднесених до *конфіденційної інформації*, впровадження передбачених законодавством механізмів їх захисту та юридичної відповідальності за правопорушення у цій сфері;

– заборона органам, установам, закладам, підприємствам та організаціям *вимагати у громадян право вільного збирання, обробки і передачі третім особам їх персональних даних без письмової згоди та без повідомлення цих осіб про кожну таку дію*;

– закріплення *прав громадян контролювати та відкликати, уточнювати чи видаляти свої персональні дані в будь-яких системах і базах даних (крім державних реєстрів), а також у глобальних комунікаційних мережах*.

5. *Висвітлено актуальні історико-правові проблеми становлення і розвитку інформаційної сфери, інформаційного суспільства та інформаційного права в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, а саме:*

1) генезис наукових досліджень свідчить, що інформаційна сфера існувала з часу виникнення людства та суспільних відносин. Проведений історичний аналіз дає змогу здійснити періодизацію

розвитку суспільства та суспільних відносин на теренах України (*аграрне суспільство, індустріальне суспільство, інформаційне суспільство*). Кожному із вказаних суспільств були притаманні свої інформаційні відносини та особливості регулювання інформаційної діяльності на рівні звичаїв, релігії, права, які потребують всебічного наукового опрацювання. Це сприятиме виявленню історичних особливостей, закономірностей і тенденцій, а також визначенню подальших напрямів розвитку інформаційної сфери та інформаційного права в сучасних умовах;

2) системною історично-правовою проблемою залишається відсутність єдиного розуміння сутності інформації як ключової складової інформаційного суспільства та світового інформаційного простору. Нині спостерігається дещо спрощений підхід до визначення поняття «інформація», який зводиться до синонімічних термінів «відомості» або «дані». Водночас, як свідчить історія науки, ми маємо справу з інформацією в системах управління, системах зв'язку, в інформаційних технологіях, мовах, біологічних системах, інформаційних системах живих клітин та ін. Тому, з урахуванням наявних наукових здобутків, термін «інформація» разом з термінами «енергія» і «матерія» має бути віднесений до фундаментальних величин, які становлять основу світобудови і є базовими для сучасної науки, у тому числі правової;

3) актуальною науковою проблемою в сучасних умовах постає вивчення новітньої історії становлення і розвитку суспільних відносин в інформаційній сфері. До пріоритетних напрямів історико-правових досліджень з цієї проблематики запропоновано віднести:

– генезис наукової думки щодо захисту прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері та пошуку балансу між правами людини і потребою захисту законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері;

– дослідження історії суспільно-політичних і правових вчень з питань становлення і розвитку інформаційної сфери та інформаційного суспільства, державної політики та системи державного управління в інформаційній сфері, інформаційного права та інформаційного законодавства;

– аналіз історико-правових проблем інформатизації, розробки і впровадження інформаційних технологій, ресурсів, продукції та

послуг у різні сфери життєдіяльності людини, суспільства, держави та міжнародної спільноти;

– вивчення історико-правових проблем забезпечення інформаційної безпеки, протидії інформаційному тероризму, кіберзлочинності та іншим правопорушенням, розвитку систем національної та міжнародної безпеки в інформаційній сфері;

4) з погляду хронології нормотворчої діяльності в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття виокремлено такі *основні етапи формування національного інформаційного законодавства*:

– створення законодавчих основ становлення і розвитку інформаційної сфери в Україні (1990-ті рр.);

– правове забезпечення формування і реалізація державної політики з питань інформатизації та політики розвитку національного інформаційного законодавства (кінець 1990-х – початок 2000-х рр.).

6. Здійснено історико-правове обґрунтування запровадження наукової спеціальності 12.00.13 «Інформаційне право; право інтелектуальної власності» та розроблено пропозиції щодо внесення змін і доповнень до низки нормативно-правових актів, а саме:

1) забезпечити реалізацію вимог наказу МОН України від 29 вересня 2014 р. і внести наукову спеціальність 12.00.13 – «Інформаційне право; право інтелектуальної власності» до переліку галузей знань і спеціальностей з метою запровадження підготовки фахівців вищої кваліфікації у вкрай важливій для суспільства і держави інформаційній сфері та сфері інноваційного розвитку;

2) подальші наукові дослідження в галузі інформаційного права і права інтелектуальної власності здійснювати за напрямками, визначеними вказаним паспортом наукової спеціальності, а також схваленою Загальними зборами НАПрН України «Стратегією розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки»;

3) продовжити наукові дослідження з проблем правового забезпечення інноваційного розвитку та опрацювати питання стосовно їх можливого включення до вказаного паспорта спеціальності.

7. Одержали підтвердження й уточнені історичні особливості, тенденції та системні проблеми становлення національного інформаційного законодавства, зокрема:

1) нормотворча діяльність в інформаційній сфері нерідко здійснювалася за відсутності загальнодержавної системності, шляхом фрагментарного вирішення наявних проблем в окремих законах та інших правових актах. Мають місце суттєві розбіжності в розумінні системи інформаційного законодавства та підходів до її формування;

2) різні закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні інформаційні відносини, приймалися впродовж 20 років без достатньої узгодженості понятійно-категоріального апарату і застосовують ряд термінів, які є недостатньо коректними та неоднозначно сприймаються учасниками інформаційної діяльності;

3) нормотворчий процес в інформаційній сфері нерідко здійснювався без належного узгодження з нормами міжнародного інформаційного права та правових актів Європейського Союзу. Значна кількість юридичних норм, які регулюють інформаційні відносини, розпорошена по різних законах та інших нормативно-правових актах, що ускладнює їх практичне застосування;

4) норми законодавства щодо захисту персональних даних потребують суттєвого опрацювання та гармонізації з актами ЄС, розробки і введення правових механізмів реалізації людиною права власності на її персональні дані;

5) не приділялася належна увага законодавчому врегулюванню однієї з основних функцій держави – забезпеченню інформаційної безпеки України;

6) виникли системні проблеми з питань додержання прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері, у т. ч. при формуванні єдиних державних електронних реєстрів, захисті персональних даних, біометричних даних громадян тощо;

7) актуалізується потреба суттєвого опрацювання та гармонізації з актами ЄС норм національного законодавства щодо захисту персональних даних, розробки і введення правових механізмів реалізації людиною права власності на її персональні дані;

8) низькою є ефективність законодавчого забезпечення формування і розвитку єдиних державних електронних реєстрів, а також захисту державою інформаційних ресурсів у вказаних базах даних;

9) залишається неузгодженість нормативно-правового регулювання з питань надання інформаційних послуг та доступу до публічної інформації;

10) відсутнє спеціальне законодавче регулювання діяльності, пов'язаної з використанням Інтернету та інших телекомунікаційних систем і наданням відповідних послуг, що породжує соціальні конфлікти в інформаційних відносинах між їх учасниками, створює передумови до уникнення відповідальності за скоєні правопорушення, а також істотно підвищує інвестиційні ризики і провокує відставання України від темпів розвитку електронно-мережевої економіки провідних країн світу.

8. В контексті розвитку складових інформаційного суспільства здійснено науково-теоретичне і прикладне опрацювання проблем електронного інформаційного ресурсу судового засідання в Україні та його правового режиму, що дало змогу дійти таких основних висновків:

1) електронний інформаційний ресурс судового засідання запропоновано визначати як єдиний електронний процесуальний документ у цифровій формі, який є інформаційним продуктом фіксування судового засідання технічними засобами і повно, на належному технічному рівні здатний відтворювати інформацію про порядок та обставини перебігу судового засідання в аудіовізуальному і/або у текстовому форматі. За правовою природою та призначенням електронний інформаційний ресурс судового засідання є електронним процесуальним документом у цифровій формі, який має бути функціональним, структурованим, атрибутивним;

2) під правовим режимом електронного інформаційного ресурсу судового засідання слід розуміти комплекс правових засобів, спрямований на належну нормативну регламентацію забезпечення утворення, порядку обігу та режиму доступу до інформаційного продукту, що є результатом фіксування судового засідання технічними засобами. До структури правового режиму електронного інформаційного ресурсу судового засідання запропоновано включати три складові:

– правове забезпечення фіксування судового засідання технічними засобами як інформаційна послуга зі створення відповідного інформаційного продукту – електронний інформаційний ресурс судового засідання (динаміка утворення, статика фіксування);

– правовий порядок обігу електронного інформаційного ресурсу судового засідання (динаміка матеріального носія статичної інформації);

– режим доступу до електронного інформаційного ресурсу судового засідання (доступ до інформації в динаміці та статичі), включаючи питання безпеки такого ресурсу;

3) сучасний стан нормативного регулювання правового режиму електронного інформаційного ресурсу судового засідання не визнає його як цілісний процесуальний документ. За ознаками, до такого ресурсу судового засідання належать два продукти фіксування: журнал судового засідання та фонограма судового засідання. Однак відповідно до чинного правового регулювання процесуальним документом визнається лише один із них – журнал судового засідання, в якому визначено порядок ходу судового засідання, а інший – фонограма судового засідання – як процесуальний документ не характеризується, хоча має ознаки електронного інформаційного ресурсу. Таким чином, сукупний електронний інформаційний ресурс судового засідання утворюється з двох розрізаних технічно і поєднаних за змістом окремих блоків, які один без одного втрачають сенс і не можуть бути використані. Внаслідок цього електронний інформаційний ресурс судового засідання, зокрема стенограма, не містить електронних реквізитів автентичності: електронного підпису, маркерів тощо;

4) відповідно до чинного законодавства та підзаконних актів стосовно електронного інформаційного ресурсу судового засідання, режим доступу до цього ресурсу не захищений, оскільки останній поширюється винятково на доступ до їх носіїв: компакт-диска або роздруковки і не стосується безпосередньо захисту змісту інформації. Безпеку електронного інформаційного ресурсу судового засідання доцільно визначати з позицій, що ґрунтуються на усвідомленні й передбаченні ризиків, адже саме нормативні заходи та організація упередження ризиків повинні слугувати основою формування безпекової складової правового режиму ресурсу, спрямованої на забезпечення його від посягань, які можуть статися внаслідок реалізації певних загроз або впливів;

5) деструктивні впливи, спрямовані на електронний інформаційний ресурс, можуть носити механічний та програмний характер, при цьому останні можуть вчинятися як безпосередньо (локально), так і дистанційно – у спосіб дистанційних комунікацій. Для належного нормативного забезпечення правового режиму електронного

інформаційного ресурсу судового засідання особливе значення має врахування ризиків такого ресурсу. Під ризиком електронного інформаційного ресурсу судового засідання слід розуміти загрозу його безпеці, яка, внаслідок уразливості такого ресурсу, може завдати шкоди йому, або сприятиме використанню його на шкоду людині, суспільству та/або державі. Номенклатуру ризиків електронного інформаційного ресурсу судового засідання доцільно поділяти на потенційну та реальну;

б) найбільш ефективним вирішенням проблеми забезпечення нормативної регламентації правової природи процесуального документа, функціональної єдності, структурованості та атрибутивності електронного інформаційного ресурсу судового засідання слід вважати доктринальне визнання та практичне введення (повернення і модернізацію) інституту електронного протоколу судового засідання та його належного забезпечення від інформаційних ризиків. Електронний протокол судового засідання мав би представляти єдиний електронний інформаційний ресурс судового засідання – електронний процесуальний документ, який містить відомості про судові засідання, порядок і зміст його ходу, зокрема інформацію в електронному вигляді, в тому числі аудіовізуальну. Така заміна дозволила б мінімізувати розпорошене нормативне регулювання низки розрізнених елементів (журналу судового засідання, фонограми, відеозапису, роздруківки), об'єднуючи їх в одному. Використання такого документа було б також значно кориснішим для судів усіх рівнів та учасників процесу. За умов реалізації такої перспективи, електронний протокол судового засідання має бути наділений усіма необхідними реквізитами електронного документа, зокрема всіма засобами автентифікації, включаючи електронний підпис, код суду, відомості про рух справи тощо;

7) вітчизняну інформаційно-правову модель правового режиму електронного інформаційного ресурсу судового засідання має утворювати сукупність трьох нормативно-правових конструктів:

– правове забезпечення електронного інформаційного ресурсу судового засідання, яке має включати інституціонально визначені порядок утворення та оформлення відповідного ресурсу в межах одного судового процесу;

– регулювання обігу електронного інформаційного ресурсу судового засідання, яким мають встановлюватися основні організа-

ційно-правові підходи до обміну відповідним ресурсом між судами різних інстанцій у межах однієї або кількох (у разі роз'єднання чи об'єднання проваджень) проваджень/справ;

– регулювання доступу до електронного інформаційного ресурсу судового засідання, яким мають охоплюватися всі допустимі Конституцією та чинним законодавством України обміни, передавання та ознайомлення щодо можливості отримати інформацію про зміст і порядок перебігу певного судового процесу.

9. На основі одержаних наукових здобутків розроблено пріоритетні напрями розвитку правових досліджень в інформаційній сфері на 2016–2020 роки, що були схвалені Загальними зборами НАПрН України, а саме:

1) теоретико-правові основи інформаційного права, становлення і розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань, національного і глобального інформаційного простору, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері;

2) теоретико-методологічні засади формування і реалізації державної інформаційної політики, правового регулювання інформаційної діяльності та розвитку інформаційного законодавства в контексті євроінтеграції України;

3) правові засади інформаційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, органів охорони правопорядку і правосуддя, військових формувань, підприємств, закладів, установ та організацій різних форм власності, неурядових організацій та інших інститутів громадянського суспільства;

4) правовий режим інформації, інформаційних ресурсів, продукції і послуг, інформаційних технологій, систем і мереж, інформаційної інфраструктури та регулювання доступу до них; право власності в інформаційній сфері;

5) правове забезпечення функціональних напрямів інформаційної діяльності: адміністративні послуги і доступ до публічної інформації; телекомунікації, зв'язок, інформатизація; глобальні інформаційні мережі, реклама; видавнича, бібліотечна, архівна і музейна справи; державна статистика, документообіг; інформаційна діяльність в галузях освіти і науки, культури і мистецтв, в економічній, фінансовій, банківській та інших сферах;

6) правове регулювання розвитку вітчизняної індустрії високотехнологічної інформаційної продукції, розробки і впровадження новітніх інформаційних технологій, програмної та іншої інформаційної продукції і послуг; формування національних інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури;

7) правові засади розвитку національних засобів масової інформації, захисту прав і свобод професійної діяльності журналістів, запобігання інформаційній експансії та монополізації національного інформаційного простору, утвердження в національному інформаційному просторі духовних, культурних і моральних цінностей народу України;

8) актуальні проблеми забезпечення інформаційної безпеки України як однієї з основних функцій держави. Правові засади захисту персональних даних, інформації з обмеженим доступом, технічного захисту інформації, протидії негативним інформаційним впливам та впливам інформаційних технологій на шкоду людині, суспільству та державі;

9) основи правової інформатики, системної інформатизації нормотворчої, правозастосовної й правоосвітньої діяльності, розвитку електронного державного управління. Проблеми впровадження й розвитку інформаційно-правових підсистем електронного парламенту та уряду, електронних систем і баз даних у галузі держави і права в контексті децентралізації влади в Україні;

10) проблеми юридичної відповідальності, протидії злочинам та іншим правопорушенням в інформаційній сфері.

Реалізація і впровадження результатів досліджень за НДР у 2016 р.:

Публікації по НДР у 2016 р. відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

Монографії:

Правовий режим електронного інформаційного ресурсу судового засідання в інформаційному суспільстві: монографія / П. Л. Коляденко ; за заг. ред. Н. А. Савінової. – К.: НДПП НАПрН України. – 2016. – 147 с. (6,7 д.а.) *(передано в друкарню)*

Наукові журнали:

Інформація і право. – №4(19)/2016; обсяг – 14 статей; 120 стор. (ум. друк. арк. 5.5).

Збірники праць:

Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві: матеріали наук.-практ. конф. / 1 квітня 2016 р., м. Київ / упорядн. В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. – К.: НДПП НАПрН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, НТУУ «КПІ», Вид-во «Політехніка», 2016. – 150 с.

Законопроекти та інші нормативно-правові акти:

1) підготовлено і направлено до Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти матеріали щодо парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні», з визначенням ряду системних проблем та рекомендацій (вих. лист від 09.11.2016 р. № 124), а також науково-аналітичну доповідь «Економічний механізм національної системи освіти України: стан та проблеми» (вих. лист від 04.11.2016 р. № 119), які враховані у проекті *постанови Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні”*» від 6 грудня 2016 р.;

2) підготовлено пропозиції до *проекту Рекомендацій слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти на тему: «Законодавче забезпечення розвитку національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення»* (вих. лист від 05.07.2016 р. № 72);

3) підготовлені та направлені до Комітету Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму пропозиції щодо *Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист»* (вих. лист від 27.10.2016 р. № 109);

4) за результатами опрацювання проблем електронного інформаційного ресурсу судового засідання ініціативно підготовлено пропозиції щодо внесення змін і доповнень до *«Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання)»*;

5) на підставі запиту Комітету Верховної Ради України з питань інформатизації та зв'язку (№ 04–21/13–924 від 11.12.2015 р.) підготовлено матеріали до парламентських слухань щодо реформування інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційного

простору України і направлено адресату (вих. лист від 15 січня 2016 р. № 8);

6) підготовлено пропозиції щодо проекту Закону «Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”», які направлені до Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (вих. лист від 24.03.2016 р. № 39);

7) ініціативно підготовлено і направлено до Комітету Верховної Ради України пропозиції «Про внесення змін до Закону України “Про інформацію”» (щодо визначення переліку інформації про особу, що є конфіденційною) (вих. лист від 25 травня 2016 р. № 56);

8) матеріали НДР також враховано при підготовці пропозицій щодо проекту Закону України «Про електронні комунікації», направлени до Комітету Верховної Ради України з питань інформатизації та зв'язку (вих. лист від 25.10.2016 р. № 103).

Статті:

Опубліковано **11** наукових статей.

Тема: «Науково-методичне, правове та інформаційне забезпечення формування національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в умовах децентралізації в Україні».

Тема зареєстрована в УкрІНТЕІ за номером 0115U004522 1 січня 2016 р., вих. № 80 від 3 серпня 2015 р.

Підстави для виконання: рішення вченої ради НДПП НАПрН України про затвердження теми НДР (протокол №4 від 20 травня 2015 р.) та Зведений план, затверджений постановою президії Національної академії правових наук України від 22 червня 2015 р. №91/5, а також Стратегія розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджені Загальними зборами НАПрН України.

Строки виконання: січень 2016 р. – грудень 2020 р.

Керівник теми: **Корж І. Ф.** – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник.

Основна мета наукових досліджень за темою полягає у розробці науково-методичних, інформаційно-аналітичних та правових засад, пропозицій і рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних, доктринальних положень, а також удосконалення законодавства з метою формування інформаційно-кому-

нікаційних та організаційних складових національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в умовах децентралізації влади в Україні.

Завданням роботи є вивчення та аналіз актуальних правових проблем децентралізації влади в Україні в частині перерозподілу повноважень, функцій та фінансів з центрального на місцевий рівень управління; дослідження проблем формування і функціонування інформаційних правових відносин в умовах здійснення децентралізації влади в Україні та відповідних змін у сфері інформаційних потоків у законотворчій та законодавчій роботі; напрацювання пріоритетних, науково-обґрунтованих методів і правових механізмів інформаційно-комунікаційного та організаційного забезпечення формування та функціонування національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в Україні; сприяння розвитку складових електронного парламенту, формування електронних баз даних нормативно-правових актів в галузі держави і права, як основи створення національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в Україні; дослідження питання інтеграції національної системи нормативно-правових актів в Україні до відповідних електронних баз даних Європейського Союзу.

Очікувані результати роботи передбачають:

- забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування повною і достовірною нормативно-правовою інформацією в галузі держави і права, сприяння підвищенню рівня їхньої нормотворчої та правозастосовної роботи;
- започаткування процесу підтримки нормотворчої діяльності державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, науковців та громадськості за допомогою інтегрованої бази даних нормативно-правових актів;
- уточнення інформації, доступ до якої має бути відкритим і обов'язковим для надання за запитом громадян, впорядкування правил доступу до інформації, застосування узгоджених зі світовими стандартами національних стандартів інформаційних технологій, програмного забезпечення, яке використовується в державному секторі, перехід на відкриті стандарти;
- збільшення обсягу електронних інформаційних ресурсів, які створюються та накопичуються парламентом, органами виконавчої

влади та місцевого самоврядування з метою інтеграції електронних інформаційних ресурсів у єдину систему електронних інформаційних ресурсів;

– покращання якості електронних послуг, які надаються населенню та суб'єктам господарювання, а також забезпечення належного рівня електронної взаємодії парламенту, органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування між собою та з громадянами України.

Згідно з технічним завданням дослідження на весь період, що передбачено проектом тематичного плану науково-дослідних робіт, буде здійснено розроблення науково-методичних, правових пропозицій та рекомендацій, проектів відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також здійснене інформаційне забезпечення формування інформаційної складової національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в умовах децентралізації в Україні.

Планується: створення теоретико-правової бази системної інформатизації нормотворчої діяльності на усіх рівнях, що надасть можливість унормувати застосування засобів системної інформатизації для розбудови національного інформаційного простору у складі інформаційно-аналітичних систем і баз даних нормативно-правових актів парламенту, уряду, міністерств та відомств, регіональних органів місцевого самоврядування; розробити єдині вимоги та правила формування електронних інформаційних ресурсів; забезпечити інформаційну відкритість та інформаційну взаємодію між парламентом, органами державної влади, регіональними органами місцевого самоврядування та громадянами; ведення, доступ, зберігання та обмін інформацією.

У ході виконання НДР у 2016 р.:

1. Здійснювався збір, аналіз та опрацювання матеріалів щодо правових проблем, пов'язаних із здійсненням заходів децентралізації державної влади в Україні (в частині перерозподілу повноважень, функцій та фінансів з центрального на місцевий рівень управління), а також проблем формування і функціонування інформаційних правових відносин в умовах децентралізації влади та відповідних змін у сфері інформаційних потоків у законотворчій та законодавчій роботі, вивчався зарубіжний досвід здійснення децентралізації, що дало змогу дійти певних проміжних висновків:

1) здійснювані в Україні реформи базуються на таких стратегічних документах:

– *Угода про Асоціацію України з ЄС*, вчинена 21 березня 2014 р. (політична складова) та 27 червня 2014 р. (економічна частина) в м. Брюсселі і ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. із заявою;

– *Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»*, схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. №5/2015, метою прийняття якої визначено впровадження європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі, передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, встановлює індикатор оцінки результатів відповідної реформи;

– *Коаліційна Угода*, укладена учасниками коаліції депутатських фракцій, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, які підписали цю Коаліційну Угоду, яка націлена на проведення реформ щодо досягнення європейської якості життя громадян України, подолання бідності, розбудови конкурентоспроможної економіки, сталого розвитку суспільства, встановлення сприятливих умов для ведення бізнесу, зниження безробіття та створення нових робочих місць, здобуття енергонезалежності, розвитку громадянського суспільства та гарантування свободи слова, боротьбу з корупцією та відновлення правосуддя, розвиток освіти і науки, культури та духовності;

– *План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»*.

Цими документами передбачено 18 ключових реформ: – *Антикорупційна реформа*; – *Судова реформа*; – *Децентралізація*; – *Реформа державного управління*; – *Дерегуляція*; – *Реформа правоохоронної системи*; – *Реформа національної безпеки і оборони*; – *Реформа охорони здоров'я*; – *Податкова реформа*; – *Реформа енергетики*; – *Просування інтересів України в світі*; – *Реформа сільського господарства*; – *Реформа освіти*; – *Управління державною власністю*; – *Реформа фінансового сектору*; – *Конституційна реформа*; – *Виборче законодавство*; – *Реформа державних закупівель*;

2) Верховною Радою України та Урядом України вжито низку заходів щодо нормативно-правового забезпечення зазначених ре-

форм. Так, проектом Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) №2217-а від 01.07.2015 р., який попередньо схвалено (1-ше чит.) 31.08.2015 р., передбачається реалізація завдання щодо:

- визначення територіальної основи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, що передбачає створення трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою в Україні (27 регіонів, 120–150 районів, 1500–1800 громад);

- розмежування повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів;

- розмежування повноваження між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, що передбачає передачу основних повноважень місцевих держадміністрацій органам місцевого самоврядування. Виконавчій владі передбачено залишити лише право контролю;

- визначення потреби кількості ресурсів на кожному рівні, що передбачає оновлення бюджетної системи;

- запровадження механізмів підзвітності органів місцевого самоврядування перед виборцями і державою.

2. Проаналізовано зміни чинного законодавства в контексті децентралізації влади в Україні, за результатами чого встановлено:

1) Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів» від 08.09.2016 р., а саме таких виплат, як:

- адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;

- адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

- плати за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також плати за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією;

2) Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого

самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» від 10.12.2015 р. передбачено, що органам місцевого самоврядування (виконавчому органу сільської, селищної або міської ради, сільському голові (у випадку, коли відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено)) пропонується надати повноваження щодо реєстрації місця проживання та зняття з реєстрації місця проживання особи, ведення відповідного реєстру територіальної громади;

3) Законом України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 р. визначено завдання запровадження комплексного та ефективного правового регулювання порядку організації і проведення місцевих виборів відповідно до вимог Конституції України з урахуванням рекомендацій міжнародних інституцій, використанням практичного досвіду проведення минулих виборчих кампаній;

4) Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII затверджено План законодавчого забезпечення реформ в Україні, до якого увійшли законодавчі пропозиції із чітко сформульованими назвами законопроектів, що прямо передбачені у вищезазначених документах. Водночас враховано ініціативи у вигляді законодавчих ідей, а також пропозиції, що випливають з окреслених проблем та потребують законодавчого оформлення;

5) норми Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» від 09.04.2015 р. спрямовані на вдосконалення правового регулювання містобудівної діяльності, спрощення дозвільних та погоджувальних процедур у будівництві, реформування системи державного архітектурно-будівельного контролю;

6) *нормами Закону України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. визначаються організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю;*

7) розпорядженням Уряду № 688-р від 22.09.2016 р. «Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» затверджено ПЛАН ЗАХОДІВ щодо реалізації Концепції реформування місце-

вого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Основними заходами передбачається розроблення концептуальних пропозицій секторальних реформ у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; проектів законів України про засади адміністративно-територіального устрою щодо посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за прийняття рішень, що порушують Конституцію та закони України, статусу та виборів старост, розширення переліку послуг, які надаються через центри надання адміністративних послуг та забезпечення супроводження у Верховній Раді України проектів законів України, необхідних для реалізації реформи, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи, надання консультативно-методологічної допомоги, запровадження в територіальних громадах (передусім в об'єднаних територіальних громадах) дільничних поліцейських;

8) постановою Уряду № 385 від 06.08.2014 р. «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» визначено цілі державної регіональної політики та основні завдання центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, спрямовані на досягнення зазначених цілей, а також передбачає узгодженість державної регіональної політики з іншими державними політиками, які спрямовані на територіальний розвиток;

9) затверджений Розпорядженням Уряду від 27 травня 2016 р. № 418-р План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік є своєрідним продовженням Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 р., затвердженого Розпорядженням КМУ від 4 березня 2015 р. № 213-р.

3. Встановлено, що протягом 2015–2016 рр. отримано перші результати в контексті децентралізації влади та інтеграції реформи місцевого самоврядування в Україні, зокрема:

1) окрім прийнятих в цілому відповідних законодавчих актів у даній сфері, продовжується робота над законопроектами «Про префектів», «Про місцеве самоврядування в Україні» (нова редакція). Однак для їх прийняття потрібні відповідні зміни до Конституції України в частині децентралізації. Розпочато громадське обговорення законопроекту «Про засади та порядок вирішення питань

адміністративно-територіального устрою України», яким без внесення змін до Конституції України визначатимуться засади, на яких ґрунтується адміністративно-територіальний устрій України та повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування з даного питання;

2) до Верховної Ради України внесений законопроект №4690, спрямований на зміцнення фінансової незалежності бюджетів ОТГ, який передбачає передачу частини рентної плати за спеціальне використання води, що зараховується до бюджетів ОТГ, на землі сільськогосподарського призначення, які зайняті водними об'єктами загальнодержавного значення, користувачами води за місцем її забору, а також ряд інших законопроектів;

3) Урядом схвалено та прийнято ряд розпоряджень та постанов, якими визначається: новий порядок діяльності освітніх округів та опорних загальноосвітніх навчальних закладів; надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, на формування інфраструктури ОТГ; концептуальна оптимізація системи територіальної організації влади та утворення нової територіальної основи для розміщення органів виконавчої влади та інших державних органів тощо;

4) 25 жовтня 2015 р. відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» відбулися перші вибори в 159 об'єднаних територіальних громадах. В них розроблені та затверджені відповідними радами Стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ. Зазначені ОТГ отримали прямі бюджетні розрахунки. В рамках завдань щодо зміцнення ресурсної бази громад, в т. ч. фінансової підтримки громад та фінансової децентралізації, тепер вони безпосередньо отримують медичні та освітні субвенції та базові дотації. Ці громади вже отримали максимум повноважень і ресурсів, на рівні з великими містами обласного значення. Таким чином ОТГ мають перевагу на отримання коштів для розвитку. Адже громада отримує статус і повноваження міста обласного значення, що передбачає прямі стосунки з державним бюджетом України (за умови об'єднання до 15 жовтня передуючого бюджетного року). Усуваються проміжні ланки розподілу коштів – область та район;

5) щодо фінансування ОТГ, то, як відомо, сільські громади набувають функцій, повноважень та фінансових ресурсів на рівні міста обласного значення, тобто гарантовано отримуватимуть 60%

податку на дохід фізичних осіб, який завжди був основним і найбільш прогнозованим джерелом наповнення бюджетів, та матимуть прямі фінансові надходження з державного бюджету. Крім того, об'єднані у відповідності до перспективного плану громади отримують підтримку з Державного фонду регіонального розвитку, а також субвенції з державного бюджету на формування відповідної інфраструктури.

4. Проведено аналіз виконання місцевих бюджетів за 2016 рік, який засвідчив, що реформа бюджетних відносин дозволила побудувати нову модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів та встановити нові підходи у взаємовідносинах державного бюджету з місцевими бюджетами.

Такі підходи забезпечили формування нових прогресивних відносин в управлінні бюджетними ресурсами, комплексне вирішення питань розвитку територіальних громад, а також збільшення мотивацій до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. Результати виконання цього річного бюджету підтверджують позитивні тенденції зростання надходжень до місцевих бюджетів, які намітилися в минулому році. За 9 місяців цього року до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 103.9 млрд грн – 99.4% від річного плану. Найвищі відсотки показників показали Київська (112.5%), Закарпатська (109.8%), Полтавська (107.2%) області та м. Київ (106.1%). У 19 регіонах з 25 темп надходжень вище середнього по країні.

Загалом у рамках реформи було виділено майже 6 млрд гривень, із яких 3 млрд будуть спрямовані на державну підтримку регіонального розвитку. Крім того, 1 млрд гривень буде використаний на формування та регулювання інфраструктури ОТГ. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам склала 1,94 млрд гривень. Стосовно кількості проектів, які отримують державну підтримку в рамках децентралізації та реформи місцевого самоврядування, лідером є Одеська область, у планах – реалізувати 360 проектів. Найменше проектів у планах у Києві та у Кіровоградській області – 22 і 54 відповідно.

Найбільший об'єм фінансування отримала Хмельницька область – 403 млн гривень. Найменшу кількість коштів отримала Миколаївська область – на її розвиток було виділено 138,83 млн гривень. Загальна кількість проектів, які отримують державну під-

тримку – 4014 по всій Україні. Сюди входять проекти найрізноманітнішого масштабу – від будівництва спортивних майданчиків і облаштування стадіонів до капітального ремонту доріг та опалення шкіл і дитсадочків.

«Ми розпочали реформу децентралізації – реформу, успіх якої вимірюється не сумою статків у державній казні, а достатком і комфортом кожної окремої української родини. Вперше за 25 років незалежності громади отримали можливість бути господарями на власній землі, відчувати відповідальність за майбутнє своїх дітей, самостійно будувати нову якість життя на своїх територіях», – сказав Геннадій Зубко, Віце-прем'єр-міністр України, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

5. Констатовано початок процесу формування і розвитку нових органів місцевого самоврядування в об'єднаних територіальних громадах, а саме:

1) у 2016 р. українці об'єдналися у 794 територіальні громади по всій країні, у 2016 р. з'явилося 95 громад, ще 407 громад наразі очікують на затвердження. За два роки дії реформи 184 об'єднані територіальні громади провели перші місцеві вибори, ще 105 чекають на призначення місцевих виборів до кінця 2016 р. Триває процес виборів старост. Станом на 1 жовтня цього року обрано 320 старост в ОТГ. Нині постає питання існування сільських рад, які обслуговують села з кількістю в 300 осіб, адже вижити зможе та громада, яка має для цього необхідні ресурси. Адміністративно-територіальна реформа є важливою складовою децентралізації, але вона передбачає злиття окремих районів, маленьких сіл з великими. Звісно, що для деяких районів це досить болюче питання;

2) впроваджується Державна стратегія регіонального розвитку України, розроблені та затверджені 24 областями (окрім Львівської обл.) *регіональні стратегії розвитку*;

3) продовжується робота в рамках проведення секторальної децентралізації у сфері освіти, охорони здоров'я, охорони громадського порядку, децентралізації системи архітектурно-будівельного контролю – визначено новий порядок діяльності освітніх округів та опорних загальноосвітніх навчальних закладів, співфінансування відповідних проєктів; розпочато формування медичних округів; запровадження дільничних поліцейських.

6. Підтверджено розгортання в Україні системи електронного управління, що є вкрай важливим в контексті децентралізації влади, зокрема, згідно зі звітом «Моніторинг прогресу реформ за 9 місяців 2016 року» за ініціативою ЦИФРОВА УКРАЇНА – DIGITAL UKRAINE: ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ здійснюється впровадження:

1) **електронних звернень та електронних петицій** – системи електронних звернень та петицій до Президента була запропонована для безкоштовної передачі зацікавленим державним органам влади;

2) **електронного урядування** (поширення успішного досвіду АПУ в е-урядуванні серед органів державної влади), для чого:

– запущена веб-сторінка sed.reforms.in.ua із описом системи електронного документообігу (СЕД), впровадженій в АПУ, технічними матеріалами та інформацією щодо розгортання системи;

– проведена публічна презентація СЕД та системи електронних петицій (у тому числі технічних аспектів функціонування); на заході були присутні 420 осіб, більшість з яких представляли державні органи влади;

– за результатами публічної презентації отримано 70 заявок на розгортання СЕД від органів державної влади та 14 заявок від потенційних партнерів;

– підготовлений та розісланий опитувальник для аналізу ступеня готовності замовників до встановлення СЕД;

– 39 органів державної влади аналізують технічну можливість впровадження СЕД;

– система е-документообігу була запропонована для передачі безкоштовно всім зацікавленим органам державної влади безкоштовно;

– проведена публічна презентація СЕД для вузів;

– проведена презентація СЕД в Харкові для органів місцевого самоврядування та державних установ;

– проекти із запуску СЕД розпочаті в ДП «Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки» та в Державному комітеті телебачення і радіомовлення України;

– успішно виконали тестове завдання по СЕД АПУ та підтвердили свої компетенції 7 компаній-партнерів;

– СЕД офіційно передано 14 державним установам та органам місцевого самоврядування;

3) хмарних технологій:

– у Верховній Раді України зареєстрований і прийнятий 20.09.2016 р. у 1-му читанні законопроект №4302, що стосується хмарних обчислень, приведений у відповідність до рекомендацій, наданих під час експертних обговорень; 16.11.2016 р. внесена до ВРУ таблиця поправок;

– законопроект перекладений англійською та наданий представникам європейської спільноти для аналізу. Відбулось обговорення поточного стану дій та законопроекту з представниками Amazon, які надали позитивний висновок;

– законопроект за запитом Верховної Ради був розглянутий урядовими установами та Урядовим Комітетом за участю представників Адміністрації Президента України;

4) криптореформування:

– підготовлений перелік стандартів для гармонізації, які охоплюють сферу електронного бізнесу, криптографії, електронної ідентифікації, створення програмного забезпечення, хмарних технологій;

– триває залучення нових бізнес-партнерів, що підтримали Маніфест реформи електронної ідентифікації та довірчих послуг, ініційований представниками українського та міжнародного бізнесу, громадськими організаціями та органами державної влади, який окреслює основні виклики та потреби сучасності і формує план дій для побудови в Україні європейських довірчих послуг та європейської системи електронної ідентифікації;

– здійснено підготовчу роботу та проведено стратегічну сесію з криптореформування за підтримки ОБСЄ. За результатами визначені слабкі сторони реформи та сформований «антикризовий» план дій, впровадження якого вже розпочато;

– прийнятий 20.09.2016 р. у 1-му читанні законопроект про електронні довірчі послуги (№4685), підготовлені та зареєстровані правки до законопроекту для приведення сфери довірчих послуг у відповідність до Європейських стандартів;

5) е-ідентифікації та Digital Agenda:

– виконується координування для проектів Єврокомісії для державного сектору по е-ідентифікації, і проектів у приватному секторі та неурядових організаціях;

- Мінекономрозвитку запропонували план заходів по Digital Agenda;
- Кабінет Міністрів України запустив систему електронних петицій до КМУ;
- НБУ нормативно врегулював БанкІД для адмінпослуг;
- відбулося підписання угоди щодо надання українським підприємцям інструменту для залучення інвестицій від ЕІБ з фокусом на інноваційні проекти та в рамках співпраці по HORIZON 2020;
- завершився перший національний конкурс ІТ-проектів з е-демократії у сфері відкритих даних (за підтримки Швейцарії, фонду Східна Європа та фонду InnovaBridge), переможці: сервіс моніторингу реєстраційних даних компаній, графічний аналіз підсумків виборів, система економічного моніторингу та інші;
- прийнято Постанову КМУ № 606 від 08.09.2016 р., якою затверджено Положення про електронну взаємодію державних інформаційних ресурсів та список реєстрів, які в першочерговому порядку повинні розробити для забезпечення автоматизованого обміну даними між державними інформаційними ресурсами:
 - Єдиний державний демографічний реєстр;
 - Державний земельний кадастр;
 - Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство;
 - Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;
 - Державний реєстр речових прав на нерухоме майно;
 - Державний реєстр актів цивільного стану громадян;
 - Реєстр платників податку на додану вартість;
 - Єдиний державний реєстр Міністерства внутрішніх справ стосовно зареєстрованих транспортних засобів та їх власників;
 - Державний електронний інформаційний ресурс Міністерства внутрішніх справ, в якому обробляється інформація з питань судимостей;
 - Державний реєстр загальнообов’язкового державного соціального страхування;
 - Державний електронний інформаційний ресурс Міністерства внутрішніх справ, в якому обробляється інформація з питань втрачених паспортів;

- Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- Єдиний реєстр довіреностей;
- Автоматизована інформаційна система Державної казначейської служби України по обліку доходів та видатків бюджетів усіх рівнів;
- Єдиний державний реєстр судових рішень;

б) розвивається ІТ-сфера:

- прийнятий 03.11.2016 р. як закон законопроект №4496 щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг, що спростить роботу у сфері ІТ;
- прийнятий 20.09.2016 р. у 1-му читанні законопроект №2126-а про основні засади кібербезпеки;
- прийнятий 08.09.2016 р. у 1-му читанні законопроект №3719, що містить норми щодо заборони фізичного вилучення ІТ-обладнання при проведенні обшуку у компаніях;

7) підтримано меморандум по запуску **Електронного аукціону** в Одеській ОДА та органах державної влади.

7. Здійснюється збір та опрацювання робочих матеріалів щодо стану формування правового середовища з урахуванням національного досвіду та міжнародних зобов'язань України, зокрема:

- керівних документів Ради Європи і Європейської Комісії, а також особливої, координуючої ролі державної регіональної політики у забезпеченні сталого розвитку України та її регіонів;
- раніше прийнятих правових актів і державних програм з питань регіонального та місцевого розвитку, розроблення з урахуванням фінансових, інституційних та інших можливостей пропозицій щодо перегляду, системного узгодження та об'єднання таких програм;
- формувалися пропозиції щодо необхідності напрацювання нової законодавчої основи для місцевого самоврядування шляхом підготовки проектів законів, які стосуватимуться питань місцевого самоврядування, статусу депутатів місцевих рад, служби в органах самоврядування тощо;
- здійснювалася підготовка пропозицій в частині проведення правової й організаційної корекції змісту, методики, процедур дер-

жавного контролю у сфері місцевого самоврядування, надання публічних послуг. Проводиться моніторинг за соціологічними дослідженнями на місцевому рівні щодо забезпечення ефективного зворотного зв'язку діяльності територіальних органів влади і населення; інформації щодо використання нових інформаційних технологій в діяльності місцевих органів публічної влади; моніторингу створення державних і регіональних інформаційних систем про регіони, їх потенціал і потреби, а також про населені пункти України;

- напрацьовуються пропозиції щодо необхідності розроблення цільової програми й інформаційного і науково-методичного супроводження діяльності органів і посадових осіб публічної влади місцевого рівня в межах Національної програми інформатизації; досліджується інформація з питань наукового супроводження реформування системи територіальної організації влади, удосконалення понятійного апарату системи владних відносин у відповідності до вимог європейських стандартів;

- проводиться робота по опрацюванню існуючих концепцій та стратегій з питань реформи децентралізації та адміністративної реформи за часи незалежної України в контексті бачення чинного Уряду України політики децентралізації;

- здійснюються заходи щодо проведення аналізу реформи адміністративно-територіального устрою, реформи системи місцевого самоврядування, реформи місцевих органів виконавчої влади, реформи місцевих фінансів, державної регіональної політики.

8. В частині дослідження Міжнародних ініціатив «Партнерство «Відкритий уряд» (далі ПВУ), «Відкритий парламент» та їх впливу на процеси децентралізації влади в Україні необхідно зазначити, що реалізація Планів дій ПВУ: на 2012–2013 та 2014–2015 роки в частині децентралізації влади передбачали:

- створення веб-порталу декларацій про доходи, майно і витрати державних службовців;

- внесення зміни до Закону України «Про звернення громадян», впровадження механізму електронних петицій;

- розроблення пілотної версії Єдиного державного порталу адміністративних послуг;

- проведення національної інформаційно-просвітницької кампанії «Публічні бібліотеки-мости до електронного урядування»;

- доступ до інформації у формі відкритих даних;
- зміна процедур взаємодії уряду із громадянським суспільством тощо.

На часі розробка нових моделей співпраці між центральним урядом і органами місцевого самоврядування в світлі реформ із децентралізації. Завдяки рішенням у сфері електронного урядування робота місцевих органів влади може стати значно ефективнішою й прозорішою.

В той же час ініціатива «Відкритий парламент» – це міжнародна ініціатива, що координується відповідною робочою групою з питань законотворчої відкритості, яка працює над поширенням найкращих практик відкритості парламентських процесів. Основною метою діяльності ініціативи є забезпечення більшої прозорості роботи парламенту та залучення громадян до парламентських процесів. План дій з реалізації Декларації відкритості парламенту розроблено українськими організаціями моніторингу парламентської діяльності разом із Верховною Радою України за підтримки Програми розвитку ООН в Україні.

Перші результати впровадження Плану дій «Відкритого парламенту» це:

– **публікація на сайті ВРУ депутатських запитів та відповідей на них.** Для зовнішніх відвідувачів сайту Верховної Ради доступні депутатські запити у сканованому вигляді (6566 з більше ніж 8000), а також відповіді на них (всі 3478 наявні). Найближчим часом відділ контролю, розпорядник зазначеного ресурсу, має намір опублікувати решту запитів (затримка пояснюється опрацюванням персональних даних);

– **розробка механізму публікації депутатських звернень.** З 8 квітня 2016 р. (у разі згоди кожного народного депутата) активували АРМ «Депутатські звернення» з відображенням текстів звернень на сайті. Наразі 66 народних депутатів надали дозвіл на публікацію своїх звернень;

– **доповнення картки законопроекту на сайті ВРУ розділом «Проходження»,** де міститься «історія» та результати проходження законопроектів;

– **виділення спеціальних місць у ВРУ для роботи запитувачів з документами.** Такі місця знаходяться: вул. Садова, 3, кім. 820, кім. 628, вул. Банкова, 6–8, кім. 202, вул. Грушевського, 18/2, кім. 33;

– **оприлюднення штатного розпису Апарату ВР та частково фінансової інформації.** Інформація оприлюднена у форматі відкритих даних на <http://data.rada.gov.ua/open>. Наразі ведуться переговори, щоб були вказані ППБ працівників;

– **створення окремого Порталу відкритих даних Верховної Ради України.** Наразі <http://opendata.rada.gov.ua/> містить такі набори даних у форматах csv, json та xml: народні депутати (II–VIII скликання), законопроекти (III–VIII скликання), нормативно-правова база, пленарні засідання (III–VIII скликання), фінансово-господарська інформація, організаційна структура Апарату Верховної Ради України; станом на 11 липня 2016 р. представлено близько 400 наборів даних;

– **створення додаткових ресурсів для ознайомлення з роботою народних депутатів, законодавчого процесу та мобільного додатку «Zakonproekt».** За допомогою rada4you.org можна з'ясувати та аналізувати: чи послідовні депутати у своїх голосуваннях за законопроекти з певної теми (наприклад, відкриті дані, безвізовий режим, політичний курс Президента), наскільки дисципліновано депутат відвідує пленарні засідання, чи є фракційна дисципліна. Ресурс містить всі голосування українського парламенту VIII скликання, починаючи з листопада 2014 р., усі дані зібрані з офіційного порталу Верховної Ради.

Додаток «Zakonproekt» дозволяє фільтрувати законопроекти за головним комітетом чи ініціатором та постійно бути в курсі змін за конкретними законопроектами. Користувачі отримуватимуть інформацію про статус обраних законопроектів: реєстрацію проектів законів, одержання висновків комітетів, результати голосування в сесійній залі та остаточне ухвалення закону.

9. Доведено, що завдяки реалізованим рішенням відвідуваність офіційного веб-сайту Верховної Ради України (і передусім, таких його розділів, як «Законодавство України», «Законопроекти», «Електронний протокол пленарного засідання», «Електронні петиції», «Портал відкритих даних» та інші) сягнула понад 7 мільйонів сеансів і більше 22 мільйонів переглядів сторінок. За оцінкою незалежних експертів, ці статистичні дані виводять Верховну Раду України у коло лідерів серед національних парламентів країн світу.

3 лютого 2016 р. у Верховній Раді України відбулись парламентські слухання на тему «Реформи галузі інформаційно-комунікацій-

них технологій та розвиток інформаційного простору України», рекомендації яких мають забезпечити новий імпульс розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні. Серед пріоритетів, визначених слуханнями, є такі:

- відкриті дані: розвиток єдиного державного веб-порталу відкритих даних, публікація пріоритетних наборів державних даних у формі відкритих даних, сприяння розвитку сервісів на базі відкритих даних;
- електронні послуги: запровадження надання пріоритетних адміністративних послуг в електронній формі відповідно до переліку 20 базових напрямів послуг ЄС;
- електронна ідентифікація: імплементація норм Регламенту 910 ЄС, розвиток альтернативних засобів ідентифікації MobileID та BankID;
- електронна взаємодія: розвиток міжвідомчого електронного документообігу та електронної взаємодії державних інформаційних систем;
- посилення міжвідомчої координації;
- сприяння інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС.

10. Встановлено, що однією з основних проблем впровадження децентралізації є нерозуміння громадянами майбутнього державного устрою, оскільки крім загальнодержавного уявлення люди не бачають чіткого плану чи механізму проведення реформи, наприклад, фінансової складової. Тому існує думка, що об'єднання не дасть ніякої економії, тому що те, що потрібно збудувати в територіальних громадах, потребує значних коштів, а це непосильне навантаження на бюджет. Крім того, децентралізація пов'язується з Мінськими угодами.

На думку багатьох громадян, насамперед, необхідно зменшити вплив держави на населення та відмовитись від адміністрування усіх сфер життєдіяльності людини. Друге – прийняти закон про адміністративно-територіальний устрій, використовуючи досвід Польщі. Проблемаю залишається те, що багато процесів є досить заформалізованими. Але якщо населені пункти не хочуть об'єднуватись, то на них діятиме фінансове стимулювання, адже об'єднані територіальні громади визначені пріоритетними в отриманні коштів, і матимуть бюджет розвитку. У результаті децентралізації всі функції районів змістяться в округи, в громади.

11. Проведене вибіркове тестування дії системи зворотного зв'язку між публічною владою та громадянами (електронні звернення, скарги, надання пропозицій тощо) показало наявність

відповідних проблем у відповідних публічних органах щодо прозорості, ефективності, професійності та готовності працювати по-сучасному, в контексті здійснюваних в Україні реформ.

Так, звернення до органів місцевого самоврядування різного рівня з відповідними заявами та пропозиціями щодо поліпшення їхньої діяльності, в цілому, знаходять належне сприйняття і розуміння щодо доцільності мати зворотний зв'язок з громадськістю в інтересах «європеїзації» місцевого самоврядування. Активно функціонує зворотний зв'язок з громадськістю у Верховній Раді України. Однак зазначений механізм, на нашу думку, ще не працює належним чином з таких причин:

- громадськість досі не отримує необхідну публічну інформацію;
- громадськість не спроможна проаналізувати ефективність діяльності органів місцевого самоврядування на базі отриманої інформації;
- відсутність ефективності зворотного зв'язку між ОМС і громадськістю;
- проблема, актуальність якої обґрунтована, залишилась невирішеною.

Значні недоліки у зазначених напрямках притаманні Кабінету Міністрів України як державному органу, який безпосередньо реалізує державну політику децентралізації влади в Україні. Здійснені у процесі наукового дослідження тестові пропозиції щодо покращення діяльності, надіслані до Уряду, не тільки не знайшли належного розуміння, але й не були розглянуті по суті відповідними службами, як того вимагає законодавство. Відповідний підрозділ Уряду (Управління з питань роботи із зверненнями громадян) фактично мінімізує активізацію взаємодії громадськості і Уряду, приймаючи непрофесійні і некомпетентні рішення, які не лише не відповідають чинному законодавству, а й підривають авторитет державного органу, фактично здійснюючи саботаж згаданого процесу. Зазначене вказує на існуючу проблему кадрового підбору у цьому державному органі.

Зазначене вище потребує:

- прозорості розподілу коштів, що обумовлює довіру громади до державних органів та органів місцевого самоврядування;
- встановлення партнерських відносин між органами влади та громадськими організаціями, що є ключом до вирішення суспільних проблем;

- усвідомлення, що громадські організації є інструментом зворотного зв'язку між громадою та владою;
- співробітництво з ОМС можливе на двох рівнях – стратегічному та операційному;
- обравши спеціалізацію, громадські організації можуть глибше та краще аналізувати потреби громади та лобювати їх вирішення ефективніше;
- місцеві ГО мають вирішувати проблеми жителів громади, а великі ГО мають займатися вирішенням системних питань;
- використовуючи законодавчо-гарантовані інструменти моніторингу розподілу бюджетних коштів, таких як запит на інформацію, звернення, громадські слухання, ГО на місцях можуть досягнути значних успіхів у розвитку свого регіону.

Необхідно зазначити, що комплексна і системна робота з впровадження реформи має здійснюватися відповідно до змін до Конституції України, зокрема, в частині децентралізації повноважень органів виконавчої влади та передачі їх органам місцевого самоврядування. Після запровадження конституційних змін мають бути прийняті законопроекти:

- «Про місцеве самоврядування в Україні» (нова редакція);
- «Про префектів»;
- «Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України»;
- «Про імпічмент Президента України»;
- «Про вибори в Україні», що передбачатиме проведення виборів на пропорційній основі за відкритими списками;
- «Про місцевий референдум»;
- «Про нормативно-правові акти України»;
- «Про Національну інтегровану систему нормативно-правових актів України» тощо.

12. У звітному періоді в рамках НДР продовжувалося створення та розбудова інтегрованих в єдину апаратно-програмну платформу ВР України баз даних «Законодавство України», «Законодавство АР Крим», «Київське регіональне законодавство», формування баз даних нормативних актів України як складової системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності парламенту України.

Спільно з працівниками відділу баз даних нормативно-правової інформації Управління комп'ютеризованих систем апарату Верховної Ради України формувалися такі бази даних:

- первинна технологічна база даних – «Законодавство-3»;
- первинна технологічна база даних «Київ»;
- первинна технологічна база даних «Крим»;
- БД ІПС «Законодавство України в Internet» (для користувачів);
- БД ІПС «Київ» (для користувачів);
- БД ІПС «Крим» (для користувачів) – призупинено з об'єктивних причин.

Крім того, в межах науково-дослідної роботи НДІП НАПрН України спільно з Відділом баз даних нормативно-правової інформації Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України зібрано, відформатовано, визначено рубрики юридичного класифікатора, підготовлено до введення та введено до БД «Законодавство» – **11493** документи, зокрема:

Таблиця 1

Технологічні операції з ведення електронних баз даних нормативно-правової інформації Парламенту України за 2016 рік

БД «Законодавство»	БД «Крим»	БД «Київ»
Введено документів – 11158	Призупинено	Введено
ВР – 828		документів – 335
КМУ – 1946		Внесено
Президент – 735		юридичних змін –
Судова влада – 136		241
Зареєстровані в Мін'юсті – 1564		Внесено втрати
Міжнародні договори – 92		чинності – 62
Внесено юридичних змін – 9882		Кількість блоків –
Внесено втрати чинності – 3355		47
Кількість блоків – 707		

Публікації за НДР у 2016 р., відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

Наукові журнали:

Інформація і право. – № 3(18)/2016; обсяг – 11 статей, 100 стор. (ум. друк. арк. 4.5).

Законопроект:

«Про внесення змін до статті 11 Закону України “Про інформацію”» у частині визначення переліку інформації про особу, що є конфіденційною та направлено до Верховної Ради України (вих. лист від 25 травня 2016 р. № 56).

Опубліковано **10** наукових статей.

II. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗА ГОСПОДАРСЬКИМИ ДОГОВОРАМИ

Національна академія правових наук України значну увагу приділяє диверсифікації джерел фінансування, зокрема пошуку позабюджетних джерел, участі у конкурсах наукових проєктів (грантах). Наукові установи академії шляхом укладення господарських договорів на виконання наукових досліджень, проведення експертиз тощо надають послуги наукового та юридичного характеру зацікавленим державним та недержавним організаціям.

Так, у звітному періоді установи академії уклали господарські договори на загальну суму 4 млн 278 тис. 800 грн, зокрема:

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності – на суму 1 млн 323 тис. 100 грн;

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса – на загальну суму 875 тис. 100 грн;

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака – на суму 832 тис. 800 грн;

Науково-дослідний інститут інформатики і права – на суму 468 тис. 200 грн;

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку – на суму 457 тис. 200 грн;

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування – на суму 322 тис. 400 грн;

президія НАПрН України – на суму 579 тис. 700 грн;

Київський регіональний центр – на суму 308 тис. 600 грн.

Упродовж року академія виграла два гранти на міжнародних конкурсах наукових проєктів, що дозволило залучити додаткове фінансування на загальну суму близько 500 тис. грн.

Перший грант за назвою «Толерантність у постконфліктних суспільствах» здійснювався за фінансової підтримки Robert Bosch Foundation. У межах проєкту розроблено та реалізовано навчальний курс для студентів-юристів, спрямований на підвищення рівня правової культури, розуміння актуальних проблем у сфері прав

людини, відкритості й терпимості до представників інших культурних традицій, національних і етнічних меншин, людей із обмеженими фізичними можливостями, внутрішньо переміщених осіб та інших уразливих груп. За його результатами академія отримала подяку від фонду за якість проведення проекту.

Другий грант від Міжнародного Вишеградського Фонду мав назву «Конституційна реформа в Україні у сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки» та був спрямований на впровадження європейського досвіду вдосконалення адміністративно-територіального устрою України, що особливо важливо в умовах проведення конституційної реформи, на прикладі Чехії, Польщі, Угорщини, Словаччини. У його межах проведено міжнародну наукову конференцію, у роботі якої взяли участь як представники вітчизняної науки, так і провідні фахівці від усіх країн Вишеградської групи та Литви.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

За звітний період науковцями Інституту за господарськими договорами (науково-технічні послуги) проводилася така робота:

Ознайомлення з матеріалами кримінальних проваджень для подальшого надання науково-правового висновку за договорами:

1. № 3/1–2016 від 16 травня 2016 р. (за зверненням адвоката О. М. Лемешко).

2. № 5/1–2016 від 6 липня 2016 р. (за зверненням гр-на А. В. Тхоровського).

3. № 6/1–2016 від 8 серпня 2016 р. (за зверненням гр-на В. В. Єрьюменка).

4. № 7/1–2016 від 22 серпня 2016 р. (за зверненням адвоката С. О. Весніна).

5. № 8/1–2016 від 7 серпня 2016 р. (за зверненням адвоката О. М. Малахової).

6. № 11/1–2016 від 5 жовтня 2016 р. (за зверненням адвоката О. Ю. Татарова).

7. № 13/1–2016 від 3 листопада 2016 р. (за зверненням гр-на В. В. Олійниченко).

Надання науково-правових висновків за результатами дослідження матеріалів кримінальних проваджень за договорами:

1. № 1–2016 від 19 лютого 2016 р. (за зверненням гр-на С. А. Ірицяня).

2. № 2–2016 від 1 березня 2016 р. (за зверненням гр-на С. А. Ірицяня).

3. № 3/2–2016 від 16 травня 2016 р. (за зверненням адвоката О. М. Лемешка).

4. № 4–2016 від 17 травня 2016 р. (за зверненням директора представництва ТОВ «Міжнародний інститут захисту прав людини країн Східної Європи» В. А. Бондика).

5. № 8/2–2016 від 16 вересня 2016 р. (за зверненням адвоката О. М. Малахової).

6. № 9–2016 від 5 вересня 2016 р. (за зверненням адвоката Г. П. Пожидаєва).

7. № 10–2016 від 8 вересня 2016 р. (за зверненням адвоката Б. Є. Радченко).

8. № 12–2016 від 2 листопада 2016 р. (за зверненням директора представництва ТОВ «Міжнародний інститут захисту прав людини країн Східної Європи» В. А. Бондика).

9. № 14–2016 від 24 листопада 2016 р. (за зверненням гр-на Л. А. Силенка).

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У звітному періоді НДІ інтелектуальної власності проведено 36 досліджень об'єктів інтелектуальної власності (надалі – ОІВ), зокрема:

1. Експертне дослідження щодо використання ознак корисної моделі «Профільований лист» за патентом України № 74984 у виробі металосайдинг, який виробляється ТОВ «ТД “Термастіл”» (дог. № 02/01–2016 від 11.01.16 р., замовник – Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім “Термастіл”»).

2. Експертне дослідження щодо використання у рекламі «BORJOMI спонсор 1 січня» кожної ознаки, включеної до незалежного пункту формули винаходу за патентом України № 90963, або ознаки, еквівалентної їй (дог. № 03/01–2016 від 29.02.16 р., замовник – ПЮА «Дубинський і Ошарова»).

3. Експертне дослідження щодо схожості ТМ «РЕНАЛЬГАН-БИОЛІК», «РЕНАЛЬГАН-БИОЛЕК» за свідоцтвами України № 182084, № 182085 з ТМ «РЕНАЛГАН» за свідоцтвом України № 15785 (дог. № 04/01–2016 від 29.02.16 р., замовник – Акціонерне товариство «Лекхім»).

4. Експертне дослідження щодо визначення вартості збитку втрачених ОІВ (дог. № 05/01–2016 від 09.03.16 р., замовник – ТОВ «БАЛТІЯ-ДРУК»).

5. Експертне дослідження щодо можливості введення в оману споживачів щодо особи виробника товарів, яка є власником ТМ та добре відомого знака «СУЛЬСЕНА» (дог. № 28/01–2015 від 01.12.15 р., замовник – ТОВ «АМАЛЬГАМА ЛЮКС»).

6. Експертне використання щодо схожості позначень «DOM|MIO» та «Domio» (дог. № 25/01–2015 від 26.10.15 р., замовник – Товариство з обмеженою відповідальністю «МАТРОЛЮКС»).

7. Експертне дослідження щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, ТМ «Медіатин» та ТМ «Медітан» (дог. № 09/01–2016 від 17.05.16 р., замовник – ТОВ «Крилова і Партнери»).

8. Експертне дослідження щодо використання у лікарському засобі Моксифлоксацин виробництва Маклеодс Фармасьютикалс Лимитед сукупності ознак незалежних пунктів формули винаходу за патентом України № 35554 (дог. № 10/01–2016 від 18.05.16 р.).

9. Науково-правова експертиза (надання юридичних послуг з питань щодо кінематографічних творів – телевізійного фільму під назвою «Загін», 2008 р.) (дог. № 02/02–2016 від 15.03.16 р.).

10. Науково-правова експертиза (надання юридичних послуг з питань щодо кінематографічних творів – телевізійного фільму під назвою «Мисливці за караванами», 2010 р.) (дог. № 03/02–2016 від 15.03.16 р., замовник – ТОВ «СТАР МЕДІА»).

11. Науково-правова експертиза (надання юридичних послуг з питань щодо пропаганди і популяризації в кінематографічних творах, а саме у кінематографічному творі «Не зарікайся») (дог. № 05/02–2016 від 05.05.16 р., замовник – ТОВ «ТРК «Україна»).

12. Науково-правова експертиза (надання юридичних послуг з питань щодо кінематографічного твору «ФЕС», чи є він похідним

від кінематографічного твору «След») (дог. № 08/02–2016 від 05.05.16 р., замовник – ТОВ «ТРК «Україна»).

13. Науково-правова експертиза (надання юридичних послуг з питань щодо того, чи є діяльність ПРООН в Україні по закупівлі, ввезенню (імпорту) та розповсюдженню лікарських засобів, що містять моксифлоксацин, використанням без комерційної мети винаходу за патентом України № 35554) (дог. № 10/02–2016 від 18.05.16 р., замовник – Програма розвитку ООН в Україні).

14. Експертно-оціночна робота щодо визначення вартості майнових прав – права використання станом на 12.02.2015 р. ОІВ, зазначених у листі, з метою переукладення ліцензійного договору (дог. № 01/03–2016 від 28.03.16 р., замовник – КП «Науково-виробничий комплекс «Іскра»).

15. Експертне дослідження щодо встановлення наявності чи відсутності ознак плагіату у розділах 22, 23, 25, 26 підручника «Патоморфологія», 2015 р. (дог. № 17/01–2016 від 04.07.16 р., замовник – ректор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця К. М. Амосова).

16. Експертне дослідження щодо промислового зразка за патентом України № 24352 (дог. № 11/01–2016 від 19.05.16 р., замовник – директор Малого приватного підприємства «Старт» В. І. Гончаров).

17. Експертне дослідження щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, знака для товарів і послуг «Каштан шоколад», «Каштан ваніль» за свідоцтвами зі знаком для товарів і послуг «КАШТАН» за свідоцтвом України № 19356 (дог. № 13/01–2016 від 13.06.16 р., замовник – директор ПЮА «Дубинський і Ошарова» М. Дубинський).

18. Експертне дослідження щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, упаковки та позначення торта «Казковий ключик» зі знаком для товарів і послуг «Золотий ключик» за свідоцтвом № 78911 (дог. № 14/01–2016 від 30.06.16 р., замовник – в. о. Голови Правління ПАТ «Київхліб» О. В. Корінь).

19. Експертне дослідження щодо використання ТОВ «Інтерфом-М» ТМ за свідоцтвом України № 175926 для товару – губки кухонні, що реалізується під позначенням ТМ «Чистим-Блиститим» (дог. № 15/01–2016 від 07.07.16 р., замовник – представник ТОВ «Інтерфом-М» М. Компанець).

20. Науково-правова експертиза щодо дотримання авторського права при розробці нового дизайну банкноти (дог. № 12/02–2016 від 21.06.16 р., замовник – Генеральний директор Банкотно-монетного двору Національного банку України С. В. Іванюта).

21. Експертне дослідження щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, ТМ «Медіатин» та ТМ «Медітан» (дог. № 09/01–2016 від 17.05.16 р., замовник – директор ТОВ «Крилова і Партнери» А. Є. Крилова).

22. Експертне дослідження щодо схожості між собою ТМ БЕ-ТАСАЛІК за свідоцтвом України № 22765 від 15.01.2002 р., власником якої є ПАТ «Київмедпрепарат», та ТМ БЕЛОСАЛІК і БЕЛОСАЛІК за свідоцтвами України № 205528 та № 205527 (дог. № 21/01–2016 від 21.10.16 р., замовник – директор ТОВ «Юридична фірма Рід-лекс» С. Є. Морозов).

23. Експертне дослідження щодо дослідження комп'ютерної програми «Центр соціальних послуг» за свідоцтвом про реєстрацію авторського права на твір № 68415 (дог. № 25/01–2016 від 23.11.16 р., замовник – директор КП «Харківський Дата Центр»).

24. Науково-правова експертиза щодо належності Українському центру оцінювання якості освіти майнових прав на ПЗ, яке використовувалось для проведення ЗНО (дог. № 10/02–2015 від 21.12.15 р., замовник – директор Українського центру оцінювання якості освіти В. А. Карандій).

25. Науково-правова експертиза щодо надання інформаційно-консультативних послуг (щодо телевізійних передач та анонсів) (дог. № 22/02–2016 від 31.10.16 р., замовник – директор юридичного департаменту ПрАТ «Міжнародний Медіа Центр-СТБ» М. К. Корнієнко).

26. Науково-правова експертиза закупівлі права на використання комп'ютерної програми «Центр соціальних послуг» (дог. № 24/02–2016 від 23.11.16 р., замовник – директор КП «ХАРКІВСЬКИЙ ДАТА ЦЕНТР» О. А. Яковлев).

27. Експертно-оціночна робота щодо оцінки ринкової вартості права на використання «Комп'ютерної програми “Центр соціальних послуг”» (дог. № 05/03–2016 від 23.11.16 р., замовник – директор КП «Харківський Дата Центр» О. А. Яковлев).

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

За звітний період Інститутом підготовлено 16 науково-правових експертиз, зокрема:

1. Науково-правова експертиза для ПАТ «Укрзалізниця» щодо тлумачення положень статуту акціонерного товариства (договір №2–4 від 14.04.2016 р.).

2. Науково-правова експертиза для ТОВ «ЕС АЙ Центр» щодо відхилення пропозиції конкурсних торгів (договір №3–1 від 10.03.2016 р.).

3. Науково-правова експертиза для фізичної особи Олійник О. М. щодо тлумачення правової природи відносин, які виникли в результаті укладення та виконання договору оренди індивідуально визначеного нерухомого майна (договір від 30.03.2016 р.).

4. Науково-правова експертиза для ПАТ «Укрзалізниця» щодо юридичної кваліфікації фактичних обставин і застосування окремих норм матеріального права, на підставі яких було прийнято рішення господарського суду м. Києва від 17.12.2015 р. у справі №911/4959/14 за позовом Державної адміністрації залізничного транспорту України (Укрзалізниця) до ТОВ «Союз-Енерго» про стягнення грошової суми (договір про надання послуг від 10 лютого 2016 р. №2–2 між Інститутом та ПАТ «Українська залізниця»).

5. Науково-правова експертиза для ПАТ «Укрзалізниця» щодо юридичної кваліфікації окремих фактичних обставин у відносинах з будівництва залізнично-автомобільного мостового переходу через р. Дніпро в м. Києві (договір про надання послуг від 22 квітня 2016 р. №2–5 між Інститутом та ПАТ «Укрзалізниця»).

6. Науково-правова експертиза для Торгово-промислової палати України щодо тлумачення окремих пунктів статуту ТПП України (договір №04–04/16–1 від 4 квітня 2016 р.).

7. Науково-правова експертиза на замовлення Будинку відпочинку «Конча-Заспа» державного управління справами щодо надання публічної інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування та розпорядження комунальним майном (договір №7–9 від 11.10.2016 р.).

8. Науково-правова експертиза на замовлення ТОВ «Професійна юридична група» щодо правомірності звернення іноземного

громадянина або його представників до судів на території України з метою захисту прав їх довірителя (договір № 01/05 від 01.08.2016 р.).

9. Науково-правова експертиза на замовлення Торгово-промислової палати України щодо засвідчення форс-мажорних обставин у зв'язку з проведенням АТО на сході України (договір б/н від 1.09.2016 р.).

10. Науково-правова експертиза на замовлення ПАТ «Укрзалізниця» про захист економічної конкуренції, що відбувалось у договірних відносинах між ТОВ СП «НІБУЛОН» та Південною, Південно-Західною та Одеською залізницями, правонаступником яких є ПАТ «Укрзалізниця» (договір б/н від 05.08.2016 р.).

11. Науково-правова експертиза за зверненням фізичної особи адвоката Маленко О. М. щодо визначення правомірності дій державного реєстратора (договір № 11–1 від 14.11.2016 р.).

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Упродовж 2016 р. Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування проводив дослідження за наступними господарськими договорами:

1. Згідно із договором № 1 від 01.03.2016 р., укладеним із Харківською міською радою, Інститут прийняв на себе зобов'язання з надання консультативних послуг по забезпеченню прав та інтересів територіальних громад, органів місцевого самоврядування на державному рівні при підготовці, прийнятті та внесенні змін до законів України та інших нормативно-правових актів центральними органами виконавчої влади шляхом: моніторингу, аналізу проектів нормативно-правових актів та підготовки пропозицій до них; аналізу чинного законодавства та наслідків його впливу на інтереси територіальної громади, внесення відповідних пропозицій щодо його вдосконалення, науково-методичного забезпечення діяльності Харківської міської ради.

2. Згідно із договором № 1/11 від 01.11.2016 р., укладеним із Дядченко Т. П., Інститут взяв на себе зобов'язання щодо надання науково-консультативних послуг щодо аналізу чинного законодав-

ства України та наслідків його впливу на інтереси фізичних і юридичних осіб шляхом підготовки науково-правового висновку, який спрямований на роз'яснення норм чинного законодавства щодо наявності конфлікту інтересів у діях депутатів місцевої ради та притягнення їх до адміністративної відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

У звітному році науковцями Інституту за господарськими договорами (науково-технічні послуги) проводилася робота на загальну суму 27 900 грн. Зокрема, надано такі послуги:

1. Науковий висновок за запитом КТ «Желев С. С. і компанія Комиш-зорянського елеватора» щодо порядку відступлення вимоги за кредитним договором.

2. Науково-правовий висновок щодо відповідності законопроекту від 13.11.2015 р. № 3474 «Про внесення змін до Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” (щодо діяльності студентських профспілок)» принципам міжнародного права, судовій практиці, положенням чинного національного законодавства.

3. Науково-правовий висновок за запитом гр. Дзюбенка О. Л. щодо перепрофілювання працівників.

4. Науково-правовий висновок за запитом гр. Татаркіна О. Л. щодо порядку передачі нерозпайованої частки майна підприємства у процесі приватизації.

5. Проект Закону України «Про спеціальні режими інвестиційної та інноваційної діяльності із застосуванням принципу субсидіарності в Україні» за договором із Федерацією роботодавців України.

6. Науково-правовий висновок за запитом ТОВ «Інвестор-Нафтогаз» щодо підприємств, які мають стратегічне значення для безпеки держави.

7. Науково-правовий висновок за запитом «ЖБК Дубки» щодо права продажу належного ОК майна.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

Науково-дослідним інститутом інформатики і права НАПрН України надавалися послуги з питань використання та обслуговування ІПС «Законодавство», яке включає бази даних «Законодавство України», «Законопроект», «Крим», «Київ», оформлено 48 договорів.

Послуги з обслуговування ІПС «Законодавство» надавалися через веб-сервер НДІП НАПрН України, засобами E-mail та компакт-дисками.

Крім того, працівниками НДІП НАПрН України було проведено 6 науково-правових експертиз для державних і недержавних організацій, зокрема:

1. Науково-правова експертиза щодо відповідності вимогам Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо реєстрації змін до установчих документів Загальноосвітнього навчального закладу «Гуманітарна гімназія “Гармонія”».

2. Науково-правовий висновок для Верховного Суду України щодо норми матеріального права, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції у справі Армьєвої Л. Л. до управління Пенсійного фонду України Київського району м. Полтави про визнання протиправним та скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії.

3. Науково-правовий висновок на запити Верховного Суду України щодо норм матеріального права, які неоднаково застосовувались судом касаційної інстанції у справах: за позовом Забавського І. С. до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області про скасування постанови про адміністративне правопорушення; за позовом Мосійчука І. В. до Верховної Ради України, а також щодо правильності застосування норм Регламенту Верховної Ради України Вищим адміністративним судом України в оскарженій постанові (лютий 2016 р.); Якіменка О. О. до Хмельницької міської ради про визнання протиправним та скасування рішення (березень 2016 р.).

III. НАУКОВІ ЕКСПЕРТНІ ВИСНОВКИ ДЛЯ ВИЩИХ ТА ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Одним із статутних завдань академії є виконання замовлення центральних органів державної влади стосовно розроблення засад наукової та правової політики, вивчення та узагальнення механізмів реалізації законодавчих актів, підготовка практичних рекомендацій щодо вдосконалення їх діяльності. Установи академії досить плідно співпрацюють з Президентом України, Верховною Радою України, її комітетами, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки і оборони, Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, іншими міністерствами та центральними органами державної влади.

Структурні підрозділи академії значну увагу приділяли співпраці з вищими судовими органами – Конституційним Судом України, Верховним Судом України, Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також із правоохоронними органами – Службою безпеки України, Генеральною прокуратурою України, Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, Державною пенітенціарною службою України тощо.

Так, упродовж **2016 р.** науково-дослідними інститутами академії для центральних органів державної влади було **підготовлено 152 наукових висновки, пропозиції, рекомендації та експертизи до нормативно-правових актів.**

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

За звітний період для вищих та центральних органів державної влади підготовлено понад 50 документів наукових висновків, пропозицій та зауважень.

I. Для комітетів Верховної Ради України:

1. На виконання доручення голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності А. А. Кожем'якіна були підготовлені:

– науково-правовий висновок щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі громадянського суспільства в боротьбі з корупційними злочинами» (у частині внесення змін до ст. 359 Кримінального кодексу України);

– науково-практичний висновок щодо обґрунтованості та доцільності прийняття Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28 грудня 2015 р.);

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо уточнення відповідальності за вчинення злочинів проти волі, честі та гідності особи)» (реєстр. № 5034);

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконну забудову прибережних захисних смуг водних об'єктів»;

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення стягнення в дохід держави необґрунтованих доходів» (реєстр. № 5142 від 20.09.2016 р.);

– зміни та доповнення до проекту Закону України «Про медіацію» (до другого читання) (реєстр. № 2480 від 27.03.2015 р.);

– науково-правовий висновок щодо проекту Закону України «Про віднесення незаконної порубки дерев до злочинів проти основ національної безпеки»;

– науково-правовий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про національну безпеку” та Кримінального кодексу України».

2. На виконання доручення першого заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності М. П. Паламарчука підготовлені:

– зауваження і пропозиції щодо доцільності опрацювання нового Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

– зауваження і пропозиції щодо доцільності опрацювання нового Закону України «Про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність».

3. На виконання доручення першого заступника голови Комітету з питань науки та освіти Верховної Ради України О. В. Співаковського підготовлені:

– зауваження і пропозиції щодо проекту Закону України «Про Вищу раду правосуддя» (реєстр. № 5180 від 23.09.2016 р.);

– зауваження і пропозиції щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення дотримання прав та вдосконалення робіт із неповнолітніми правопорушниками» (реєстр. № 5298 від 20.10.2016 р.).

4. На прохання народного депутата України О. Л. Шевченка підготовлено:

– проект Закону України «Про непрофесійний гірськолижний спорт» (надіслано електронною поштою). У підготовленому документі визначаються основні засади регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері непрофесійного гірськолижного спорту.

5. На запит представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини А. А. Філіпішиної підготовлено:

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо впровадження Національної стратегії у сфері прав людини)».

II. Для Верховного Суду України:

– науково-правовий висновок щодо норми Кримінального кодексу України, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції щодо подібних суспільно небезпечних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус судів»;

– науково-правовий висновок щодо норми Кримінального кодексу України, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції щодо подібних суспільно небезпечних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус судів»;

– науково-правовий висновок щодо норми Кримінального кодексу України, яка неоднаково застосована судом касаційної інстан-

ції щодо подібних суспільно небезпечних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус судів»;

– науково-правовий висновок щодо питання про юрисдикцію суду щодо вирішення предмета спору у справі за позовом народного депутата Мосійчука Ігоря Володимировича до Верховної Ради України, треті особи: Ляшко Олег Валерійович, Генеральний прокурор України, про визнання дій неправомірними, визнання незаконною і скасування постанови Верховної Ради України;

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм, викладених у статті 13, частині 1 статті 233, частинах 1, 2, 5 статті 237, частині 1 статті 412 Кримінального процесуального кодексу України;

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм, викладених у частині 3 статті 469, пункті 2 частини 7 статті 474, пункті 1 частини 3 статті 314, частині 3 статті 424, частині 1 статті 412 Кримінального процесуального кодексу України;

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норми, викладеної у пункті 6 частини 2 статті 87 Кримінального процесуального кодексу України (в редакції до 15 липня 2015 р.);

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм, викладених у частині 3 статті 404, пункті 2 частини 1 статті 436, пункті 1 частини 1 статті 438, частинах 2 і 3 статті 439 Кримінального процесуального кодексу України;

– науково-правовий висновок щодо невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції висновку щодо застосування норм права, викладеному в постанові Верховного Суду України;

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права (пункт 2 частини 1 статті 445 КПК);

– науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої Кримінальним процесуальним кодексом України, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень у кримінальній справі щодо Майоренка М. М., засудженого вироком Дарницького

районного суду м. Києва від 25.11.2015 р. (відправлено електронною поштою у жовтні 2016 р.);

– науково-правовий висновок щодо норм, передбачених ч. 1 та ч. 3 ст. 187 КК, у зв'язку з неоднаковим застосуванням обставин «з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище», що обтяжує відповідальність, до подібних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

III. На виконання завдання робочої групи Конституційної комісії України підготовлено:

– проект Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси». У підготовленому документі, зокрема, йдеться до структуру запропонованого Закону, криміногенні ризики, якими супроводжується прийняття такого роду документа, тощо;

– проект Закону України «Про звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які добровільно здали незаконну зброю та боєприпаси». У документі зазначаються, зокрема, підстави й умови, при яких особи, що здають незаконну зброю та боєприпаси, звільняються від кримінальної відповідальності;

– проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України», підготовлений у зв'язку з опрацюванням Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси». У документі виокремлюються, зокрема, ті аспекти, що в обов'язковому порядку мають системно відбитися в положеннях адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з прийняттям зазначеного вище Закону України.

IV. Для Міністерства охорони здоров'я України підготовлено:

– пропозиції до проекту наказу «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів Національної поліції, слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та кримінально-виконавчих інспекцій щодо забезпечення проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опієюною залежністю».

V. Для Міністерства соціальної політики України підготовлено:

– пропозиції до проекту Концепції соціальної адаптації та ресоціалізації осіб, звільнених з місць обмеження чи позбавлення волі на 2016–2020 роки та Плану заходів з реалізації Концепції соціальної адаптації та ресоціалізації осіб, звільнених з місць обмеження чи позбавлення волі на 2016–2020 роки.

VI. Для Генеральної прокуратури України підготовлено:

– роз'яснення на кримінальні процесуальні питання, поставлені у листі Генерального прокурора України Ю. В. Луценка.

VII. На запит Конституційного Суду України підготовлено:

– роз'яснення на кримінально-процесуальні питання та питання організації діяльності судових та правоохоронних органів, поставлені у листі судді Конституційного Суду України Шевчука С. В. (вих. лист № 598-0102-34 від 19.08.2016 р.). У підготовленому документі з приводу узгодження з Конституцією України надання Національному агентству з питань запобігання корупції повноважень щодо отримання, перевірки та реагування на анонімні повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» зазначається, що у перебігу кримінального провадження будь-які обмеження конституційних прав та свобод людини можуть бути реалізовані лише: 1) компетентними органами; 2) в межах розпочатого досудового розслідування; 3) на підставі та в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законом.

VIII. На запит в. о. керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури М. Гришука:

– роз'яснення на питання щодо злочину, передбаченого ст. 368² КК України (щодо обов'язку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування доводити законність підстав набуття відповідних активів) у частині кримінального права;

– роз'яснення на кримінально-процесуальні питання щодо обсягу та предмета доказування при розслідуванні і підтриманні державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини, передбачені статтею 368² КК України «Незаконне збагачення», поставлені у листі в. о. керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Гришука М. О.

IX. На запит судді судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ Ж. М. Єленіної підготовлено:

– роз'яснення щодо порядку внесення прокурором вищого рівня на підставі ч. 4 ст. 36 КПК України змін та/або доповнень до апеляційних, касаційних скарг прокурора, який брав участь у судовому провадженні.

X. На прохання Міністерства юстиції України підготовлено:

– кримінологічний прогноз показників злочинності на 2017 р. та на період 2016–2021 рр. на підставі аналізу стану злочинності за 2014–2015 рр. Науковцями зазначено, що за умови знаходження країни у стані економічної, соціальної та ін. стагнації можна прогнозувати зростання злочинності у 2017 р. на 8–10%. За період 2016–2020 рр. динаміка злочинності погіршиться та перебуватиме на рівні +25–30% порівняно з 2015 р. Зокрема, спостерігатиметься тенденція зростання особливо тяжких злочинів, у тому числі проти життя та здоров'я (+10–15%); проти власності (+15–18%). Крім того, у документі зроблено прогноз щодо чисельності засуджених в місцях позбавлення волі та тих, що перебувають на обліку служби пробачії, на найближчий та перспективний період.

XI. На виконання доручень керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України підготовлені:

– пропозиції до Плану Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України на 2017 рік. У підготовленому документі запропоновано напрями організаційно-управлінського, тактичного, кримінологічного та іншого спрямування;

– пропозиції щодо оновленої Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011, виходячи із сучасних викликів і загроз.

XII. Для Державної пенітенціарної служби України підготовлено:

– науково-правовий висновок щодо практичного застосування положень Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання»;

– пропозиції до проекту Кодексу етики персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У звітному періоді підготовлено **9 документів з пропозиціями і зауваженнями** до нормативно-правових актів на замовлення вищих та центральних органів державної влади, зокрема:

1. На виконання пп. 7 та 8 заходів, визначених у резолюції Віцепрем'єр-міністра України В. А. Кириленка від 06.10.2015 р. № 85364/8/1–15, з урахуванням листа Міністерства освіти і науки України від 06.10.2015 р. № 35364/8/1–15, підготовлено проекти методичних рекомендацій щодо:

а) постановки на бухгалтерський облік та оподаткування об'єктів права інтелектуальної власності;

б) розподілу майнових прав на службові об'єкти права інтелектуальної власності за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт;

в) забезпечення конфіденційності відомостей, пов'язаних з договорами на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

2. Зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про державну допомогу кінематографії в Україні» (реєстр. № 3081-д від 30.09.2015 р.), що знаходиться на розгляді Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України.

3. Науково-експертний висновок до проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права та суміжних прав» (реєстр. № 3692 від 22.12.2015 р.).

4. Зауваження та пропозиції до проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав» (реєстр. № 4144 від 24.02.2016 р.), подані Кабінетом Міністрів України.

5. Зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах» (реєстр. № 3586 від 07.12.2015 р.), подані народним депутатом України М. Л. Княжицьким.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

За звітний період співробітниками Інституту підготовлено 32 наукових висновки, зокрема:

1. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права, якими визначається порядок визнання недійсними прилюдних торгів, протоколу проведення прилюдних торгів, акта державного виконавця про реалізацію предмета іпотеки. За зверненням Вченого секретаря науково-консультативної ради при Верховному Суді України О. В. Констатія.

2. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права, якими визначається порядок визнання фізичної особи недієздатною (ст. 39 ЦК України). За зверненням Вченого секретаря науково-консультативної ради при Верховному Суді України О. В. Констатія.

3. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права, якими визначено відповідальність за порушення грошового зобов'язання (ч. 2 ст. 625 ЦКУ). За зверненням головного консультанта секретаріату Пленуму Верховного Суду, зборів суддів та науково-консультативної ради при Верховному Суді О. М. Мирути.

Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права, якими визначається порядок застосування ст. 23 Закону України «Про іпотеку». За зверненням Вченого секретаря науково-консультативної ради при Верховному Суді України О. В. Констатія.

4. Науковий висновок щодо норми матеріального права, яка неоднаково застосована судом (судами) касаційної інстанції у подібних правовідносинах на Ухвалу судді Верховного Суду України Сімоненко Валентини Миколаївни від 9 лютого 2016 року про перегляд рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 28 жовтня 2015 року в справі за позовом Скопича Андрія Васильовича до публічного акціонерного товариства «Банк «Форум»» про припинення договору іпотеки (справа № 750/3270/15-ц, провадження № 2/750/1518/15).

5. Висновок для Верховного Суду України у справі за позовом про визнання наказів та договорів оренди землі недійсними, скасування державної реєстрації договорів оренди землі та повернення земельних ділянок у володіння держави.

6. Висновок для Верховного Суду України у справі за позовом про визнання недійсними договорів оренди землі та повернення земельних ділянок.

7. Висновок для Верховного Суду України у справі про визнання незаконними державних актів на право власності на земельні ділянки, виданих на ім'я Коваль І. Д. на підставі вищевказаних договорів міни.

8. Висновок для Верховного Суду України у справі про визнання незаконним розпорядження, визнання недійсним акта та скасування його реєстрації.

9. Пропозиції до проекту статті 21 «Юрисдикція господарських судів» у редакції проекту Господарського процесуального кодексу України, підготовлені відповідно до листа ВГСУ від 17.11.2015 р. № 12–11/2127/15 та звернення ВГСУ від 26.01.2016 р., які було враховано ВГСУ.

10. Науковий висновок щодо застосування у справах, порушених за позовами прокурорів, норми частини 1 ст. 261 Цивільного кодексу України (на лист Вищого господарського суду України від 11.08.2016 р. № 12–09/2697/16).

11. Науковий висновок щодо неоднакового застосування норм матеріального права, які неоднаково застосовані судом (судами) касаційної інстанції у подібних правовідносинах (ч. 1 та ч. 4 статті 559 Цивільного кодексу України).

12. Висновок науково-правової експертизи щодо тлумачення правової природи відносин, які виникли в результаті укладення та виконання договору про оренду індивідуально визначеного нерухомого майна.

13. Науковий висновок щодо неоднакового застосування норм матеріального права, які неоднаково застосовані судом (судами) касаційної інстанції у подібних правовідносинах (статті 15, 41 Закону України «Про кооперацію»).

14. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права, якими регулюється стягнення аліментів на утримання непрацездатної дружини на підставі ст. 75 СК України.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Упродовж 2016 р. Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування надано 32 наукових висновки для вищих та центральних органів державної влади, зокрема:

I. Для Верховної Ради України:

1. Науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення сфери фінансового контролю та врегулювання окремих питань застосування антикорупційних механізмів», внесений народними депутатами України Ю. Дерев'янком, І. Луценком, Ю. Чижмарем, О. Мусієм (реєстр. № 5318–1 від 11.11.2016 р.).

2. Висновок щодо окремих положень Закону України «Про очищення влади».

II. Для Конституційного Суду України:

1. Науково-правовий висновок на звернення судді Конституційного Суду України І. Д. Сліденко стосовно конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Осіпчука А. М., за яким заявник просить Конституційний Суд України надати офіційне тлумачення положень ст. 303 «Давність виконання постанови про накладення адміністративних стягнень» Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме роз'яснити зміст терміна «звернуто до виконання».

2. Науково-правовий висновок на звернення судді Конституційного Суду України Шевчука С. В. стосовно відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII зі змінами та статті 366¹ Кримінального кодексу України зі змінами щодо віднесення обов'язку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у своїх деклараціях вказувати доходи і видатки членів своїх сімей та третіх осіб до конституційного обов'язку громадян щорічно подавати до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік.

3. Науково-правовий висновок за конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) окре-

мих положень Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII зі змінами та статті 366¹ Кримінального кодексу України зі змінами.

4. Науково-консультативний висновок на запит судді Конституційного Суду України Н. К. Шаптали стосовно конституційності Закону України від 4 лютого 2015 р. № 144-VIII «Про позбавлення В. Януковича звання Президента України».

5. Науково-консультативний висновок за зверненням судді Конституційного Суду України О. М. Литвинова щодо тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у статті 155 Конституції України (№ 347–16/200 від 26.01.2016 р.).

III. Для Кабінету Міністрів України:

1. Науково-консультативний висновок щодо проекту Закону України «Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України» (лютий 2016 р.).

2. Науково-консультативний висновок щодо проекту внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

IV. Для Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування:

1. Науково-консультативний висновок щодо законопроекту «Про громадські слухання» (реєстр. № 2295а) за зверненням Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Верховної Ради України № 04–14/9–5119 від 27.09.2016 р.

2. Науково-консультативний висновок щодо законопроекту «Про місцеві ініціативи» (реєстр. № 2296а) за зверненням Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Верховної Ради України № 04–14/9–5119 від 27.09.2016 р.

3. Науково-консультативний висновок щодо законопроекту «Про публічний контроль» (реєстр. № 2297а) за зверненням Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Верховної Ради України № 04–14/9–5119 від 27.09.2016 р.

4. Експертний висновок на запит комітету з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України № 04–14/16–2116 від 28.03.2016 р. щодо окремих питань порядку присвоєння адресного номера будинку поза межами населеного пункту.

5. Експертний висновок на запит від Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування № 04–14/11–5351 від 04.11.2016 р. щодо надання роз'яснень стосовно процедури відкликання депутатів місцевих рад за народною ініціативою відповідно до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

6. Науково-консультативний висновок щодо окремих питань процедури відкликання за народною ініціативою депутата місцевої ради, який балотувався від місцевої організації політичної партії та був включений першим кандидатом у її виборчий список.

7. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про громадські слухання» (реєстр. № 2295а).

8. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про місцеві ініціативи» (реєстр. № 2296а).

9. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про публічний контроль» (реєстр. № 2297а).

V. Для Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності:

1. Науково-консультативний висновок Голови Комітету Верховної Ради з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Кожем'якіну А. А. на проект Закону України «Про внесення змін до ст. 194 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за умисне пошкодження майна» (реєстр. № 5102 від 08.09.2016 р.).

VI. Для Генеральної прокуратури України:

1. Науково-консультативний висновок щодо кваліфікації порушень, встановлених законом обмежень, притягнення осіб до відповідальності за ст. 172⁵ КУпАП (лист № 04–18/3–2462 від 22.11.2016 р.).

2. Науковий висновок на запит начальника Департаменту спеціальних розслідувань Генеральної прокуратури України С. В. Горбатука (від 9 вересня 2016 р. № 23/3-32773-14) щодо відповідності Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 21 квітня 2010 р. Конституції України, міжнародному праву та національному законодавству, чинному на момент укладення зазначеної Угоди.

VII. Для Верховного Суду України:

1. Висновок на звернення Верховного Суду України № 668/0/8–16 від 02.03.2016 р. по справі за позовом Якименко О. О. про визнання протиправним та скасування рішення Хмельницької міської ради про обмеження реалізації алкогольної продукції у нічний час.

2. Висновок на звернення Верховного Суду України № 1737/0/8–16 від 22.04.2016 р. по справі за позовом Охтирської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Сумській області до ПАТ «Укрнафта» про стягнення податкового боргу.

3. Висновок щодо питань, порушених у конституційному поданні № 1-2995/15–107 від 15 грудня 2015 року стосовно відповідності Конституції України положення статті 326 та частини першої статті 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині, що передбачає виняток із загального правила набрання законної сили постановою судді після закінчення строку подання апеляційної скарги для постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 32 вказаного Кодексу.

4. Висновок на звернення Верховного Суду України № 226–2503/0/8–16 від 29 червня 2016 року стосовно неоднакового застосування судом касаційної інстанції положень п. 5 статті 183² та статті 183⁶ Кодексу адміністративного судочинства України.

5. Висновок на звернення Верховного Суду України № 3656/0/8–16 від 11 жовтня 2016 року стосовно неоднакового застосування судом касаційної інстанції положень п. 1 ч. 1 ст. 3 та п. 1 ч. 2 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України.

6. Висновок на звернення Верховного Суду України № 3897/0/8–16 від 1 листопада 2016 року стосовно неоднакового застосування судом касаційної інстанції положень ч. 4 ст. 12 та ст. 51 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

VIII. Для Міністерства закордонних справ України:

1. Науково-консультативний висновок щодо тлумачення низки положень антикорупційного законодавства України (лист від 02.03.2016 р. № 331/17-605-337).

IX. Для Міністерства регіонального розвитку:

1. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зупинення актів органів місцевого самоврядування» (розроблено робочою групою Міністерства регіонального розвитку).

2. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України» (розроблено робочою групою Міністерства регіонального розвитку).

3. Науково-консультативний висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування районних рад» (розроблено робочою групою Міністерства регіонального розвитку).

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Загалом протягом 2016 р. було підготовлено 8 наукових висновків для центральних органів державної влади, зокрема:

1. Експертний висновок до проекту Закону України «Про розвиток галузевої науки».

2. Експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України».

3. Пропозиції Інституту щодо протоколу наради під головуванням Прем'єр-міністра України В. Гройсмана від 26.09.2016 р. «Про реформування наукової сфери, розвиток академічної науки».

4. Пропозиції Інституту щодо Стратегії інноваційного розвитку України.

5. Пропозиції Інституту до розробки проекту рішення на тему: «Правові, медико-соціальні та психологічні проблеми тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб в Україні».

6. Науково-правовий висновок щодо доктринального тлумачення окремих норм законодавства України у сфері діяльності вищих навчальних закладів.

Також були надані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до проекту рішення Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції, прийнятого на виїзdnих парламентських слуханнях 23 листопада 2016 р., м. Харків.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

Протягом 2016 р. працівниками НДІП НАПрН України було надано 21 експертний висновок для вищих та центральних органів влади, зокрема:

1. За дорученням Служби безпеки України надані наукові оцінки та пропозиції з питань реформування СБУ, підготовлені з урахуванням завдань розвитку сектору безпеки України та досвіду країн – членів ЄС і НАТО.

2. Зауваження та пропозиції до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення державної атестації наукових установ».

3. Пропозиції щодо реформування наукової сфери (за результатами зустрічі представників НАН України і національних галузевих академій наук з Прем'єр-міністром України).

4. Пропозиції щодо рекомендацій парламентських слухань на тему: «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист», направлені на адресу Комітету Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму.

5. Матеріали щодо парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні», направлені на адресу Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, матеріали з визначенням ряду системних проблем та рекомендацій та науково-аналітичну доповідь «Економічний механізм національної системи освіти України: стан та проблеми».

6. Експертний висновок на проект Закону України «Про Товариство сприяння обороні України» № 2496.

7. Експертний висновок на проект Закону України «Про військову поліцію».

8. Експертний висновок на проект Закону України «Про державне бюро розслідувань».

9. Експертний висновок на проект Закону України «Про державну службу».

10. Експертний висновок на проект Закону України «Про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність».

11. Експертний висновок на проект Закону України «Про основи захисту об'єктів критичної інфраструктури».

IV. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗАМОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Академія тісно співпрацює не лише з центральними органами державної влади, а й місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування. З метою підвищення ролі правової науки в розробці та реалізації ефективної регіональної політики та координації наукових досліджень у галузі держави та права всіх установ академією було створено регіональні наукові центри: у червні 1994 р. – Київський регіональний центр, у червні 2009 р. – Донецький та Західний регіональні центри, у березні 2011 р. – Південний регіональний центр.

Основними завданнями регіональних наукових центрів є сприяння місцевим органам державної влади та органам місцевого самоврядування у здійсненні ефективної правової політики у відповідних регіонах України; планування та координація науково-дослідної діяльності у галузі держави та права дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів академії, а також усіх установ академії (лабораторій, інших наукових підрозділів), що знаходяться у відповідних регіонах; координація діяльності з формування та реалізації науково-технічних програм у галузі держави і права з МОН України, НАН України та галузевими академіями у регіонах України; проведення на замовлення місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органів, громадських організацій, інших юридичних осіб чи фізичних осіб наукових досліджень, підготовка експертних висновків, юридичних довідок тощо; проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень; організація та проведення наукових конференцій, «круглих столів», семінарів та інших наукових заходів; здійснення просвітницької діяльності, сприяння підвищенню інтелектуального потенціалу у відповідних регіонах України; інтеграція юридичної науки та освіти тощо.

Так, Київським регіональним центром у 2016 р. підготовлено 3 наукових висновки для Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та 23 висновки науково-правової експертизи на запит державних органів та суб'єктів господарювання. За дорученням Генеральної прокуратури України

надано пропозиції та зауваження до 7 проектів Методичних рекомендацій. Київський регіональний центр виступив організатором та співорганізатором 7 наукових заходів.

Донецьким регіональним центром у 2016 р. надано 5 наукових висновків для Конституційного Суду України, 2 експертних висновки до діючого законодавства на запит Національної академії наук України. Донецький регіональний центр виступив організатором та співорганізатором 3 наукових заходів, у тому числі 2 міжнародних конференцій.

У зв'язку з проведенням антитерористичної операції у Донецькій області регіональний центр був переведений у м. Дніпро (постанова президії НАПрН України від 7 листопада 2014 р. № 89/14).

Західним регіональним центром у 2016 р. надано 1 експертний висновок для Конституційного Суду України, 6 – для Верховного Суду України, 7 – для Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, 2 – для Генеральної прокуратури України.

Південний регіональний центр у 2016 р. надав 46 наукових висновків щодо правозастосовної діяльності для центральних, місцевих, судових та правоохоронних органів та виступив організатором 4 міжнародних конференцій. Члени Південного регіонального центру за власною ініціативою взяли участь у розробці та доопрацюванні 6 проектів нормативно-правових актів.

У звітному періоді установами академії здійснено цілу низку наукових досліджень для Харківської обласної державної адміністрації, Харківської міської ради, а також проведено наукові дослідження для обласних, міських та районних правоохоронних і судових органів у Київській, Одеській, Дніпропетровській, Сумській, Житомирській, Тернопільській, Черкаській, Львівській та інших областях.

Так, для органів державного управління на місцях, органів місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органів, державних підприємств, установ та організацій, навчальних закладів здійснено: розробку проектів нормативно-правових актів, їх наукову експертизу, аналіз чинного законодавства з окремих питань, надано пропозиції щодо його вдосконалення, консультації тощо.

У цілому науково-дослідними інститутами академії за звітний період на замовлення регіонів було проведено **33 наукових дослідження**, за якими надані експертні висновки, пропозиції та зауваження до нормативно-правових актів. Зокрема, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування надав 11 висновків, пропозицій та зауважень, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності – 18 наукових досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака – 1 висновок. Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса – 3 висновки.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Протягом звітнього періоду науковці Інституту на замовлення регіонів брали участь у наданні 3 наукових висновків, зокрема:

1. Для Управління Державної пенітенціарної служби в Харківській області підготовлено науково-правовий висновок щодо відповідальності персоналу кримінально-виконавчих інспекцій за вчинення особами, що перебувають на обліку, нових злочинів, а також повноваження прокуратури при вирішенні питання притягнення до такої відповідальності.

2. На звернення заступника голови Харківської обласної державної адміністрації Н. С. Черняк підготовлені пропозиції до проекту Антикорупційної програми ХОДА на 2017 р. Надано структуру, виділено принципи, зазначено нормативно-правові акти, які мають урахуватись під час реалізації Програми; перелічено конкретні антикорупційні стратегії, які має містити Програма; виділено недоліки і ризики, що не мають допускатись під час розробки і виконання цієї Програми.

3. На звернення старшого слідчого прокуратури Автономної Республіки Крим Ю. Тринчука підготовлено науково-консультативний висновок щодо питань із приводу застосування ст. 375 КК України, поставлених у листі старшим слідчим слідчого відділу прокуратури АР Крим Ю. Тринчуком.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У звітному періоді Інститутом на замовлення регіональних суб'єктів було виконано 18 експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності, а саме:

1. За постановою старшого слідчого Черкаського відділу поліції в Черкаській області підполковника поліції Кривов'яза В. Г. від 07.12.2015 р. у кримінальному провадженні № 12012250040000481 щодо використання всіх суттєвих ознак або еквівалентних їм незалежного пункту формули корисної моделі за патентом України № 98019.

2. За постановою старшого слідчого СУ ГУНП в Тернопільській області від 05.07.16 р. у кримінальному провадженні № 42016211180000002 щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, позначення «Ceresit CM-117» на вилученій у ФОП Дарморіза Я. М. продукції, із ТМ, що належать ТОВ з П «Хенкель Баутехнік (Україна)».

3. За постановою старшого слідчого Черкаського відділу поліції ГУ Національної поліції в Черкаській області від 17.12.15 р. у кримінальному провадженні № 12012250040000481 щодо визначення ринкової вартості КМ за патентом України № 82692 станом на 08.08.2014 р.

4. За постановою старшого слідчого Черкаського відділу поліції ГУ Національної поліції в Черкаській області від 17.12.15 р. у кримінальному провадженні № 12012250040000481 щодо визначення ринкової вартості КМ за патентом України № 87404 станом на 08.08.2014 р.

5. За постановою старшого слідчого Черкаського відділу поліції ГУ Національної поліції в Черкаській області від 17.12.15 р. у кримінальному провадженні № 12012250040000481 щодо визначення ринкової вартості КМ за патентом України № 96589 станом на 08.08.2014 р.

6. За постановою старшого слідчого Черкаського відділу поліції ГУ Національної поліції в Черкаській області від 17.12.15 р. у кримінальному провадженні № 12012250040000481 щодо визначення ринкової вартості КМ за патентом України № 98019 станом на 08.08.2014 р.

7. За постановою старшого слідчого з ОВС 1-го ВКР СУ ФР ГУ ДФС в Одеській області майора податкової міліції Вірановського Є. В. від 31.08.16 р. у кримінальному провадженні № 3201616000000044 щодо схожості позначення «KVINT», яке нанесено на об'єктах дослідження, які вилучені, із ТМ «KVINT» за свідоцтвами України № № 151631, 151633 та визначення розміру матеріальних збитків.

8. За постановою старшого слідчого з ОВС 1-го ВКР СУ ФР ГУ ДФС в Одеській області майора податкової міліції Вірановського Є. В. від 31.08.16 р. у кримінальному провадженні № 3201616000000044 щодо схожості позначення «Courvoisier», яке нанесено на об'єктах дослідження, які вилучені, із ТМ «COURVOISIER» за м/н реєстрацією № 52111 та визначення розміру матеріальних збитків.

9. За постановою старшого слідчого з ОВС 1-го ВКР СУ ФР ГУ ДФС в Одеській області майора податкової міліції Вірановського Є. В. від 31.08.16 р. у кримінальному провадженні № 3201616000000044 щодо схожості позначення «FINLANDIA», яке нанесено на об'єктах дослідження, які вилучені, із ТМ «FINLANDIA» за свідоцтвами України № № 64820, 64821 та визначення розміру матеріальних збитків.

10. За постановою старшого слідчого з ОВС 1-го ВКР СУ ФР ГУ ДФС в Одеській області майора податкової міліції Вірановського Є. В. від 31.08.16 р. у кримінальному провадженні № 3201616000000044 щодо схожості позначення «GREY GOOSE», яке нанесено на об'єктах дослідження, які вилучені, із ТМ «GREY GOOSE» за свідоцтвом України № 899772 та визначення розміру матеріальних збитків.

11. За постановою старшого слідчого з ОВС 1-го ВКР СУ ФР ГУ ДФС в Одеській області майора податкової міліції Вірановського Є. В. від 31.08.16 р. у кримінальному провадженні № 3201616000000044 щодо схожості позначення «Absolut», яке нанесено на об'єктах дослідження, які вилучені, із ТМ «Absolut» за свідоцтвами України № № 5943, 15266, 15269, 15270 та визначення розміру матеріальних збитків.

12. За ухвалою Дзержинського районного суду м. Харкова від 22.04.16 р. у цивільній справі № 638/945/16-ц щодо схожості на-

стілки, що їх можна сплутати, позначення «fleetguard» у доменному імені «fleetguard.com.ua» з ТМ FLEETGUARD за свідоцтвом України № 6901.

13. За ухвалою Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 29.09.15 р. у господарській справі № 904/7458/14 щодо визнання права попереднього користування на виробі, виготовлені із застосуванням всіх суттєвих ознак ПЗ за патентами України на ПЗ «Шина до транспортного засобу» № № 25364, 25365 та «Шина» № № 25584, 25595, 25597, 25601, 25706, 25610, 25608, 25604.

14. За ухвалою Фрунзенського районного суду м. Харкова від 09.02.16 р. у цивільній справі № 645/5420/15 щодо визначення розміру матеріальної шкоди, завданої компанії Байер АГ як правовласнику ТМ «BAYER» за свідоцтвами України № 4879 та № 5606.

15. За ухвалою Луцького міськрайонного суду Волинської обл. від 23.06.16 р. у цивільній справі № 161/5048/16-ц щодо схожості настільки, що їх можна сплутати, знака для товарів і послуг «Нове Полісся» за свідоцтвом України № 179728 зі знаком для товарів і послуг «Полісся» за свідоцтвом України № 188413.

16. За ухвалою Апеляційного суду Львівської області від 25.01.16 р. у цивільній справі № 466/1679/15 щодо визнання свідоцтва України № 144653 на знак для товарів і послуг «МІС ЛЬВІВ» недійним.

17. За ухвалою Рівненського міського суду від 26.09.16 р. у цивільній справі № 569/10414/16-ц щодо припинення порушення прав інтелектуальної власності на знак для товарів і послуг та визнання незаконною державної реєстрації знака для товарів і послуг за заявкою № 2016 16668.

18. За ухвалою Охтирського міського районного суду Сумської області від 11.05.16 р. у кримінальному провадженні № 12013150010000803 щодо визначення розміру завданої правовласникові ПАТ «А/Т Тютюнова компанія “ВАТ Прилуки”» шкоди неправомірним використанням ТМ «VICEROY».

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

За звітний період здійснено 1 наукове дослідження на замовлення регіонів, а саме:

1. Висновок науково-правової експертизи щодо відповідності законодавству Меморандуму про співробітництво з проведення у цифровий вигляд архіву реєстраційних справ, що зберігаються у комунальному підприємстві «Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна» чинному законодавству.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Інститут, як профільна наукова установа з вивчення проблем організації та функціонування органів державної влади на місцях і органів місцевого самоврядування, плідно співпрацював з відповідними органами переважно Харківського регіону.

Результати співробітництва Інституту з органами місцевого самоврядування, місцевими органами державної влади, підприємствами і установами відображені в 11 науково-консультативних та експертних висновках, а саме:

1. Підготовлено експертний висновок щодо відповідності чинному законодавству проекту рішення Чернівецької міської ради, яким вносяться зміни до Регламенту Чернівецької міської ради в частині порядку застосування міським головою права вето (лист №04–14/11–4057 від 11 липня 2016 р.). У висновку наведено аналіз рішення міської ради, яким вносяться зміни до регламенту. Вказано на недоліки такого рішення і напрямки їх виправлення.

2. Науково-консультативний висновок за зверненням заступника Харківського міського голови з питань правового забезпечення М. В. Стаматіної від 06.09.2016 р. №08–11/3152/2–16 щодо співвідношення повноважень органів місцевого самоврядування, використаних у законодавстві, щодо регулювання земельних відносин, а також визначення компетенції різних ланок органів місцевого самоврядування на розподіл кола зазначених питань між пленарними засіданнями сесії Харківської міської ради, засіданнями виконавчого комітету Харківської міської ради та одноосібним прийняттям наказу директора відповідного профільного департаменту Харківської міської ради (як одного з органів ради).

3. Науково-консультативний висновок на запит регіональної філії «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» від 12.10.2016 р. № 1110–40/306. Регіональна філія «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» звернулась з метою висловити правову позицію щодо перейменування об'єктів топоніміки, та наголосити, як саме слід вирішити наявну колізію та яким нормативним документом (рішенням міської ради від 20.11.2015 р. № 12/15 чи розпорядженням голови ОДА від 17.05.2016 р. № 181) слід керуватись при визначенні актуальної назви колишньої вулиці Червоноармійська, що розташована в Холодногірському районі міста Харкова.

4. Науково-консультативний висновок за зверненням заступника Харківського міського голови з питань правового забезпечення щодо розподілу повноважень у сфері земельних відносин між Харківською міською радою, виконавчим комітетом Харківської міської ради та профільним департаментом Харківської міської ради.

5. Науковий висновок за зверненням заступника Харківського міського голови з питань правового забезпечення щодо розподілу повноважень у сфері земельних відносин між Харківською міською радою, виконавчим комітетом Харківської міської ради та профільним департаментом Харківської міської ради.

6. Науковий висновок за зверненням заступника Харківського міського голови щодо окремих питань застосування норм Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 09.06.2016 р.

7. Науковий висновок за зверненням Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області щодо положень Закону України «Про внесення зміни до статті 59 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо поіменних голосувань» від 26 листопада 2015 р. № 842-VIII.

8. Підготовлено науково-консультативний висновок за депутатським запитом № 11 від 25.03.2016 р. депутата Мереш'янської міської ради VII скликання Щита І. А. щодо утворення виконавчого комітету міської ради.

9. Науково-консультативний висновок за депутатським запитом депутата Мереш'янської міської ради VII скликання Щита І. А. щодо порядку преміювання працівників Мереш'янської міської ради та її виконавчих органів.

10. Науково-консультативний висновок на запит прокуратури Харківської області стосовно порядку застосування низки статей антикорупційного законодавства України (12.04.2016 р. № 32–58).

11. Підготовлено відповідь на запит виконавчого комітету Харківської міської ради № 08–11/2078/2–16 щодо роз'яснення окремих положень законодавства, пов'язаних із здійсненням реєстрації місця проживання/перебування або зняття з реєстрації місця проживання особи через представника.

V. УЧАСТЬ АКАДЕМІЇ У ЗАКОНОПРОЕКТНІЙ ТА НОРМОТВОРЧІЙ РОБОТІ

Важливим напрямком науково-дослідницької діяльності інститутів академії є розробка та правова експертиза законопроектів й інших нормативно-правових актів, внесення відповідних змін, розробка рекомендацій та пропозицій, що є також однією з форм упровадження результатів наукової діяльності. Протягом звітного року значна увага приділялася, зокрема, розробці зауважень та пропозицій до чинного законодавства з метою його вдосконалення та приведення у відповідність до міжнародних та європейських правових стандартів.

На виконання бюджетної програми 6581040 інститути академії взяли участь у розробці 35 проектів законів та інших нормативно-правових актів. Крім цього, близько **10 проектів нормативно-правових актів** було розроблено за власною ініціативою.

Академіки та члени-кореспонденти Національної академії правових наук України взяли участь у розробці більше **60 проектів законів та інших нормативно-правових актів**, серед яких можна виокремити: проект Кодексу України про кримінальні проступки, проект нової редакції Кодексу України про адміністративні проступки, проект Адміністративно-процедурного кодексу України, проект нової редакції Митного кодексу України, проекти законів України «Про Конституційний Суд України», «Про Вищу раду правосуддя», «Про національну безпеку України», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про органи внутрішніх справ», «Про Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні», «Про кримінологічну експертизу» та ін.

Провідні фахівці установ академії на постійній основі беруть участь у діяльності понад **45 робочих груп** із розроблення законів та інших нормативно-правових актів, серед яких слід виділити: **Конституційну Комісію**, утворену Указом Президента України від 3 березня 2015 р. (членами Комісії є Буроменський М. В., Головатий С. П., Засць А. П., Козюбра М. І., Колісник В. П., Копиленко О. Л., Кубко Є. Б., Кузнецова Н. С., Подцерковний О. П., Серьогіна С. Г., Тимченко І. А., Шемшученко Ю. С.). Комісія створена

з метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо змін до Конституції України із залученням до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, сприяння досягненню громадського та політичного консенсусу щодо вдосконалення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні.

Провідні фахівці академії входять до складу **Ради з питань судової реформи**, утвореної Указом Президента України від 27 жовтня 2014 р. (членами Ради є Баулін Ю. В., Козюбра М. І., Кузнєцова Н. С.). Основним завданням Ради є підготовка й подання Президентові України пропозицій стосовно стратегії реформування судоустрою та судочинства, інших суміжних правових інститутів, розроблення планів дій щодо впровадження цієї стратегії тощо.

Упродовж року дійсними членами (академіками), членами-кореспондентами, науковцями науково-дослідних установ академії для центральних органів державної влади було підготовлено більше 230 наукових висновків, пропозицій, рекомендацій та експертиз до нормативно-правових актів.

Науковці академії розробили **19 законопроектів в ініціативному порядку**. Зокрема, Лемак В. В. розробив проект Закону України «Про Конституційний Суд України», Кресіна І. О. – проект Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики», Пилипчук В. Г. – проект Концепції реформування Служби безпеки України, Орлюк О. П. – проект Закону України «Про Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні», Костицький В. В. – проект Закону України «Про обіг земель».

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

У 2016 р. фахівці Інституту брали активну участь у реалізації законопроектної та нормотворчої роботи, у тому числі й у здійсненні завдань, що пов'язані з нею. Це відбилося у наданні пропозицій та зауважень до законопроектів, а також у роботі з доопрацювання надісланих проектів інших нормативно-правових документів.

Основні види цієї участі зводяться до такого:

І. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 6 од., зокрема:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 233 Кримінального процесуального кодексу України (щодо наступного судового контролю за проникненням до житла чи іншого володіння за добровільною згодою особи, яка ними володіє)», пояснювальну записку та порівняльну таблицю щодо нього направлено до Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України).

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-виконавчого кодексів України щодо адаптації порядку застосування окремих інститутів кримінального права до європейських стандартів» (надіслано до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності).

3. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо відшкодування потерпілому шкоди, заподіяної злочином)», пояснювальну записку до нього, які надіслано до Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

4. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку підтвердження громадянства України та встановлення фактів, що мають юридичне значення» (надіслано до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності).

5. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів України щодо адаптації порядку застосування окремих інститутів кримінального права до європейських стандартів» (надіслано до підкомітету по роботі з Державною пенітенціарною службою України Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності).

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо уточнення відповідальності за вчинення злочинів проти волі, честі та гідності особи)».

II. Участь у робочих групах по розробці законопроектів та в інших робочих групах:

1. Акад. НАПрН України В. І. Борисов відповідно до п. 3 рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі від 19 листопада 2009 р. №3 включений до складу робочої групи з розробки змін до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» у частині віднесення веб-сайтів до засобів масової інформації, їх державну реєстрацію та відображення на веб-сайтах їх представницької сторінки.

2. Відповідно до листа Першого заступника Голови адміністрації Президента України – Представника Президента України у Конституційному Суді України від 23 червня 2010 р. акад. НАПрН України В. І. Борисов призначений Президією НАПрН України відповідальним керівником групи з розробки проектів законів України «Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій України”», «Про внесення змін до Закону України “Про статус суддів”», «Про внесення змін до Закону України “Про Вищу раду юстиції”», проекту Кодексу кримінальних проступків, проекту Закону України «Про проведення кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів», проекту положення про Національний антикорупційний комітет.

3. Відповідно до Указу Президента України «Про Конституційну Асамблею» № 328/2012 від 17 травня 2012 р. за згодою акад. НАПрН України В. І. Борисов та О. Г. Шило уведений до складу Конституційної Асамблеї як спеціального допоміжного органу при Президентові України, утвореного з метою напрацювання пропозицій щодо змін Конституції України, зокрема, з питань правоохоронної діяльності.

4. Відповідно до Рішення Координаційного бюро Конституційної Асамблеї України від 17 вересня 2013 р. О. Г. Шило є членом робочої групи з доопрацювання проекту Концепції внесення змін до Конституції України.

5. Чл.-кор. НАПрН України В. В. Голіна є членом комісії по реформуванню судових та правоохоронних органів.

6. Акад. НАПрН України В. Ю. Шепітько є учасником засідань робочої групи Координаційної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з питань удосконалення законо-

давства у сфері судової експертизи та є членом робочої групи Міністерства юстиції України щодо розроблення проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність».

7. А. Х. Степанюк є членом Наукової ради Державної пенітенціарної служби України.

8. І. С. Яковець є членом Наукової ради Державної пенітенціарної служби України, членом Консультативної ради з питань ювенальної юстиції при Інституті законодавства Верховної Ради України, заступником Голови Харківської обласної спостережної комісії.

9. Л. М. Лобойко є членом робочих груп із доопрацювання проекту Закону України «Про поліцію і поліцейську діяльність» (реєстр. № 1692–1 від 27.01.2016 р.; проект Закону включений до порядку денного Верховної Ради України 05.02.2016 р.) та проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення окремим категоріям засуджених осіб права на правосудний вирок)» (реєстр. № 2033а від 05.06.2016 р.).

10. Г. К. Авдеева є учасником роботи юридичної секції Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі.

11. К. А. Автухов є головою громадської ради при Управлінні пенітенціарної служби України в Харківській області, членом Харківської обласної спостережної комісії.

12. О. В. Новіков входить до складу Міжвідомчої робочої групи з питань законодавчого забезпечення сфери боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин та прекурсорів.

III. Правова експертиза законопроектів та інших актів:

1. Науково-правовий висновок щодо проекту Закону України «Про віднесення незаконної порубки дерев до злочинів проти основ національної безпеки», підготовлений на доручення Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

2. Науково-правовий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про національну безпеку”» та Кримінального кодексу України», підготовлений на запит Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

3. Науково-правовий висновок щодо норми Кримінального кодексу України, яка неоднаково застосована судом касаційної інстан-

ції щодо подібних суспільно небезпечних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», виконаний на доручення судді Верховного Суду України Т. В. Гошовської.

4. Науково-правовий висновок щодо доцільності опрацювання нового Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підготовлений на виконання завдання першого заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності М. П. Паламарчука (вих. лист №260-07-23 від 16.05.2016 р.).

5. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм, викладених у статті 13, частині 1 статті 233, частинах 1, 2, 5 статті 237, частини 1 статті 412 Кримінального процесуального кодексу України, підготовлений на виконання запиту судді Верховного Суду України А. І. Редьки.

6. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм, викладених у частині 3 статті 404, пункті 2 частини 1 статті 436, пункті 1 частини 1 статті 438, частинах 2 і 3 статті 439 Кримінального процесуального кодексу України, підготовлений на виконання доручення судді Верховного Суду України В. Ф. Школярова.

7. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції норми, викладеної у пункті 6 частини 2 статті 87 Кримінального процесуального кодексу України (в редакції до 15 липня 2015 р.), підготовлений на виконання доручення судді Верховного Суду України Є. І. Котюк.

8. Науково-правовий висновок щодо невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції висновку щодо застосування норм права, викладеному в постанові Верховного Суду України, підготовлений на виконання доручення судді Верховного Суду України Г. В. Канигіної від 16 травня 2016 р.

9. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права (пункт 2 частини 1 статті 445 КПК).

10. Науково-правовий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї і тієї самої норми права, передбаченої Кримінальним процесуальним кодексом України, що зумо-

вило ухвалення різних за змістом судових рішень у кримінальній справі щодо М. М. Майоренка, засудженого вироком Дарницького районного суду м. Києва від 25.11.2015 р., підготовлений на виконання ухвали судді Верховного Суду України Б. М. Пошви.

11. Науково-правовий висновок щодо норм, передбачених ч. 1 та ч. 3 ст. 187 КК, у зв'язку з неоднаковим застосуванням обставин «з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище», що обтяжує відповідальність, до подібних діянь, підготовлений відповідно до ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», підготовлений на виконання доручення судді Верховного Суду України Є. І. Ковтюк.

12. Науково-правовий висновок щодо практичного застосування положень Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», підготовлений для Державної пенітенціарної служби України.

13. Науково-правовий висновок, підготовлений на прохання Управління Державної пенітенціарної служби в Харківській області, щодо відповідальності персоналу кримінально-виконавчих інспекцій за вчинення особами, що перебувають на обліку, нових злочинів, а також повноваження прокуратури при вирішенні питання притягнення до такої відповідальності

IV. Участь у розробці проектів інших актів:

1. Пропозиції до Плану Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України на 2017 рік, підготовлені на прохання керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України.

2. Пропозиції щодо оновленої Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011, виходячи із сучасних викликів і загроз, підготовлені на виконання доручення керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України.

3. Роз'яснення щодо порядку внесення прокурором вищого рівня на підставі ч. 4 ст. 36 КПК України змін та/або доповнень до апеляційних, касаційних скарг прокурора, який брав участь у судо-

вому провадження, підготовлені на запит судді судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ Ж. М. Єленіної.

5. Роз'яснення на питання щодо злочину, передбаченого ст. 368² КК України (щодо обов'язку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування доводити законність підстав набуття відповідних активів) у частині кримінального права, підготовлені на запит в. о. керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури М. О. Грищука

6. Роз'яснення на кримінальні процесуальні питання, поставлені у листі Генерального прокурора України Ю. В. Луценка.

7. Роз'яснення на кримінальні-процесуальні питання щодо обсягу та предмета доказування при розслідуванні і підтриманні державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини, передбачені статтею 368² КК України «Незаконне збагачення», поставлені у листі в. о. керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури М. О. Грищука.

8. Пропозиції щодо розробки Концепції правового забезпечення національної безпеки України.

9. Пропозиції щодо проекту наказу «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів Національної поліції, слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та кримінально-виконавчих інспекцій щодо забезпечення проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю», підготовлені для Міністерства охорони здоров'я України.

10. Пропозиції щодо проекту Концепції соціальної адаптації та ресоціалізації осіб, звільнених з місць обмеження чи позбавлення волі на 2016–2020 роки, та Плану заходів з реалізації Концепції соціальної адаптації та ресоціалізації осіб, звільнених з місць обмеження чи позбавлення волі на 2016–2020 роки, підготовлені для Міністерства соціальної політики України (надіслано електронною поштою). Проект розроблено на підставі існуючого українського досвіду соціальної адаптації та вимог сьогодення. До уваги було взято існуючі проблеми у цій сфері. План заходів має конкретні напрями роботи, на яких необхідно сконцентруватись суб'єктам, що будуть залучені до реалізації Концепції.

11. Кримінологічний прогноз показників злочинності на 2017 р. та на період 2016–2021 рр., підготовлений на прохання Міністерства юстиції України на підставі аналізу стану злочинності за 2014–2015 рр.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

I. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 8 од., зокрема:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» (щодо інтелектуальної власності) – стосовно оподаткування операцій з об'єктами права інтелектуальної власності та узгодженості з інноваційною політикою (п. 224, п. 246, п. 229 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII та підп. 31.2 та п. 32 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти). Направлено до Комітету ВРУ з питань промислової політики та підприємництва; Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики; Комітету ВРУ з питань науки і освіти.

2. Проект Закону України «Про судовий збір» (п. 34 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII). Направлено до Комітету ВРУ з питань правової політики та правосуддя.

3. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про державне оборонне замовлення”» (у частині розпорядження правами інтелектуальної власності) (п. 90 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII, п. 25.3 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти). Направлено до: Міністерства оборони України; Міністерства економічного розвитку та торгівлі України; Комітету ВРУ з питань науки і освіти; Комітету ВРУ з питань національної безпеки і оборони.

4. Проект Закону України «Про Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні», розроблений на виконання п. 5 Плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженого розпорядженням КМУ від 23.08.2016 р. № 632-р в рам-

ках реформування національної системи інтелектуальної власності. Направлено Першому віце-прем'єр-міністру України – Міністру економічного розвитку і торгівлі С. І. Кубіву.

5. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про лікарські засоби» (п. 207 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII). Направлено до Комітету ВРУ з питань охорони здоров'я.

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах» (реєстр. № 3586 від 07.12.2015 р.), поданий народним депутатом України М. Л. Княжицьким (п. 252 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII). Направлено до Комітету ВРУ з питань науки і освіти.

7. Пропозиції до проекту Закону України «Про освіту» (реєстр. № 3491-д від 04.04.2016 р.), що стосується дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності (п. 476 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII). Направлено до Комітету ВРУ з питань науки і освіти (лист від 02.08.2016 р. № 235).

8. Проект Закону України «Про внесення змін до законів України “Про охорону прав на сорти рослин” та “Про насіння і садібний матеріал”» (щодо відповідності міжнародним стандартам охорони прав інтелектуальної власності) (п. 284 Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою ВРУ від 04.06.2015 р. № 509-VIII та п. 31.2 Рішення Комітету ВРУ з питань науки і освіти). Направлено до Комітету ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин; Комітету ВРУ з питань науки і освіти.

II. Розробка законопроектів (коментарів) на замовлення органів державної влади:

1. Розробка та впровадження Концептуальних засад реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, відповідно до Програми діяльності Кабінету Міні-

стрів України, схваленої постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII.

III. Розробка законопроектів за власною ініціативою:

1. Зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про державну допомогу кінематографії в Україні» (реєстр. № 3081-д від 30.09.2015 р.), що знаходиться на розгляді Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України. Направлено до Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності, від 8 лютого 2016 р. № 55.

IV. Участь у робочих групах по розробці законопроектів:

1. Кашинцева О. Ю., к.ю.н, доцент, бере участь у робочій групі МОЗ України з розробки Національної політики лікарських засобів.

2. Дорошенко О. Ф., к.ю.н., Подучак Б. М., к.ю.н., Боровик П. А. беруть участь у робочій групі Міністерства економіки і торгівлі України щодо внесення змін до законів України з питань промислової власності.

3. Бутнік-Сіверський О. Б., д.е.н., професор, Борко Ю. Л., к.е.н. беруть участь у робочій групі з доопрацювання проекту закону в сфері інноваційної діяльності.

4. Андрощук Г. О., к.е.н., доц., бере участь у робочій групі з доопрацювання проекту закону в сфері інноваційної діяльності та робочій групі з доопрацювання проекту закону з трансферу технологій.

5. Мироненко Н. М., д. ю.н., професор, Зайківський О. Б., Твезенко О. О. беруть участь у робочій групі з розробки проекту Закону України «Про комерційну таємницю» при МОН України.

V. Науково-правова експертиза законопроектів:

1. Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права та суміжних прав» (реєстр. № 3692 від 22.12.2015 р.), поданий народними депутатами України В. Пташник та іншими. Направлено до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України.

2. Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав»

(реєстр. №4144 від 24.02.2016 р.), поданий Кабінетом Міністрів України. Направлено до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

I. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 8 од., зокрема:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з метою вдосконалення правового регулювання відносин власності». Отримано лист від 19 грудня 2016 р. №063/4–08 від народного депутата А. В. Помазанова про те, що поданий законопроект опрацьовано та винесено на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи.

2. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання корпоративних відносин». Отримано лист від 19 грудня 2016 р. №063/4–08 від народного депутата А. В. Помазанова про те, що поданий законопроект опрацьовано та винесено на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи.

3. Проект Закону України «Про внесення змін до §4 глави 61 Цивільного кодексу України щодо удосконалення правового регулювання відносин із проведення пошукових та (або) проектних робіт».

4. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про громадські об’єднання” щодо розмежування громадських об’єднань, які створюються для реалізації приватних та публічних інтересів».

5. Проект Закону України «Про внесення змін до частини 4 статті 179 Господарського кодексу України».

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України» (щодо спеціальної позовної давності). Отримано лист від 25.11.2016 р. від голови Комітету Князевича Р. П. про внесення даного законопроекту на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи.

7. Проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України» (щодо речових доказів у цивіль-

ному судочинстві)». Отримано лист-відповідь про те, що вказаний законопроект опрацьовано Міністерством юстиції України.

8. Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України “Про стандартизацію”».

ІІ. Правова експертиза законопроектів та інших актів:

1. Науковий висновок на законопроект «Про внесення змін до статті 110 Цивільного процесуального кодексу України» (щодо захисту прав інвалідів), поданий народним депутатом України Шпенюком Д. Ю., зареєстрований за №4320 від 29.03.2016 р.

2. Науковий висновок на законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення гласності та відкритості судового процесу», поданий групою народних депутатів України, зареєстрований за №3874 від 02.02.2016 р.

3. Науковий висновок на законопроект «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо запровадження відеофіксації першого допиту затриманого)», поданий народним депутатом України Міщенко С. Г., зареєстрований за №4277 від 18.03.2016 р.

4. Науковий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов’язковості проведення оцінки об’єкта оренди державної та комунальної власності для продовження (поновлення) договору оренди», поданий народним депутатом України Парасюком В. З., зареєстрований за №3702 від 22.12.2015 р.

5. Експертний висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо питань судового контролю та підтримки міжнародного комерційного арбітражу (№4351 від 31.03.2016 р.) – передано до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя.

6. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об’єктів», реєстраційний №3750 від 04.01.2016 р., поданий Кабінетом Міністрів України.

7. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо справедливого розподілу земель у процесі приватизації державних підприємств, установ та організацій», реєстраційний №3866 від 02.02.2016 р., поданий групою народних депутатів України.

8. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до окремих законодавчих актів України (щодо впорядкування питань з поновлення договору оренди земельної ділянки)», реєстраційний № 3753 від 05.01.2016 р., поданий народним депутатом України Антонищак А. Ф., поданий Кабінетом Міністрів України.

9. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо охорони фауни та флори згідно з міжнародними угодами), реєстраційний № 3445 від 10.11.2015 р., поданий групою народних депутатів.

10. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про тваринний світ”» (щодо охорони тваринного світу), реєстраційний № 3683 від 21.12.2015 р., поданий Кабінетом Міністрів України.

11. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права постійного користування органами Державної прикордонної служби України земельними ділянками для інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону», реєстраційний № 4037 від 08.02.2016 р., поданий групою народних депутатів.

12. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону», реєстраційний № 3784 від 19.01.2016 р., поданий групою народних депутатів.

13. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження розміру земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що можуть одночасно перебувати в оренді та/або суборенді в одного орендаря та інших осіб, які ним контролюються», реєстраційний № 3783 від 19.01.2016 р., поданий народним депутатом Шиньковичем А. В.

14. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення права користування земельними ділянками підприємств, установ та організацій, що перебувають у віданні Національної академії наук України або національної галузевої академії наук», реєстраційний № 4554 від 04.05.2016 р., поданий Кабінетом Міністрів України,

метою якого є встановлення контролю з боку Уряду за процесами припинення права постійного користування ділянками

15. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до статті 41 Земельного кодексу України (щодо унормування питання передачі земельних ділянок для гаражних кооперативів)», реєстраційний № 4405 від 13.04.2016 р., поданий групою народних депутатів України, метою якого є запровадження змін, що дозволять безоплатно передати земельні ділянки, які належать гаражним кооперативам, у їх власність чи постійне користування.

16. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо поводження з побутовими відходами та стимулювання їх використання як альтернативного джерела енергії», реєстраційний № 3198–1 від 21.10.2015 р., поданий групою народних депутатів України, метою якого є досягнення комплексного врегулювання питання поводження з побутовими відходами, удосконалення механізмів державного регулювання у сфері поводження з побутовими відходами на основі директиви 2008/98/ЄС про відходи та скасування деяких директив, підвищення ефективності дії законів України у сфері поводження з побутовими відходами, усунення виявлених недосконалостей правового регулювання у цій сфері, створення сприятливих законодавчих умов для залучення інвестицій в енергетичну галузь та стимулювання виробництва електроенергії і тепла шляхом перероблення побутових відходів завдяки поширенню на цей вид електроенергії «зеленого» тарифу.

17. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення відповідальності за порушення правил полювання та використання державного мисливського фонду», реєстраційний № 4597 від 05.05.2016 р., поданий народним депутатом України Савченко О. Ю., метою якого є збереження державного мисливського фонду, що сприятиме збільшенню чисельності тварин та розширенню ареалу їх розповсюдження, захисту економічних інтересів користувачів мисливських угідь та врегулює використання мисливських тварин, які утримуються в напіввільних умовах

18. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо негайного по-

долання кризової ситуації, що склалася у зв'язку із масовим знищенням полезахисних смуг», реєстраційний №4657 від 12.05.2016 р., поданий групою народних депутатів України, метою якого є врегулювання використання земельних ділянок, на яких розташовані полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, запровадження адекватної відповідальності за правопорушення у сфері охорони природи та використання природних ресурсів.

19. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про мораторій на видалення зелених насаджень на окремих об’єктах благоустрою зеленого господарства м. Києва” щодо продовження мораторію», реєстраційний №4703 від 20.05.2016 р., поданий групою народних депутатів України, та проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про мораторій на видалення зелених насаджень на окремих об’єктах благоустрою зеленого господарства м. Києва”», реєстраційний №4703–1 від 06.06.2016 р., поданий групою народних депутатів України, метою яких є запобігання масовим проявам видалення зелених насаджень у столиці у зв'язку із закінченням мораторію, недопущення погіршення умов життя та здоров'я громадян, стимулювання прийняття дієвих законів у сфері охорони зелених насаджень, завершення інвентаризації природоохоронних об’єктів в населених пунктах та винесення в натурі існуючих об’єктів благоустрою.

20. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до розділу X Перехідних положень Земельного кодексу України щодо встановлення мораторію (заборони) на зміну цільового призначення земельних ділянок рекреаційного призначення», реєстраційний №4740 від 31.05.2016 р., поданий групою народних депутатів України, метою якого є запобігання масовим проявам забудови зелених зон, зелених насаджень, руйнування спортивних об’єктів, стимулювання прийняття законодавства у сфері охорони земель рекреаційного призначення, а також встановлення обов’язку органів державної влади та місцевого самоврядування здійснювати заходи щодо обліку та контролю за збереженням зазначених земель.

21. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Лісового кодексу України» (щодо встановлення мораторію на вирубку лісів та зелених насаджень у містах та інших на-

селених пунктах), реєстраційний №4800 від 13.06.2016 р., поданий групою народних депутатів України, метою якого є зупинка процесу подальшого знищення лісів та зелених насаджень, а також визначення правових основ охорони, утримання і відновлення зелених насаджень у містах та інших населених пунктах країни.

22. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення гарантій прав громадян на загальне використання лісових ресурсів», реєстраційний №4746 від 01.06.2016 р., поданий народним депутатом України Єднаком О. В., метою якого є усунення декларативності норм лісового законодавства щодо забезпечення прав громадян на вільний та безоплатний доступ до лісових ресурсів шляхом запровадження комплексного і системного правового врегулювання вказаних правовідносин, а також удосконалення правовідносин використання корисних властивостей лісів на умовах довгострокового тимчасового користування, уточнення положень чинних законодавчих актів.

23. Науковий висновок на проект Закону України «Про території зі спеціальним екологічним статусом», реєстраційний №4785 від 06.06.2016 р., поданий народним депутатом України Балицьким Є. В., метою якого є визначення правових та організаційних засад визнання окремих адміністративно-територіальних одиниць України територіями зі спеціальним екологічним статусом, а також особливостей функціонування центральних і місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування на територіях зі спеціальним екологічним статусом.

24. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо безпечності харчових продуктів», реєстраційний №4589 від 04.05.2016 р., поданий Кабінетом Міністрів України, метою якого є внесення змін до законів України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а також усунення юридичних колізій.

25. Науковий висновок на проект Закону України «Про державне регулювання у сфері поводження із синтетичними миючими засобами та товарами побутової хімії», реєстраційний №5182 від

26.09.2016 р., поданий на розгляд народним депутатом України С. І. Кіралем, та «Про державну політику у сфері поводження із мийними засобами», реєстраційний № 5182–1 від 07.10.2016 р., поданий на розгляд групою народних депутатів України.

26. Науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за незаконне зайняття рибним та іншим водним добувним промислом», реєстраційний № 5195 від 29.09.2016 р., поданий на розгляд групою народних депутатів України, та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення правил рибальства та ведення робіт на землях водного фонду», реєстраційний № 5262 від 11.10.2016 р., поданий на розгляд групою народних депутатів України.

27. Науковий висновок на проект Закону України «Про дитяче харчування», реєстраційний № 5293 від 20.10.2016 р., поданий на розгляд Кабінетом Міністрів України. Метою законопроекту визначено удосконалення законодавства у сфері дитячого харчування для забезпечення подальшого розвитку українського виробництва цієї продукції.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Відповідно до п. 10.2 Статуту одним із важливих завдань науково-дослідної діяльності Інституту є розробка і правова експертиза законопроектів і інших правових актів, рекомендацій і пропозицій з питань державно-правового будівництва та інших питань, які стосуються сфер діяльності державних органів, місцевих рад та органів місцевого самоврядування на замовлення органів державної влади і місцевого самоврядування.

I. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 5 од., а саме:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до законодавства України (щодо приведення його у відповідність до Конституції України в частині безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя)».

2. Проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про запобігання корупції”» (щодо визначення понять потенційного та реального конфлікту інтересів).

3. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо Автономної Республіки Крим).

4. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо адміністративно-територіального устрою)».

5. Проект внесення змін до Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки.

II. Розробка законопроектів за власною ініціативою:

1. Авторський проект Закону України «Про територіальну громаду» (направлено до Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України).

III. Участь науковців Інституту у робочих групах по розробці проектів нормативно-правових актів:

1. Академік НАПрН України Битяк Ю. П. є консультантом Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, заступником голови Секції адміністративного права Науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України, членом Науково-консультативної ради Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ, членом науково-консультативної ради при Міністерстві юстиції України, членом Експертної ради з права при Державній акредитаційній комісії, головою науково-методичної комісії з права МОН України.

2. Академік НАПрН України Петришин О. В. є членом робочої групи Верховної Ради України з питань перспективного планування законопроектної роботи, а також позаштатним консультантом комітету Верховної Ради України з питань правової політики. Окрім того, включений до складу робочої групи з підготовки проекту постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про судову практику розгляду спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби», а також до складу Ради державного фонду фундаментальних досліджень при Кабінеті Міністрів України.

3. Академік НАПрН України Рабінович П. М. в якості члена Конституційної Асамблеї брав участь у щомісячних робочих засі-

даннях Комісії Конституційної Асамблеї з прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

4. Д.ю.н., професор Серьогіна С. Г. в якості члена Експертної ради з питань децентралізації, місцевого самоврядування та регіональної політики Міністерства регіонального розвитку та члена Цільової команди реформ з питань децентралізації, місцевого самоврядування та регіональної політики Кабінету Міністрів України брала участь у роботі цих органів.

5. Д.ю.н., професор Любченко П. М. є членом робочої групи Комітету Верховної Ради України з опрацювання та підготовки до другого читання проекту Закону України «Про місцевий референдум» (реєстр. №0867 від 12.12.2012 р. – Рішення Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування від 15 травня 2013 р. (Протокол №8)).

6. Член-кореспондент НАПрН України Барабаш Ю. Г. у складі робочої групи з питань вдосконалення законодавства про вибори брав участь у підготовці проекту Закону України «Про вибори народних депутатів України».

7. К.ю.н. Балакарева І. М. брала участь у розробці законопроекту щодо децентралізації повноважень органів виконавчої влади (центральної та місцевої), органів місцевого самоврядування у сферах культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних та археологічних цінностей, державної мовної політики, кінематографії, телебачення та радіомовлення, бібліотечної та видавничої справи, а також повноважень територіальних відділень Антимонопольного комітету України, Державної фіскальної служби України.

8. К.ю.н. Зелінська Я. С. брала участь у розробці законопроекту щодо децентралізації повноважень органів виконавчої влади у сфері інфраструктури та державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

IV. Правова експертиза законопроектів та інших актів:

1. Науково-консультативний висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зупинення актів органів місцевого самоврядування».

2. Правовий висновок щодо норми пункту сьомого частини другої статті 42 Закону України «Про вищу освіту».

3. Науково-консультативний висновок щодо положень Концепції розвитку національної інноваційної системи, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р. та внесення змін до Національної інноваційної системи України.

4. Правовий висновок та зауваження щодо окремих положень Закону України «Про очищення влади».

5. Науково-консультативний висновок щодо обґрунтованості та доцільності прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про Національну гвардію України”» щодо удосконалення організації та порядку діяльності Національної гвардії України».

V. Участь у розробці проектів інших правових актів:

1. Академік НАПрН України Битяк Ю. П. разом з членом-кореспондентом НАПрН України Настюком В. Я. та к.ю.н. Зуй В. В. брав участь у підготовці Концепції декриміналізації злочинів, що не становлять для суспільства значної небезпеки, та реформування законодавства України про адміністративні правопорушення.

2. Д.ю.н., професор Любченко П. М. брав участь у розробці проектів Регламенту Харківської міської ради 7 скликання, Положення про постійні комісії Харківської міської ради 7 скликання.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

I. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 3 од.:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення відповідальності за неповагу до суду)». Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо посилення відповідальності за неповагу до суду)» розроблено у зв'язку із необхідністю забезпечення справедливого судового розгляду справ у розумні строки. Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення відповідальності за неповагу до суду)» забезпечить судовий захист в розумні строки і попередження випадків прояву неповаги до суду.

2. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері національної безпеки» та підготов-

лено Пояснювальну записку до проекту Стратегії економічної безпеки України. У зв'язку із стрімкою зміною вектору розвитку України та прийняттям великої кількості якісно нових та актуальних нормативно-правових актів, зокрема, мова йде про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», Коаліційну угоду та «План законодавчого забезпечення реформ в Україні», які покликані докорінно змінити напрями державної політики, виникла нагальна потреба в доповненні чинної законодавчої бази новим підзаконним нормативно-правовим актом, а саме Стратегією економічної безпеки України.

3. Проект Закону України «Про ринок природного газу» (щодо здійснення інвестицій на ринку природного газу) та пояснювальну записку до проекту Закону України «Про ринок природного газу» (щодо здійснення інвестицій на ринку природного газу). Проект Закону України «Про ринок природного газу» (щодо здійснення інвестицій на ринку природного газу) спрямований стимулювати та кардинально прискорити процеси інвестування на ринку природного газу. Це сприятиме його належному функціонуванню та розвитку.

II. Розробка законопроектів за власною ініціативою:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про аграрні розписки”» та пояснювальну записку до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про аграрні розписки”».

III. Участь у робочих групах по розробці законопроектів:

Співробітники Інституту є членами:

1. Глібко С. В. є членом робочої групи з питань інтеграції національної мережі трансферу технологій.

2. Атаманова Ю. Є. є членом робочої групи з розроблення нової редакції Закону України «Про інноваційну діяльність».

3. Дмитрик О. О., Єфремова К. В., Вороніна І. С., Гармаш І. М. є членами робочої групи Державної регуляторної служби України.

IV. Правова експертиза законопроектів:

1. Експертний висновок до проекту Закону України «Про розвиток галузевої науки».

2. Експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України».

3. Пропозиції Інституту щодо Стратегії інноваційного розвитку України.

4. Науково-правовий висновок щодо доктринального тлумачення окремих норм законодавства України у сфері діяльності вищих навчальних закладів.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

I. Розробка законопроектів по досліджуваних темах – 4 од.:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до статті 11 Закону України “Про інформацію”» у частині визначення переліку інформації про особу, що є конфіденційною, та направлено до Верховної Ради України.

2. Розроблено проект Закону України «Про електронні комунікації» та направлено до Комітету Верховної Ради України з питань інформатизації та зв’язку.

3. Проект Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та надано системні пропозиції до нього.

4. Проект Постанови Верховної Ради України про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» від 6 грудня 2016 р.

5. Пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”». Пропозиції направлені до Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

II. Участь науковців інституту у робочих групах по розробці проектів нормативно-правових актів.

У звітний період науковці НДПП НАПрН України взяли участь у роботі 10 робочих груп по розробці законопроектів та інших нормативно-правових актів:

1. Баранов О. А. – участь у складі робочих груп з розробки проектів законів України «Про електронні комунікації», «Про радіочастотний ресурс України».

2. Коваленко Л. П. – член робочої групи по розробці проекту Закону України «Про військову поліцію».

3. Копан О. В. – участь у робочій групі по підготовці пропозицій до проекту Закону України «Про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність».

4. Копан О. В. – участь у робочій групі по підготовці пропозицій до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування вищої освіти».

5. Копан О. В. – участь у робочій групі по підготовці пропозицій щодо внесення змін до Кримінального кодексу України (шахрайства, вчинені з використанням загального доступу до мережі Інтернет).

6. Копан О. В. – участь у робочій групі з опрацювання законопроектів щодо реформування правоохоронних органів.

7. Лихоступ С. В. – участь у робочій групі Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України щодо розробки проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про Національну програму інформатизації”».

8. Пилипчук В. Г. – участь у робочій групі з підготовки проекту Концепції реформування Служби безпеки України.

9. Пилипчук В. Г. – участь у робочій групі з підготовки проекту постанови Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні”».

VI. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сьогоднішній день основні цілі та напрями державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності визначає **Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»** в редакції від 16 січня 2016 р. Національна академія правових наук України ініціює внесення змін до ст. 3 «Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на період до 2020 року» зазначеного вище Закону й пропонує доповнити її пунктом «Питання забезпечення національної безпеки України».

3 березня 2016 р. на загальних зборах академії затверджено Стратегію розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, складовою частиною якої є Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2016–2020 роки, що мають стати орієнтиром для наукових установ у визначенні тематики наукових досліджень.

Постановою президії НАПрН України від 21 червня 2016 р. №97/7 для науково-дослідних інститутів затверджено 16 нових фундаментальних тем, дослідження яких буде провадитись упродовж 2–5 років.

Відповідно до вимог Міністерства економічного розвитку і торгівлі України Національна академія правових наук України здійснює планування власної наукової діяльності в середньостроковій перспективі на три найближчих роки. Тому кожен Інститут постійно розробляє перспективні плани наукових досліджень на кожні наступні 3 роки.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

З 1 січня 2017 р. у секторі дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю планується розпочати роботу над фундаментальним дослідженням за темою «Проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України».

Із 2017 р. у секторі дослідження проблем кримінально-виконавчого законодавства планується розпочати нове фундаментальне

дослідження за темою «Теоретичні питання удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України та практики його застосування».

У 2017 р. сектор дослідження проблем злочинності та її причин працюватиме над новою фундаментальною темою «Кримінологічні проблеми запобігання корупції у приватній сфері» згідно з робочим планом.

У 2017 р. науковці сектору дослідження проблем запобігання злочинності працюватимуть над новою фундаментальною темою «Стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів: теорія та практика» згідно з робочим планом.

У 2017 р. сектор дослідження проблем судової, слідчої та прокурорської діяльності розпочинає нову фундаментальну тему «Теоретичні основи якості кримінального процесуального законодавства України». Розроблені науково обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення якості кримінального процесуального законодавства України та підвищення ефективності його застосування будуть опубліковані в наукових статтях, тезах наукових доповідей, пропозиціях до проекту Закону України «Про внесення змін до кримінального процесуального законодавства України».

У 2017 р. у секторі проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції сумісно з лабораторією «Використання досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» планується розпочати роботу над темою фундаментального дослідження «Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального процесу».

У 2017 р. у лабораторії «Використання досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» та секторі проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції планується розпочати роботу над темою фундаментального дослідження «Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального процесу».

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Інститут у перспективному періоді буде працювати над такими темами:

1. Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності.
2. Дослідження договірних форм реалізації майнових прав інтелектуальної власності.
3. Гармонізація прав людини і прав інтелектуальної власності у сфері медицини і фармації.
4. Юрисдикційна форма захисту авторського права і суміжних прав.
5. Правова охорона нетипових (некласичних) об'єктів авторського права.
6. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: шляхи удосконалення законодавства та правозастосування.
7. Стан та напрями розвитку державної політики у сфері боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності.
8. Дослідження економіко-правових проблем інтенсифікації сфери інтелектуальної власності України під впливом нових викликів розвитку неоекономіки.

**Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака**

У 2017 р. планується відкриття таких тем фундаментальних досліджень, інформація щодо яких передана для експертизи до НАН України:

1. «Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу». Проект передбачає дослідження стану правового забезпечення здійснення, охорони і захисту корпоративних прав в Україні і зарубіжних країнах з урахуванням накопиченого досвіду застосування попереднього законодавства, результатів наукових досліджень, судової практики; а також вироблення пропозицій щодо нових підходів до їх врегулювання та розробок науково обгрунтованих цивілістичних концепцій щодо вдосконалення корпоративного законодавства в Україні. Вкрай важливим при цьому є вивчення досвіду країн – учасниць ЄС та наднаціонального законодавства
2. «Приватноправові проблеми реалізації євроінтеграційної стратегії України». Метою проекту є формування науково обгрун-

тованих підходів до адаптації законодавства України у сфері правового регулювання приватних відносин до законодавства ЄС, забезпечення гармонізації приватноправової складової правової системи України з положеннями уніфікованих (модельних) актів європейського приватного права, а також впровадження правових моделей, здатних забезпечити верховенство права у приватних правовідносинах.

3. «Інституційно-правове забезпечення майнових інтересів держави та суб'єктів приватного права в умовах регіональної нестабільності». Основною метою дослідження є удосконалення загальних концептуально-правових засад та конкретного правового інструментарію, спрямованого на забезпечення на належному рівні життєво важливих майнових інтересів як держави, так і суб'єктів приватного права у нинішніх фундаментально інших умовах суспільного розвитку, в іншому регіональному контексті. У свою чергу, очікувані результати дослідження, у тому числі прогностичного характеру, матимуть як теоретико-методологічне, так і прикладне значення для широкого кола суб'єктів публічного та приватного права на усіх рівнях: макrorівні – державному, мезорівні – регіональному, муніципальному, мікрорівні – юридичних та фізичних осіб.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Відповідно до Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої Національною академією правових наук України, Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук, затверджених спільним наказом МОН України та НАН України (№ 1066/609 від 26 листопада 2009 р.), норм Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, вчена рада Інституту як основні напрями наукових досліджень НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України на 2016–2020 роки визнала:

1. Проблеми розвитку правової системи України:

- а) Методологічні проблеми дослідження стану правової системи України;
- б) Історичні засади формування національної правової системи України;
- в) Сучасні тенденції і напрями розвитку правової системи України;
- г) Міжнародні стандарти та державно-юридичні засоби забезпечення й гарантування прав людини в Україні;
- д) Порівняльно-правові аспекти державно-правових досліджень;
- е) Розвиток правової системи України в умовах становлення європейського правового простору;
- є) Право і демократія в умовах формування і розвитку правової системи України.

2. Правове забезпечення державного будівництва та розвитку політичної системи:

- а) Конституційно-правове регулювання механізму реалізації публічної влади в Україні;
- б) Функціональні та інституційні аспекти організації та здійснення державної влади;
- в) Проблеми функціонування органів виконавчої влади та розвитку адміністративно-правових відносин на сучасному етапі;
- г) Проблеми удосконалення правового регулювання компетенції органів публічної влади та державно-правової конфліктології;
- д) Правове регулювання державної служби в Україні та правові механізми усунення корупційних явищ в системі державної служби;
- е) Проблеми та перспективи розвитку політичної системи в Україні;
- є) Правове забезпечення політичної та адміністративної реформ в умовах становлення та розвитку сучасного українського конституціоналізму.

3. Правові основи територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні та напрями їх удосконалення:

- а) Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні та напрями його удосконалення;
- б) Модернізація публічно-владного управління на місцевому та регіональному рівнях;

- в) Системно-структурна організація місцевого самоврядування: інституціональний та функціональний аспекти;
- г) Удосконалення правового регулювання статусу суб'єктів місцевого самоврядування та форм локальної демократії;
- д) Організаційно-правові основи нормотворчості суб'єктів місцевого самоврядування в Україні;
- е) Децентралізація влади в умовах сучасного українського унітаризму;
- є) Проблеми правового регулювання та забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування;
- ж) Удосконалення організаційно-правового механізму державного контролю та нагляду за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування;
- з) Проблеми правового регулювання адміністративно-територіального устрою України.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Основними перспективними напрямками науково-дослідної діяльності Інституту є:

1. Тема: «Правове забезпечення гармонізації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу».
2. Тема: «Правове та законодавче забезпечення відносин економічної безпеки».
3. Тема: «Правове забезпечення функціонування Національної інноваційної системи в сучасних умовах».
4. Тема: «Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України».

Науково-дослідний інститут інформатики і права

З метою розвитку правової науки в інформаційній сфері в умовах розбудови інформаційного суспільства, глобального інформаційного протиборства та інтеграції України у світовий інформаційний простір працівниками НДІП НАПрН України було розроблено

пропозиції щодо розділу «Правове забезпечення інформаційної сфери України» Стратегії правових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої загальними зборами НАПрН України.

Крім цього, потребують подальшого впровадження положення наказу МОН України від 29.09.2014 р. № 1081 щодо паспорта спеціальності 12.00.13 «Інформаційне право; право інтелектуальної власності» та визначених ним пріоритетних напрямів наукових досліджень в галузі інформаційного права.

В умовах ведення проти України так званої «гібридної війни», стрімких процесів розбудови Збройних Сил та реформування сектору безпеки України працівниками Інституту було розроблено пропозиції щодо розділу «Правове забезпечення в галузі національної безпеки та міжнародного правопорядку» Стратегії правових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої загальними зборами НАПрН України.

1. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки як однієї з основних функцій держави, формування та реалізації державної політики у цій сфері в інтересах людини, суспільства і держави.

2. Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності кордонів України, захисту прав та безпеки людини і громадянина.

3. Методологічні та прикладні засади розвитку законодавства з питань національної безпеки і оборони, правового забезпечення управління, організації та діяльності системи суб'єктів сектору безпеки України.

4. Правові засади забезпечення національної безпеки у зовнішньо- і внутрішньополітичній сферах, у сфері державної безпеки, у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону.

5. Модернізація правової політики України щодо стратегій економічної, енергетичної та екологічної безпеки в умовах глобальних і регіональних трансформацій.

6. Правові засади реформування і розвитку системи національної безпеки та оборони, суб'єктів сектору безпеки і оборонно-промислового комплексу в контексті євроатлантичної інтеграції України.

7. Правове забезпечення функціонування недержавних суб'єктів сектору безпеки як складової системи забезпечення національної безпеки України.

8. Проблеми правової охорони та використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері національної безпеки і оборони.

9. Правові проблеми формування і розвитку систем міжнародної та регіональної (субрегіональної) безпеки, міжнародного співробітництва у цій сфері та гармонізації національного законодавства з нормами міжнародного права, законодавством ЄС і стандартами НАТО в галузі безпеки.

10. Проблеми запобігання, виявлення, попередження і припинення та юридичної відповідальності за злочини й інші правопорушення у сфері національної безпеки та міжнародного правопорядку.

11. Проблеми боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та корупцією, правового забезпечення оперативного-розшукової, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності.

12. Правові аспекти становлення і розвитку демократичного цивільного контролю над військовою організацією, державними і недержавними суб'єктами сектору безпеки.

VII. УЧАСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ НАУКОВИХ ЗАХОДІВ: КОНФЕРЕНЦІЙ, СЕМІНАРІВ, «КРУГЛИХ СТОЛІВ» ТОЩО

З метою обговорення актуальних питань правознавства, що розробляються в рамках тем наукового дослідження за участю як співробітників інститутів, так і науковців провідних наукових, науково-дослідних та освітніх центрів України, правознавців, регулярно проводилися наукові конференції, семінари, «круглі столи» тощо.

Загалом у 2016 р. президія академії та її науково-дослідні інститути виступили організаторами та співорганізаторами **61 наукового заходу** – конференцій, семінарів, «круглих столів», читань. Загалом члени Національної академії правових наук України та науковці її структурних підрозділів у 2016 р. взяли участь у близько **350 наукових заходах**.

Важливою подією у науковому житті академії стало проведення 19–20 травня 2016 р. Східноєвропейського форуму з правової реформи «20 років Конституції України: європейська правова традиція і український контекст – виміри правової реформи». Форум проходив за наступними напрямками: «Конституційна реформа і конституційний суд в світлі європейської правової традиції»; «Європейський конституціоналізм: поточні виклики для Європи»; «Розвиток демократичних інститутів в Україні в умовах європейської інтеграції»; «Європейський вимір реформи приватного права»; «Проблеми адаптації адміністративного, господарського, аграрного і екологічного законодавства України до законодавства ЄС», «Адаптація національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері юстиції та безпеки».

Співорганізаторами виступили Національна академія правових наук України, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Лодзинський університет (Польща) та Університет Миколаса Ромеріса (Литва).

21–22 жовтня 2016 р. Національна академія правових наук України за підтримки Міжнародного Вишеградського Фонду провела Міжнародну науково-практичну конференцію: «Конституційна

реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки», під час якої з доповідями виступили провідні науковці України, Польщі, Словаччини, Литви, Чехії. За результатами наукового заходу було видано збірник матеріалів конференції.

2–3 грудня 2016 р. відбувся медико-правовий форум «Захист прав і свобод людини у сфері охорони здоров'я: виклики та реалії реформ». Національна академія правових наук України виступила співорганізатором заходу.

Медико-правовий форум був присвячений обговоренню наступних питань: конституційна реформа і запровадження конституційної скарги (у контексті захисту прав пацієнтів); судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу; дотримання прав і свобод пацієнтів місць несвободи системи охорони здоров'я; судовий захист прав пацієнтів; правове забезпечення реалізації лікарських засобів, які містять кодеїн та інші сильнодіючі речовини; стратегія забезпечення безпеки і доступності крові; публічні закупівлі у сфері охорони здоров'я. Саме з таких тем були сформовані відповідні панельні дискусії.

Під час форуму експерти обговорили, як рішення Конституційного Суду України № 2-рп/2016 зокрема та конституційна реформа взагалі вплинуть на захист прав і свобод людини в сфері охорони здоров'я, які виклики вже постали і яких слід очікувати в ході її реалізації, розглянули інші дискусійні питання в сфері правового регулювання охорони здоров'я.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

У звітному періоді Інститут виступив організатором та співорганізатором 8 наукових заходів, зокрема:

1. Теоретичний семінар при Координаційному бюро з проблем кримінального права відділення кримінально-правових наук НАПрН України «Кримінально-правова відповідальність людини». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права» (3 березня 2016 р., м. Харків).

2. Міжнародна студентська наукова конференція «П'яті Харківські кримінально-правові читання». Організатори – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (12–13 травня 2016 р., м. Харків).

3. Круглий стіл «Правовий статус засуджених в Україні: реалії сьогодення та перспективи вдосконалення». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса (17 травня 2016 р., м. Харків).

4. Круглий стіл засідання ради молодих учених у рамках проведення Десятого всеукраїнського тижня права на теми «Кримінологічна характеристика особи злочинця – суб'єкта злочинів, пов'язаних із прийняттям пропозиції, обіцянки або одержанням неправомірної вигоди службовою особою» та «Алгоритмізація допиту». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса (17 травня 2016 р., м. Харків).

5. Науково-практична конференція «Теорія і практика юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, НДІ інформатики і права НАПрН України, Навчально-правовий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (8 червня 2016 р., м. Київ).

6. Міжнародна науково-практична конференція «Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Національна академія правових наук України, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права» (12–13 жовтня 2016 р., м. Харків).

7. Круглий стіл «Соціальні та правові проблеми захисту прав внутрішньо переміщених осіб в Україні». Організатори – НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса (6 грудня 2016 р., м. Харків).

8. Міжнародна науково-практична конференція «Політика в сфері боротьби зі злочинністю». Організатори – НДІ вивчення

проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, ОБСЄ, кафедра кримінального права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника».

Також науковці Інституту взяли участь у 99 наукових заходах як всеукраїнського, так і міжнародного рівня.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

За звітний період НДІ інтелектуальної власності всього було спільно організовано і проведено 43 наукових заходи, зокрема:

1. Круглий стіл «Актуальні проблеми судового захисту прав інтелектуальної власності в Україні». Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, Державна служба інтелектуальної власності (29 січня 2016 р., м. Київ).

2. Засідання Ради молодих вчених НДІ Інтелектуальної власності. Організатор – НДІ Інтелектуальної власності НАПрН України (22 лютого 2016 року, м. Київ).

3. Засідання Ради молодих вчених НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Організатор – НДІ Інтелектуальної власності НАПрН України (27 квітня 2016 р., м. Київ).

4. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи». Організатори – Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки, кафедра підприємництва), НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, Житомирський національний агроекологічний університет (кафедра економічної теорії та інтелектуальної власності) (26 травня 2016 р., м. Київ).

5. Засідання Робочої групи з підготовки пропозицій та зауважень до законопроектів у військовій сфері. Організатор – НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (22 березня 2016 року, м. Київ).

6. Засідання Робочої групи на підтримку розроблення Національної політики України щодо лікарських засобів. Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, Державна служба

інтелектуальної власності, Центр гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності НДІ ІВ НАПрНУ, Міністерство охорони здоров'я України (2 лютого 2016 року, м. Київ).

7. Засідання Робочої групи на підтримку розроблення Національної політики України щодо лікарських засобів. В рамках Робочої групи розглядалися питання щодо вироблення державної політики щодо лікарських засобів. Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, Центр гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності (10 лютого 2016 р., м. Київ).

8. Засідання Робочої групи на підтримку розроблення Національної політики України щодо лікарських засобів. Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, Центр гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності (24–25 лютого 2016 р., м. Київ).

9. Тренінг «Права людини: екобезпека та інтелектуальна власність в умовах військових дій». Організатор – Центр гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (23 квітня 2016 р., м. Київ).

10. Круглий стіл з питань перспектив застосування примусового ліцензування в Україні. Організатор – Центр гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (22 червня 2016 р., м. Київ).

11. Круглий стіл «Удосконалення законодавства у сфері авторського права: фотографічні твори». Організатор – НДІ інтелектуальної власності НАПрН України спільно з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка (19 травня 2016 р., м. Київ).

12. Засідання клубу інтелектуальної власності. Організатор – кафедра інтелектуальної власності юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка спільно з ГО «Клуб інтелектуальної власності» за сприяння НДІ інтелектуальної власності НАПрН України; Комітету з питань телекомунікацій, інформаційних технологій та Інтернету асоціації правників України; Ліги студентів асоціації правників України (17 березня 2016 р., м. Київ).

13. Науково-практична конференція «Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах». Організатори – НДІ інформатики і права НАПрН України, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, Навчально-науковий

центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Інформаційними партнерами конференції стали журнали «Інформація і право», «Теорія і практика інтелектуальної власності», Вісник НТУУ «КПІ» «Політологія. Соціологія. Право» (17 травня 2016 р., м. Київ).

14. Круглий стіл «Інтелектуальна власність і право на здоров'я: Європейський вимір» в рамках Шостого Національного конгресу з біоетики. Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, Державна служба інтелектуальної власності (29 вересня 2016 р., м. Київ).

15. III Літня школа з інтелектуальної власності (розроблена за програмою Літньої школи Всесвітньої організації інтелектуальної власності). Організатори – НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, кафедра інтелектуальної власності юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка спільно з Державною службою інтелектуальної власності України, що працює під егідою МЕРТ України (25–31 липня 2016 р., м. Київ).

16. IV Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування національні, європейські та міжнародні виміри». Організатори – КНУ імені Тараса Шевченка, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України спільно з Інститутом інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві, та ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» за підтримки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби інтелектуальної власності України (23 вересня 2016 р., м. Київ).

17. 23-й форум видавців у рамках спеціальної програми «Твій скарб: Практикум з авторського права у видавничій галузі». Організатор – НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності», Веб-сервіс «Он-лайн юрист для авторів і видавців», Видавництво Старого Лева, видавництво «Наш Формат», видавництво «Віват», видавництво «Клуб сімейного дозвілля», видавництво «Фоліо», видавництво «Навчальна книга Богдан», видавництво «Нора-друк»,

Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів, Конгрес «Промоція літератури в Україні», Читомо, PR-Prime Company (16–17 вересня 2016 р., м. Львів).

Науковці Інституту взяли участь у 60 наукових заходах як всеукраїнського, так і міжнародного рівня.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

За звітний період було проведено 5 наукових заходів за безпосередньої участі та організаційної підтримки Інституту, зокрема:

1. Міжнародна науково-практична конференція «Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу». Організатори – Юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

2. Науково-практичний «круглий стіл» на тему: «Адаптація корпоративного законодавства відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС» (16.02.2016 р., м. Київ).

3. III Науково-практична конференція «Актуальні наукові дослідження сучасної юридичної науки: теорія та практика». Організатори – Університет «КРОК», Коледж економіки, права та інформаційних технологій та НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (18 березня 2016 р., м. Київ).

4. Міжнародна науково-практична конференція «Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри» (22–23 квітня 2016 р., м. Кіровоград).

5. Третя міжнародна науково-теоретична конференція «Методологія приватного права», присвячена 20-річчю НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (10 червня 2016 р., м. Київ).

Крім того, науковці Інституту взяли участь у 23 наукових заходах, зокрема у міжнародних та всеукраїнських конференціях, круглих столах, форумах та семінарах.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

За звітний період було проведено 6 наукових заходів за безпосередньої участі та організаційної підтримки Інституту, зокрема:

1. Наукова конференція «Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики». Організатори – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Національна академія правових наук України, НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування (24 травня 2016 р., м. Харків).

2. IV Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина». Організатори – НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування та Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (26 травня 2016 р., м. Харків).

3. Наукова конференція «Проблеми та перспективи конституційного розвитку в Україні (До 20-річчя прийняття Конституції України)». Організатори – НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування (22 червня 2016 р., м. Харків).

4. Міжнародна науково-практична конференція «Конституційна реформа в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки». Організатори – Національна академія правових наук України спільно з Міжнародним Вишеградським Фондом, Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого та НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування (21–22 жовтня 2016 р., м. Харків).

5. II Всеукраїнська науково-практична конференція «Юридична техніка і технологія: теорія та практика застосування» (24–25 жовтня 2016 року, м. Львів).

6. Міжнародний круглий стіл за темою: «Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри». Організатори – Львівська лабораторія прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування, юридичний факультет ЛНУ імені Івана Франка, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (28–29 жовтня 2016 р., м. Львів).

Також науковці Інституту взяли активну участь у 68 наукових заходах.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

За звітний період було проведено один круглий стіл та дві міжнародні науково-практичні Інтернет-конференції, зокрема:

1. Всеукраїнський круглий стіл «Правові питання трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань як основи інноваційного розвитку України». Організатори – Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУ України «Київський політехнічний інститут», факультет соціології і права НТУ України «Київський політехнічний інститут», Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України (27 квітня 2016 року, м. Київ).

2. Міжнародна Інтернет-конференція «Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання». Організатори – Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (25 травня 2016 р., м. Харків).

3. II Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Правове забезпечення розвитку національних інноваційних систем в умовах глобалізації». Організатори – Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Науково-дослідний інститут трудових та соціальних відносин Міжнародного університету «МІТСО», факультет права Вільнюського університету, Лодзинський університет, Благодійна організація «Благодійний фонд розвитку правової науки» (14 листопада 2016 р., м. Харків).

Науковці Інституту брали активну участь в різноманітних наукових заходах, загалом – у 74.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

За звітний період Інститутом було організовано і проведено 3 міжвідомчих науково-практичних конференції, 2 науково-практич-

ні конференції, 2 круглі столи, 6 науково-методичних семінарів, а також 4 науково-практичні семінари, зокрема:

1. VII Науково-практична конференція на тему: «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави». Організатори – НДІ інформатики і права, Національна академія Служби безпеки України, Міністерство освіти і науки України (18 березня 2016 р.).

2. Міжвідомча науково-практична конференція «Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві». Організатори – НДІ інформатики і права, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, факультет соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (1 квітня 2016 р.).

3. Міжвідомчий круглий стіл «Правові питання трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України». Організатори – НДІ інформатики і права, Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку, факультет соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (27 квітня 2016 р.).

4. Міжвідомча науково-практична конференція «Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах». Організатори – НДІ інформатики і права, НДІ інтелектуальної власності, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (17 травня 2016 р.).

5. Міжвідомча науково-практична конференція «Теорія і практика юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері». Організатори – НДІ інформатики і права, Апаратом Ради національної безпеки і оборони України, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України та Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (8 червня 2016 р.).

6. Науково-практична конференція «Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти». Організатори – НДІ інформатики і права, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Кафедра правових наук і філософії Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського (6 жовтня 2016 р.).

7. Круглий стіл на тему: «Децентралізація влади в Україні: проблеми правового регулювання та інформаційного забезпечення». Організатори – НДІ інформатики і права, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (24 листопада 2016 р.).

8. Навчально-практичний семінар на тему «Методика підготовки наукової доповіді і публікації». Організатори – Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій НДІ інформатики і права та НТУУ «КПІ» на базі факультету соціології та права НТУУ «КПІ» (25 лютого 2016 р.).

9. Науково-практичний семінар на тему «Нові виклики і загрози в інформаційній сфері». Організатори – Навчально-науковим центром інформаційного права та правових питань інформаційних технологій НДІ інформатики і права та НТУУ «КПІ» на базі факультету соціології та права НТУУ «КПІ» (24 березня 2016 р.).

10. Круглий стіл на тему: «Інформаційне суспільство, суспільство знань та кіберцивілізація: взаємозв'язки та взаємовпливи». Організатори – Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій НДІ інформатики і права та НТУУ «КПІ» на базі факультету соціології та права НТУУ «КПІ» (21 квітня 2016 р.).

11. Тематичний семінар присвячений Всесвітньому дню інтелектуальної власності на тему: «Порушення авторського права в навчально-наукових роботах студентів та викладачів технічних університетів» (26 квітня 2016 р.).

Крім цього, у звітному періоді було проведено 6 науково-методичних семінарів.

За підсумками 2016 р. співробітники НДПП НАПрН України взяли участь у 66-ти конференціях, семінарах, круглих столах та інших наукових заходах.

VIII. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Національна академія правових наук України у 2016 р. повністю виконала план результативних показників з випуску друкованої продукції за двома бюджетними програмами: 6581020 – наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України, 6581040 – фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері удосконалення законодавства і права, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури.

Зокрема, за бюджетною програмою 6581020 було опубліковано 7 збірників наукових праць, 23 публікації в наукових виданнях; за бюджетною програмою 6581040 – 31 монографію, підручників, науково-практичних посібників, 22 збірника коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез, близько 380 наукових статей.

У багатогранній видавничій діяльності, яку здійснюють академіки та члени-кореспонденти академії, помітне місце посідає видавництво «Право», яке входить до складу НАПрН України.

У 2016 р. видавництво «Право» видало 179 видань, загальною кількістю 53016 примірників, серед них: 3 довідкових видання, 58 збірників законодавства та кодексів, 33 монографії, 35 навчальних посібників, 23 періодичних видання, 27 підручників та інших видань.

Видавництво забезпечило підготовку та початок видання **«Великої української юридичної енциклопедії»**. Так, наприкінці 2016 р. вийшов друком 1 том «Історія держави і права України» загальним обсягом більше 60 друкованих аркушів, у підготовці якого взяли участь 51 провідний науковець. На початку 2017 р. було надруковано 2 том «Філософія права» загальним обсягом більше 80 друкованих аркушів, у підготовці якого взяли участь 85 провідних науковців.

Починаючи з 2009 р. Національною академією правових наук України видається Щорічник українського права (Yearbook of Ukrainian law), в якому публікуються найкращі статті членів акаде-

мії та науковців її установ. З 2014 р. Щорічник українського права друкується англійською мовою. Кожен випуск англійської версії надсилається більше ніж у 70 юридичних бібліотек світу, зокрема США, Канади, Австралії, Великої Британії, Німеччини, Португалії, Швейцарії, Норвегії, Данії, Латвії, Литви. У Щорічнику за 2016 р. опубліковано 35 наукових статей з актуальних питань розвитку держави і права.

У 2016 р. у Лондонському видавництві Wildy, Simmonds & Hill Publishing вийшов друком другий том п'ятитомної монографії «Правова доктрина України» – «Доктрина публічного права України» за загальною редакцією академіка Ю. П. Битяка. Переклад на англійську мову та його наукову редакцію було здійснено іноземним членом НАПрН України В. Е. Батлером.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

За звітний період у 2016 р., співробітниками Інституту на виконання бюджетної програми було підготовлено 6 монографій, 3 збірника коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 66 наукових статей і тез, зокрема:

1. Монографії – у кількості 6 од., зокрема:

1. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Грищук, О. В. Зайчук, В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитонова, В. І. Шакур. – К. : ВАІТЕ, 2015. – 688 с. (Голіна В. В. / 2,5 д. а.) *(не увійшло до Звіту 2015 р.)*.

2. Сучасна кримінально-виконавча політика України : монографія / І. С. Яковець, К. А. Автухов, М. Ю. Кутепов. – Х. : Право, 2016. – 172 с. (9,9 д. а.).

3. Політика у сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / за заг. ред. П. Л. Фріса та В. Б. Харченка. – Івано-Франківськ ; Х. : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2016. – 419 с. (розділ 1. Загальнотеоретичні питання політики у сфері боротьби зі злочинністю: Борисов В. І., Фріс П. Л. Поняття кримінально-правової політики. –

С. 24–43; Борисов В. І., Фріс П. Л. Ефективність кримінально-правової політики. – С. 69–83) (1,1 д. а.); Батиргарєєва В. С. Засади кримінологічної політики боротьби з рецидивною злочинністю в Україні. – С. 216–230 (1,1 д.а.); Яковець І. С. Кримінально-виконавча політика в питаннях оптимізації реалізації кари при виконанні кримінальних покарань. – С. 367–397 (2,2 д. а.); Фріс П. Л. Політика у сфері боротьби зі злочинністю (загальні питання). – С. 10–24 (0,5 д. а.); Методи кримінально-правової політики (криміналізація і декриміналізація). – С. 43–52 (1,0 д. а.); Козич І. В. Місце кримінально-правової політики в сфері протидії злочинам, що вчиняються із застосуванням насильства, в системі кримінально-правової політики. – С. 248–263 (0,8 д. а.); Медицький І. Б. Наслідки злочинності у контексті кримінологічної політики: поняття, зміст, оцінка проявів. – С. 359–367 (0,6 д. а.); Шпілярович В. В. Кримінально- правова політика у сфері застосування заходів безпеки. – С. 230–248 (1,1 д. а.);

4. Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / К. А. Автухов ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2016. – 158 с. (7,3 д. а.).

5. Короточасні виїзди засуджених до позбавлення волі за межі колоній / К. А. Автухов, О. М. Крук, А. Х. Степанюк, І. С. Яковець та ін. ; за заг. ред. О. Г. Колба. – К. : Кондор-Видавництво, 2016. – 200 с. (9,3 д. а.).

6. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель (та ін.): за ред. В. Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2016. – 640 с. (37,2/18,6 д. а. – Шепітько В. Ю.; 15,0 д. а. – Журавель В. А.).

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 3 од., зокрема:

1. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол. : В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 31. – 278 с. (15 д. а.);

2. Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2016. – 564 с. (28 д. а.).

3. Політика в сфері боротьби зі злочинністю : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ : Юрид. ін-т Прикарпат. нац. ун-ту імені Василя Стефаника, 2016. – 208 с. (12 д. а.)

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

За звітний період у 2016 р., співробітниками Інституту, на виконання бюджетної програми було підготовлено 10 монографій, 2 збірника коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 53 наукові статті, зокрема:

1. Монографії – у кількості 10 од., зокрема:

1. Національна політика розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки та механізм її правового забезпечення : монографія / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського ; кол. авторів: Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Орлюк, С. Ф. Ревуцький. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (22,0 д. а.) *(передано до друку)*.

2. Теоретичні та методичні засади визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності : наук.-практ. вид. / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського : кол. авторів: Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський, Г. В. Прохоров-Лукін, І. Л. Шульпін. – К. : НДІ ІВ НАПрНУ, 2016. – 96 с. (4,85 д. а.) *(передано до друку)*.

3. Визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності : метод. рек. / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського : кол. авторів: Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський, Г. В. Прохоров-Лукін, І. Л. Шульпін. – К. : НДІ ІВ НАПрНУ, 2016. (7,8 д. а.) *(передано до друку)*.

4. Андрощук Г. О. Продовження строку дії патенту на винахід: міжнародний досвід правового регулювання : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (5,0 д. а.) *(передано до друку)*.

5. Дроб'язко В. С. Становлення і розвиток Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (6,0 д. а.) *(передано до друку)*.

6. Договірні форми реалізації прав інтелектуальної власності на комерційні позначення : монографія / кол. авт. ; за наук. ред.

Н. М. Мироненко. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (12,0 д. а.) *(передано до друку)*.

7. Пічкур О. В. Порядок виконання операції щодо укладення ліцензійного договору : брошура. – К.: НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (2,0 д. а.) *(передано до друку)*.

8. Кашинцева О. Патентна реформа в сфері медицини і фармації в Україні: аспекти примусового ліцензування : брошура / О. Кашинцева, Ю. Борко. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (1,4 д. а.) *(передано до друку)*.

9. Штефан А. С. Принципи доказування у цивільному судочинстві України : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (4,8 д. а.) *(передано до друку)*.

10. Петренко І. І. Цивільно-правова охорона та реалізація прав інтелектуальної власності на літературні твори : монографія. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016 (7,8 д. а.) *(передано до друку)*.

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 2 од., зокрема:

1. Питання інтелектуальної власності : зб. наук. пр. / за наук. ред. О. Б. Бутнік-Сіверського. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – № 14 (12,3 д. а.) *(передано до друку)*.

2. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика : наук.-практ. зб. – К. : НДІ інтелект. власності НАПрНУ, 2016. – Вип. 4 (6,25 д. а.) *(передано до друку)*.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

За звітний період у 2016 р. співробітниками Інституту на виконання бюджетної програми було підготовлено 5 монографій, 6 збірників коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 77 наукових статей, зокрема:

1. Монографії – у кількості 5 од., зокрема:

1. Право власності на житло в Україні: доктрина та реалізація: монографія / за заг. ред. О. Д. Крупчана та В. В. Луця. – К. : Наук.-

дослід. ін-т приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 246 с.

2. Корпоративне право Польщі і України : монографія / В. А. Васильєва, О. Р. Ковалишин; за ред. В. А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 250 с.

3. Пленюк М. Д. Підстави виникнення зобов'язальних правовідносин в механізмі правового регулювання : монографія / М. Д. Пленюк. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 358 с.

4. Кочин В. В. Непідприємницькі товариства та установи як форми цивільних відносин : монографія / В. В. Кочин. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 160 с.

5. Крупчан О. Д. Обмеження застосування колізійних норм у міжнародному приватному праві України : монографія / О. Д. Крупчан, Є. Д. Боярський, В. В. Проценко. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 296 с.

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 6 од., зокрема:

Актуальні наукові дослідження сучасної юридичної науки: теорія та практика : зб. матеріалів III Наук.-практ. конф. / Вищ. навч. заклад «Ун-т економіки та права «КРОК». – К. : ВНЗ «Ун-т економіки та права “КРОК”», 2016. – 308 с.

1. Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. – 1 жовт. 2016 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України ; за ред. В. В. Луця. – Івано-Франківськ, 2016. – 299 с.

2. Стабільність цивільного обороту в Україні: проблеми забезпечення : зб. наук. пр. / О. А. Беяневич, О. О. Бакалінська, А. Б. Гриняк та ін. ; за ред. О. А. Беяневич. – К. : Наук.-дослід. ін-т приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – Вип. 4. – 200 с.

3. Докази і доказування в окремих категоріях цивільних справ : зб. наук. пр. / В. І. Бобрик, М. К. Галянтич, М. О. Гетманцев, О. В. Гетманцев, В. М. Короленко, Н. А. Новікова, М. О. Фролов, А. В. Шабалін, О. О. Штефан / за заг. ред. О. Д. Крупчана. – К. : НДІ

приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 192 с.

4. Коментар до визначень статті 1 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори повного або часткового морського міжнародного перевезення від 11 грудня 2008 року : брошура / І. Р. Микита. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 12 с.

5. Науково-практичний коментар Закону України «Про захист економічної конкуренції» : матеріально-правові аспекти. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. – 132 с.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

За звітний період у 2016 р. співробітниками Інституту на виконання бюджетної програми було підготовлено 5 монографій і підручників, 5 збірників коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 92 наукові статті, зокрема:

1. Монографій і підручників – у кількості 5 од., зокрема:

1. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики : монографія / П. М. Рабінович, О. М. Луців, С. П. Добрянський, О. З. Панкевич, С. П. Рабінович // Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина Наук.-дослід. ін-ту держ. будівництва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Вип. 30. – Львів : Сполум, 2016. – 200 с. (11,68 д. а.).

2. Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : монографія / І. В. Суходубова ; [наук. ред. О. В. Петришин]. – Х. : Право, 2016. – 228 с.

3. Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн / К. О. Закоморна. – 2-ге вид., переробл. – Х. : Право, 2016. – 280 с.

4. Окладна М. Г. Соціальна політика Європейського Союзу: становлення і розвиток / М. Г. Окладна, І. В. Яковюк. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2016. – Вип. 19. – 40 с. – (Серія «Наукові доповіді»).

5. Теорія політики : підручник. – Львів : «Ліга-Прес», 2016. – 668 с. (Герасіна Л. М. у співавторстві).

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 5 од., зокрема:

1. Корупція в Україні: організаційно-правові аспекти протидії / за заг. ред. В. М. Гаращука. – Харків : ФОРМ Панов А. М., 2016. – Вип. 18. – 121 с. – (Серія «Наукові доповіді»).

2. Петришина М. О. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування / М. О. Петришина, О. О. Петришин. – Х. : Право, 2016. – 44 с. – (Серія «Наукові доповіді»).

3. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х. : Право, 2016. – 540 с. (Герасіна Л. М. у співавторстві).

4. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 31. – 244 с.

5. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 32. – 244 с.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

За звітний період у 2016 р. співробітниками Інституту на виконання бюджетної програми було підготовлено 2 монографії, 2 збірника коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 42 наукових статті, зокрема:

1. Монографії – у кількості 2 од., зокрема:

1. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія / кол. авторів: А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова, В. С. Мілаш та ін. ; за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. – Х. : Право, 2016. – 286 с.;

2. Актуальні питання правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні : монографія / С. В. Глібка, Г. М. Шовкопляс, І. О. Ониськів. – Х. : Право, 2016. – 186 с.

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 2 од., зокрема:

1. Правові питання трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України : матеріали наук.-практ. «круглого столу», 27 квіт. 2016 р., м. Київ / упоряд. : В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. – К. : НДПП НАПрН України, Навч.-наук. центр інформатич. права та прав. питань інформат. технологій ФСП НТУУ «КПІ», 2016. – 182 с.

2. Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : матеріали міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ прав. забезпечення інновац. розвитку Нац. акад. прав. наук України, Наук. б-ка Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2016. – 250 с.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

За звітний період у 2016 р. співробітниками Інституту на виконання бюджетної програми було підготовлено 3 монографії, 4 збірника коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез та 44 наукових статті, зокрема:

1. Монографії – у кількості 3 од., зокрема:

1. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері: теорія і практика : монографія / кол. авторів ; за заг. ред. К. І. Белякова. – К. : НДПП НАПрН України, 2016. – 450 с. – CD (*передано до друку*) (21,2 д. а.).

2. Теоретичні та організаційно-правові засади захисту персональних даних в контексті євроінтеграції України : монографія / К. С. Мельник ; заг. ред. В. Г. Пилипчук, В. М. Брижко. – К. : ТОВ «ПанТот», 2016. – 126 с. (5,7 д. а.).

3. Правовий режим електронного інформаційного ресурсу судового засідання в інформаційному суспільстві : монографія / П. Л. Коляденко ; за заг. ред. Н. А. Савінової. – К. : НДПП НАПрН України, 2016. – 147 с. (6,7 д. а.) (*передано до друку*).

2. Збірники коментарів законодавства, нормативних актів, наукових статей і тез – у кількості 4 од., зокрема:

1. Інформація і право. – № 1(16)/2016; обсяг – 25 статей, 190 с. (8,6 ум. др. арк.); протокол № 4 від 06.04.2016 р.

2. Інформація і право. – № 2(17)/2016; обсяг – 20 статей, 184 с. (8,4 ум. друк. арк.); протокол № 7 від 29.06.2016 р.

3. Інформація і право. – № 3(18)/2016; обсяг – 11 статей, 100 с. (4,5 ум. друк. арк.); протокол № 8 від 26.09.2016 р.

4. Інформація і право. – № 4(19)/2016; обсяг – 14 статей, 120 с. (5,5 ум. друк. арк.); протокол № 11 від 15.12.2016 р.

ІХ. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Академія активно співпрацює з міжнародною науковою спільнотою шляхом проведення спільних наукових досліджень, запрошення для участі у наукових заходах іноземних учених, прийняття участі вітчизняними науковцями у закордонних наукових конференціях тощо, співпраці та обміну інформацією з міжнародними та іноземними структурами.

Зокрема, академія та її науково-дослідні інститути підтримують творчі зв'язки з юридичним факультетом Гродненського державного університету ім. Я. Купала (Білорусь); Вільнюським державним університетом, Університетом Миколаса Ромеріса (Литва); Інститутом конституційної та правової політики – COLPI, Інститутом відкритого суспільства (Угорщина); Люблінським католицьким університетом імені Іоанна Павла II, Ягеллонським університетом у м. Кракові, Лодзинським університетом, Люблінським університетом імені Марії Кюрі-Складовської, Університетом Варшави, Центром європейської співпраці, Вроцлавським університетом (Польща); Інститутом Макса Планка (Німеччина); Університетом Турина (Італія); Науково-дослідним центром (Міжвузівської кафедри права і генома людини, Університету Країни Басків Університету Деусто) (Іспанія); Економічним університетом у Братиславі (Словаччина); Європейським Об'єднанням Кримінологів (Швейцарія); Хартфордширським університетом, Міжнародним центром юридичного захисту прав людини «Interrights» (Велика Британія); Міжнародною асоціацією філософії права та соціальної філософії (IVR).

Постійним партнером Національної академії правових наук України в проведенні багатьох наукових проектів виступає Координатор проектів ОБСЄ в Україні. За його допомоги було організовано низку різноманітних наукових заходів, конференцій, літніх шкіл тощо.

19–20 травня 2016 р. Національною академією правових наук України спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні, Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Лодзинським університетом (Польща) та Університетом Миколаса Ромеріса (Литва) проведено Східноєвропейський форум з правової

реформи «20 років Конституції України: європейська правова традиція і український контекст – виміри правової реформи».

21–22 жовтня 2016 р. Національна академія правових наук України за підтримки Міжнародного Вишеградського Фонду провела Міжнародну науково-практичну конференцію: «Конституційна реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки», під час якої з доповідями виступили провідні науковці України, Польщі, Словаччини, Литви, Чехії. За результатами наукового заходу було видано збірник матеріалів конференції.

Х. КООРДИНАЦІЙНА ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІЇ, МІЖГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Важливим напрямом співпраці Національної академії правових наук України є співробітництво з Національною академією наук України. Так, починаючи з 2006 р. при НАН України функціонує Експертна рада, головним завданням якої є оцінка всіх тем досліджень, запланованих до фінансування із Державного бюджету України незалежно від відомчого підпорядкування. НАПрН України у 2016 р. отримала від Експертної ради висновки щодо доцільності дослідження всіх запланованих фундаментальних тем.

Окремі члени Національної академії правових наук України є також членами Національної академії наук України та працюють у її відділеннях, у рамках яких забезпечують взаємодію НАПрН України та НАН України. Так, академіки НАПрН України В. Я. Тацій, В. М. Литвин, В. К. Мамутов є дійсними членами (академіками) НАН України; академік НАПрН України Ю. С. Шемшученко, будучи дійсним членом (академіком) НАН України, очолює Інститут держави і права ім. В. М. Корецького при НАН України; член-кореспондент НАПрН України В. А. Устименко є директором Інституту економіко-правових досліджень НАН України; академіки НАПрН України О. Л. Копиленко та В. Ф. Сіренко є членами-кореспондентами НАН України, член-кореспондент НАПрН України В. М. Шаповал є членом-кореспондентом НАН України.

Національна академія правових наук України тісно координує свою роботу з Національною академією наук України та іншими національними галузевими академіями з питань атестації науково-дослідних установ, ліцензування аспірантури, координації тематики науково-дослідних робіт тощо. Слід зауважити, що, згідно зі ст. 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який набрав чинності у 2016 р., при НАН України діє Міжвідомча рада з координації фундаментальних і прикладних досліджень та Рада президентів академій наук, які створюються з метою координації та сприяння розвитку фундаментальної науки. Протягом року відбулось декілька спільних нарад НАН та галузевих академій наук,

на яких було вироблено спільні позиції щодо імплементації положень закону, змін у підготовці наукових кадрів, фінансуванні наукових досліджень, узгодженні статутних норм тощо.

23 березня 2016 р. відбулося засідання Ради президентів академій наук. Участь у ньому взяли президент Національної академії наук України Б. Є. Патон, президент Національної академії аграрних наук України Я. М. Гадзало, президент Національної академії медичних наук України В. І. Цимбалюк, президент Національної академії педагогічних наук України В. Г. Кремень, президент Національної академії правових наук України О. В. Петришин, президент Національної академії мистецтв України А. В. Чебікін. Під час засідання Ради було розглянуто такі питання: «Про новий статус та Положення про Раду президентів академій наук України», «Про перебіг і проблеми імплементації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» і «Про стан фінансування Національної академії наук України і національних галузевих академій наук України з державного бюджету у 2016 р.».

За результатами розгляду питання щодо нового статусу й Положення про Раду було прийнято рішення про затвердження зазначеного Положення, яке підписали всі президенти академій наук.

У Національній академії правових наук України здійснюється значна робота з питань координації наукових досліджень у галузі держави і права. Одним із таких напрямів є координація дисертаційних досліджень між науковими та навчальними закладами юридичного профілю. Результати цієї роботи лягли в основу видання першого та єдиного в Україні **«Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права»**. Цим виданням академія ставить за мету поширення інформації серед наукової громадськості стосовно основних напрямів дисертаційних досліджень, які виконуються в Україні, що дає змогу вченим радам вищих юридичних закладів освіти, юридичних факультетів та науково-дослідницьких установ юридичного профілю, науковим керівникам, здобувачам (аспірантам та докторантам) здійснювати планування науково-дослідної роботи, провадити дисертаційні дослідження з найбільш актуальних проблем держави і права, уникати повторення та дублювання тематики, забезпечуючи ефективність наукових досліджень.

До переліку за 2016 рік увійшли 1255 тем дисертаційних досліджень, опрацьованих членами координаційних бюро відділень Національної академії правових наук України, до окремих з яких надані зауваження.

Науковцями інституту інформатики і права під керівництвом В. Г. Пилипчука в продовження цієї діяльності розроблено Інтернет-ресурс «Правова наука», який містить не тільки базу даних затверджених тем кандидатських і докторських дисертацій, а й уже захищених робіт.

ХІ. ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ КАДРІВ

У науково-дослідних інститутах Національної академії правових наук України успішно функціонує аспірантура, головною метою якої є підготовка власних наукових кадрів для роботи в установах академії. У 2016 р. підготовка наукових кадрів у аспірантурі здійснювалася в усіх науково-дослідних інститутах Національної академії правових наук України.

У звітному році в аспірантурі науково-дослідних інститутів НАПрН України за бюджетні кошти навчалася лише 7 осіб. З них в Інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака – 4, в Інституті державного будівництва та місцевого самоврядування – 2, Інституті інтелектуальної власності – 1. Усі аспіранти атестовані позитивно й працюють над підготовкою кандидатських дисертацій.

У звітному році навчання завершили 5 аспірантів. Так, на початку 2016 р. 3 аспіранти завершили навчання в аспірантурі Інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака, двоє з яких були працевлаштовані в науково-дослідних інститутах на посаді молодшого наукового співробітника. Один з них представив на обговорення текст дисертаційного дослідження. Також 30 вересня 2016 р. закінчили навчання по аспіранту в Інституті державного будівництва та місцевого самоврядування та Інституті інтелектуальної власності, які залишились на роботі в інститутах на посаді молодших наукових співробітників. Дисертаційне дослідження аспірантки Інституту інтелектуальної власності було рекомендовано до захисту.

У 2016 р. в докторантурі Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса за рахунок коштів державного бюджету навчався один докторант.

Відповідно до законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про ліцензування видів господарської діяльності», а також постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» діяльність науково-дослідних інсти-

тутів з цього питання підлягає ліцензуванню. На початок 2017 р. відповідні ліцензії отримали НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса в обсязі 25 осіб та НДІ інформатики і права – 15 осіб. Підготували та направили до Міністерства освіти і науки України всі необхідні для отримання ліцензії документи НДІ інтелектуальної власності, НДІ приватного права та підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака та НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування.

XII. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Указом Президента України від 19 червня 2013 р. №337/2013 встановлено загальну чисельність членів академії – 146 чоловік, з яких 53 дійсних членів (академіків) і 93 членів-кореспондентів. Фактично станом на 1 січня 2017 р. до складу Національної академії правових наук України входять 122 члени академії та 2 іноземних члена, з них: 47 дійсних членів (академіків), 75 членів-кореспондентів.

Науково-організаційний апарат президії академії складає 52 особи (м. Харків – 35, м. Київ – 17), серед яких: 13 докторів юридичних наук, 7 кандидатів юридичних наук.

У науково-дослідних інститутах академії працюють понад 325 наукових працівників, з них науковців, які мають науковий ступінь доктора наук – 81 особа, кандидата наук – 141, зокрема:

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 54; середній вік – 40 років. Докторів наук – 14; кандидатів наук – 29; мають почесні звання – 6.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 45; середній вік – 41 рік. Докторів наук – 13; кандидатів наук – 24; мають почесні звання – 5.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 54; середній вік – 38 років. Докторів наук – 11; кандидатів наук – 29; мають почесні звання – 3.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 72; середній вік – 42 роки. Докторів наук – 9; кандидатів наук – 23; мають почесні звання – 1.

Науково-дослідний інститут інформатики і права

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 43; середній вік – 47 років. Докторів наук – 17; кандидатів наук – 8; мають почесні звання – 3.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 57; середній вік – 43 роки. Докторів наук – 17; кандидатів наук – 27; мають почесні звання – 5.

За значний особистий внесок у реалізацію державної правової політики, реформування правової системи та законодавства України, підготовку висококваліфікованих фахівців, розвиток вітчизняної науки, формуванні правової культури населення, підвищення правосвідомості науковці Національної академії правових наук України були нагороджені такими державними та урядовими нагородами:

Орденом «За заслуги» II ступеня були нагороджені – дійсні члени (академіки) Нор В. Т., Копиленко О. Л., Оніщенко Н. М.

Орденом князя Ярослава Мудрого II ступеня був нагороджений – дійсний член (академік) Шемшученко Ю. С.

Звання заслужений діяч науки і техніки України присвоєно члену-кореспонденту Статівці А. М.

Лауреатами Премії імені Ярослава Мудрого стали члени-кореспонденти Максимов С. І., Єрмолаєв В. М.

Лауреатом Премії Президента України для молодих вчених 2016 р. став доктор юридичних наук, головний науковий співробітник відділу координації правових досліджень Управління планування і координації правових досліджень в Україні Гетьман Є. А.

Стипендію Кабінету Міністрів України отримували 6 молодих науковців, а саме: Шепітько М. В., Пленюк М. Д., Саннікова М. В., Калінінченко А. І., Нетеса Н. В., Гетьман Є. А.

З метою подальшого зміцнення наукового потенціалу в підвідомчих інститутах провадилася цілеспрямована робота. Сталися певні зміни у структурі кадрового складу. Слід відзначити, що внаслідок недостатнього фінансування науково-дослідні інститути були змушені скоротити чисельність наукових працівників.

Таблиця 1

Кадрове забезпечення

№ з/п	Назва структурної одиниці	Кількість працюючих академіків	Кількість працюючих членів-кореспондентів	Кількість наукових співробітників (чол.)							
				Доктори наук		Кандидати наук		Усього наукових співробітників			
				Осн	Сум	Осн	Сум	Осн	Сум	Осн	Сум
1	президія м. Харків	5	1	4	5	2	3	8	8	16	
2	КРЦ	3	-	1	3	2	-	4	3	7	
3	ІВПЗ	2	2	5	8	14	10	26	19	45	
4	НДІППіП	2	1	7	10	19	8	36	21	57	
5	НДІПВ	-	2	2	7	14	9	49	23	72	
6	НДІП	-	2	7	10	6	2	31	12	43	
7	НДІ ДБ і МС	5	3	1	13	16	13	26	28	54	
8	НДІПЗІР	1	1	-	11	12	17	24	30	54	

ХІІІ. ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Національна академія правових наук України згідно з чинним законодавством є вищою державною науковою організацією України, що організовує й здійснює фундаментальні дослідження в галузі держави і права. Відповідно до ст. 22 Бюджетного кодексу України академію визначено головним розпорядником бюджетних коштів.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» затверджені видатки для НАПрН України загальним обсягом 23817,5 тис. грн.

За підсумками 2016 р. академія профінансована з Державного бюджету в обсязі 23817,5 тис. грн, що складає 100% від планових річних показників.

Крім того, наукові установи академії самостійно отримали у 2016 р. по спеціальному фонду бюджету 5227,8 тис. грн, що склало 18,0% від загального обсягу надходжень.

Кошти, що були визначені Державним бюджетом України у 2016 р. за загальним та спеціальним фондом, спрямовувалися на виконання двох бюджетних програм.

Державним бюджетом України на 2016 р. видатки на виконання програми КПКВ 6581040 «Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері законодавства і права, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури» були затверджені у сумі 19579,0 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 14861,1 тис. грн, спеціального фонду – 4717,9 тис. грн.

Касові видатки за КПКВК 6581040 у 2016 р. склали 19189,0 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 14854,4 тис. грн, спеціального фонду – 4334,6 тис. грн.

Державним бюджетом України на 2016 р. видатки на виконання програми КПКВ 6581020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України» були затвер-

джені у сумі 9993,4 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 8956,4 тис. грн, спеціального фонду – 1037,0 тис. грн.

Касові видатки за КПКВК 6581020 у 2016 р. склали 9690,8 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 8938,3 тис. грн, спеціального фонду – 752,5 тис. грн.

У цілому видатки по академії за 2016 р. склали 28879,8 тис. грн, у тому числі із загального фонду бюджету – 23792,7 тис. грн і спеціального фонду 5087,1 тис. грн.

Кошти було витрачено на:

– виплату заробітної плати з нарахуваннями – 20457,5 тис. грн, або 70,8% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 18017,8 тис. грн і по спеціальному фонду – 2439,7 тис. грн;

– придбання предметів постачання і матеріалів, оплату послуг – 1694,4 тис. грн або 5,9% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 343,8 тис. грн і по спеціальному фонду – 1350,6 тис. грн;

– відрядження – 59,8 тис. грн або 0,2% усіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 23,4 тис. грн і по спеціальному фонду – 36,4 тис. грн;

– оплату комунальних послуг – 1105,7 тис. грн або 3,8% усіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 308,7 тис. грн і по спеціальному фонду – 797,0 тис. грн;

– виплату стипендії та довічної плати дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам – 5195,5 тис. грн або 18% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 5098,1 тис. грн і по спеціальному фонду – 97,4 тис. грн;

– сплата податків до бюджету – 362,2 тис. грн або 1,3% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 0,9 тис. грн і по спеціальному фонду – 361,3 тис. грн;

– придбання обладнання – 4,7 тис. грн по спеціальному фонду.

**Звіт про витрачання коштів Державного бюджету України
Національною академією правових наук України за 2016 р.
(тис. грн)**

6580000	Національна академія правових наук України					
	Код економічної класифікації видатків	Показники	Загальний фонд		Спеціальний фонд	
			Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки	Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки
	Видатки – усього	23817,5	23792,7	5609,7	5087,1	
	У тому числі:					
2000	Поточні видатки	23817,5	23792,7	5580,0	5082,4	
2110, 2120	Оплата праці працівників з нарахуваннями на оплату праці	18024,1	18017,8	2439,7	2439,7	
2200	Використання товарів і послуг	343,8	343,8	1642,1	1350,6	
2250	Видатки на відрядження	24,0	23,4	59,3	36,4	
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	319,9	308,7	969,7	797,0	
2800	Інші поточні видатки	1,0	0,9	371,8	361,3	
2700	Соціальне забезпечення	5104,7	5098,1	97,4	97,4	
3000	Капітальні видатки	-	-	29,7	4,7	

Закінчення табл. 2

Код економічної класифікації видатків	Найменування бюджетної програми	Загальний фонд		Спеціальний фонд	
		Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки	Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки
6581020	Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України	8956,4	8938,3	1037,0	752,5
6581040	Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері законодавства і права, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури	14861,1	14854,4	4717,9	4334,6
УСЬОГО		23817,5	23792,7	5754,9	5087,1

Наукове видання

ЗВІТ
про наукову діяльність
Національної академії
правових наук України
у 2016 році

Упорядники:

*В. А. Журавель, Д. В. Лук'янов, Л. І. Летнянчин,
Є. А. Гетьман, Л. В. Бєлєвцева*

